

PR.CONF. UNIV. DR. IRIMIE MARGA

DREPT CANONIC

*Manual
pentru uzul studenților la forma de învățământ la distanță*

Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu
2009

CUPRINS

TEMA I. <i>TEOLOGIA DREPTULUI</i>	pag.
TEMA II. <i>IZVOARELE DREPTULUI CANONIC</i>	pag.
TEMA III. <i>PRINCIPIILE CANONICE FUNDAMENTALE</i>	pag.
TEMA IV. <i>DREPT MATRIMONIAL ORTODOX</i>	pag.
TEMA V. <i>NOUA LEGE A CULTELOR DIN ROMÂNIA</i>	pag.
TEMA VI. <i>RAPORTUL DINTRE DREPTUL CIVIL RELIGIOS ȘI DREPTUL CANONIC ORTODOX ÎN ROMÂNIA</i>	pag.
TEMA VII. <i>BISERICA ȘI POLITICA DIN PERSPECTIVĂ CANONICĂ</i> ...	pag.
<i>ANEXE</i>	pag.

GHID DE UTILIZARE A MANUALULUI DE STUDIU

Introducere

Prezentul manual de studiu reprezintă o sinteză a conținutului disciplinei **Drept canonic**, care este comună învățământului la forma de zi și la forma de învățământ la distanță, conform planurilor de învățământ în vigoare.

El este destinat studenților de la forma de învățământ la distanță (ID) și constituie materialul bibliografic minim necesar pentru parcurgerea, însușirea și evaluarea acestei discipline.

Manualul este structurat în conformitate cu standardele și procedurile de uz larg în învățământ național și internațional, care se adresează învățării individuale pe baze interactive. Parcurgerea manualului, pe baza prezentelor instrucțiuni asigură reținerea informațiilor de bază, înțelegerea fenomenelor fundamentale și aplicarea cunoștințelor dobândite la rezolvarea unor probleme specializate.

Manualul este structurat pe **teme** de studiu. Tema de studiu reprezintă o parte omogenă din componența manualului, caracterizată de un număr limitat de termeni de referință (cuvinte-cheie), care poate fi parcurs și însușit printr-un efort continuu de concentrare intelectuală care să nu depășească 2-6 ore (intervalul se referă la conținutul de idei al modulului de studiu și nu ia în calcul întrebările recapitulative, temele pentru acasă, testele de autoevaluare sau pe cele de evaluare).

Fiecare unitate de studiu are o structură proiectată din perspectiva exigențelor **autoinstruirii**.

Rezultatele efective ale utilizării manualului se vor suprapune pe rezultatele așteptate doar cu condiția respectării întocmai a procedurii de parcurgere a modulelor de studiu, procedură care este prezentată în cele ce urmează.

Procedura de învățare în sistem de autoinstruire

Utilizarea manualului de studiu individual se face pe baza unui program de autoinstruire.

Recomandăm câteva reguli de bază în procedura de realizare a programului de autoinstruire pe baza manualului de față:

1. Temele de studiu se parcurg în ordinea în care sunt prezentate în manual, chiar în cazul în care studentul apreciază că ar putea "sări" direct la o altă unitate de studiu. Criteriile și modalitatea de "înlănțuire" a modulelor de studiu sunt prezentate la fiecare modul de studiu și ele trebuie respectate întocmai, sub sancțiunea nerealizării la parametrii maximali a programului de autoinstruire;
2. Fiecare modul de studiu conține și un test de evaluare și/sau temă pentru acasă pe care

studentul trebuie să le realizeze, cu scopul evaluării gradului și corectitudinii înțelegerii fenomenelor și proceselor descrise sau prezentate în modulul de studiu;

3. Întrebările de autocontrol, testele de evaluare sau tema pentru acasă nu sunt de perspicacitate, deci nu trebuie rezolvate contra cronometru;

4. **Ordinea logică** a parcurgerii unității de studiu este următoarea:

- se citesc obiectivele și competențele modulului de studiu
- se citesc termenii de referință (cuvintele cheie)
- se parcurg ideile principale ale modulului sintetizate în rezumat
- se parcurge conținutul dezvoltat de idei al modulului
- se parcurge bibliografia recomandată
- se răspunde la întrebările recapitulative, revăzând, dacă este necesar, conținutul dezvoltat de idei al modulului
- se efectuează testul de autoevaluare și se verifică, prin confruntare cu răspunsurile date la sfârșitul manualului, corectitudinea răspunsurilor
- se efectuează testul de evaluare și/sau tema pentru acasă sau de control (după caz)

OBS.: Este recomandabil ca, înainte de efectuarea testelor de autoevaluare, să se facă o pauză de 30 de minute sau o oră. De asemenea este recomandabil ca la fiecare 2 ore de studiu să se facă o pauză de 30 de minute.

5. Nu este recomandabil să se parcurgă mai mult de un modul de studiu pe zi, pentru a nu se periclita însușirea temeinică și structurală a materiei. În funcție de necesitățile și posibilitățile de studiu ale studentului, studiul unui modul poate fi fracționat pe mai multe zile, dedicând cel puțin 30 de minute pe zi studiului.

TEMA PENTRU ACASĂ (TA) reprezintă un exercițiu obligatoriu de reflecție pentru fiecare temă de studiu. Ea se constituie într-un instrument indispensabil de studiu individual necesar înșirii și mai ales înțelegerii temei. Rezolvarea ei se poate face în aprox. 1-2 ore .

TEMA DE CONTROL (TC): reprezintă un exercițiu obligatoriu mai amplu, cu caracter integrativ, care are rolul de a realiza un liant noțional și cognitiv între temele studiate anterior și de a provoca capacitatea sintetică și creativă a studentului. Pregătirea ei necesită un efort mai îndelungat (aprox.10 ore), implică stăpânirea temelor anterioare precum și consultarea tutorelui de disciplină. Cele două teme de control se regăsesc pe parcursul manualului astfel încât să acopere cele mai importante părți ale acestuia.

PREZENTAREA MANUALULUI DE STUDIU ȘI A DISCIPLINEI

Manualul de studiu ”Drept canonic” reprezintă o sinteză realizată în manieră interactivă a cursului corespondent utilizat la forma de învățământ zi.

Conținutul de idei nu a fost redus, ci doar sintetizat, în principiu, într-o manieră mai

accentuat enunțiativă, elementele de detaliu sau de explicație redundantă (necesare pentru atingerea scopului pedagogic al fixării și corelării cunoștințelor) putând fi găsite de către student în bibliografia de specialitate recomandată.

Obiectul cursului "Drept canonic":

Obiectul cursului îl reprezintă cunoașterea folosului și importanței studiului Dreptului Canonic, studiul interdisciplinar și interconfesional, asocierea Dreptului Canonic cu celelalte discipline juridice, familiarizarea studenților cu legislația bisericească și legislația civilă cu privire la culte.

Obiectivele disciplinei:

Manualul de Drept canonic are ca obiectiv cunoașterea și însușirea de către studenții anului I a izvoarelor dreptului canonic, a faptului că dreptul, ca dar divin oferit omului pentru sine și pentru alții nu izvorăște din exterior, ci din adâncurile pline de taină ale ființei Sale, scopul său fiind de a determina o schimbare calitativă în viața omului pentru ca omul să ajungă la scopul final al chemării sale personale. Totodată, acest manual urmărește să prezinte studenților și relația între stat și Biserică în România, prin abordarea problematicii dreptului civil religios și analizarea legilor care fac obiectul său.

Obiective principale:

- a) formarea unui vocabular adecvat, necesar pentru înțelegerea Dreptului Canonic
- b) abordarea comparativă a legislației civile și canonice, precum și a diverselor sisteme de drept canonic confesional
- c) familiarizarea studenților cu izvoarele Dreptului Canonic, precum și cu aspecte practice care privesc legislația canonică a Bisericii Ortodoxe (aspecte legate de dreptul matrimonial sau de instanțele de judecată ale Bisericii).

Descrierea structurii manualului:

Manualul este structurat în conformitate cu rigorile studiului individual (autoinstruire) și este compartimentat în **teme** de studiu. Structura fiecărei teme de studiu este următoarea:

- I. Obiective (rezultatele așteptate ale temei)
- II. Competențele dobândite de student (utilitatea temei pentru student)
- III. Termeni de referință (concepte cheie)
- IV. Structura temei de studiu

- V. Rezumatul ideilor principale
- VI. Conținutul dezvoltat de idei al modulului
- VII. Bibliografia recomandată
- VIII. Întrebări recapitulative
- IX. Teste de autoevaluare, teste de evaluare, teme de casă

I. Prezentul manual constituie bibliografia generală minimală obligatorie pentru studiul disciplinei Drept Canonic. El reprezintă minimul de informație necesară pentru înțelegerea și însușirea noțiunilor fundamentale ale disciplinei.

II. Bibliografia generală complementară:

- Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Ontologia Juris*, Sibiu, 1943, 203p;
- Pierre L'Hulier, *Dreptul bisericesc la sinoadele ecumenice I-IV* (trad. de Pr.Prof.Dr. Alexandru I. Stan), Editura Gnosis, București, 2000, 514p;
- Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, 557p
- Dr.Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe, însoțite de comentarii*, trad. de Uroș Kovincici și Dr. Nicolae Popovici, vol.I, p.1 și 2, vol.II, p.1 și 2, Arad, 1930-1936, 319p.+575p.+339p.+300p.
- Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. I și II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990
- Vlassios I. Phidas, *Drept canonic – o perspectivă ortodoxă*, Edit. Trinitas, Iași, 2008, 214p;

III. Pentru realizarea unor studii științifice, a temelor pentru acasă, a temelor de control, precum și pentru aprofundarea disciplinei, studentul se va adresa pentru bibliografie suplimentară tutorelui de disciplină.

TEMA I TEOLOGIA DREPTULUI

I. OBIECTIVELE SPECIFICE ALE TEMEI:

- studentul să înțeleagă rostul legii bisericești (canonul) și structura acesteia
- studentul să înțeleagă că a concepe spiritul legii numai în relația dintre oameni și dintre aceștia și mediul înconurător este ca și cum ai spune că funcția a creat organul
- studentul să înțeleagă că dacă dreptul a fost rânduit de Dumnezeu îi dă o identitate care ține de însăși Persoana divină

II. COMPETENȚE SPECIFICE DOBÂNDITE DE STUDENT:

- studentul să fie capabil să identifice caracteristicile de bază ale legii bisericești
- studentul să fie capabil să înțeleagă Dreptul canonic ortodox, ca știință a înțelegerii autentice și aplicării corecte a sfintelor canoane
- studentul să fie capabil să utilizeze corect diferitele noțiuni de specialitate

III. CUVINTE CHEIE: CANON, SINOD ECUMENIC, LEGEA VIEȚII, SPIRITUALITATE, LEGE POZITIVĂ

IV. REZUMAT:

Biserica se află între *legile pozitive*, create de om, ca expresie unică și inconfundabilă a asemănării cu Dumnezeu, și Legea cea Nouă a Mântuitorului Hristos. Din acest motiv în Biserică s-a născut o lege proprie, o lege care ține atât de legile pozitive, date de oameni, cât și de Legea Vieții revelată și dăruită întregii umanități de Hristos. Legea aceasta se numește **canon**. Rostul canonului este acela de a împărtăși legile pozitive de Legea Vieții sau de a face ca Legea lui Hristos să desăvârșească legile date de oameni. Canoanele au o ființă teandrică și, potrivit acesteia, ele cuprind elemente netrecătoare care țin atât de Legea Vieții, dar și elemente schimbătoare care țin de legea pozitivă. Deși canoanele sunt de cuprins teandric ele sunt numite și „sfintele canoane” pentru că au fost acceptate de către întreaga Biserică și pentru că Legea Vieții, prin perfecțiunea ei, desăvârșește imperfecțiunea legii pozitive.

CONȚINUTUL TEMEI I:

Biserica se află între om și Dumnezeu, între istorie și metaistorie, între timp și veșnicie și, în cele din urmă, între păcat și sfințenie, între două realități nu pentru a le despărți, ci pentru a le uni și a o desăvârși pe prima în cea de-a doua.

Având în vedere una din realitățile fundamentale ale existenței - *legea* - putem spune că

Biserica se află și între *legile pozitive*¹, create de om, ca expresie unică și inconfundabilă a asemănării cu Dumnezeu, și *Legea cea Nouă* a Mântuitorului Hristos (Legea Vieții, Legea iubirii). Primele se regăsesc în Biserică în sensul în care ele caută desăvârșirea și împărtășirea cu Legea Vieții.

Dar, pe de-o parte, legile pozitive nu sunt și nu vor putea fi mântuitoare, deci întru totul acceptate de Biserică, pentru că ele nu depășesc în ultimă instanță ura, păcatul și moartea², și, totodată, nu pot fi nici înlăturate sau ignorate, căci altfel lumea, încă nedesăvârșită, ar degenera în haos.

Pe de altă parte, Legea lui Hristos, Legea iubirii, singura mântuitoare, nu se poate regăsi întrupată întru totul în Biserică pentru că Împărăția lui Dumnezeu, deși ni s-a dăruit tuturor, nu se va instaura deplin decât abia la sfârșitul veacurilor.

Din acest motiv în Biserică s-a născut o lege proprie, o lege care ține atât de legile pozitive, date de oameni, cât și de Legea Vieții revelată și dăruită întregii umanități de Hristos, o lege care are în vedere atât dreptatea relativă a umanității decăzute, cât și dreptatea desăvârșită a Împărăției lui Dumnezeu. Legea aceasta se numește *canon*³.

Acest specific al canonului a trezit interesul cercetării multor teologi canoniști și nu numai, pentru a-l înțelege în esența lui, în context eclesiologic, în raport cu dogma (oros-ul)⁴ și cu viața Bisericii⁵. Aici, de exemplu, contribuția arhiepiscopului Peter L'Huillier este fundamentală.⁶

Rostul canonului este acela de a împărtăși legile pozitive de Legea Vieții sau de a face ca Legea lui Hristos să desăvârșească legile date de oameni. Prin urmare *canonul poate fi definit ca extinderea Legii lui Hristos asupra legii pozitive*, care urmărește plasticizarea dreptății divine desăvârșite în dreptatea relativă a oamenilor, aflați în comuniunea mântuitoare a Bisericii⁷.

---

¹ *Legile pozitive* se numesc generic așa, întrucât sunt date de om, fără a da termenului „pozitiv” vreo conotație axiologică. O analiză a raportului dintre lege, drept și dreptate (vorbind însă foarte puțin despre specificul canonului și raportul lui cu legea) a făcut-o Pr.Prof.Dr. Liviu Stan în *Ontologia Juris*, Sibiu, 1943, 203p.

² *Moartea* este neputința legii naturale, este „intrusul” care parazitează legea naturală în urma păcatului strămoșesc. Moartea nu este un fenomen natural, ci este absurdul naturii. Această neputință a fost și este depășită de învierea Mântuitorului Hristos și, prin El, de învierea noastră.

Păcatul este neputința legii vechi. Legea veche l-a ridicat pe om la cunoașterea lui Dumnezeu, dar nu l-a curățit de păcat, doar Hristos prin jertfa Sa, prin Sângele Său vărsat pe Cruce, ne-a curățit de rănilor păcatelor.

Ura este neputința legii sociale. Legea socială nu stăpânește, nu împarte și nu judecă cu iubire, ci cu interes uman (personal sau colectiv) și, mai ales, pedepsește cu ură. Această neputință a fost depășită de iubirea lui Dumnezeu, „Care pe unicul Său Fiu l-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16).

Esența Legii celei noi este, prin urmare, iubirea, jertfa și învierea, care nu strică legile anterioare, ci le plinește.

³ A se vedea și Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Codificarea canoanelor*, în rev. „ST”, 1969, nr. 9-10, p. 627-648; Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Tăria nezdruncinată a sfințelor canoane*, în rev. „O”, 1970, nr. 2, p. 300-304.

⁴ Prof.Dr. Iorgu D. Ivan, *opos și kavov în dreptul bisericesc ortodox*, în rev. „O”, 1970, nr. 3, p. 365-372; Pr.Prof.Dr. N. Chițescu, *Deosebirea dintre „oros” și „canon” și însemnătatea ei pentru sinodul de la Calcedon*, în rev. „O”, 1970, nr.3, p. 347-364.

⁵ Lewis J. Patsavos, *Spiritual Dimensions of the Holy Canons*, Ed. Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts, 2003, 128 p.

⁶ A se vedea: *Dreptul bisericesc la sinoadele ecumenice I-IV*, trad. de Pr.Prof.Dr. Alexandru I. Stan, Editura Gnosis, București, 2000, 514p.

⁷ Iată ce scrie Părintele Stăniloae despre lege: *Dumnezeu nu trăiește supunerea sub nicaiva legi, menite să frâneze răul, pentru că este, prin Sine, binele deplin trăit în cea mai mare libertate. Creând pe oameni ca făpturi mărginite, chemate să urce prin comuniune între ei, în comuniune cu Dumnezeu drumul acesta le-a fost indicat și ajutat prin unele legi, care trebuiau să stea în legătură și cu legile întipărite naturii. Oamenii trebuiau să se conformeze și unor legi ale naturii, având să împlinească legile binelui (Sfânta Treime sau La început a fost iubirea, București 1993, p.53). Sau despre dreptate: *Dreptatea deplină o realizează Dumnezeu în Hristos nu numai prin faptul că-L umple pe**

Această definiție parafrazează definiția Bisericii dată de renumitul teolog Pr.Prof. Dumitru Stăniloae, care este și unul dintre reprezentanții *teologiei dreptului* în Biserica Ortodoxă, fapt mai puțin cunoscut de teologi, întrucât afirmațiile sale cu privire la lege și dreptate sunt răsfirate în întreaga sa operă, în special în binecunoscuta "*Teologie Dogmatică Ortodoxă*" și mai ales în cartea "*Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*".

În felul acesta, canoanele au o ființă teandrică și, potrivit acesteia, canoanele cuprind elemente netrecătoare care țin atât de Legea Vieții, dar și elemente schimbătoare care țin de legea pozitivă. Ele sunt, astfel, reflexul realității din Biserică.⁸ Câteodată canoanele reflectă mai mult sfințenia și Revelația (canoanele de cuprins dogmatic), alteori au în vedere mai mult păcatul și umanul (canoanele de cuprins disciplinar), dar niciodată între ele nu s-a făcut vreo diferențiere sau clasificare, ci canoanele formează un tot, un întreg⁹.

Deși canoanele sunt de cuprins teandric ele sunt numite și „sfintele canoane” pentru că au fost acceptate de către întreaga Biserică cea infailibilă și pentru că Legea Vieții, prin perfecțiunea ei, desăvârșește imperfecțiunea legii pozitive sau, altfel spus, iubirea, esența Legii celei Noi, inundă egoismul ca deficiență maximă a legii pozitive.

Canoanele ne apropie și ne țin aproape de Legea lui Hristos îndepărtându-ne, astfel, de fărădelege. Dacă am fi perfecți nu am avea nevoie de canoane, dar noi suntem mereu sub pericolul păcatului, de aceea canoanele sunt pentru noi călăuza sigură pe calea cea bună.

Dar călăuza, firește, nu ne conduce prin constrângere, pentru că sfintele canoane nu constrâng, ci, dimpotrivă, canoanele eliberează de pericolul păcatului și de aceea lor li se atribuie și un oarecare rol mântuitor. Chiar și atunci când canoanele dau epitimii, rostul lor nu este de a pedepsi, ca în teoria satisfacției tomiste, ci de a îndrepta cu iubire.

Întrucât canoanele izvorăsc din Legea lui Hristos, ele se întăresc și de autoritatea acesteia, adică a Legii iubirii. De aceea Sf. Părinți au recunoscut în autoritatea sfintelor canoane, autoritatea Sf. Duh în acest sens. În can. 1 VII ec. se spune „*bucurându-ne de ele ca și când cineva ar găsi comori multe, cu bucurie primim în inimile noastre sfintele canoane și întărim întreaga și nestrămutata orânduire a lor, ca cele ce sunt așezate de către sfintele trâmbițe ale Duhului*”¹⁰.

În concepția scolastică, prin canon se înțelege mai mult o normă juridică, asemănătoare oricărei legi pozitive care trebuie respectată și împlinită. Epitimia prevăzută de canoane, la rândul ei, nu este altceva decât pedeapsa binemeritată pentru încălcarea legii, care satisface voința lezată a legiuitorului. Această concepție străină de Biserica Ortodoxă i-a influențat, din păcate, pe mulți teologi răsăriteni.

În concepția ortodoxă, însă, sfintele canoane nu sunt norme juridice, ci porunci a căror împlinire înseamnă, așa după cum spune Marcu Ascetul, descoperirea lui Hristos.¹¹ De aceea sensul sfintelor canoane nu este acela de a le ține noi pe ele, ci – cum spune Sf. Simeon Noul Teolog – de a ne ține ele pe noi. Astfel, sfintele canoane nu trebuie înțelese ca simple interdicții juridice care încep cu „nu”, ci trebuie înțelese ca porunci ce izvorăsc din îndemnul lui Hristos

---

Hristos ca om de toată slava și strălucirea Persoanelor divine, ci și pentru că și pe noi ne umple, de această fericire în Hristos, întrucât am biruit în El (Teologia Dogmatică Ortodoxă, București, 1978, vol.1, p.256).

⁸ Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Jus ecclesiasticum. Dreptul în viața Bisericii*, în rev. „ST”, 1960, nr. 7-8, p. 467-483; Idem, *Biserica și Dreptul*, în rev. „MO”, 1956, nr. 8-9, p. 482-489; Idem, *Obârșia și dezvoltarea istorică a Dreptului Bisericesc*, în rev. „MO”, 1968, nr. 1-2, p. 3-11;

⁹ Samir Gholam, *Legea divină și legea bisericească (Jus divinum et jus ecclesiasticum)*, în rev. „ST”, 1975, nr. 9-10, p. 750-758.

¹⁰ Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol.I, partea 2, Arad, 1931, p.490.

¹¹ *Filocalia*, trad. de prot.prof.dr.Dumitru Stăniloae, vol.I, Sibiu, 1947, p.247.

care zice: „Fă aceasta și vei fi viu!” (Luca 10, 28).

Cel care încalcă sfintele canoane nu înseamnă că nu se supune formal unor reguli, ci înseamnă, mai degrabă, că stă sub pericolul căderii din har¹². Prin urmare, împlinirea sfintelor canoane nu înseamnă formalism și juridism, ci a trăi în duhul Bisericii, pentru că ele nu sunt literă care ucide, ci duh care slujește vieții celei noi.

Sfintele canoane au o dimensiune lăuntrică, se bazează pe dragoste și convingere, altfel se cade în formalism sec și ineficient. Ele au la bază credința, de aceea sunt valabile numai în Biserică. Dispariția credinței înseamnă dispariția autorității canonului, iar în Imperiul bizantin, tocmai pentru a preveni acest fapt, au fost dublate de legi de stat.

Sfintele canoane atunci când impun o anumită rânduială sau conduită, nu îngrădesc libertatea creștinului, ci împiedică afundarea lui în ispita falsei libertăți. Astfel, creștinul adevărat nu poate fi stânjenit de sfintele canoane, nu poate cere „eliberarea de chinga canoanelor”, căci de fapt canoanele ne eliberează pe noi de chinga falsei libertăți.

Sfintele canoane urmăresc viața, de aceea sensul lor nu stă în împlinirea lor acrivistă și formală ștrangulând prin aceasta viața, ci invers, împlinirea vieții prin urmarea călăuzitoare a canoanelor. Principiul economiei¹³ în Biserică tocmai acestui fapt slujește, adică a nu transforma sfintele canoane într-o cazuistică moartă, ci a vedea în ele o călăuză vie.

Din toate aceste idei sintetizate aici, din operele canoniștilor ortodocși, se vede importanța canonului și a dreptului canonic. Nu trebuie uitat faptul că ele s-au greșit pe operele Sf. Părinți¹⁴. Arhim. Pierre L'Huillier de la Institutul „Saint Serge” din Paris, scria în acest sens: „Poate că nu se subliniază destul de mult faptul că Părinții Bisericii, care au fost niște teologi remarcabili și maeștri spirituali, au fost adeseori și mari canoniști. E de ajuns să menționăm, printre alții, în afară de Sfântul Vasile, a cărui operă este considerabilă prin întinderea și importanța sa, numele Sfântului Atanasie, al Sfântului Grigore de Nissa, al Sfântului Chiril al Alexandriei. Epoca de aur a teologiei dogmatice a fost și epoca de aur a dreptului nostru canonic. Am putea remarca, într-un mod antitetic, că epocile de decadentă ale teologiei au fost totodată și ale dreptului canonic: Când încetăm să mai trăim în tradiția bisericească, dogmatica tinde să se transforme într-un sistem scolastic și respectarea canoanelor se reduce la un formalism exterior. Sfârșitul logic al acestui proces, este *liberalismul* sau abandonul criteriologiei tradiționale, care conduce simultan la relativism, atât în teologia dogmatică, cât și în dreptul canonic”¹⁵.

Dreptul canonic ortodox, ca știință a înțelegerii autentice și aplicării corecte a sfintelor canoane, a avut și are menirea ancorării învățaturii ortodoxe a Bisericii în realitățile istorice concrete ale comunităților eclesiale, cultivând, dezvoltând și transmițând *conștiința canonică*¹⁶ a Bisericii. În felul acesta, Dreptul canonic slujește realizării comuniunii depline, atât a comuniunii cu Dumnezeu, cât și a comuniunii între membrii Bisericii, înțelegând această comuniune ca permanentizare a comuniunii din Biserica primară, în Biserica contemporană, fără schisme sau întreruperi¹⁷.

¹² Pr. prof. dr. Ilie Moldovan, *Sfintele canoane și raportul lor cu revelația divină*, în rev.”MB”, nr. 1-3, 1977, p. 101-114;

¹³ Pr.Prof. Dumitru Stăniloae, “*Iconomia*” în *Biserica ortodoxă*, în rev. “O”, 1963, nr.2, p.152-186.

¹⁴ Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Concepția canonică a Sfinților Trei Ierarhi*, în rev.”MO”, 1966, nr. 1-2, p. 9-15;

¹⁵ Arhim. Pierre L'Huillier, *L'Esprit du droit canonique orthodox*, în “*Mesager de l'Exarchat du Patriarcat Russe en Europe Occidentale*”, Paris, 1964, nr.46-47, p.108-119.

¹⁶ Pr.Dr. Patriciu Vlaicu, *Biserica și conștiința canonică*, în rev.”Apostolia”, Paris, nr.7/2008, p.11-13.

¹⁷ A se vedea și Vlassios I. Phidas, *Drept canonic – o perspectivă ortodoxă*, Edit. Trinitas, Iași, 2008, 214 p.; Panteleimon Rodopoulos, George Dion Dragas, *An overview of Orthodox Canon Law*, Orthodox Research Institute, Rollisford, New Hampshire, 2007, 301 p; Patrik Viscuso, *Orthodox Canon Law. A Casebook for Study*, Edit.

VII. BIBLIOGRAFIE COMPLEMENTARĂ NECESARĂ APROFUNDĂRII:

- Prof.Dr. Iorgu D. Ivan, *opoç și kavov în dreptul bisericesc ortodox*, în rev. *Ortodoxia*, București, 1970, nr. 3, p. 365-372;
- Pr.Prof.Dr. N. Chițescu, *Deosebirea dintre „oros” și „canon” și însemnătatea ei pentru sinodul de la Calcedon*, în revista *Ortodoxia*, București, 1970, nr.3, p. 347-364;
- Lewis J. Patsavos, *Spiritual Dimensions of the Holy Canons*, Ed. Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts, 2003, 128 p.
- Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Codificarea canoanelor*, în revista *Studii Teologice*, București, 1969, nr. 9-10, p. 627-648
- Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Tăria nezdruncinată a sfintelor canoane*, în revista *Ortodoxia*, București, 1970, nr. 2, p. 300-304.
- Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Jus ecclesiasticum. Dreptul în viața Bisericii*, în revista *Studii Teologice*, București, 1960, nr. 7-8, p. 467-483
- Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Biserica și Dreptul*, în revista *Mitropolia Olteniei*, Craiova, 1956, nr. 8-9, p. 482-489;
- Pr.Prof.Dr. Liviu Stan, *Obârșia și dezvoltarea istorică a Dreptului Bisericesc*, în revista *Mitropolia Olteniei*, Craiova, 1968, nr. 1-2, p. 3-11;
- Pr. prof. dr. Ilie Moldovan, *Sfintele canoane și raportul lor cu revelația divină*, în revista *Mitropolia Banatului*, Timișoara, nr. 1-3, 1977, p. 101-114

Timpul necesar studiului: între 30 min și 3 h/ zi

VIII. ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE:

1) Care este rostul sfintelor canoane?

---

2) Cum pot fi împărțite canoanele după ceea ce reflectă ele prin conținut?

---

3) Care este diferența între concepția scolastică și cea ortodoxă privind înțelesul canoanelor?

Amazon, 2007;

IX. TESTE DE AUTOEVALUARE:

1. **Cum se numește legea Bisericii?**
  - a) Lege teandrică
  - b) Legea Vieții
  - c) canon

2. **De ce ne apără respectarea canoanelor?**
  - a) de fărădelege
  - b) de păcat
  - c) de răspunderea civilă

3. **Ce înseamnă nerespectarea canoanelor?**
  - a) Excomunicarea din Biserică
  - b) Căderea din har
  - c) Dispariția credinței

4. **Pe ce se bazează sfintele canoane în respectarea lor?**
  - a) Pe frica de a nu fi trași la răspundere de Biserică
  - b) Pe dragoste și convingere
  - c) Pe Sfânta Scriptură

5. **Care dintre următoarele afirmații sunt valabile?**
  - a) Noi ținem sfintele canoane
  - b) Sfintele canoane ne țin pe noi
  - c) Sfintele canoane țin legea pozitivă

TESTE DE EVALUARE:

1. **Care a fost cauza dublării canoanelor prin legi de stat în Imperiul bizantin?**
  - a) Prevenirea dispariției credinței
  - b) Prevenirea dispariției autorității canonului
  - c) Prevenirea dispariției credinței și prevenirea dispariției autorității canonului

2. Legea pozitivă este:

- a) O normă juridică
- b) O lege umană
- c) O lege divină

3. Unul dintre reprezentanții Teologiei Dreptului în România este:

- a) Eugenio Correcco
- b) Alexandru Stan
- c) Dumitru Stăniloae

4. Sfintele canoane reprezintă:

- a) Legea cea Nouă
- b) Legea Vieții
- c) Extinderea Legii lui Hristos asupra Legii pozitive

5. Respectarea canoanelor atrage:

- a) Descoperirea lui Hristos
- b) Căderea din har
- c) Nu are nicio consecință

TEMĂ PENTRU ACASĂ: Pe baza bibliografiei recomandate realizați o scurtă comparație între noțiunea dreptului, ca expresie a condițiilor vieții materiale, a intereselor sociale și ca expresie normativă a voinței generale și noțiunea de Drept canonic, cu conținutul său teandric.

TEMA II - IZVOARELE DREPTULUI CANONIC

I. OBIECTIVELE SPECIFICE ALE TEMEI:

- studentul să cunoască principalele izvoare ale Dreptului canonic ortodox
- studentul să înțeleagă care sunt caracteristicile izvoarelor Dreptului canonic ortodox și să cunoască acestea și din perspectivă interconfesională

II. COMPETENȚE SPECIFICE DOBÂNDITE DE STUDENT:

- studentul să fie capabil să prezinte principalele izvoare ale Dreptului canonic ortodox și etapele formării sale
- studentul să fie capabil să prezinte principalele etape ale formării legislației bisericești ale altor confesiuni

- studentul să fie capabil să utilizeze corect diferitele noțiuni de specialitate și să le distingă

III. CUVINTE CHEIE: CANON, SINOD ECUMENIC, NOMOCANON, CODEX, CONCILIU, CODIFICARE,

IV. REZUMAT:

Până la apariția Colecției fundamentale de canoane a Bisericii Ortodoxe au fost parcurse mai multe etape, în materialul de față fiind amintite perioada de dinainte de Editul de la Milano (313), apoi perioada dintre 313 și 883, când a fost întocmit Nomocanonul patriarhului Fotie, care va sta la baza Colecției ulterioare de canoane și perioada de după acest an. Colecțiile de canoane care au circulat în timp au fost fie colecții canonice, cât și nomocanonice (ce cuprindeau, pe lângă canoane și legi de stat privitoare la Biserică).

În ceea ce privește izvoarele dreptului canonic catolic acestea sunt Codex Juris Canonici pentru Biserica Romano-Catolică și Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium pentru Bisericile Catolice Orientale. Fiecare dintre aceste coduri au avut o evoluție proprie până la promulgarea lor, lucru ce reiese din cuprinsul temei.

Pentru izvoarele dreptului protestant este de reținut Sfânta Scriptură, mărturisirile de credință, scrierile reformatrilor și constituțiile după care se conduce acum fiecare Biserică în parte.

CONȚINUTUL TEMEI II:

A. Izvoarele Dreptului canonic ortodox

I.Colecția fundamentală de canoane a Bisericii Ortodoxe

Izvorul principal al Dreptului canonic ortodox este ***Colecția fundamentală de canoane a Bisericii Ortodoxe***. Alături de aceasta sunt *canoanele întregitoare, obiceiul de drept canonic, hotărârile sinoadelor panortodoxe, pravilele călugărești, păreriile canoniștilor, jurisprudența ortodoxă și tipicul liturgic*. Ele au valabilitate în întreaga Biserică Ortodoxă.

Lor le urmează izvoarele particulare, valabile numai în fiecare Biserică locală, și anume: *legiuirile bisericești locale, obiceiul și practica locală, hotărârile organelor de conducere ale Bisericii și legislația de stat*.

Adunarea acestor izvoare într-o singură colecție a fost o preocupare constantă a canoniștilor vremii, încă de la începutul Bisericii. Practic, istoria alcătuirii acestor colecții de izvoare ale dreptului canonic ortodox se poate împărți în trei perioade¹⁸:

1. Perioada până la edictul de la Milan (313)

În acest timp s-au alcătuit câteva colecții numite apostolice¹⁹, întrucât ele cuprind o serie

¹⁸ După Nicodem Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București, 1915, p. 130.

¹⁹ Sub numele Sf. Apostoli s-au păstrat 11 colecții, fără ca ele să fie opera Sf. Apostoli. În fruntea lor se găsește un singur codice apostolic autentic, și anume: Capitolul 15 din *Faptele Apostolilor*. Celelalte colecții, alcătuite de ucenici ai Sf. Apostoli, sunt: *Didahia celor 12 Apostoli, Canoanele lui Ipolit, Epitome Constitutionum Apostolorum, Constitutiones Ecclesiae Aegypticae, Rânduiețile Sfinților Apostoli prin Clement, Canones Apostolorum Ecclesiastici, Constituțiile Apostolice, Didascală, Optateuchos, Statutele și canoanele Sf. Apostoli prin Clement*, după Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericască*, București,

de canoane ce provin din tradiția apostolică²⁰ (numite canoane apostolice) și diferite prescripții referitoare la credința morală, cult și, în general, referitoare la ceea ce venea în legătură cu viața religioasă și socială a creștinilor²¹.

2. Perioada până la alcătuirea Colecției fundamentale de canoane a Bisericii Ortodoxe (883)

După edictul de la Milan (313) Biserica, în deplină libertate, își dezvoltă activitatea legislativă, elaborând canoane la șase din cele șapte Sinoade ecumenice.

Preocuparea de strângere a canoanelor într-o colecție unitară o întâlnim încă de la Sinodul I ecumenic (325), care aprobă „rânduiele canonice existente înainte de întrunirea lui, rânduiele cuprinse fie în textele canoanelor numite apostolice sau ale unor sinoade locale, fie în obiceiul de drept al Bisericii pe care-l fixează în scris”²². Pe lângă acestea elaborează canoane noi (în număr de 20), a căror necesitate s-a impus de realitățile cu care era confruntată Biserica.

La rândul său, Sinodul II ecumenic (381), prin canonul 1, aprobă hotărârile canonice ale Sinodului I ecumenic²³ și mai elaborează altele noi. La fel procedează și Sinodul IV ecumenic (451), care aprobă canoanele primelor trei Sinoade și la care se adaugă canoanele sale²⁴.

După Sinodul V ecumenic (553), care nu elaborează nici un canon, Sinodul VI Trulan elaborează 102 canoane, iar prin canonul 2, stabilește canoanele care au obligativitatea generală în Biserică și anume canoanele primelor patru Sinoade ecumenice, canoanele apostolice, canoanele a 9 sinoade locale²⁵ și canoanele a 12 Sf. Părinți²⁶.

Ultimul Sinod ecumenic, al VII-lea (787), prin canonul 1 recunoaște și întărește canoanele care s-au elaborat până la acea dată²⁷ și elaborează alte 22 de canoane.

În această perioadă, sporind mereu numărul canoanelor odată cu întrunirea fiecărui sinod ecumenic, s-a simțit nevoia alcătuirii unei colecții cuprinzătoare. Lucrul acesta s-a încercat în mai multe rânduri, alcătuiindu-se mai multe colecții care se împart în două categorii: *colecții canonice*, care cuprind numai canoane și *colecții nomocanonice*, care pe lângă canoane mai cuprind legi de stat privind Biserica, numite *nomi*²⁸.

---

vol. I, p. 93-95.

²⁰ Canoanele numite apostolice nu provin de la Sf. Apostoli, ci din tradiția apostolică. Ele sunt în număr de 85. Biserica Romano-catolică a recunoscut numai 50 de canoane apostolice, pentru că numai atâtea a tradus în latinește Dionisie Exiguus (Nicodem Milaș, *op.cit.*, p. 67-68).

²¹ Nicodem Milaș, *op.cit.*, p. 131-132.

²² Prof. Pr. Liviu Stan, *Codificarea canoanelor*, în rev. „ST”, 1969, nr. 9-10, p. 633-634.

²³ Canonul 1, II ec.: „Sfinții Părinți adunați în Constantinopol au hotărât să nu se desființeze credința celor treisute și optisprezece Părinți adunați, în Niceea Bitiniei, ci aceea să rămână validă...” (după Dr. N. Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, Arad, 1931, vol. 1, p.2, p. 79).

²⁴ Canonul 1, IV ec.: „Am hotărât să rămână în vigoare canoanele așezate de către Sf. Părinți la toate sinoadele de până acum” (Ibidem, p. 185).

²⁵ Sinoadele locale sunt cele de la: Cartagina (256), Ancira (314), Neocezareea (314), Gangra (343), Antiohia (341), Laodiceea (349), Sardica (343), Constantinopol (394) și Cartagina (419).

²⁶ Sf. Părinți sunt: Dionisie al Alexandriei (†265), Grigorie Taumaturgul (†270), Petru al Alexandriei (†311), Atanasie cel Mare (†379), Timotei al Alexandriei (†385), Grigorie Teologul (†389), Amfilohie de Iconiu (†395), Grigorie de Nissa (†345), Teofil al Alexandriei (†412), Chiril al Alexandriei (†444) și Ghenadie al Constantinopolului (†471).

²⁷ Canonul 1, VII ec.: „Cu bucurie primim dumnezeieștile canoane și întărim așezământul lor întreg și nestrămutat, date fiind de trâmbițele Duhului Sfânt, de prealăudații Apostoli și de către cele locale adunate spre a da astfel de așezăminte și de către sfinții noștri Părinți. Căci dânșii, fiind luminați de unul și același Duh Sfânt, au hotărât cele de folos”, N. Milaș, *Canoanele...*, vol. 1, partea 2, p. 491-492.

²⁸ De la grecescul νομος (nomos), lege, cf. N. Milaș, *Dreptul...*, p. 136.

Dintre colecțiile canonice mai semnificative sunt: *Acolutia*²⁹, *Sinopsa lui Ștefan Efeseanul*³⁰, *Colecția în 60 de capete*³¹ și *Colecția în 50 de capete*³², toate datând din veacurile IV-VI.

Dintre nomocanoane putem aminti *Nomocanonul în 50 de titluri* alcătuit de patriarhul Ioan Scolasticul al Constantinopolului (565-577)³³. Pornind de la acest nomocanon, patriarhul Serghie al Constantinopolului (610-638) alcătuiește un alt *Nomocanon în 14 titluri*³⁴.

De o importanță deosebită este *Nomocanonul patriarhului Fotie* din anul 883. La întocmirea acestei colecții, Fotie s-a folosit de toate colecțiile de canoane și nomocanoanele care apăruseră până atunci³⁵. Fiind o colecție izbutită ea a fost acceptată și consacrată printr-un sinod endemic întrunit la Constantinopol în anul 920, sinod ale cărui hotărâri au fost însușite apoi de către întreaga Biserică de Răsărit, devenind prin aceasta *Colecția fundamentală de canoane a Bisericii Ortodoxe*³⁶, colecție rămasă oficială până astăzi.

3. Perioada de după apariția Colecției fundamentale de canoane a Bisericii Ortodoxe

După apariția Colecției fundamentale de canoane a Bisericii Ortodoxe s-a întărit și s-a asigurat viața organizată și buna administrare a Bisericii. În această perioadă, datorită evenimentelor istorice prin care a trecut Biserica, precum și datorită redactărilor diferite ale legilor bisericești provocate de aceste evenimente, s-a simțit nevoia alcătuirii unor colecții noi, care „să corespundă nevoilor practice ale timpului, să explice sensul adevărat al legilor fundamentale ale Bisericii și să exprime toate instituțiile cuprinse în esență în aceste legi”³⁷.

Astfel, au mai fost întocmite numeroase alte colecții, fără însă ca vreuna dintre ele să mai fi dobândit caracterul oficial al Nomocanonului lui Fotie. Cele mai multe sunt compilații sau redactări originale, la întocmirea cărora s-a procedat pentru a face față la diverse trebuințe bisericești³⁸.

Aceste colecții pot fi împărțite astfel³⁹: Nomocanoane mai noi⁴⁰, Colecții orientale tipărite

²⁹ Ακολουθία των κανονων, menționată în veacul IV și V, nu ni s-a păstrat. Cuprindea canoanele sinoadelor locale și ale primelor patru Sinoade ecumenice (Ibidem).

³⁰ Datează din veacul IV și cuprinde canoanele sinoadelor locale și ale primelor patru Sinoade ecumenice (Ibidem).

³¹ Textul ei nu ni s-a păstrat, ci numai o mențiune asupra ei. Nu se știe precis când s-a alcătuit și nu era o colecție cronologică de canoane, ci una sistematică, grupată în 60 de canoane (Ibidem).

³² Textul acesteia ni s-a păstrat. Ea este singura colecție veche de canoane organizată sistematic și care a ajuns până la noi. Este atribuită canonistului Ioan Scolasticul (565-577), care foarte probabil a alcătuit-o pe la anul 550 (Ibidem, p. 34).

³³ Ioan Scolasticul, pornind de la Colecția de canoane în 50 de capitole alcătuită tot de el, alcătuiește acest Nomocanon, după anul 565, când ajunge patriarh în timpul împăratului Iustinian I (525-565) (Ibidem, p. 35).

³⁴ A fost alcătuit în timpul împăratului Heraclie (610-641), care a emis un număr mare de legi privind Biserica. Nomocanonul se împarte în 14 capitole mari, de unde își trage numele. Textul lui nu ni s-a păstrat, dar el este menționat și aservit de Nomocanonul lui Fotie din 883 (Ibidem).

³⁵ Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *op.cit.*, p. 97-98.

³⁶ Nomocanonul cuprinde canoanele apostolice, canoanele Sinoadelor ecumenice, canoanele sinoadelor locale și canoanele Sf. Părinți (recunoscute de canonul 2 al Sinodului Trulan), la care se adaugă epistola patriarhului Tarasie al Constantinopolului (806) și canoanele celor 2 sinoade din Constantinopol din anii 861 și 879, care au fost acceptate în colecția oficială de canoane prin consensul Bisericii (N. Milaș, *Dreptul...*, p. 150).

³⁷ N. Milaș, *Canoanele ...*, vol.1, p.1, p. 80.

³⁸ N. Milaș, *Dreptul...*, p. 151.

³⁹ Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Drept...*, p. 98u.

⁴⁰ După Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Drept...*, p. 98-100. Dintre acestea amintim: *Nomocanonul lui Grigorie Doxapatriul (sec. XII)*, *Nomocanonul lui Arsenie Antorian (sec. XIII)*, *Nomocanonul lui Matei Vlastares (1355)*, *Nomocanonul duhovnicesc*, *Nomocanonul lui Cotelerius (1667-1668)*, *Nomocanonul lui Manuil Malaxos (1561)*, *Cârja arhierilor (1645)*, *Nomocanonul lui Gheorghe din Trapezunt (1730)*, *Carte foarte folosite de sufleți (1790-1794)*, cf. Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Drept...*, p. 37-38.

în Apus⁴¹ și Codici și colecții ale Bisericilor locale din Răsărit⁴².

În această perioadă, la colecția oficială de canoane s-au mai adăugat, prin consensul unanim al Bisericii, o serie de canoane numite *întregitoare*. Ele au apărut prima dată în *Pidalion* (Leipzig, 1800), apoi în *Sintagma Ateniană* (Atena, 1852-1859) și sunt următoarele⁴³: canoanele Sf. Ioan Postitorul (†595), canoanele Sf. Nichifor Mărturisitorul (†818), răspunsurile patriarhului Nicolae al Constantinopolului (1086-1111), prescripțiile canonice ale Sf. Vasile cel Mare (†379), ale Sf. Ioan Gură de Aur (†407) și ale Sf. Atanasie (†373).

Prin urmare, Colecția fundamentală de canoane a Bisericii Ortodoxe a fost alcătuită în anul 883 și cuprinde patru categorii de canoane: apostolice, ale Sinoadelor ecumenice, ale sinoadelor locale și ale Sf. Părinți. La acestea, în secolul al XIX-lea, s-a adăugat cea de-a cincea categorie de canoane, și anume cele întregitoare. Ea a fost tradusă în limba română încă din secolul al XVI-lea, cuprinsă în toate pravilele românești, parțial sau integral. Cele mai semnificative ediții românești ale acestei colecții de canoane, cu comentarii, sunt ale episcopului Nicodim Milaş (traducere din lb. sârbă)⁴⁴ și ale prof. Ioan Floca, pe baza traducerilor și comentariilor prof. Liviu Stan⁴⁵.

B. Izvoarele Dreptului canonic catolic

I. “Codex Juris Canonici” al Bisericii Romano-Catolice

În primele patru secole, când creștinismul era unitar, Biserica din Apus a folosit aceleași canoane cu Biserica din Răsărit. Dovadă este faptul că Dionisie Exiguul traduce în limba latină o colecție de canoane, cu titlul „Codex canonum ecclesiasticorum Dionisii Exigui” (sec. VI)⁴⁶.

⁴¹ Dintre acestea amintim: *Canones apostolorum...* (Meinz, 1525), *Sanctorum Apostolorum et sanctorum conciliorum canones* (Paris, 1540), *Canones sanctorum apostolorum, conciliorum generalium et particularium* (Paris, 1573), *Juris orientalis libri tres* (Paris, 1573), *Juris graeco-romani tam canonici...* (Frankfurt, 1596), *Canones sanctorum apostolorum et sanctorum conciliorum cum comentariis Johannis Zonarae...* (Milano, 1613), *Apostolorum et sanctorum conciliorum decreta* (Wittenberg, 1614), *Biblioteca juris canonici...* (Paris, 1661), *Ecclesiae Graecae Monumenta* (Paris, 1677-1686), *Synodikon sive Pandecte canonum* (Oxford, 1672), *Synopsis canonum sanctorum apostolorum* (Londra, 1708), *Patrologiae cursus completus* (1844-1866), *Juris ecclesiastici graecorum historia et monumenta* (Paris, 1864-1868), *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana* (1860-1890), *Regestele imperiale bizantine* (München, 1924-1932), *Regestele patriarhale bizantine* (Paris, 1932-1947), *Codificatione canonica orientale* (Vatican, 1930-1933), cf. Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Drept...*, p. 105-107.

⁴² Și anume ale Bisericilor de limbă greacă (*Pidalionul*, Leipzig, 1800, Atena, 1841; *Sintagma Ateniană*, Atena, 1852-1859), de limbi slave (*Cormicia Sf. Sava*, sec. XII-XIII; *Zaconiconul lui Ștefan Dușan*, 1349; *Cormicia Kniga*, 1220; *Kniga Pravil*, 1839; *Pravilata*, 1912-1915) și ale Bisericii Ortodoxe Române, dintre care amintim: *Pravila lui Alexandru cel Bun* (1400-1432), *Pravila ritorului Lucaci* (1581), *Pravila popii Toader din Râpa de Jos* (1610), *Pravila din Codex Neagoianus* (1620), *Pravila de ispravă oamenilor* (sec. XVII), *Pravila aleasă* (1632). Toate acestea se păstrează în, manuscris, mai puțin *Pravila lui Alexandru cel Bun*. Dintre pravilele tipărite amintim: *Pravila lui Coresi* (Brașov, 1563), *Pravila mică de la Govora* (1641), *Pravila de la Iași* (1644), *Pravila lui Vasile Lupu* (Iași, 1646), *Pravila cea Mare* (Târgoviște, 1652), cf. Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Drept...*, p. 112-131.

⁴³ N. Milaş, *Canoanele...*, vol. I, p. 1, p. 61-63.

⁴⁴ Dr. Nicodim Milaş, *Canoanele Bisericii Ortodoxe, însoțite de comentarii*, trad. de Uroș Kovincici și Dr. Nicolae Popovici, vol. I, p. 1 și 2, vol. II, p. 1 și 2, Arad, 1930-1936, 319p.+575p.+339p.+300p.

⁴⁵ Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, 557p.

⁴⁶ Dionisie Exiguul, abatele unei mănăstiri din Roma, originar din Sciția (Dobrogea), a alcătuit această colecție la insistențele episcopului Ștefan din Salona (Dalmația). El a tradus numai 50 din cele 85 de canoane apostolice, din motivul – după arhiepiscopul P. de Marca din Paris – că ultimele 35 de canoane cuprindeau hotărâri care nu se potriveau cu obiceiurile Bisericii apusene și mai ales din pricina că can. 66 ar fi fost „ingratus Romanis auribus”. Alături de canoanele apostolice, Dionisie a mai tradus canoanele primelor patru Sinoade ecumenice și a 7 sinoade particulare, și anume: Ancira, Neocezarea, Gangra, Antiohia, Laodicea, Sardica și Cartagina. În timpul papei

Imediat după aceasta, Dionisie Exiguul mai întocmește o colecție cu hotărârile a 8 papi, de la Siricius la Anastasie II, având numele de „Colectio decretorum pontificum romanorum”⁴⁷. Aceasta a fost dăruită de papa Adrian I lui Carol cel Mare, în anul 774, și a fost numită „Liber canonum”⁴⁸.

Acestor colecții le urmează „Collectio canonis Isidori Mercatoris” (sec. IX)⁴⁹, atribuită lui Isidor Mercator, apoi colecția lui Reginus, abate de Prüm (sec. X)⁵⁰, „Decretum” a lui Burchard de Worms (sec. XI)⁵¹ și „Panormia” lui Ives de Charters (sec. XII)⁵².

Aceste colecții vor constitui izvorul principal⁵³ al lucrării - care va marca un moment esențial în dezvoltarea Dreptului canonic al Bisericii Romano-Catolice - călugărului Gratian „Concordia discordantium canonum” (sec. XII)⁵⁴, care strânge la un loc normele în vigoare în vremea sa. Gratian a căutat să grupeze canoanele în așa fel încât să le împacă atunci când erau divergente, de aceea colecția s-a bucurat de succes.

Până în timpul papei Grigorie IX (1227-1241), mai apar însă cinci colecții de decretalii papale, care s-au emis după alcătuirea colecției lui Gratian⁵⁵, de aceea papa Grigorie IX hotărăște să alcătuiască o colecție revizuită a decretaliilor papale. Această colecție este înfăptuită de capelanul său Raymond de Penafort la 1234, cu titlul „Decretales Gregorii novi” sau „Liber Extra”⁵⁶.

Decretaliile care apar după papa Grigorie IX, sunt adunate de papa Bonifaciu VIII (1294-

---

Hormisda (514-523), colecția lui Dionisie Exiguul a devenit colecția oficială a Bisericii din Roma (N. Milaș, *Dreptul...*, p. 68, nota 3 și p. 141).

⁴⁷ Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Drept...*, p. 110.

⁴⁸ Această colecție a fost declarată drept colecție oficială a imperiului romano-franc (Codex Juris Canonici, Friburgi Brisgoviae, 1919, p. IV).

⁴⁹ Acesta este o colecție falsă, care a fost alcătuită în scopul aservirii puterii de stat de către puterea papală, în jurul anilor 847-852. Deși falsă, ea a servit drept colecție oficială timp îndelungat în Biserica Africană, cf. Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Drept...*, p. 111.

⁵⁰ Abatele Reginus (915) a intitulat această colecție „Libro due de synodalibus causis et disciplinis ecclesiasticis”. Tipărită la îndemnul arhiep. Rathod de Trier, ea a servit episcopilor drept „manualis codicillus”, cf. Dr. Emil Freidberg, *Lehrbuch des katholischen und evangelischen Kirchenrechts*, Leipzig, 1903, p. 127.

⁵¹ „Decretum” sau „Collectiarum” a fost alcătuită între 1012 și 1022, în 12 cărți, și conține multe date false datorită folosirii colecției Pseudoisidoriana din sec. IX (Ibidem).

⁵² Această colecție a fost refăcută de Ives de Chartres (1115 sau 1117), primind titlul nou „Decretum” (Ibidem).

⁵³ Alături de colecțiile de mai sus, mai pot fi amintite următoarele colecții mai puțin importante: *Collectio Anselmo dedicata*, alcătuită în Italia, între 883-897, netipărită; *Collectio XII Partium*, alcătuită de Burchard de Worms, înainte de 1022, netipărită; Colecția ep. Anselm de Lucca (1086), cu multe date false preluate din Pseudoisidoriana, netipărită; Colecția cardinalului Deusdedit (1087), cu multe date false, dar cu multe documente arhivistice romane; *Collectio trium Partium*, alcătuită de Ives de Chartres (1115 sau 1117), netipărită; *Collectio Caesaraugustana*, netipărită; *Collectio Polycarpus*, alcătuită de cardinalul Gregor (1118), netipărită; O colecție britanică, netipărită; *De misericordia et institutia*, alcătuită de Algerus de Lüttich (înainte de 1121), care mai alcătuieste o colecție *Liber sententiarum*, rămasă netipărită, după Dr. E. Friedberg, *op.cit.*, p. 126-127.

⁵⁴ Această colecție a fost alcătuită între anii 1141-1150 și se compune din trei părți. Prima parte se împarte în 101 „distinctionis”, iar acestea în „canones”. Partea a doua se compune din 36 de probleme (causae), la care autorul pune întrebări (questiones), răspunsul urmând a fi indicat în canoanele din prima parte. Partea a treia are cuprins liturgic (Ibidem).

⁵⁵ Acestea sunt numite „*Quinque compialtiones antiquae*”. Prima colecție (*Breviarum extravagantium*) este alcătuită de Bernard de Pavia, în 1191, a treia a fost tipărită de papa Inocențiu III (1210), iar a cincea de papa Honorius III (1226), (Ibidem).

⁵⁶ Raymond contopește cele cinci colecții amintite mai sus, adăugând încă 200 de decretalii, majoritatea emise de Grigorie IX, astfel încât întocmește o culegere de aproape 1500 de documente, aranjate pe materii, în mod cronologic. Colecția aceasta s-a publicat la Paris și Bologna în anul 1234 (Ibidem).

1303), în anul 1298, într-o colecție care primește titlul de „Liber sextus”⁵⁷. Același lucru înfăptuiește și papa Clement V (1305-1314), cu decretaliile care apar după Bonifaciu VIII, alcătuiind în 1317 colecția numită „Clementinae”⁵⁸.

În Biserica Romano-Catolică, alături de decretaliile papale s-au adăugat hotărârile conciliilor așa-zise ecumenice⁵⁹, care au avut loc după Sinodul de la Niceea (787), hotărâri care s-au strâns, pe măsura emiterii lor, în colecțiile amintite.

La consiliul de la Basel (1411-1443), desemnat ca al 18-lea Sinod ecumenic, au fost adunate, într-un singur corp, toate colecțiile oficiale de canoane, care apăruseră până la acea dată (Decretum Gratiani, Decretales Gregorii Novi, Liber Sextus și Clementinae), lucrare care a primit numele de *Corpus Juris Canonici*⁶⁰.

În 1500, canonistul francez Johannes (Jean) Chappuis, publică o nouă ediție a Codex Juris Canonici noile decretalii papale⁶¹, care prin aceasta sunt incluse în Corpus Juris Canonici.

Întrucât, corpuscul alcătuit la Basel, nu era decât o alăturare a unor colecții independente una de alta, în 1566, papa Pius V (1566-1572) dispune o sistematizare totală a acestei colecții⁶². Revizuirea se face de către o comisie din 35 de specialiști și se încheie în 1582, când, sub papa Grigorie XIII (1572-1585), apare forma oficială de atunci a colecției de canoane a Bisericii Romano-Catolice numită „Corpus Juris Canonici”⁶³.

La Conciliul I Vatican (1869-1870), datorită înmulțirii, după anul 1582, a hotărârilor sinodale și decretaliilor papale, s-a discutat despre revizuirea colecției „Corpus Juris Canonici”, în care să se includă și aceste hotărâri ulterioare. Acest lucru s-a realizat după patru decenii, când această colecție a fost pregătită de papa Pius X (1903-1914), promulgată de papa Benedict XV (1914-1922), la 27 mai 1917, și a intrat în vigoare la 19 mai 1918 cu titlul „*Codex Juris Canonici*”⁶⁴.

După numai câteva decenii, la Conciliul II Vatican (1962-1965), s-a discutat problema reformării legilor bisericești-canonice a Bisericii latine⁶⁵, Biserica ce se afla în plin proces de adaptare la condițiile contemporane (aggiornamento). Restructurarea s-a început la propunerea papei Ioan XXIII (1958-1963) și s-a încheiat în 1983, în timpul papei Ioan Paul II (1978-2005)⁶⁶.

---

⁵⁷ „*Liber extra*” a fost revizuită de papa Bonifaciu VIII, devenind „*Liber sextus*”, a cărei „glossa ordinaria”, a fost alcătuită abia în 1340 de către Johannes Andreae (Ibidem, p. 132).

⁵⁸ Această colecție conține și hotărârile conciliului de la Viena (1311). Colecția a fost revizuită de papa Ioan XXII (1316-1334) și reeditată în 1417. „Glossa ordinaria” a fost alcătuită de Johannes Andreae și refăcută de Franciscus Zabarella (1417), (Ibidem).

⁵⁹ După Sinodul 7 ec. de la Niceea (787), Biserica Romano-Catolică mai numește „ecumenice” și următoarele concilii: 8) Constantinopol, 869; 9) Lateran I, 1123; 10) Lateran II, 1139; 11) Lateran III, 1179; 12) Lateran IV, 1215; 13) Lyon I, 1245; 14) Lyon II, 1274; 15) Viena, 1311; 16) Pisa, 1404; 17) Konstanz, 1414-1418; 18) Basel, 1411-1443; 19) Florența, 1439; 20) Lateran V, 1512; 21) Trient, 1545 -1563; 22) Vatican I, 1870; 23) Vatican II, 1962-1965 (Ibidem, p. 142, nota 1).

⁶⁰ Ibidem, p. 132.

⁶¹ Este vorba de „*Extravagantes Johannes'XXII*” și „*Extravagantes Communes*” (de la Urban IV până la Sixt IV), cf. *Lexikon des Kirchenrechts*, Ed. Herder, Freiburg-Basel-Wien, 2004, col. 169-170.

⁶² Pr. Ion Covercă, *Reguli canonice la chestiuni liturgice în „Codex Juris Canonici”*, în rev. „BOR”, 1974, nr. 9-10, p. 1248, nota 1.

⁶³ Dr. Emil Friedberg, op.cit., p. 133. Practice acum se încheie Corpus Juris Canonici, care cuprinde, astfel, șase cărți: Decretum Gratiani, Liber Extra, Liber Sextus, Clementinae, Extravagantes Johannes'XXII și Extravagantes Communes

⁶⁴ Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Codex Juris Canonici*, în rev. „ST”, 1984, nr. 9-10, p. 697.

⁶⁵ Prof. Dr. Alexander Dordett, *Adaptarea Dreptului canonic romano-catolic la cerințele vremii*, în rev. „ST”, 1972, nr. 3+4, p. 212-217.

⁶⁶ *Codice di diritto canonico*, testo ufficiale e versione italiana, Roma, 1983.

Codex Juris Canonici s-a elaborat în limba latină, a fost promulgat la 15 ianuarie 1983 și a intrat în vigoare la 27 noiembrie 1983 și constituie actualul cod canonic fundamental după care se conduce Biserica Romano-Catolică⁶⁷.

De reținut că, odată cu aprobarea actualului CIC-1983 al Bisericii Romano-Catolice, au fost abrogate toate celelalte izvoare ale dreptului canonic, de până atunci. În rândul acestora se numără și sfintele canoane din primul mileniu creștin care, astfel, pentru catolici nu mai au valoare normativă, ci cel mult o valoare istorico-orientativă.

II. „*Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*” al Bisericii Catolice Orientale

Ideea codificării dreptului canonic al Bisericii Catolice de rit oriental⁶⁸ a apărut la Conciliul I Vatican (1870), dar acest proiect nu s-a putut transpune în practică⁶⁹. În urma activității încununată de succes a Comisiei de codificare a dreptului bisericesc latin, prin apariția primului *Codex Iuris Canonici* (1917), această idee a fost reactivată, fapt susținut și de „interesele emancipatoare” ale acestor Biserici unite⁷⁰.

Codificarea dreptului canonic al Bisericii Catolice Orientale a fost inițiată de papa Pius XI, la 3 august 1927, prin instituirea unui „Consiglio di Presidenza”, al cărui președinte era el însuși⁷¹.

Acestei faze inițiale i-a urmat faza pregătitoare, prin instituirea, la 23 noiembrie 1929, a unei „Commissione Cardinalizia per i lavori preparatori della codificazione orientale”⁷², prezidată de cardinalul Pietro Gasparri (+ 1934). Începând cu 1930, comisia a inițiat editarea unei colecții a izvoarelor dreptului canonic oriental sub numele de *Fonti* (Fontes Codificationis Orientalis)⁷³.

⁶⁷ Codex Juris Canonici a fost modificat ulterior printr-un “Motu Proprio” (Ad tuendam fidem) al papei Ioan Paul II, la 18 mai 1998, în două locuri: la can. 750 s-a adăugat un § 2 care face referință la adaosurile mărtirisirii de credință din anul 1989; și la can. 1371, 1o, unde se face referință la can. 750, § 2, cf. Lexikon ..., col. 159.

⁶⁸ Aceste fracțiuni din Bisericile Ortodoxe sau Vechi-Orientale care, cu prețul rușii comuniunii cu Bisericile-mame, au acceptat primatul și jurisdicția papală, poartă diferite denumiri, dar Biserica Romano-Catolică le cuprinde sub numele generic și sugestiv de „*Biserici Catolice de rit oriental*” (sau Biserici Catolice Orientale). Din punct de vedere liturgic, aceste Biserici se grupează în cinci rituri principale: 1. *ritul alexandrin* (cu Bisericile Coptă și Etiopiană); 2. *ritul antiohian sau ritul sirian de vest* (cu Bisericile Malancareză, Maronită și Siriana de Vest), 3. *ritul bizantin* (tu Bisericile Greco-Catolice Ucraineană, Româna, Melchită ș.a.); 4. *ritul caldeian sau ritul sirian de est* (cu Bisericile Caldeiană și Siro-Malabareză); și 5. *ritul armean* (cu Biserica Armeană); cf. Aymans-Mörsdorf, *Kanonisches Recht*, vol. 1, Padeborn, 1991, p. 104-105.

⁶⁹ *Handbuch des katholischen Kirchenrecht*, editat de J. Listl, H. Muller și H. Schmitz, Regensburg, 1983, p. 57.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Emilio Eid, Ivan Zuzek, *Relatione circa lo "Schema Codicis Iuris Canonici Orientale"*, în rev. "Nuntia", Vatican, nr. 23, 1986, p. 110.

⁷² Hans Erich Feine, *Kirchliche Rechtsgeschichte*, Köln, 1964, p. 708. Secretarii acestei comisii au fost card. Amleto Giovanni Cicognani și călugărul melchit mons. Acacius Coussa, ambii profesori de drept canonic la Universitatea Lateran, cf. *Code of Oriental Canon Law*, vol. 1 (Law on persons). Philadelphia, 1960, p. 3 (vol. 2, Law on Mariage, Chicago, 1962).

⁷³ Această colecție a apărut în Citta del Vaticano, în trei serii: Seria I cuprinde XV fascicule (1930 - 1934) cu izvoarele fundamentale ale dreptului canonic oriental și o parte din izvoarele particulare (fasc. X cuprinde “Testi di diritto particolare dei Rumeni”, 1933, 880p.); Seria. II cuprinde XXXII fascicule (1935 - 1942) cu izvoarele particulare și câteva lucrări monografice asupra acestor izvoare; Seria III cuprinde XV volume (1943-1989) cu decrete papale privitoare la Bisericile Catolice Orientale (la alcătuirea colecției au colaborat și românii Luigi Tăutu și Ioan Bălan); cf. L. Tăutu, *Relazione sulla stampa della Serie III delle fronti della Codificazione orientale*, în rev. „Nuntia”, nr. 3, 1976; P. Luigi Glinka O.F.M., *Resconto sulla pubblicazione delle Fonti della Codificazione orientale*, în rev. „Nuntia”, nr. 10, 1980. p. 119-128.

La 17 iulie 1935, comisia și-a schimbat numele în „Pontificia Commissione per la Redazione del Codice di Diritto Canonico Orientale”, fapt care a făcut trecerea la următoarea fază de elaborare a unei scheme (*Schemata*) a codexului catolic oriental⁷⁴.

După câțiva ani de activitate, în 1945 se tipărește, pentru uzul intern, primul text-schemă al codexului⁷⁵. Acest text este dezbătut în anii următori, până când comisia⁷⁶ decide să-l prezinte, la 13 martie 1948, papei Pius XII „ad promulgationem”.

Dar criticile la adresa acestui text au fost foarte aspre, semnalându-se pericolul latinizării Bisericilor Catolice Orientale⁷⁷. De aceea, papa Pius XII a recurs la un „compromis”⁷⁸, hotărând să promulge doar parțial codexul în discuție, prin emiterea a patru *Motu proprio*⁷⁹, și anume: *Crebrae Allatae*, *Sollicitudinem Nostram*, *Postquam Apostolicis Litteris* și *Cleri Sanctitati*⁸⁰.

La 25 ianuarie 1959, papa Ioan XXIII a anunțat oficial, alături de „aggiornamento”-ul Bisericii Catolice, și dorința elaborării unui codex catolic oriental, evident pe baza celor patru *Motu proprio* deja emise⁸¹. Convocarea celui de-al II-lea Conciliu Vatican (1962) avea să stopeze continuarea acestei activități. Semnele reluării ei aveau să se întrevadă abia după inițierea reformei dreptului canonic latin (prin instituirea unei comisii de revizuire a codexului latin, la 28 martie 1963) și după emiterea decretului *Orientalium Ecclesiarum* (21 noiembrie 1964).

Ultima fază a redactării codexului catolic oriental a început la 10 iunie 1972, prin instituirea unei comisii papale destinată acestui scop⁸². La prima Adunare generală din 18 martie 1974, comisia a aprobat o serie de principii directive care aveau să stea la baza elaborării viitorului codex⁸³. Totodată, din motive practice, comisia s-a împărțit în zece grupe de lucru, fiecare cu o anumită problemă de dezbătut⁸⁴.

---

⁷⁴ Președintele comisiei a fost card. Sincero, iar după moartea acestuia din 1936, card. Massimo Massimi; cf. Ivan Zuzek, *Les textes non publiés du Code de Droit Canon Oriental*, în rev. „Nuntia”, nr. 1, 1975, nota 9.

⁷⁵ Tipărit în 64 de exemplare și distribuit numai membrilor comisiei; cf. Ivan Zuzek, *Les textes non publiés...*, p. 28.

⁷⁶ Din comisie fac parte cardinalii Massimi, Tisserant, Lavitrano, Marmaggi, Bruno; cf. ibidem, p. 28, nota 20.

⁷⁷ *Handbuch des katholischen Kirchenrecht*, p. 58; Aymans-Mörsdorf, *Kanonisches Recht*, p. 105.

⁷⁸ *Handbuch...*, p. 58.

⁷⁹ *Motu Proprio* {MP} sunt decrete papale care fac parte din izvoarele principale ale dreptului canonic romano-catolic, emise „de bună voie”, în formă epistolară, fără a fi o cuvântare, ci având mai mult caracterul unor legi ce pot cuprinde și rânduiri de altă natură (ca de exemplu, stabilirea unei zile de rugăciune, întemeierea unui așezământ religios ș.a.); cf. Hans Heimerl, Helmuth Pree, *Kirchenrecht. Allgemeine Normen und Eherecht*, Wien, 1983, p. 32; Aymans-Mosdorf, *Kanonisches...*, p. 48.

⁸⁰ *Crebrae Allatae* (Drept matrimonial, 131 can.), emis la 22 febr. 1949 și publicat în "Acta Apostolicae Sedis" (AAS), nr. 41, 1949, p. 89-117, *Sollicitudinem Nostram* (Drept procesual, 576 can.), emis la 6 ian. 1950 și publicat în AAS, nr. 42, 1950, p. 5-120; *Postquam Apostolicis Litteris* (Despre cler, bunuri și terminologie, 325 can.), emis la 9 febr. 1952 și publicat în AAS, nr. 44, 1952, p. 65-152; *Cleri Sanctitati* (Despre persoane și rituri, 558 can.), emis la 2 iunie 1957 și publicat în AAS, nr. 49, 1957, p. 433-603; cf. Hugo Schwendenwein, *Das neue Kirchenrecht*, p. 532. Referitor la aceste decrete, vezi și Franz Amold, *Das Ehegesetz für die orientalische Kirche*, în rev. „Österreichisches Archiv für Kirchenrecht”, nr. 1, 1950, p. 105-121; Franz Amold, *Der Codex für die orientalische Kirche. Das Prozesrecht*, în rev. "Österreichisches Archiv für Kirchenrecht", nr. 1, 1950, p. 161-172; Franz Amold, *Das Motu Proprio: Postquam Apostolicis Litteris*, în rev. „Österreichisches Archiv für Kirchenrecht”, nr. 4, 1953, p. 169-198.

⁸¹ Enciclica *Ad Petri cathedram*, AAS, nr. 51, 1959, p. 498.

⁸² Vicepreședinte a fost ales mons. Ignatio Mansourati și pro-secretar rev. Ivan Zuzek S.J.; președintele comisiei a fost ales abia la 28 octombrie 1972, în persoana card. Joseph Parecattil.

⁸³ La această Adunare generală au participat și următorii observatori ortodocși: ep. Gherman din partea Bisericii Ortodoxe Ruse, pr. Vardapet Mesrop Krikorian din partea Bisericii Armene din Ecimiadzin, pr. Salib Sourial din partea Bisericii Copte și prof. Frangistas de la Universitatea din Tesalonic, cf. rev. „Nuntia”, nr.3, 1976, p.10, nota 1.

⁸⁴ Acestea sunt: 1. Centralis; 2. de Normis generalibus et de Ritibus; 3. de Hierarchia; 4. de Clericis et de

După un număr unic („fasciculus praeuius”) apărut în 1973, comisia a publicat, începând cu nr. 1/1975, o revistă bianuală intitulată „Nuntia” (organul oficial al comisiei), în care s-a relatat, în amănunt, evoluția lucrărilor acestei comisii⁸⁵.

Așa-numita „Coetus de coordinatione”, instituită în aprilie 1984, a avut ca misiune conferirea „unei unități interne logice și coerențe organice complete”⁸⁶ primelor texte propuse ale viitorului codex. După numai doi ani, la 17 octombrie 1986, papei Ioan-Paul II i s-a prezentat spre promulgare noua *Schema Codicis Iuris Canonici Orientalis*.

După noi amendamente aduse textului, la 28 ianuarie 1989, s-a publicat în zece exemplare informative ultima schemă a codexului, de data aceasta cu un titlu nou, *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium (CCEO)*. În această ultimă redactare, papa Ioan-Paul II a promulgat Codexul canonic al Bisericilor Catolice Orientale, la 18 octombrie 1990, care constituie actualul cod canonic oficial al acestor Biserici⁸⁷, inclusiv pentru Biserica catolică de rit bizantin din România (Greco-catolică)⁸⁸.

La fel ca și pentru Biserica Catolică de rit latin, și pentru Bisericile Catolice de rit oriental *sfințele canoane* din primul mileniu creștin, din păcate, și-au pierdut vigoarea normativă⁸⁹.

C. Izvoarele dreptului canonic protestant

Perioada Reformei a coincis cu tranziția de la acel *corpus christianorum* unitar, specific Evului Mediu, la o nouă constelație a statelor naționale pre-moderne. Dreptul canonic a dominat și coordonat atât viața privată, cât și pe cea publică, devenind unica legislație pentru Biserică și pentru societate. Episcopii au devenit importanți conducători, care dețineau și autoritatea duhovnicească și pe cea politică. Atitudinea lui Martin Luther față de dreptul canonic a fost direct legată de convingerea sa teologică exprimată în doctrina despre justificare. El vorbea despre *Biserica internă, spirituală – ecclesia abscondita*, care era diferită de Biserica văzută pe pământ, formulând un concept despre Biserică, în sensul de adunare a celor ce cred în Hristos. El era convins că dreptul canonic, prin folosirea abuzivă a termenului de *lege duhovnicească* a dus la creștini spre un eșec. Legea duhovnicească și legile umane nu sunt aplicabile spiritualității creștinești, acelei *ecclesia abscondita*, spune Luther.

El s-a manifestat public împotriva dreptului canonic, prin arderea Decretelor papale la Wittenberg, la 10 decembrie 1520. La sfârșitul lunii decembrie Luther va publica o carte numită: *De ce sunt arse cărțile papei și ale discipolilor săi*, prin care respingea autoritatea dreptului canonic. Principalele sale critici vizează pretențiile papei în legătură cu primatul său în Biserică,

---

Magisterio; 5. de Monachis ceterisque religiosis; 6. de Laicis, officiis et bonis temporalibus; 7. de matrimonio; 8. de Sacramentis; 9. de Delictis et Poenis; 10. de Processibus; cf. Giorgio Orioli, *I lavore della Commissione della sua istituzione al 21 giugno 1975*, în rev. „Nuntia”, nr. 1, 1975, p.20.

⁸⁵ În total au apărut 30 de numere (nr. 30 în 1990). Rapoarte asupra lucrărilor comisiei se găsesc în numerele 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 27 și 30.

⁸⁶ Emilio Eid, *Relazione del Vice-Presidente della Commissione all'apertura dell'assemblea plenaria dei membri*, în rev. „Nuntia”, nr. 29, 1989, p. 14.

⁸⁷ Publicat în „Acta Apostolicae Sedis”, nr. 11, 1990, 1363 p. (conține 1546 canoane). Codex Juris Canonici a fost modificat ulterior printr-un “Motu Propriu” (Ad tuendam fidem) al papei Ioan Paul II, la 18 mai 1998, în două locuri: la can. 598 s-a adăugat un § 2 care face referință la adaosurile mărtirisirii de credință din anul 1989; și la can. 1436, 1°, unde se face referință la can. 598, § 2, cf. *Lexikon ...*, col. 154.

⁸⁸ Acest codex a fost tradus și în românește cu titlul *Codul Canoanelor Bisericilor Orientale*, de pr.drd. Iuliu Vasile Muntean, Presa Universitară Clujeană, 2001, 777p.

⁸⁹ Aceasta contravine, de fapt, cu actul de unire de la 7 octombrie 1698 în care se spune că “pre noi și rămășițele noastre din **obiceiul** Bisericii noastre a Răsăritului să nu ne clătească”, cf. Pr.prof.Dr.Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii ortodoxe Române*, EIBMBOR, 1992, p.294.

dorința sa de putere jurisdicțională nelimitată, faptul că nu e răspunzător în fața nimănui, poziția sa de superioritate chiar și față de un sinod, puterea sa de a emite hotărâri în chestiuni duhovnicești sau administrative și ideea că Iisus Hristos i-a dat lui, și nu întregii Biserici, *puterea de a decide* în așa fel încât mântuirea creștinilor depinde nu numai de Dumnezeu, dar și de Papă.

În opinia lui Luther, dreptul canonic, atunci în vigoare în Biserica Romano-Catolică, îl transforma pe papă într-un Dumnezeu pe pământ, căruia nu numai Scriptura, dar și Hristos îi sunt subordonate.⁹⁰ Luther nu respinge ideea de drept canonic, pe care îl consideră folositor, atâta timp cât el contribuie la mântuirea credincioșilor. Ceea ce îl îngrijora pe el era abuzul față de prevederile dreptului canonic, venit din partea papilor, în setea lor după putere. Dar el refuză să accepte că autoritatea dreptului canonic este *de iure divino*, precum și primatul papal bazat pe acest concept.

Luther consideră legea bisericească, în sensul legii divine, ca fiind exclusiv în legătură cu *ecclesia abscondita* și membrii ei, în care voia lui Dumnezeu conduce. Legile bisericești făcute de oameni în folosul comunității sunt făcute pentru a crea și menține ordinea și disciplina și de aceea ar trebui să fie numite *reguli bisericești*. Elementul de drept divin care rămâne în Biserica de pe pământ este Biblia sau Sfânta Scriptură.

Colaboratorul lui Luther, Melancton (1497-1560) nu a limitat atât de mult *ius divinum*, ca aparținând acelei *ecclesia abscondita*, ca și Martin Luther. Cu el va începe însă procesul de identificare a lui *ius divinum* cu *Sfânta Scriptură*⁹¹. Necesitatea de a întemeia ordinea Bisericii pe Biblie și măturisirea de credință a devenit o preocupare majoră a Bisericilor Protestante, în același timp cu lupta de eliberare de sub influența și intervenția conducătorilor locali, mai ales în materie legislativă. Elaborarea legiurilor a fost incredințată încă din vremea lui Luther și Melancton în sarcina episcopilor. În acest fel, legile bisericilor protestante nu au avut doar un caracter juridic, ci și unul teologic și duhovnicesc.

Jean Calvin (1509-1564) a cunoscut ideile lui Luther prin intermediul umaniștilor. În centrul învățaturii sale se află autoritatea și suveranitatea lui Dumnezeu și nimicnicia persoanei umane. Calvin a scris în *Instituțiile religiei creștine* (1536) despre o distincție mai clară între Biserica cea nevăzută și cea văzută de pe pământ. Totodată, concepția lui Calvin referitoare la relația dintre Biblie și lege este diferită de cea a lui Luther și Melancton. El avea un respect profund față de lege și datorită faptului că era jurist de profesie. Calvin a vorbit mai mult de *lex divina*, decât de *ius divinum*. Lex divina era mai întâi de toate reprezentată de voința suverană a lui Dumnezeu, exprimată în Biblie și în conștiința fiecărui om.

În contextul istoric al secolului al XVI-lea, dreptul de supraveghere al episcopilor asupra Bisericii a fost incredințat conducătorilor locali, care au preluat astfel atribuțiile jurisdicționale și administrative ale episcopilor. Luther a invitat o serie de teologi la Wittenberg pentru a elabora o serie de norme pentru legislația bisericească. Aceasta a fost un preludiu pentru viitoarele constituții ale Bisericilor protestante (germ. Kirchenverfassungen), pe baza cărora funcționează și astăzi.

Așadar izvorul principal al dreptului canonic protestant este Sfânta Scriptură, măturisirile de credință, scrierile marilor reformatori și aceste constituții specifice fiecărei Biserici în parte.

---

⁹⁰ Marc Reuver, *Faith and Law. Juridical Perspectives for the Ecumenical Movement*, WCC Publications, Geneva, 2000, p.28

⁹¹ Christoph Strohm, *Ius divinum und ius humanum. Reformatorische Begründung des Kirchenrechts* în Gerhard Rau et al., *Das Recht der Kirche*, vol.II, p.150

V. BIBLIOGRAFIE COMPLEMENTARĂ NECESARĂ APROFUNDĂRII:

- Prof.Dr. Iorgu D. Ivan, *opoç și kavov în dreptul bisericesc ortodox*, în revista *Ortodoxia*, București, 1970, nr. 3, p. 365-372;
- Christoph Strohm, *Ius divinum und ius humanum. Reformatorische Begründung des Kirchenrechts*, în Gerhardt Rau et al., *Das Recht der Kirche*, vol.II, p.150
- pr.drd. Iuliu Vasile Muntean, *Codul Canoanelor Bisericilor Orientale*, Presa Universitară Clujeană, 2001, 777p
- Arhid. Prof. Dr. I. N. Floca, *Codex Juris Canonici*, în rev. „Studii Teologice”, 1984, nr. 9-10, p. 697
- Prof. Dr. Alexander Dordett, *Adaptarea Dreptului canonic romano-catolic la cerințele vremii*, în rev. „Studii Teologice”, 1972, nr. 3+4, p. 212-217

Timpul necesar studiului: între 30 min și 3 h/ zi

VI. ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE:

1) Care sunt perioadele în care s-a format Colecția de canoane a Bisericii Ortodoxe?

---

2) Enumerați câteva dintre colecțiile de canoane mai semnificative.

---

3) Care sunt etapele semnificative așa cum reies din text până la adoptarea Codex Juris Canonici în 1983?

---

4) Care sunt izvoarele de bază ale dreptului protestant?

V. TESTE DE AUTOEVALUARE:

1. Cum se numește colecția de drept canonic a Bisericii Ortodoxe?

- a) Colecția în 60 de capete
- b) Colecția fundamentală de canoane a Bisericii Ortodoxe
- c) Acolutia

2. Cum se numește izvorul principal al dreptului canonic al Bisericii Romano-Catolice?

- a) Corpus Juris Canonici
- b) Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium
- c) Codex Juris Canonici

3. Corpus Juris Canonici s-a format în urma conciliului de la ...?

- a) Konstanz
- b) Constantinopol
- c) Basel

4. Codex Canonul Ecclesiarum Orientalium este valabil în România pentru?

- a) Biserica Ortodoxă Română
- b) Biserica Greco-Catolică
- c) Biserica Romano-Catolică

TESTE DE EVALUARE:

1. Colecția de canoane a Bisericii Ortodoxe cuprinde?

- a) Canoane apostolice și ale sinoadelor ecumenice
- b) Canoane ale sfinților Părinți și nomocanoane
- c) Canoanele apostolice, ale Sinoadelor ecumenice, ale sinoadelor locale, ale Sf. Părinți și cele întregitoare

2. Codex Juris Canonici a fost promulgat de către:

- a) papa Benedict XVI
- b) papa Benedict XV
- c) papa Ioan Paul II

3. Cele mai importante ediții românești ale Colecției de canoane a Bisericii ortodoxe aparțin lui:

- a) Nicodim Milaș
- b) Ioan Floca
- c) Grațian

4. Colecția fundamentală de canoane a Bisericii ortodoxe a fost consacrată prin:

- a) Sinodul endemic de la Constantinopol (920)
- b) Sinodul ecumenic de la Constantinopol (381)
- c) Sinodul de la Basel (1411)

5. Elementul de drept divin care se găsește, după învățătura protestantă, aici pe pământ este:

- a) Codex Juris Canonici
- b) Sfânta Scriptură
- c) Decretele papilor

TEMĂ PENTRU ACASĂ: Pe baza materialului și a bibliografiei realizați o comparație între cele trei sisteme de drept canonic prezentate aici și existente astăzi în creștinism.

TEMA III - PRINCIPIILE CANONICE FUNDAMENTALE

I. OBIECTIVELE SPECIFICE ALE TEMEI:

- studentul să cunoască principalele principii canonice ale Dreptului canonic ortodox
- studentul să cunoască și caracteristicile acestor principii
- studentul să cunoască evoluția anumitor aspecte din viața Bisericii și a statului pe baza cunoașterii acestor principii

II. COMPETENȚE SPECIFICE DOBÂNDITE DE STUDENT:

- studentul să fie capabil să prezinte principiile canonice și principalele lor caracteristici
- studentul să fie capabil să prezinte conținutul anumitor noțiuni, unele și comparativ cu dreptul civil

III. CUVINTE CHEIE: PRINCIPIU, IERARHIC, INODAL, ORGANIC, TERITORIAL, JURISDICȚIONAL, NOMOCANONIC, AUTOCEFALIE, AUTONOMIE, ICONOMIE

IV. REZUMAT:

Ca orice știință și Dreptul canonic are la bază o serie de principii, pe care se întemeiază activitatea Bisericii Ortodoxe. În expunerea de mai jos sunt subliniate principalele caracteristici ale acestor principii, fiind scoase în evidență și modalitățile și aria lor de aplicare, dar pe alocuri și conlucrarea dintre Stat și Biserică în anumite domenii, evoluția istorică și situația actuală. Totodată studenților li se prezintă și aspecte pe care le întâlnesc mai des în viața de zi cu zi în mediul eclezial sau în mass media și se dorește o cunoaștere temeinică și o clarificare a acestora.

V. CONȚINUTUL TEMEI III:

Principiile fundamentale ne trimit la esența Dreptului Canonic.

- lat. *principium* = început, bază, punct de plecare, concept, esență.

O noțiune foarte complexă, ce nu exprimă ceva formal, ci esențial .

Principiile canonice sunt temeiurile, conceptele și structurile ce stau la baza ființei Dreptului Canonic sau temeiurile prin care se elaborează rânduielele canonice ale Bisericii.

Principiile canonice ale Dreptului Ortodox :

1. Principiul ierarhic
2. Principiul sinodal
3. Principiul organic
4. Principiul teritorial
5. Principiul jurisdicțional
6. Principul nomocanonic
7. Principiul autocefaliei
8. Principiul autonomiei
9. Principiul economiei

1. PRINCIPIUL IERARHIC

- este rânduiala potrivit căreia Biserica lucrează și se conduce în mod ierarhic.

- are la bază învățăturile Bisericii despre preoție și prin aceste învățături despre Taina Hirotoniei; ierarhia este formată din 3 trepte, care se deosebesc unele de altele prin starea lor harică.

- temeiul dogmatic: *Biserica nu poate exista fără preoție*

Preoția a fost instituită de către Mântuitorul Hristos, este purtătoare a succesiunii apostolice și are rolul mijlocirii harului în Biserică. De aceea, negarea principiului ierarhic duce la afectarea ființei Bisericii .

- importanța ierarhiei este subliniată și de Sfântul Ioan Gură de Aur – „*dacă ar înceta hirotonia, ar înceta toate Tainele Bisericii și ar fi periclitată mântuirea*”.

- principiului ierarhic i se dă expresie prin toate rânduielele bisericești și mai ales prin actul ascultării canonice (supunerea organelor inferioare față de cele superioare) – această supunere nu este uniformă și unitară, ci depinde de la caz la caz . Ascultarea monahală este cea mai largă.

- ascultarea ierarhică – a preoților față de ierarhii lor .

- ascultarea episcopului față de Sinod

Pe de altă parte, ca semn al ierarhiei, există în Biserică acel drept de devoluțiune, dreptul organelor superioare de a impune organelor inferioare aplicarea legii .

2. PRINCIPIUL SINODAL

- este rânduiala potrivit căreia organele de conducere ale Bisericii sunt cele sinodale sau că Biserica, în toată activitatea ei, ia deciziile în comun, cu toți membrii Bisericii (clerici și mireni) .

- are la bază mai multe temeiuri :

A. Temeiurile dogmatice :

a. *sinodalitatea* este reflexul umanității, care se bazează pe unitate în ființă și comuniune de persoane;

- omul nu poate trăi decât comunitar;
- a trăi izolat este o cruce pe care și-o iau numai cei ce sunt îmbunătățiți duhovnicește.
- b. *omul este creat după chipul Sfintei Treimi* - are în el un chip comunitar, care îl cheamă la comuniune, de aceea negarea *sinodalității* și a comuniunii reprezintă negarea chipului Treimic.
- fundamentul *sinodalității* este Sfânta Treime
- c. *sinodalitatea* se manifestă pe plan restrâns în comuniunea familială și în plan lărgit în comuniunea de neam (familia și neamul sunt două expresii ale *sinodalității*).
- d. *păcatul a rupt comuniunea* - dintre om și Dumnezeu și comuniunea dintre oameni. Hristos reface comuniunea și de aceea, *sinodalitatea* se înscrie în actul unirii tuturor în Hristos. Rezultă că *sinodalitatea* devine expresie a lucrării de mântuire .
- e. *sinodalitatea* restrânsă în Biserică are valabilitate în măsura în care rămâne legată de *sinodalitatea* generală a Bisericii.

B. Temeiurile istorice :

- în istoria Bisericii găsim o serie de temeuri
- 1. Sinodul Apostolic de la Ierusalim
- 2. Sinoadele ecumenice – cele mai mari autorități în Biserică („Oros” – dogme și canoane)
- 3. Comuniunea dintre reprezentanții Bisericii locale, ca expresie a *sinodalității*, a funcționat sub forma *pentarhiei*.

C. Temeiurile canonice :

- 1. Canonul 34 Apostolic – prevede ca episcopii să trăiască în comuniune și să-și aleagă întâistător care să coordoneze activitatea lor.
- 2. Canonul 1 Apostolic - prevede ca orice episcop să fie ales și sfințit de către 2 sau 3 episcopi.
- 3. Canonul 6 al Sinodului I Ecumenic - prevede ca episcopii să fie aleși prin votul celor mulți .

D. Temeiurile liturgice :

- Sfânta Liturghie înseamnă slujire în comun, dar aceasta nu înseamnă doar în comun cu cei prezenți, ci și cu toți ceilalți care slujesc Sfânta Liturghie – prin diptice (pomenirea episcopilor) se intră în comuniune cu întreaga Biserică.
- Sfintele Canoane interzic co-liturgisirea cu cei caterisiți sau cu cei aflați în schismă.
  - Din punct de vedere ortodox Biserică există numai în mod sinodal, ca expresie a comuniunii Sfintei Treimi, dar și a refacerii comuniunii noastre și a comuniunii cu Dumnezeu, adică a dobândirii mânturirii .

3. PRINCIPIUL ORGANIC

- este rânduiala potrivit căreia Biserică se conduce ca un organism unitar => în Biserică sunt organe de conducere și organe aflate sub ascultare, dar între ele nu trebuie să fie antagonism. Se numește și principiul alcătuirii și lucrării organice a Bisericii sau principiul constituțional bisericesc.

Sfânta Scriptură vorbește despre mădularele Bisericii, care trebuie să fie în armonie, dar în același timp ele trebuie să fie și complementare.

- *principiul organic* = la fiecare lucrare a Bisericii trebuie să participe toate mădularele din organism, de aceea, acestui principiu i se mai spune *principiul participării mirenilor la conducerea Bisericii* .

- *principiul organic* este foarte important mai ales pentru armonizarea principiului ierarhic și a celui sinodal.

- principiul ierarhic poate degenera în clericalism, iar principiul sinodal poate degenera în federalism

- armonizarea principiului ierarhic și principiului sinodal se face prin principiul organic, pentru a nu degenera nici în clericalism, nici în parlamentarism

- într-un organism sănătos nu există extreme

Cea mai bună concretizare a principiului organic în ortodoxie a făcut-o Șaguna, prin *Statutul organic al Mitropoliei Ardealului*

Principiul lui Șaguna și-a găsit expresia cea mai bună în constituirea Adunării Eparhiale din reprezentanți ai clerului și ai poporului, în raport de o treime clerici și o treime mireni.

Prin principiul organic Biserica își păstrează caracterul eclesiologic, de aceea principiul organic se mai numește și *principiul eclesiologic instituțional*.

4. PRINCIPIUL TERITORIAL

Este rânduiala potrivit căreia, împărțirea unităților bisericești locale se face după împărțirea administrativ – teritorială a statului.

Reforma administrativă a împăratului Dioclețian, a dus la împărțirea Imperiului Roman în: cetăți, provincii, dieceze și prefecturi. Biserica a preluat această împărțire și în jurul cetăților a întemeiat episcopia. Provinciilor le-au corespuns **mitropoliile**. Diezelor le-au corespuns **arhiepiscopiile**. Prefecturilor le-au corespuns **patriarhiile**.

În canonul 17 al sinodului IV ec. s-a stabilit **principiul teritorial**: „*Împărțirea parohiilor să urmeze alcătuirilor civile și de stat.*”

Biserica a preluat unii termeni din administrația romană, pe care i-a încreștinat și care astăzi au un înțeles exclusiv bisericesc. Ex.: *dieceză, eparhie, mitropolie*.

Principiul teritorial a fost preluat și în organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Parohiile sunt organizate în funcție de organizarea locală administrativă de stat. Episcopiile s-au organizat în funcție de județele administrației de stat. În mod normal, în fiecare județ ar trebui să existe un episcop. Acolo unde există un prefect ar trebui să existe și un episcop.

De dorit ar fi ca administrația bisericească să nu contravină administrației de stat tocmai pentru bunul mers al acestora.

Potrivit *principiului teritorial*, în fiecare provincie există o singură **mitropolie**. Divizarea unei provincii fără nicio logică contravine *principiului teritorial*. Singura excepție de la ideea de provincie a mitropoliei este în diaspora ortodoxă, unde mitropoliile sunt organizate în funcție de țările învecinate.

Principiul teritorial mai înseamnă că într-un teritoriu trebuie să existe numai o unitate bisericească.

5. PRINCIPIUL JURISDICTIONAL

Unul din principiile fundamentale ale dreptului canonic ortodox – despre care, din păcate, s-a scris destul de puțin în literatura canonică de specialitate – este *principiul jurisdicțional*. Într-o formulare concisă, principiul jurisdicțional poate fi definit ca rânduiala potrivit căreia taina hirotoniei se săvârșește numai cu o destinație precisă, anterior stabilită. Această destinație poartă numele de *jurisdicție*⁹² - termen preluat din dreptul roman⁹³ -, adică competența sau contextul

⁹² De la lat. *jus, juris*=drept și *dicto*=rostire, exprimare. În dreptul civil jurisdicția reprezintă *competența* de a judeca a instanțelor judecătorești, cf. Dr. Ioan Pitulescu ș.a., *Dicționar de termeni juridici uzuali*, București, 1996, p. 251.

clar delimitat în care clericul - episcop, preot sau diacon - își poate exercita drepturile și îndatoririle sale ce decurg din hirotonie⁹⁴.

La prima vedere, enunțurile menționate mai sus au un caracter pur juridic, totuși fundamentul acestora este unul duhovnicesc. Ideea că slujitorii Bisericii trebuie să primească la hirotonie o destinație precisă izvorăște din Sfânta Scriptură, mai exact din voința Mântuitorului care suflă harul Său mântuitor asupra Apostolilor cu scopul de a lucra la mântuirea lumii: „*Luați Duh Sfânt! Căroră veți ierta păcatele, iertate vor fi și căroră le veți ține, ținute vor fi*” (Ioan 20,22-23).

Instituirea tainei hirotoniei prin revărsarea harului asupra Apostolilor Domnului nu s-a făcut fără rost sau numai de dragul lor, ci cu misiunea clară de a continua opera de mântuire, de a întemeia Biserica și de a-L face prezent pe Hristos în ea, până la sfârșitul veacurilor⁹⁵.

Cu această convingere Sfinții Apostoli și-au împărțit spre misiune lumea și au plecat la propovăduirea Evangheliei lui Hristos. Cu alte cuvinte fiecare a avut destinația lui. Chiar dacă nu s-a folosit termenul de jurisdicție, în sensul lui rafinat, bine definit ulterior, totuși fundamentul acestei noțiuni, care se va contura într-un principiu canonic fundamental, își are motivația în împlinirea eficientă a misiunii creștine, conforme cu voința Mântuitorului⁹⁶.

La fel au procedat și Sfinții Apostoli atunci când și-au rânduit urmași – episcopi, preoți și diaconi -, încredințându-le lor o destinație precisă, nu în sens juridic, ci cu rostul de a lucra responsabil și eficient la răspândirea Evangheliei lui Hristos, „*hirotonindu-le preoți în fiecare biserică*” (F.A. 14,23a). Sfântul Apostol Pavel reamintește ucenicului său Tit să facă același lucru: „*Pentru aceasta te-am lăsat în Creta (...) să așezi preoți prin cetăți*” (Tit 1,5). Iar Sfântul Apostol Petru atrage atenția ucenicilor săi să-și împlinească sârguincios misiunea: „*Păstoriți turma lui Dumnezeu ce vi s-a dat în seamă*” (1 Petru 5,2). Prin urmare încă de la început s-a stabilit rânduiala ca preoții să păstorească fiecare în cetatea lui și să se îngrijească de comunitățile încredințate lor, adică fiecare să aibă și să respecte destinația lui, primită la hirotonie. Motivația acestei rânduieli, care se va contura în principiul jurisdicțional, este una pastoral-duhovnicească, conferirea hirotoniei însemnând încredințarea harului odată cu *răspunderea* de a-l pune în lucrare într-o anumită cetate sau o anumită comunitate. Poate că dacă ar trebui să găsim o altă denumire principiului jurisdicțional, aceasta ar suna în felul următor: *principiul responsabilității pastorale*⁹⁷.

Sigur că rânduiala aceasta, transmisă pe calea obiceiului a încredințării unei destinații clare la hirotonie, nu trebuie înțeleasă ca o prescripție juridică ce limitează oarecum activitatea pastorală, dimpotrivă clericii au activat misionar fără nici o restricție, numai că ei nu și-au neglijat, sau cel puțin nu aveau voie să-și neglijeze, comunitățile încredințate lor. Clericii au rămas, și rămân până astăzi, deschiși misiunii creștine. Principiul jurisdicțional, care se va contura ulterior în hotărâri canonice exprese, nu a dăunat și nu dăunează misiunii creștine, ci, exact invers, coordonează misiunea creștină în așa fel încât misiunea uneia să nu se suprapună sau, cel mult, să nu concureze cu misiunea altuia. Ideea este, prin urmare, de a analiza, de a structura, de a responsabiliza misiunea clericilor și, în general, întreaga activitate pastorală. Din

⁹³ A se vedea și Prof.univ.dr.doc. Vladimir Hanga, *Manual de drept privat roman*, Cluj-Napoca, 1994, 364 p.; Emil Molcuț, Dan Oancea, *Drept roman*, București, 1993, 342 p.; Vladimir Hanga, *Principiile dreptului privat roman*, Cluj-Napoca, 1989, 135 p.

⁹⁴ *Lexikon des Kirchenrechts*, Ed. Herder, Freiburg-Basel-Wien, 2004, col.442.

⁹⁵ Pr.prof.dr. Dumitru Stăniloae, *Rațiunea teologică a ierarhiei și conciliarității ei*, în „Studii Teologice”, nr. 3-4/1970, p. 169 u.

⁹⁶ Nicodim Mișa, *Dreptul bisericesc oriental*, București, 1915, p. 224.

⁹⁷ A se vedea și Pr.prof.dr. D. Stăniloae, *Responsabilitatea creștină*, în „Ortodoxia”, nr. 2/1970, p. 181 u.

acest motiv primii clerici primeau ca destinație o cetate, un punct central, fără a li se arăta limitele jurisdicției, care au rămas deschise în funcție de activitatea misionară. De altfel, până astăzi, titulatura marilor Biserici locale ridicate la rang de patriarhie este legată de orașul de reședință (de ex: Patriarhia de Constantinopol, de Ierusalim, de Antiohia etc.), iar nu de limitele jurisdicțiilor lor, amintind de faptul că jurisdicția rămâne liberă în privința misiunii creștine⁹⁸. Abia atunci când Imperiul roman a fost deplin încreștinat, când credința creștină a devenit religia oficială a imperiului, jurisdicțiile aveau să fie expres precizate, în funcție de împărțirea administrativ-teritorială a imperiului (potrivit unui alt principiu canonic fundamental numit *principiul teritorial*) și, prin aceasta, aveau să fie interzise imixtiunile în jurisdicțiile altora⁹⁹.

Formularea principiului jurisdicțional prin hotărâri canonice

Principiul jurisdicțional s-a respectat și s-a transmis în Biserică pe calea obiceiului de drept. Așa se explică de ce formularea lui sub forma unui canon are loc relativ târziu, abia la Sinodul IV ecumenic (451), prin canonul 6 care prevede în mod expres:

„Nimeni să nu fie hirotonit fără destinație (jurisdicție), nici preotul, nici diaconul, nici oricare altul din cler, ci cel ce se hirotonește va fi anume socotit pentru biserica unei cetăți, sau unui sat, sau altarului vreunui martir, sau vreunei mănăstiri. Iar în privința celor hirotoniți fără destinație, sfântul sinod a hotărât ca o astfel de hirotonie să fie fără de tărie și, spre ocara celui ce l-a hirotonit, să nu poată sluji nicăieri”¹⁰⁰.

Formularea principiului jurisdicțional la Sinodul IV ecumenic s-a dovedit necesară tocmai pentru a pune capăt încălcărilor lui care, din păcate, nu au fost foarte rare. De aceea formularea lui este una negativă, iar nu pozitivă, adică sub forma unei interdicții care cuprinde și sancțiuni, atât pentru cel hirotonit (oprirea de la slujire), cât și pentru cel ce hirotonește („*ocară*” adică descalificarea lui morală). Dacă nu ar fi existat deseori încălcări, probabil că acest principiu s-ar fi transmis, până astăzi, sub forma obiceiului de drept, cale care este la fel de corectă ca și canonul, dar care nu are aceeași vigoare, întrucât obiceiul este mult mai vulnerabil decât rânduiala scrisă.

Anterior acestei formulări, principiul jurisdicțional reiese indirect și din canonul 2 al sinodului II ec., care prevede că „*episcopii să nu treacă peste dieceza lor*”. Aceasta înseamnă că deja exista rânduiala ca fiecare episcop să aibă *dieceza lui* care o primea la hirotonie¹⁰¹. Interdicția exprimată aici mai arată că această rânduială era deseori încălcată, de aceea, în cele din urmă, s-a impus formularea clară, fără echivoc, a principiului jurisdicțional prin canonul 6, IV ec.

Așa cum nota canonistului Peter L’Huillier, principiul formulat în acest canon „*rezultă din însuși finalitatea hirotoniei, a cărei **raison d’être** este de a purta de grijă de nevoile slujirii Bisericii. A conferi treaptă clericală și a ignora acest scop este o aberație. În plus, nimeni nu poate fi cleric <absolut>; preotul, diaconul sau slujitorul bisericii locale se află, prin urmare, sub autoritatea episcopului care își asumă conducerea acelei Biserici. Singurul fapt care poate explica de ce un canon de acest fel era necesar, este acela că anumiți episcopi și-au pierdut conștiința relației intrinsece dintre conferirea unei trepte clericale și o slujire bine definită într-o*

⁹⁸ Arhiep. Peter L’Huillier, *Dreptul bisericesc la sinoadele ecumenice I-IV*, București, Ed. Gnosis, 2000, p. 106.

⁹⁹ Protopresb. Alexis Kniazeff, *Cours de droit canon*, Paris 1988, mss.dact., p.21u.

¹⁰⁰ Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol.I, partea II, Arad, 1931, p. 200-201.

¹⁰¹ Vlassios I. Phidas, *Droit canon. Une perspective orthodoxe*, Chambesy, Geneve, 1988, p. 48 u.

Biserică”¹⁰².

Episcopul canonist Nicolae Milaș, motivează altfel apariția acestui canon, și anume prin existența ereticilor care nu aveau nici o legătură cu Biserica: În Biserica primară „nu era permis, sau cel puțin nu era obiceiul ca cineva să fie numit episcop, preot sau diacon fără să i se fi hotărât locul de serviciu. Pe timpul sinoadelor de la Calcedon vedem altceva, găsim adică multe persoane clericale, mai ales preoți și diaconi și alți clerici inferiori, care apar în diferite localități, propagând învățătura lui Eutihie și agitând poporul, și despre aceștia nu se putea ști de care biserică țin și unde-și îndeplinesc serviciul. Actele ședinței a IV-a a sinodului prezent menționează multe persoane, care pretindeau că sunt fețe sfințite, dar pe care nimeni nu le cunoștea. Părinții sinodului de la Calcedon, spre a restabili norma, care trebuia să se valideze în mod canonic în Biserică, și spre a stăvili apariția din acest timp a pseudopreoiilor, dar mai vădit spre a păstra autoritatea ierarhiei bisericești, au găsit de cuviință să dea acest canon”¹⁰³.

O altă motivație, una mai practică, vin din partea pr. prof. Valerian Șesan care consideră că acest principiu este fundamentat pe cuvântul Scripturii care zice că „cel ce slujește la altar, de la altar să se hrănească” (I. Cor. 9,13), urmărind, prin urmare, și întreținerea materială a clericilor, întrucât „aici cuvântul de altar simbolizează și întreținerea existenței, ce trebuie asigurată clerului”¹⁰⁴.

Toate aceste motivații au – după cum se poate constata logica lor și, probabil, că toate trei au stat la baza elaborării acestui canon. Oricum, motivația apariției canonului 6 la Sinodul IV ecumenic nu trebuie confundată cu motivația principiului jurisdicțional pe care îl formulează acest canon. Rațiunea principiului jurisdicțional constă în responsabilitatea slujirii preoțești fără de care taina hirotoniei s-ar transforma într-un act magic. Despre această răspundere, părintele Dumitru Stăniloae scria că este „o răspundere comună în fața lui Hristos, dar și în fața poporului”¹⁰⁵, iar principiul jurisdicțional nu face altceva decât să concretizeze această răspundere și să o susțină cu forța canonică a Bisericii.

Hirotoniile „absolute”

Canonul 6 al Sinodului IV ecumenic interzice, totodată hirotoniile fără destinație, numite „absolute” sau „libere” (gr. ἀποελευμενος)¹⁰⁶. Pe acestea le condamnă considerându-le fără tărie sau invalide, oprindu-i pe cei astfel hirotoniți de la orice slujire și aruncând oprobriul public asupra celor care săvârșesc astfel de hirotonii. Trebuie spus că nu puțini teologi au căzut în greșeala de a crede că până la Sinodul IV ecumenic, când s-a formulat principiul jurisdicțional, toate hirotoniile erau absolute. Această idee este falsă, hirotoniile absolute erau până atunci fie abateri de la rânduiala Bisericii, fie excepții care se făceau din motive cu totul întemeiate. De altfel, astfel de excepții (dar și abateri!) aveau să mai existe și ulterior Sinodului IV ecumenic.

Peter L’Huillier amintește câteva din aceste excepții precum: Sf. Paulin de Nola care a primit hirotonia de la episcopul Barcelonei în anul 394 cu condiția să nu-și ia asupra lui nici o slujire, fapt care îl declară chiar el însuși. Alt exemplu este Fericitul Ieronim care a acceptat să fie preot cu aceeași condiție. Multe hirotonii onorifice s-au făcut în rândul călugărilor, de aceea P. Carivet crede că acest canon s-a dat și pentru a reglementa hirotoniile monastice¹⁰⁷.

¹⁰² Arhiep. Peter L’Huillier, *Dreptul bisericesc...*, p. 352.

¹⁰³ Dr. Nicolae Milaș, *Canoanele...*, vol. I, p. II, p. 201.

¹⁰⁴ Pr.Dr. Valerian Șesan, *Curs de Drept Bisericesc Universal*, Cernăuți, 1942, p. 72.

¹⁰⁵ Pr.prof.dr. Dumitru Stăniloae, *Teologie dogmatică Ortodoxă*, București, 1978, vol. 3, p. 174.

¹⁰⁶ Ralli și Potli, *Sintagma ateniană*, Atena, 1852, II, p. 231.

¹⁰⁷ Arhiep. Peter L’Huillier, *Dreptul bisericesc...*, p.352.

Același arhiepiscop L'Huillier amintește și câteva abateri, adică excepții nemotivate care astfel încalcă rânduiala. De exemplu, anahoretul Akepsimas a fost hirotonit preot fără destinație deși, mai avea numai câteva zile de trăit, iar ascetul Marcertonius a fost hirotonit și împotriva voii sale și fără nici un motiv pastoral¹⁰⁸.

Prin urmare hirotoniile absolute sunt necanonice, de aceea s-a introdus rânduiala ca toți candidații la hirotonie să facă un legământ prin care se obligă a-și respecta jurisdicția lor încredințată. Formula de legământ pentru episcopi, unită și cu o mărturisire solemnă de credință, a fost introdusă prin secolele VIII-IX, iar pentru preot și diacon într-o vreme mult mai târziu¹⁰⁹.

„Să nu fie doi episcopi într-o cetate!”

Înainte de Sinodul IV ecumenic (451), principiul jurisdicțional se păstra pe calea obiceiului de drept, de aceea el nu era menționat decât în mod indirect, precum în canonul 8 al Sinodului I ecumenic (325). În acest canon este vorba despre felul în care trebuiau primiți în Biserică membrii sectei *novațienilor* sau *catariilor*. Întemeietorii ei erau preoții Novat din Cartagina și Novațian din Roma care, din motive de rigorism exagerat, erau împotriva reprimirii în Biserică a celor căzuți de la credință în timpul persecuțiilor și, totodată condamnau căsătoria a doua. Sinodul I ecumenic i-a considerat pe novațieni ca schismatici, iar nu ca eretici, de aceea a acceptat primirea lor în Biserică, recunoscându-le botezul și hirotonia clericilor lor, numai dacă vor renunța la rătăcirilor lor. Problema care s-a născut de aici a fost felul în care episcopii foști novațieni erau integrați în structura canonică a Bisericii. Canonul 8 al Sinodului I ecumenic prevede astfel, că dacă episcopii reînțorși de la novațieni s-ar afla singuri în cetate să rămână tot acolo, dar dacă în cetate s-ar afla deja un episcop existent, atunci acestuia „*să i se caute un loc, fie de horepiscop, fie de preot, ca să nu fie doi episcopi într-o cetate*”¹¹⁰.

Această ultimă prevedere a dobândit caracterul unui dicton canonic, întrucât enunță un principiu fundamental pentru Biserică. În realitate această afirmație este un caz particular al principiului jurisdicțional sau, mai exact spus, una din consecințele lui. Dacă principiul jurisdicțional prevede că hirotonia se face cu o jurisdicție precisă, atunci rezultă logic, că doi candidați la hirotonie nu pot primi aceeași jurisdicție. În canonul de față, doi episcopi nu pot păstori, potrivit principiului jurisdicțional, în aceeași cetate, respectiv nu pot avea aceeași jurisdicție. Părinții Sinodului I ecumenic folosesc termenul de „*cetate*”, pentru că, la vremea aceea, terminologia canonică nu era foarte dezvoltată. Abia ulterior Biserica va prelua din terminologia administrativă romană (la fel cum a preluat și din filosofia greacă) termeni precum „*eparhie*”, „*dieceză*”, „*mitropolie*” etc., pe care îi va încreștina în așa fel încât astăzi ei au semnificație exclusiv bisericească¹¹¹.

Este evident, așadar, că părinții sinodului „*nu aveau intenția să elaboreze un nou principiu, ci numai să reamintească disciplina tradițională*”¹¹². Această disciplină aparținea principiului jurisdicțional, principiu ferm respectat în Biserică, după cum papa Corneliu (251-253) scria Sfântul Ciprian cu privire la cazul lui Novațian (care fusese numit episcop de către schismatici, la Roma, unde deja era un episcop): „*Acest luptător contra Evangheliei, nu știa el că trebuie să fie numai un singur episcop într-o Biserică (locală)*”¹¹³.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 352-353.

¹⁰⁹ Arhid.prof.dr.Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, București, 1990, vol. II, p. 55.

¹¹⁰ Dr. Nicolae Mișă, *Canoanele...*, vol. I, p. II, p.47-49.

¹¹¹ Arhid.prof.dr.Ioan N. Floca, *Drept canonic...*, vol.1, p. 171 u.

¹¹² Arhiep. Peter L'Huillier, *Dreptul bisericesc...*, p.104-105.

¹¹³ Eusebiu, *Historia ecclesiastica*, VI, XLIII, 11, Sources chretiennes, 41, p. 156.

La rândul său, Sfântul Ciprian al Cartaginei, auzind despre hirotonia ilegală a lui Novațian făcută la Roma, a condamnat aspru această faptă, scriind într-una din epistolele sale: „îndată ce a fost numit un episcop pentru o localitate și a fost recunoscut de către ceilalți episcopi și de către popor, cu nici un preț nu mai poate fi numit alt episcop în acea localitate”¹¹⁴.

O altă consecință a principiului jurisdicțional, care este, de fapt, reciproca dictonului amintit, este și rânduiala că *un episcop nu poate avea două jurisdicții*. Acest lucru este expres prevăzut de canonul 10 al Sinodului IV ecumenic care prevede că „*nu este permis ca un cleric să se numere deodată la bisericile din două cetăți*”¹¹⁵. Deci, cu alte cuvinte, să nu fie doi episcopi într-o cetate, dar nici un episcop în două cetăți. Acest principiu este valabil și pentru preoți, adică într-o parohie nu pot fi doi preoți și un singur preot nu poate avea două parohii.

Motivația acestor rânduieli derivate dintr-un singur principiu, este redată de Teodoret în „*Historia ecclesiastica*”, atunci când reproduce răspunsul dat de creștinii din Roma împăratului Constantin, care le-a propus, în anul 357, să împartă scaunul episcopal între Liberie și Felix, și anume: „*Numai un singur Dumnezeu, numai un singur Hristos, numai un singur episcop*”¹¹⁶. Motivația este, prin urmare, și de ordin teologic, nu numai de ordin administrativ, fapt care arată că Biserica și-a dezvoltat propria structură canonică pe un fundament teologico-practic, iar nu juridico-formal, legând unicitatea episcopului în cetate de unicitatea lui Dumnezeu și unicitatea lui Hristos.

În ceea ce privește respectarea principiului jurisdicțional și a consecințelor lui, în decursul istoriei Bisericii, s-au făcut multe abateri de la el. Chiar și astăzi există numeroase probleme în Biserica Ortodoxă legate de acest principiu, care își așteaptă încă rezolvarea locală sau panortodoxă, precum problema episcopilor-vicari, a diasporei ortodoxe, ș.a., asupra cărora vom reveni în finalul acestui studiu.

Legătura dintre persoana hirotonită și jurisdicția încredințată

Încredințarea jurisdicției la hirotonie, din perspectivă teologică, a fost comparată cu o căsătorie. Așa cum mireasa lui Hristos este Biserica, tot așa mireasa celui hirotonit este jurisdicția lui încredințată. La un sinod de la Alexandria din anii 338-339, pornindu-se de la cuvintele Sfântului Apostol Pavel „*Ești legat de soție? Nu încerca să strici legătura*” (1 Cor. 7,27), părinții au adăugat următoarele: „*Dacă aceasta s-a zis despre soție, cu cât mai mult trebuie zis despre Biserică și episcopul său*”¹¹⁷.

Că legătura dintre episcop și eparhia lui este ca o legătură de căsătorie, rezultă și din expresia de „*Biserică văduvită*” folosită pentru episcopii vacante, de exemplu în canonul 25 al Sinodului IV ecumenic¹¹⁸.

Această perspectivă teologică asupra principiului jurisdicțional are mai multe consecințe. Mai întâi este faptul că legătura dintre episcop (preot) și păstoriții săi este o *legătură de taină*, nu numai una administrativă, ci una care obligă în fața lui Hristos și care trebuie să ducă, prin lucrarea harului, la dobândirea Împărăției lui Dumnezeu. Așa cum scopul căsătoriei este mântuirea mirilor și nașterea de prunci buni, tot așa și scopul pastorației episcopului trebuie să fie mântuirea tuturor fiilor și fiicelor duhovnicești, prin nașterea din nou, din apă și din Duh.

O altă consecință teologică este aceea că săvârșirea unei hirotonii fără jurisdicție, sau cu o

¹¹⁴ Ciprian, *Epistola 41 ad Cornelium*, apud Dr. N. Milaș, *Canoanele...*, vol. I, p. II, p. 50.

¹¹⁵ Dr. Nicolae Milaș, *Canoanele...*, vol. I, p. II, p.218.

¹¹⁶ Teodoret, *Historia ecclesiastica*, II, 17, după *Die Griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte*, p. 376.

¹¹⁷ Apud Athanasium, *Apologia contra arianos*, 6, P.G. 25. col. 260C.

¹¹⁸ Arhid.prof.dr.Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1993, p. 91.

jurisdicție fictivă, fără păstoriți, este ca o căsătorie la care lipsește un mire, adică un non-sens. Încălcarea principiului jurisdicțional nu duce numai la o neorânduială canonică, ci mai ales la denaturări teologice ale misiunii și chiar ființei Bisericii.

A treia consecință teologică este aceea că refuzul de a primi jurisdicția încredințată sau lepădarea ulterioară de ea, se aseamănă cu abandonul familial sau cu divorțul, de aceea Biserica i-a pedepsit pe aceștia cu pedeapsa excomunicării (afurisirii) după cum prevede și canonul 16 al Sinodului I ecumenic: *„cei ce se numără în cler, în chip îndrăzneț, neavând înaintea ochilor frica de Dumnezeu, nerespectând nici canonul bisericesc, vor pleca de la bisericile lor, aceștia nu trebuie să fie primiți nicidecum în altă Biserică, ci trebuie să fie siliți să se reîntoarcă în eparhiile (parohiile) lor; iar dacă persistă (în greșeală) să fie excomunicați”*¹¹⁹.

Din același motiv, în Biserica Ortodoxă, nu există demisie din cler, ci doar retragere din scaun din motive binecuvântate (de sănătate sau, astăzi, de pensionare)¹²⁰.

O ultimă consecință teologică – și cea mai disputată – este neadmiterea schimbării jurisdicțiilor prin transferare, care sunt asemănate cu schimbarea de soții, prin divorț și recăsătorie. Din acest motiv, sfintele canoane condamnă transferul dintr-o jurisdicție în alta, mai ales canonul 14 apostolic care prevede: *„Nu este îngăduit ca un episcop, părăsindu-și eparhia sa, să pună stăpânire pe alta, chiar dacă ar fi constrâns de către mai mulți episcopi, fără numai dacă ar fi o cauză binecuvântată care-l silește să facă aceasta, și anume, numai dacă ar aduce celor de acolo vreun folos mai mare în ceea ce privește dreapta credință. Dar și aceasta să nu o facă de la sine, ci prin chibzuința multor episcopi și cu cea mai mare rugămintă”*¹²¹.

Problema transferării a fost reluată la mai multe sinoade și în mai multe canoane. La fel de elocvent este și canonul 21 Antiohia care spune: *„Episcopul să nu se mute de la o eparhie la alta, nici din voia sa, nici silit de popor, nici constrâns de episcopi, ci să rămână la Biserica (eparhia) pentru care a fost sortit încă de la început de Dumnezeu, și să nu se strămute de la ea”*¹²².

Ceea ce apare clar în acest canon este faptul că jurisdicția este încredințată de însuși Dumnezeu, prin providența Sa, de aceea la ea nu se renunță, întrucât ar însemna o desprindere de voia divină.

Și mai practic această problemă este dezbătută la sinodul din Sardica (343), de către episcopul Osiu de Cordoba. Iată ce spune canonul 1 Sardica: *„Osiu, episcopul cetății Cordobei zise: Nu atât obiceiul cel rău, cât mai ales corupția cea preavătămătoare a cârmuirii treburilor bisericesti trebuie să se dezrădăcineze chiar din temelii ei, ca nici unuia dintre episcopi să nu-i fie iertat a se muta dintr-o cetate mică în altă cetate. Căci este vădit pretextul acestei cauze, pentru care se fac unele ca acestea. Căci niciodată nu s-a putut afla vreunul dintre episcopi, care să fi năzuit a se muta de la o cetate mai mare la o cetate mai mică, ceea ce dovedește că unii ca aceștia sau aprins de un înfocat chip al lăcomiei după averi și au slujit mai mult trufiei, ca să arate că au câștigat stăpânire mai mare”*¹²³.

Acest canon tranșează problema deschis și radical, arătând că transferurile nu au un motiv duhovnicesc, ci unul trufaș și materialist.

Din această cauză, pe la anul 330, când lui Eusebiu de Cezareea I s-a cerut să se transfere

¹¹⁹ Dr. Nicolae Milaș, *Canoanele...*, vol. I, p. II, p. 69.

¹²⁰ Prof.dr. Iorgu D. Ivan, *Demisia din preoție. Studiu de drept canonic*, București, 1937, 48 p.

¹²¹ Dr. Nicolae Milaș, *Canoanele...*, vol. I, p. I, p.211.

¹²² Arhid.prof.dr.Ioan N. Floca, *Canoanele...*, p. 214.

¹²³ *Ibidem*, p.231. Pr. Grigorios D. Papatomas, *Cours de droit canon*, Paris 1995, mss.dact., p.76u.

în scaunul de Antiohia, el a refuzat categoric, invocând canoanele amintite mai sus¹²⁴.

Interdicția transferurilor de jurisdicție trebuie privită, însă, în perspectiva principiului economiei din Biserica Ortodoxă, care lasă loc întotdeauna dreptei–socoteli, pentru a nu se produce un rău mai mare. De aceea transferurile au fost îngăduite din motive binecuvântate, în cazuri de excepție, așa după cum reiese și din canoanele deja amintite. Dar acestea sunt și trebuie să rămână excepții, care confirmă regula.

Canonistul bizantin Theodor Balsamon, în lucrarea „*Despre transferări*”, susținea că stabilitatea în Biserică era norma generală, iar transferurile erau acceptabile numai pentru o cauză foarte gravă și la rugămintea multor episcopi¹²⁵.

În istoria Bisericii întâlnim multe astfel de transferări necesare. Astfel chiar Sfântul Vasile cel Mare, care era foarte riguros, a acceptat transferul lui Eufronie din scaunul de Colonia la acela de Nicopole, numai din interesul credinței. La fel, Sfântul Grigorie Teologul a fost transferat în scaunul de Constantinopol, în interesul Bisericii, iar cei care l-au criticat pentru aceasta „*cu mai multă mânie, decât cu rațiune*”, dovedesc cât de prost erau văzute transferările și cât de puternică era conștiința păstrării rânduielilor autentice ale Bisericii¹²⁶.

În Biserica apuseană interdicția transferărilor a fost, în general, bine respectată, nu numai de episcopi, ci și de ceilalți clerici.

În Biserica răsăriteană această regulă nu s-a ținut prea riguros în privința preoților și diaconilor, dar a fost mai bine observată în cazul episcopilor. Începând din secolul al XII-lea transferările episcopilor aveau să se înmulțească, unele justificate de tulburări politice, altele mai puțin justificate.

În epoca modernă și contemporană practica diferă de la o Biserică locală, la alta.

Până pe la sfârșitul secolului XVI, în Rusia transferările se făceau foarte rar, chiar și ulterior ele nu erau foarte frecvente. În secolul XIX situația s-a schimbat radical, întâlnindu-se transferări multiple, chiar sistematice. Cu toată intervenția sinodului local al Bisericii Ruse, din februarie 1918, care a statornicit iarăși principiul stabilității, totuși transferările nu au încetat până astăzi.

În patriarhia de Constantinopol, tot de prin secolul XIX, transferările au început să fie foarte frecvente.

În Biserica Greciei, unde tema a stârnit o vie controversă, încercarea de a impune o stabilitate strictă episcopilor s-a dovedit a fi un efort zadarnic.

În Biserica Bulgară s-a respectat cel mai bine principiul statorniciei, întrucât mitropoliții sunt inamovibili, singura excepție fiind promovarea la rangul de patriarh¹²⁷.

În Biserica Ortodoxă Română, în trecut transferările se făceau numai în situații de excepție. Situația s-a schimbat din secolul XIX, când transferările au devenit, din păcate, o regulă, până în ziua de astăzi. Ar fi foarte bine dacă noile legiuiri ale BOR ar duce la restabilirea vechiului principiu jurisdicțional al statorniciei (cel puțin al inamovibilității mitropoliților), fapt care ar însemna normalitate canonică, dar și redescoperirea fundamentului teologic al administrației bisericești¹²⁸.

¹²⁴ *De vita Constantini*, III, 61, P.G.20, col. 1136A.

¹²⁵ Apud, Hans –Georg Beck, *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich*, München, 1959, p. 658.

¹²⁶ Arhiep. Peter L’Huillier, *Dreptul bisericesc...*, p.122.

¹²⁷ *Ibidem*, p.123.

¹²⁸ În perspectiva viitoarelor legiuiri B.O.R., recomandabil este a se face diferența între transferul episcopilor (necăsătoriți) și transferul preoților (căsătoriți). În cazul episcopilor ar fi bine întoarcerea la principiul inamovibilității, transferul episcopilor permițându-se numai în caz de promovare (episcop–arhiepiscop–mitropolit–patriarh). Transferul episcopilor dintr-o eparhie într-alta de același nivel jurisdicțional, ar trebui oprit, afară de

6. PRINCIPIUL NOMOCANONIC

Este rânduiala potrivit căreia Biserica se conduce atât după legi proprii, cât și după legi de stat. Acest principiu s-a născut din ideea că Biserica trebuie să țină cont de realitățile în care trăiește, iar cea mai importantă realitate este statul. Inițial între Biserica și stat a fost conflict, care a încetat în momentul în care statul și-a schimbat atitudinea, mai exact odată cu Constantin cel Mare, care în anul 313 a dat Edictul la Milano, prin care se acorda libertate religioasă - statul devenind tolerant. În același timp și Biserica nu dorește să intre în conflict cu legile statului care nu-i ating libertatea de existență.

După conflict a urmat perioada de toleranță, care apoi s-a transformat în “simfonie” => conlucrarea dintre stat și Biserica; astfel împăratul Teodosie oficializează creștinismul ca religie de stat, iar apoi da legilor bisericești puterea legilor de stat. Ulterior, împăratul Marcian, da legilor bisericești o putere mai mare decât legilor de stat (ex: când apare un conflict, puterea bisericească avea câștig de cauză). Urmare acestei simfonii s-a născut în Biserica *principiul nomocanonic*, adică al conducerii Bisericii prin legi proprii (canon), dar cu respectarea legilor de stat (nomos).

Principiul nomocanonic este și un reflex al realității umane, întrucât credinciosul și cetățeanul sunt una, în aceeași persoană umană.

Urmare acestui principiu s-au născut așa-numitele nomocanoane care erau colecții care cuprindeau legile bisericești și legile de stat. Termenul slavon al nomocanonului este pravilă.

Cel mai cunoscut: **Nomocanonul în 14 titluri** al patriarhului Fotie – patriarh înțelept și învățat – alcătuit în anul 883 și care în 920 a fost aprobat, ca și colecție oficială de canoane a Bisericii Ortodoxe – a ramăși până astăzi.

Tradiția nomocanonică, născută în Bizanț s-a continuat în toate statele post-bizantine de tradiție ortodoxă, inclusiv în Țările Române, așa născându-se pravilele românești (Pravila de la Târgoviște (1652) fiind cea mai importantă).

În Apus s-a dezvoltat mai mult principiul separației dintre Biserică și Stat, dar în care Biserica avea cea mai mare influență, de aceea s-a născut Statul Vatican. Această influență n-a fost întotdeauna benefică, ci de foarte multe ori dictatorială, de aceea s-a născut Revoluția Franceză (1789), în care separația a dus la eliminarea oricăror influențe din partea Bisericii, ba mai mult, la umilirea Bisericii.

Iluminismul apusean a pătruns și în Răsărit. Astfel, în secolul al XIX – lea, prin reformele lui Cuza, la români încetează existența principiului nomocanonic. Sensul cel mai evident al acestei separații se observă în actul întemeierii unei familii, care este dedublat – întâi la Stat și apoi la Biserică (la greci nu exista așa ceva = ai posibilitatea de a nu te dedubla).

Până la Cuza doar Biserica cununa și ea ținea actele de stare civilă. Practic, prin Cuza moare tradiția bizantină (și expresia lui Iorga: “Bizanțul de după Bizanț”).

Totuși, schimbările lui Cuza duc la nașterea României moderne – se naște o nouă legislație civilă de nivel european și toate acestea duc la un progres al justiției, al culturii.

După perioada lui Cuza, relațiile Biserică – Stat, s-au transformat în relații de conlucrare. Altfel spus, un principiu nomocanonic puternic atenuat.

Perioada cea mai tristă din istoria Bisericii în relația cu Statul, a fost perioada comunistă. Lucrurile s-au normalizat abia după 1990 și ulterior cu Legea 489/2006, lege care a reglementat

---

situațiile cu totul de excepție. În cazul preoților, transferul ar trebui să urmărească scopuri pastorale (care privesc atât credincioșii, cât și familia preotului), adică promovarea din parohii de tip C, apoi B și, după câștigarea unor experiențe și merite pastorale, în parohii de grad A.

regimul cultelor din tara noastra.

BIBLIOGRAFIE COMPLEMENTARĂ NECESARĂ APROFUNDĂRII:

- Prof.Dr. Iorgu D. Ivan, *opoç și kavov în dreptul bisericesc ortodox*, în revista *Ortodoxia*, București, 1970, nr. 3, p. 365-372;
- Vladimir Hanga, *Principiile dreptului privat roman*, Cluj-Napoca, 1989, 135 p
- Pr.prof.dr. Dumitru Stăniloae, *Rațiunea teologică a ierarhiei și conciliarității ei*, în „*Studii Teologice*”, nr. 3-4/1970
- Nicodim Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București, 1915, p. 224
- Arhiep. Peter L’Huillier, *Dreptul bisericesc la sinoadele ecumenice I-IV*, București, Ed. Gnosis, 2000, p. 106.
- Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol.I, partea II, Arad, 1931, p. 200-201.
- Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Principiul jurisdicțional în Biserica Ortodoxă*, în „*Revista Teologică*“, nr.2 și 3/2004
- Vasile V.Muntean, *Bizantinologie*, Arhiepiscopia Timișoarei, vol.I 1999, vol.II 2000, 212+200p

Timpul necesar studiului: între 30 min și 3 h/ zi

VI. ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE:

1) *Care sunt principiile canonice fundamentale ale Dreptului canonic ortodox?*

---

2) *Definiți noțiunea de „principiu”.*

---

3) *Care sunt temeiurile principiului sinodal?*

---

4) *Prezentați pe scurt noțiunea de „hirotonie absolută”.*

VII. TESTE DE AUTOEVALUARE:

1. Câte principii fundamentale sunt în dreptul canonic ortodox?

- a) 10
- b) 6
- c) 9

2. Conform canonului 17 al sinodului IV ecumenic împărțirea parohiilor trebuie să urmeze

- a) regulile bisericesti
- b) alcătuirilor civile și de stat
- c) alcătuirilor ecleziale

3. Potrivit principiului jurisdicțional un cleric poate fi hirotonit:

- a) cu o jurisdicție fictivă
- b) cu o jurisdicție precisă
- c) oriunde, de către oricine și fără jurisdicție

4. Potrivt canonelor, într-o „cetate” pot exista

- a) cel puțin 2 episcopi
- b) cel mult 3 episcopi
- c) doar 1 episcop

TESTE DE EVALUARE:

1. Principiului ierarhic i se dă expresie mai ales prin:

- a) ierarhie
- b) actul ascultării canonice
- c) dominația celor de pe o treaptă superioară asupra celor de jos

2. Ascultarea ierarhică se manifestă prin:

- a) ascultarea preoților față de episcop
- b) ascultarea preoților de credincioși
- c) cooperare între treptele ierarhice

3. Principiul organic este:

- a) principiul potrivit căruia Biserica ia deciziile în comun, sinodal
- b) un principiu al dreptului canonic potrivit căruia Biserica se conduce ierarhic
- c) rânduiala potrivit căreia Biserica se conduce ca un organism unitar

4. Conlucurarea dintre stat și Biserică s-a numit:

- a) parteneriat
- b) operă filantropică
- c) simfonie

5. Care este cel mai cunoscut Nomocanon?

- a) Nomocanonul în 15 titluri
- b) Nomocanonul în 14 titluri
- c) Syntagma

TEMĂ PENTRU ACASĂ: Pe baza materialului și a bibliografiei realizați o prezentare a conceptului de „simfonie bizantină”, explicând cum a funcționat ea pe baza prevederilor nomocanonice și cum ați vedea o asemenea conlucrare între stat și Biserică în România secolului XXI.

TEMA IV - DREPT MATRIMONIAL ORTODOX

I. OBIECTIVELE SPECIFICE ALE TEMEI:

- studentul să cunoască principalele condiții la Taina Cununiei
- studentul să cunoască temeiurile acestor condiții

II. COMPETENȚE SPECIFICE DOBÂNDITE DE STUDENT:

- studentul să fie capabil să prezinte condițiile la Taina Cununiei
- studentul să fie capabil să aplice aceste prevederi la cazuri concrete

III. CUVINTE CHEIE: CUNUNIE, MIRI, NAȘI, SIMFONIE BIZANTINĂ, IMPEDIMENT

IV. REZUMAT: În materialul de față se face prezentarea principiilor dreptului matrimonial ortodox valabil pentru întreaga Biserică Ortodoxă, dar și aspectele specifice realităților românești, reflectate în legiurile Bisericii Ortodoxe Române. Totodată se face incursiune și în dreptul eclezial civil și evoluția sa de la adoptarea primului Cod Civil și implicațiile pe care le-a avut acesta pentru viața Bisericii. Materialul de față dorește să vină în ajutorul studenților și prin prezentarea practică a condițiilor, cu care fiecare se poate confrunta în viața de familie.

V. CONȚINUTUL TEMEI IV:.

Căsătorie, Cununie, nuntă

Pentru actul întemeierii familiei se folosesc, în limba română, trei termeni: *căsătorie*, *Cununie* și *nuntă*. Toți acești termeni definesc, în esență, una și aceeași realitate, totuși, între ei există și o diferențiere specifică, diferențiere care s-a impus, mai ales, sub influența relațiilor istorice dintre Biserică și stat.

În Bizanț, între căsătorie și Cununie nu s-a făcut niciodată deosebire, întrucât Taina Cununiei săvârșită în Biserică era recunoscută de către stat și ca act de căsătorie civilă¹²⁹. Practic, Biserica era cea care ținea evidența celor căsătoriți sau cununați. Această recunoaștere era reflexul așa-numitei „simfonii” bizantine dintre Biserică și stat, simfonie care s-a transmis la toate statele ortodoxe de influență bizantină¹³⁰. De exemplu, în Grecia, această tradiție se păstrează până astăzi¹³¹.

Și la români a existat această tradiție simfonică dintre Biserică și stat. Din păcate ea a încetat odată cu reformele din timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, când, sub influența iluminismului revoluției franceze, s-a impus separarea dintre actul civil al căsătoriei și actul religios al Cununiei.

Astfel, Codul Civil al lui Cuza din anul 1865, valabil, cu multe modificări, și astăzi, alcătuit preponderent după Codul Civil al lui Napoleon din anul 1807, a mutat actele de stare civilă din seama Bisericii, în seama statului¹³², fapt care a marcat încetarea tradiției bizantine la români, prin separarea statului de Biserică. În Transilvania separația s-a produs abia din anul 1925, adică după întemeierea României Mari.

Această separație, care din punct de vedere religios nu este prea laudabilă, se menține până în ziua de astăzi, de aceea, trebuie făcută o distincție clară între *căsătoria civilă* și *Cununia religioasă*.

Pe de altă parte trebuie subliniat faptul că această separație are implicații și asupra dreptului matrimonial ortodox, care dobândește, astfel, caracter specific fiecărei Biserici Ortodoxe locale. De exemplu, condițiile și impedimentele la Taina Cununiei, precum și problema așa-numitului divorț bisericesc, diferă de la o Biserică Ortodoxă locală la alta, întrucât sunt influențate de felul în care statul reglementează căsătoria și divorțul civil.

Aceasta înseamnă că dreptul matrimonial ortodox are caracter unitar în întreaga Ortodoxie în ceea ce privește învățătura de credință și doctrina canonică, dar nu are caracter uniform în toate Bisericile Ortodoxe locale, fiindcă trebuie să țină cont de realitățile societății civile. Acest fapt nu trebuie văzut ca o deficiență a Ortodoxiei, ci, dimpotrivă, ca o îmbogățire și o concretizare a vechiului principiu bizantin *unitate în diversitate*, precum și ca o capacitate de adaptare a Bisericii la realitățile sociale contemporane¹³³.

În rândurile de față vom prezenta principiile dreptului matrimonial ortodox valabil pentru întreaga Biserică Ortodoxă, dar și aspectele specifice realităților românești, reflectate în legiurile Bisericii Ortodoxe Române.

---

¹²⁹ Pr.Prof.Dr.Liviu Stan, *Tradiția pravilnică a Bisericii. Insemnătatea și folosul cunoașterii legilor după care se conduce Biserica*, în rev.Studii Teologice, nr.5-6/1960;

¹³⁰ Cu privire la relațiile bizantine dintre stat și Biserică, a se vedea Vasile V.Muntean, *Bizantinologie*, Arhiepiscopia Timișoarei, vol.I 1999, vol.II 2000, 212+200p.; Pr.dr.Emanoil Băbuș, *Bizanțul, istorie și spiritualitate*, București 2003, 366p.;

¹³¹ Constantin Vavoukos, *Les mariages mixtes d'après le droit en vigueur en Grèce*, în rev.“Kanon“, Wien, nr.VI/1983, p.102-108;

¹³² Mircea Mureșan, *Drept civil. Partea generală*, Cluj-Napoca 1994, p.20; Emil Cernea, Emil Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, București 1993, p.201-205;

¹³³ A se vedea și Vlassios I.Phidas, *Droit canon*, Chambesy, Geneve 1998, 230p.;

Cel de-al treilea termen, *nuntă* (de la latinescul „nuptiae“), se referă atât la căsătoria civilă, cât și la cununia religioasă, dar mai ales la toate manifestările care marchează bucuria și unicitatea momentului întemeierii familiei¹³⁴.

Sigur că această distincție între căsătorie, Cununie și nuntă nu este una exclusivistă, termenii se pot folosi și unul în locul altuia, contextul fiind, însă, cel care sugerează clar la ce se face referire, adică la actul civil, la Taina creștină sau la serbarea evenimentului celor două. De aceea Taina Cununii mai poate fi numită și Taina Nunții, a se căsători mai poate însemna și a se cununa etc.

În rândurile de față am preferat de la început distincția clară dintre *căsătoria civilă*, *Cununia religioasă* și *petrecerea de nuntă*, pentru ca cititorul să perceapă imediat la ce se face referire, mai ales că, din punct de vedere canonic, distincția este absolut necesară.

Condiții la Taina Cununie

Taina Cununii în Biserica Ortodoxă poate fi săvârșită numai dacă se împlinesc unele condiții prevăzute de dreptul matrimonial ortodox, care dau siguranța că atât mirii, cât și preotul (episcopul) săvârșitor¹³⁵, se află pe calea cea bună a mântuirii, în afara pericolelor sacrilegiului, a părtășiei la păcate străine, a formalismului sau fărădelegii. Respectarea acestor condiții dau încredințarea că cei care se bucură de Taina Cununii și săvârșitorii ei, împlinesc un act sfânt, corect din punct de vedere canonic, care coboară harul Sf.Duh spre mântuirea tuturor.

Condițiile la Taina Cununii pot fi împărțite, din punct de vedere didactic, în mai multe feluri, toate urmărind, de fapt, același scop¹³⁶. În cele ce urmează am adoptat împărțirea condițiilor în funcție de natura lor, și anume, în condiții dogmatice, morale, canonice și liturgice.

A. Condiții dogmatice la Taina Cununii

Primele condiții care trebuie respectate la Cununie sunt cele dogmatice, întrucât ele țin de esența tainei, de credința ortodoxă, de apartenența la Biserică, și urmăresc păstrarea nealterată a învățăturii de credință a Bisericii Ortodoxe. Acestea sunt, la rândul lor, două:

---

¹³⁴ În sensul acesta se poate spune că „*nunta a ținut trei zile...*“, expresie care nu se poate folosi cu termenii de căsătorie sau Cununie;

¹³⁵ Prima condiție la Taina Cununii ar fi aceasta, ca săvârșitorul să aibă hirotonia validă întru preot sau episcop, să fie în comuniunea Bisericii și să aibă o jurisdicție canonică, adică să nu fie eretic, schismatic, pedepsit cu oprirea de la cele sfinte sau caterisit. Totuși, această condiție nu are caracter matrimonial exclusiv, ci privește toate lucrările sfinte ale Bisericii.

¹³⁶ De exemplu, prof.dr.D.G.Boroianu le împarte în condiții de *materie* (învoirea) și de *formă* (binecuvântarea) (cf. Prof.dr.D.G.Boroianu, *Dreptul bisericesc*, Iași 1899, p.205); Dr.N.Milaș le numește „*cerințe de căpetenie*“ după care le enumeră, fără o clasificare a lor (Dr.N.Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București 1915, p.478-481); Prof.dr.Iorgu Ivan împarte condițiile în funcție de *săvârșitor*, *primitor*, *materie* și *formă* (Prof.dr.Iorgu D.Ivan, *Căsătoria – Sfântă Taină a Bisericii și instituție juridică*, în rev.“Biserica Ortodoxă Română“, nr.9-10/1983, p.737u.); iar arhid.prof.dr.I.N.Floca clasifică condițiile în *religioase*, *morale*, *fizice*, *sociale* și *canonice* (Arhid.prof.dr.I.N.Floca, *Drept canonic ortodox.Legislație și administrație bisericească*, București 1990, vol.II, p.69-71). Împărțirea pe care am adoptat-o aici nu este în contradicție cu acestea, ci le include într-o prezentare mai nouă.

1. Apartenența mirilor la Biserica Ortodoxă

În Biserica Ortodoxă, Taina Cununii se săvârșește asupra mirilor care mărturisesc credința ortodoxă și care sunt, în mod valid, membrii ai Bisericii Ortodoxe.

Membru valid al Bisericii Ortodoxe devine acel credincios care s-a împărtășit de tainele de inițiere creștină, adică de Botez, Mirungere și Euharistie¹³⁷. Prin aceste taine, credinciosul este integrat în trupul lui Hristos, care este Biserica Sa, și trăiește în comuniune, prin har, cu însuși Hristos, în care crede și pe care-L mărturisește, dar și în comuniune cu toți ceilalți membrii ai Bisericii. Uniți cu Biserica, ei sunt frați ai lui Hristos prin har, dar, în același timp, prin El, sunt și fii ai lui Dumnezeu, de unde este izvorul, energia și sensul vieții umane.

Numai în acest context, creștinii pot beneficia de Taina Cununii, taină care presupune atât *continuitate* a vieții în Hristos începută la Botez, dar și *participare* printr-o credință vie și lucrătoare. Mirii care solicită Taina Cununii, se pot bucura de această taină în măsura în care aparțin cu adevărat lui Hristos, prin tainele de inițiere creștină, dar și prin credința ortodoxă descoperită prin Revelație.

A nu fi membru al Bisericii și a nu-L mărturisi pe Hristos prin credința ortodoxă, înseamnă îndepărtarea de Hristos și de lucrările Lui, adică de tainele creștine. De aceea este imposibil a săvârși Taina Cununii asupra mirilor care nu aparțin Bisericii Ortodoxe. Această condiție a apartenenței la Biserica Ortodoxă a mirilor este prevăzută atât de sfințele canoane (72 Trulan, 10 Laod., 31 Laod.), cât și de legiurile Bisericii Ortodoxe Române (*Regulamentul de procedură*, art.47).

O situație aparte o reprezintă cazul în care numai unul dintre miri este membru al Bisericii Ortodoxe. Este vorba aici de *căsătoriile mixte*, al căror număr, în ultimul timp, a crescut foarte mult datorită schimbărilor și mutațiilor din societatea civilă. Intrucât această problemă este complexă și de actualitate, care a dat naștere multor dezbateri teologice, și care mai așteaptă încă o rezolvare unitară, o vom prezenta detaliat într-un capitol separat.

2. Apartenența nașilor la Biserica Ortodoxă

Biserica Ortodoxă a pus întotdeauna accent pe îndrumarea duhovnicească de care au nevoie toți creștinii, pe calea desăvârșirii lor. Un adevărat creștin nu poate trăi și spori duhovnicește fără sfat și fără îndrumare. Așa s-a născut instituția *nașilor (sau a nășiei)* în Biserică.

Nașii sunt noii părinți duhovnicești ai finilor, care au misiunea de a-i ajuta pe tinerii soți în tainele vieții de familie și de a-i îndruma spre Tainele vieții bisericești. Ei trebuie să fie mereu preocupați de soarta finilor lor și de evoluția lor duhovnicească, intervenind ori de câte ori este nevoie cu un sfat bun și un sprijin obiectiv¹³⁸.

Instituția nașilor în Biserica Ortodoxă are o importanță deosebită și ea nu trebuie deloc neglijată. Viața de familie este o mare taină și ea este plină de iubire și de încercări, de bucurii și necazuri, de fericire și sacrificiu, de cunoaștere și de necunoscut. În fiecare moment se poate ivi necesitatea unui sfat sau al unui ajutor, și cei mai apropiați și mai obiectivi în a-l oferi trebuie să fie nașii. Ei trebuie să fie, astfel, modele duhovnicești și să acorde tot sprijinul pentru viața spirituală a finilor¹³⁹.

¹³⁷ Vezi P.S.Dr.Laurențiu Streza, *Tainele de inițiere creștină în Bisericile răsăritene*, Ed.Trinitas, Iași 2002, 188p.

¹³⁸ *Invățătura de credință creștină ortodoxă*, EIBMBOR, București 1952, întrebarea 209, p.302.

¹³⁹ Pr.prof.dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, EIBMBOR, București 1980, p.404. Din păcate, astăzi instituția nașilor a slăbit sau s-a denaturat foarte mult. Poate și din acest motiv numărul divorțurilor este în creștere. De aceea, preotului îi revine și această misiune de a redescoperi creștinilor de astăzi, rolul nașilor în viața de familie. Atunci

Nașii sunt cei care ajung în viața finilor chiar înaintea preotului, de aceea misiunea lor este ca o prelungire a activității preotului în familia acestora. Totodată nașii îi învață pe fini și le dă pildă cu viața lor, că fără Biserică nu există mântuire¹⁴⁰.

Potrivit acestei perspective, apartenența la Biserica Ortodoxă este un element esențial al nășiei la Cununie. Sfatul, îndrumarea, ajutorul duhovnicesc nu poate veni decât din partea nașilor care trăiesc în Biserica Ortodoxă și înțeleg credința ortodoxă. *Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române* prevede, în acest sens, în art.47, următoarele: „Clericii sunt obligați să nu officieze Taina Cununii, decât între ortodocși, *asistați de nași ortodocși*”¹⁴¹.

Astfel, nașii la Taina Cununii de credință eterodoxă, care nu sunt membrii valizi ai Bisericii Ortodoxe, sunt, cel puțin, o imposibilitate logică. Este ca și cum s-ar pune lupii păstori la oi. De aceea, preotul, atunci când îi cercetează canonic pe cei care vor să se cunune, trebuie să prevină sau să înlăture o astfel de situație¹⁴².

B. Condiții morale la Taina Cununii

Condițiile cu caracter moral la Taina Cununii se referă la viața duhovnicească a mirilor, dar și a nașilor, condiții care pregătesc și realizează comuniunea între miri și Hristos, și între mirii înșiși. Ele pot fi sintetizate în felul următor:

1. Prima condiție morală privește *pregătirea duhovnicească a mirilor*.

Primirea oricărei taine a Bisericii presupune o pregătire duhovnicească corespunzătoare. Taina Cununii, ca o taină care se împărtășește o dată în viață, presupune, cu atât mai mult, o pregătire anterioară temeinică, prin care mirii se fac vrednici și conștienți de primirea ei. Preotul duhovnic are, astfel, datoria sfântă de *a-i spovedi pe miri și - dacă nu există nici un fel de oprire - de a-i împărtăși*, iar, prin acestea, de a netezi calea spre Cununie.

Prin Taina Botezului credincioșii devin membrii ai Bisericii lui Hristos, dar păcatele sunt cele care îi rup mereu de comuniunea Bisericii și îi îndepărtează de viața în Hristos. Revenirea lor în sânul Bisericii se face prin Taina Spovedaniei, prin care creștinii ortodocși sunt iertați de păcate, sunt îndreptați prin sfaturile duhovnicești și sunt împăcați din nou cu Biserica. De aceea Spovedania mai este numită *cel de-al doilea Botez* sau, mai corect, *actualizarea* continuă a Botezului¹⁴³.

Spovedania este urmată, apoi, de împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos, adică de incorporarea deplină în trupul Bisericii. Numai prin Sf.Împărtășanie creștinul este, în mod deplin, mădular al trupului lui Hristos, și trăiește în Vița-Hristos hrănindu-se din roada acestei vițe. Împărtășirea cu Sfânta Euharistie este, și trebuie să fie mereu, pentru toți creștinii, momentul culminant al vieții creștine, care face deplină comuniunea cu Hristos, dar și comuniunea lor întreolaltă¹⁴⁴.

---

când se fac pregătirile pentru Cununie, ar fi bine ca preotul să-i catehizeze nu numai pe miri, ci și pe nași, pentru ca, astfel, fiecare să-și conștientizeze misiunea și rostul lui.

¹⁴⁰ Mai trebuie menționat că, în situații extreme, Taina Cununii se poate săvârși chiar fără nași, preotul săvârșitor preluând și rolul de naș. Astfel de situații s-au întâmplat în perioada comunistă, când cei căsătoriți au vrut să se cunune la Biserică, în mare secret, de frica persecuțiilor, fără nași și fără martori.

¹⁴¹ *Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române*, EIBMBOR, București 2003, p.66.

¹⁴² Există, totuși, o situație de excepție și anume, familiile mixte, unde numai un soț este ortodox. Aceștia pot fi nași numai dacă, prin dispensă de la episcop, au fost cununați în Biserica Ortodoxă.

¹⁴³ Mitr.dr.Nicolae Mladin, Prof.diac.dr.Orest Bucevschi, Prof.dr.Constantin Pavel, Prof.diac.dr.Ioan Zăgrean, *Teologia morală ortodoxă*, EIBMBOR, București 1979, p.456-458.

¹⁴⁴ Neofit Kavsokalivitul, Sf.Nicodim Aghioritul, *Despre dumnezeiasca împărtășanie cu preacuratele lui Hristos*

Întrucât Taina Cununii se săvârșește numai asupra membrilor Bisericii Ortodoxe rezultă logic că Sf.Spovedanie a mirilor este absolut necesară, pentru că numai așa mirii sunt reîncorporați în Biserică, redevenind membrii activi ai săi. La fel este Împărtășirea prin care devin membrii deplin ai Bisericii. A cununa fără spovedirea și, eventual, împărtășirea mirilor, este ca și cum s-ar semăna într-un pământ nearat. Toate aceste taine duc, așadar, la comuniune cu Hristos, singura pe care se bazează și poate să crească unirea dintre soți.

În mod normal Mărturisirea este urmată de Împărtășire, dar pot să apară situații când mirii sunt oprți de la Împărtășire, datorită unor păcate mari (desfrâu, avort etc.). Acest fapt, însă, nu îi oprește pe miri și de la Cununie, pentru că vindecarea poate veni tocmai prin întemeierea unei familii. Este adevărat că începutul vieții de familie se face cu stângul, dar important este a nu persista în această stare de păcat, ci a dori îndreptarea și vindecarea.

În continuare cu acestea, prin Taina Spovedaniei duhovnicul mai are menirea, pe de-o parte, de a constata dacă sunt împlinite toate condițiile pentru Taina Cununii, mai ales dacă există *liberul consimțământ* atât pentru căsătorie, cât și pentru Cununie. Este de la sine înțeles că la căsătorie cu o anumită persoană nu poate exista nici un fel de coastrângere exterioară, ci doar coastrângerea interioară a *iubirii*. Dar iubirea mutuală a mirilor devine o iubire cu sens și se eternizează numai prin iubirea față de Dumnezeu, adică acea iubire care îi aduce pe miri, în libertate și deplină convingere, la Taina Cununii.

Pe de altă parte, duhovnicul are posibilitatea și prilejul de a cunoaște starea duhovnicească a mirilor, care se pregătesc de întemeierea unei noi familii. Acesta este și trebuie să rămână un moment unic în viața mirilor, care trebuie folosit cum se cuvine, astfel încât legătura lor cu Biserica, și prin Biserică cu Hristos, să rămână permanentă.

În baza acestor acte, mirii primesc și *binecuvântarea duhovnicului* lor, la care s-au spovedit, binecuvântare care îi întărește și îi incurajează pe mirii atât spre Taina Cununii, cât și spre celelalte taine ale Bisericii.

Înainte, Biserica îi pregătea pe miri pentru Cununie și prin câteva *cateheze matrimoniale*, privitoare la credința ortodoxă și la viața de familie. Din păcate aceste cateheze nu se mai practică la noi, decât foarte rar (la catolici ele sunt obligatorii¹⁴⁵). Ar fi de dorit ca preoții sau episcopii să reintroducă această practică veche, care oferă o șansă misionară unică, de apărare a familiei și de întărire a Bisericii¹⁴⁶.

Precedarea Tainei Cununii, în mod direct, de Tainele Spovedaniei și Împărtășirii și, în mod indirect, de Tainele Botezului și Mirungerii arată, deasemenea, caracterul unitar-ecclesiolgic al sfințelor taine în Biserică, adică faptul că integrarea în viața Bisericii nu se face parțial sau segmentar, ci trebuie să fie o integrare completă și continuă¹⁴⁷.

2. O altă condiție la Taina Cununii privește **pregătirea duhovnicească a nașilor**.

Așa cum mirii trebuie să se pregătească duhovnicește pentru Cununie, la fel trebuie să se pregătească și nașii. Este primul pas adevărat pe care-l fac în direcția accepțiunii creștine a instituției nașiei. Nașii nu sunt numai simplii martori la Cununie, așa cum sunt considerați nașii în Bisericile apusene¹⁴⁸, ei trebuie să fie participanți activi la această taină, prin viața lor morală,

---

Taine, Ed.Orthodoxos Kypseli, Tesalonic 1992, 118p.

¹⁴⁵ Vezi și Pr.Claudiu Dumea, *Taina Căsătoriei. Manualul mirilor*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 1999, 97p.

¹⁴⁶ Vezi și Pr.Cornel Dascăl, *Pregătirea mirilor pentru Sf.Taină a Cununii și pentru famili*, în rev.“Mitropolia Ardealului“, nr.3-4/1984, p.186-195.

¹⁴⁷ Pr.prof.dr. Dumitru Radu, *Caracterul ecclesiolgic al Sfințelor Taine și problema intercomuniunii*, în rev.“Ortodoxia“, nr.1-2/1978, p.14u.

¹⁴⁸ În limba germană, *naș de Cununie* se spune *Trautzeuge*, cuvânt care înseamnă, de fapt, *martor la Cununie*.

prin credință și rugăciune, prin exemplu și ajutor personal. Ei sunt și trebuie să-și ia în serios misiunea de părinți duhovnicești ai mirilor, care se ridică deasupra părinților trupești. Astfel, între nași și miri se stabilește rudenă spirituală (rudenia de nașie la Cununie), bazată pe renașterea duhovnicească la viața veșnică și care, potrivit canonului 54 Trulan, este superioară rudeniei fizice, bazată pe nașterea fizică la viața pământească.

De aceea, odată cu mirii, este bine să aibe loc și Spovedania nașilor. În urma Spovedaniei, nașii primesc sau nu, dezlegare pentru Împărtășanie. Prin aceste două taine are loc, practic, reincorporarea nașilor în Biserica Ortodoxă, ei redevin membri activi și deplini ai Bisericii și, totodată, apți de a fi nași de Cununie, în adevăratul înțeles al cuvântului¹⁴⁹.

3. În strânsă legătură cu condiția anterioară este și condiția ca **nașii să fie căsătoriți civil și cununați în Biserica Ortodoxă**.

Pentru ca nașii să poată fii, într-adevăr, noii părinți duhovnicești ai mirilor, ei trebuie să constituie o familie, integrată atât în societate, cât și în Biserică, adică să fie căsătoriți civil și cununați bisericește. A fi părinți fără a constitui o familie, este o stare complet incompatibilă cu statutul de nași la Taina Cununii.

Această condiție este una firească și logică, dar mai ales, creștinească. Numai nașii care s-au cununat în Biserică, pot cununa, la rândul lor, alte persoane. Numai cei care se luminează pe sine, pot să lumineze și pe alții. Cei care sunt căsătoriți civil, dar nu sunt cununați la Biserică trăiesc, practic, în desfrânare și în felul acesta nu pot fi nași. Dar despre cei care nu pot fi nași la Cununie vom vorbi în cadrul impedimentelor la Taina Cununii¹⁵⁰.

Aici mai trebuie menționat și un ultim aspect că, din punct de vedere al tradiției ortodoxe, la Taina Cununii participă ca nași doar o singură familie, ideea mai multor familii este o modă care a pătruns târziu, din motive mai puțin creștinești, în societatea noastră¹⁵¹.

4. Tradiția bisericească mai menționează **binecuvântarea părinților** mirilor ca și condiție morală la Taina Cununii. Este o condiție care vorbește de la sine.

Iubirea înseamnă mântuire și comuniune, de aceea este absolut firesc ca ea să strângă familiile mirilor, în fața sfântului altar, la Cununia fiilor lor.

Binecuvântarea părintească nu este altceva decât acordul părinților la căsătoria fiilor lor, expresia iubirii lor față de copii, expresia rugăciunii lor ca adevărata binecuvântare să vină de la Dumnezeu peste noua familie care ia ființă. În slujba de la Taina Cununii se și spune că „rugăciunile părinților întăresc temeliiile caselor fiilor lor”¹⁵².

Pe de altă parte, respectarea binecuvântării părintești este o împlinire a poruncii dumnezeiești care spune: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pământ” (Ieș.20, 12).

În acest sens, canoanele 38 și 42 ale Sf.Vasile cel Mare prevăd că cei ce se cunună, fără binecuvântarea părinților, sunt ca în desfănare, de aceea se pot canonisi cu 3 ani oprire de la Împărtășanie, sau chiar mai mult, până intervine împăcarea¹⁵³.

Sigur că de la această condiție se dă dezlegare atunci când ea nu se împlinește din motive nedrepte sau necinstite. În acest caz se canonisesc părinții ca unii care păcătuiesc față de iubirea sinceră a fiilor lor.

¹⁴⁹ În cazul nașilor din familii mixte, care sunt cununați ortodox, doar partea ortodoxă poate fi spovedită și, eventual, împărtășită.

¹⁵⁰ Aici trebuie subliniat faptul că familiile mixte nu fac excepție de la această condiție, ci, dimpotrivă, numai familiile mixte cununate în Biserica Ortodoxă pot fi acceptate ca nași de Cununie.

¹⁵¹ Pr.prof.dr.E.Braniște, *Liturgica specială...*, p.404.

¹⁵² *Molitfelnic...*, p.84.

¹⁵³ Dr.N.Milaș, *Canoanele...*, vol.II, p.II, p.97 și 101.

Binecuvântarea părintească dată fiilor care vor să se cunune este, prin urmare, semn de iubire atât față de copii, cât și față de Dumnezeu. Este semn de armonie, și ce poate fi mai frumos decât nașterea unei noi familii în armonie?

5. O altă condiție la Taina Cununii este **vârsta matrimonială a mirilor**.

Aparent aceasta ar fi numai o condiție fizico-biologică, totuși, ea are preponderent caracter moral, fiindcă o căsătorie la o vârstă indecentă (prea timpurie sau prea înaintată) este, în primul rând o imoralitate, abia apoi ignorarea stării psiho-somatice a eventualilor miri. De aceea vârsta trebuie înțeleasă în primul rând din punct de vedere moral, abia apoi fiziologic.

Condiția morală a vârstei matrimoniale are, însă, trei aspecte, și anume:

a) Mai întâi este vorba de **vârsta matrimonială minimă**. În privința aceasta, tradiția canonică a Bisericii nu a fost, cum este și firesc, uniformă. Ea a depins, și depinde încă, de condițiile sociale, de gradul de cultură și civilizație, de procesul obiectiv al maturizării omului. De aceea între prevederile Bisericii și prevederile statului a existat și există mereu o întrepătrundere și o influență reciprocă. În general statul, care n-a avut o etică socială constantă, a fost mai indulgent decât Biserica¹⁵⁴, dar, în cele din urmă, s-a născut principiul ca statul și Biserica să aibe prevederi identice, pentru a elimina unele dezorientări și conflicte¹⁵⁵.

În țările românești Moldova și Muntenia, potrivit principiului pravilnic (nomocanonic)¹⁵⁶, prevederile cuprinse în pravile erau valabile și pentru Biserică și pentru stat¹⁵⁷. În Transilvania, Biserica Ortodoxă respecta prevederile civile locale¹⁵⁸. Odată cu reformele lui Alexandru Ioan Cuza, care impuneau căsătoria civilă anterior Cununii religioase¹⁵⁹, s-a încetățenit principiul valabil până astăzi, ca Biserica să accepte ca vârstă minimă pentru Cununie, vârsta prevăzută de legislația civilă pentru căsătorie.

Astfel, astăzi Biserica Ortodoxă Română acceptă ca vârstă minimă pentru Cununie, prevederile din Codul Familiei din România, și anume, 18 ani pentru bărbat și 16 ani pentru femeie, cu posibilitatea de a se da acesteia dispensă pentru vârsta de 15 ani¹⁶⁰.

Prin urmare, această condiție a vârstei minime matrimoniale nu mai trebuie special urmărită, pentru că ea se împlinește de la sine, întrucât Biserica noastră cunună numai după

¹⁵⁴ De exemplu, după dreptul bizantin, vârsta minimă pentru logodnă era de 7 ani (*Digeste*, 23.1.14), în timp ce, din punct de vedere bisericesc, vârsta cerută pentru logodnă era de 14 ani pentru tânăr și 12 ani pentru tânără. În ceea ce privește căsătoria, legile civile au fost diferite în timp, dar și în spațiu. Astfel, la atenieni vârsta minimă pentru căsătorie era de 18 ani pentru tânăr și 15 ani pentru tânără. În dreptul roman, după legislația lui Iustinian (527-565), căsătoria se efectua dacă tânărul avea 14 ani, iar tânăra 12 ani (*Codex Justinianus* V,60,3). Sub Leon Isaurul (716-740), vârsta la căsătorie se mărește cu un an (*Ecloga* II,1), dar ulterior se revine la prevederile lui Iustinian. Apud D.G.Boroianu, *Dreptul bisericesc...*, p.214-215; Dr.N.Milaș, *Dreptul bisericesc...*, p.478, nota 2.

¹⁵⁵ Vezi *Epanagoga* XIV (884-886) și deciziile sinodale sub patriarhii Alexie (1025-1043), German II (1235), Calist I (1355-1361), Dionisie II (1663) ș.a., apud Dr.N.Milaș, *Dreptul bisericesc...*, p.479, nota 3.

¹⁵⁶ Vezi Pr.prof.dr. Liviu Stan, *Tradiția pravilnică a Bisericii. Insemnătatea și folosul cunoașterii legilor după care se conduce Biserica*, în rev.“*Studii Teologice*“, nr.5-6/1960, p.339-368.

¹⁵⁷ „Nuntele ceale ce sunt pre leage să chiamă ceale ce să fac cum zic dumnezeăștile pravile, bărbatul să fie pre leage și muierea priimită pentru bărbat, adecă junele să treacă de 14 ani și muierea să fie mai mare de 12“, *Indreptarea Legii 1652*, glava 203, Editura Academiei, București 1962, p.213 (Pravila Mare).

¹⁵⁸ „Buna învoire are a se face așa: fețele ajunse la vârsta cea prescrisă prin Poruncile Impărătești (mirele săvârșind alu 22, ear mireasa alu 15 anu) – pasul cel dintâiu la Căsătorie trebuie săl facă cu frica lui Dumnezeu“, cf. Andrei baron de Șaguna, *Cunoștințe folositoare despre trebile Căsătoriilor, spre folosul Preoșimei și al Scaunelor protopopești*, Sibiiu, în Tipografia diecezană 1854, § 18, p.22 (în scriere cirilică).

¹⁵⁹ Constituțiunea din 1866, art.22, cf. Ioan Muraru și Gheorghe Iancu, *Constituțiile Române. Texte. Note. Prezentare*

comparativă, Regia autonomă „Monitorul Oficial“, București 1995, p.35.

¹⁶⁰ *Codul Familiei*, art.4, în „Codul Juristului“, Curtea de Argeș 1994, p.403.

încheierea căsătoriei civile¹⁶¹.

b) În privința **vârstei matrimoniale maxime** s-ar crede că nu ar exista nici o îngrădire. Legislația civilă românească nu prevede, în acest sens, nici o limită¹⁶².

Totuși, din punct de vedere bisericesc, nu este așa. Biserica a considerat ca imorale căsătoriile încheiate la vârste prea înaintate. Astfel, canonul 24 al Sf. Vasile cel Mare prevede că „*văduva care a ajuns 60 de ani, de ar voi iarăși să viețuiască cu bărbat, nu se va învrednici de împărtășirea Celui Bun*”¹⁶³, iar canonul 88 al aceluiași prevede că bărbatul „*cel ce a ajuns de 70 de ani să nu viețuiască în patimi cu o femeie*”¹⁶⁴.

Iată cum, căsătoriile peste vârsta de 60 de ani la femei și peste 70 de ani la bărbați¹⁶⁵ se fac numai cu dezlegare, prin iconomie, în funcție de necesitate, iar nu ca ceva obișnuit și firesc, ca nu cumva, la baza lor, să stea interese imorale și necuviincioase¹⁶⁶. Altfel, Cununia riscă să cadă într-o binecuvântare nelegiuită.

Dezlegarea de la acest canon o poate da preotul (sau episcopul), cercetând cazul și sfătuind spre ceea ce este bun și moral. La persoanele în vârstă, căsătoria nu mai stă sub semnul necesității, nici al rânduiei firii, pentru că nu mai poate fi vorba de naștere de prunci¹⁶⁷, de aceea, cei care își doresc aceasta trebuie să se gândească la a-și ușura viața, fără a-și îngreua mântuirea.

Aici mai trebuie menționat faptul că Taina Cununii se poate săvârși oricând, la orice vârstă, asupra soților căsătoriți civil cu mult timp în urmă, dar care au trăit necununați, tocmai pentru a-i aduce la moralitate și pentru a-i împăca cu Biserica.

c) Cel de-al treilea aspect se referă la **diferența de vârstă** dintre miri. Cu privire la aceasta, Biserica a căutat să înlăture imoralitățile, de aceea, tradiția bisericească a condamnat căsătoriile încheiate între soți a căror diferență de vârstă depășește 10 ani, ca unele care sunt contrare firii și bunelor moravuri¹⁶⁸.

Legislația de stat nu prevede nimic în acest sens. Totuși Biserica trebuie să atragă atenția asupra acestui aspect, ca unul care smintește și care poate aduce însăși răzburarea firii. În acest sens *Pravila Mare* scria: „*Să se păzească cum se cade de vârstă, să nu fie bărbatul bătrân și muierea tânără, nice muierea bătrână și bărbatul tânăr, ce să fie amândouă părțile deopotrivă*

¹⁶¹ Dacă în trecut Biserica se preocupa de preîntâmpinarea unor intenții premature de căsătorie, astăzi această problemă a dispărut, trecându-se în extrema cealaltă. Structura societății contemporane impune amânarea căsătoriei la vârste prea înaintate, fapt care duce la degradarea relațiilor conjugale și la scăderea natalității. Sfinții Părinți recomandă ca întemeierea familiei să aibe loc la vremea cuvenită, înainte ca mirii să-și piardă fecioria, de aceea - spune Sf. Ioan Gură de Aur - „*când a sosit timpul căsătoriei, nimeni să nu o amâne*”, pentru ca „trupurile lor să fie curate și neatînse”, cf. *Comentariu la Epistola I către Tesaloniceni*, PG LXII, col.426, apud Pr.Dr.Constantin Mihoc, *Taina Căsătoriei și familia creștină în învățăturile marilor Părinți ai Bisericii din secolul IV*, ed. Teofania, Sibiu, 2002, p.73-74.

¹⁶² În dreptul roman, „*Lex Julia et Papia Poppea*” oprea căsătoria bărbaților peste 60 de ani și a femeilor peste 50 de ani. Iustinian a abrogat această lege și nu a mai limitat căsătoriile la vârstă înaintată (*Codex Justinianus*, V,4,27), prevedere care a fost preluată și de *Basilicale* 28,4.39 (910-911), apud Dr.D.G.Boroianu, *Dreptul bisericesc...*, p.215, nota 3.

¹⁶³ Dr.Nicodim Milaș, *Canoanele...*, vol.II, p.II, p.83.

¹⁶⁴ Idem, p.134.

¹⁶⁵ Această diferență între bărbat și femeie nu trebuie înțeleasă în sens discriminatoriu (diferență se face și la vârsta minimă pentru căsătorie), ci în sens pastoral-fiziologic. Bărbatul în vârstă este, în general, mai neputincios decât femeia, de aceea are nevoie de iconomie mai multă la recăsătorie, în vederea întrajutorării.

¹⁶⁶ Dr.N.Milaș, *Dreptul bisericesc...*, p.479, nota 6.

¹⁶⁷ De altfel, preotul săvârșitor trebuie să fie atent, ca în astfel de situații, la slujba Cununii să sară pasajele în care se cere binecuvântarea lui Dumnezeu pentru nașterea de prunci!

¹⁶⁸ Nomoc. XIII, 2; Sint.At. I, 275u., apud Dr.N.Milaș, *Dreptul bisericesc...*, p.479, nota 7.

de ani¹⁶⁹.

6. O altă condiție morală la Taina Cununii este **fecioria mirilor**.

Această condiție morală este de la sine înțeleasă din punct de vedere creștinesc, întrucât ea este o premisă a dăruirii totale și reciproce a mirilor. Dar, din nefericire, nu mai este o condiție de la sine înțeleasă din punctul de vedere al societății noastre denaturate.

Fecioria este un dar de la Dumnezeu, ca și întregul nostru trup, care trebuie păzit și prețuit, fiindcă prin el începe clădirea unei familii adevărate. Este un mărgăritar de mare preț, care „nu trebuie aruncat porcilor“ (Mt.7, 6), ci trebuie păstrat și dăruit partenerului de viață. Întrucât nu se poate dăruii decât o singură dată în viață și unei singure persoane, fecioria este darul trupesc cel mai de preț pe care mirii trebuie să și-l ofere reciproc.

Fericirea conjugală se bazează pe iubire, iar una dintre dovezile evidente ale iubirii depline este și fecioria. Familia zidită pe fecioria mirilor este ca și casa zidită pe piatră, casa izbăvită de focul desfrânarilor.

„Iubirea omului cast este cea mai înaltă, cea mai generoasă, cea mai trainică iubire, cu un cuvânt, este iubirea adevărată. Aprecierea deosebită de care se bucură castitatea în morala ortodoxă se leagă de înțelegerea rolului pe care îl are această virtute în pregătirea iubirii. Iubirea sinceră este cea care conferă un sens spiritual căsătoriei“¹⁷⁰.

De la această condiție își trage numele însuși Taina Cununii: în timpul slujbei, pe capetele mirilor se pun *cununi* pe cap, ca semn al fecioriei lor, ca răsplată pentru înfrânarea lor, iar preotul rostește cuvintele: „Doamne Dumnezeul nostru cu mărire și *cu cinste* încununează-i pe dânșii!“¹⁷¹. Aceste cuvinte sunt, de fapt, o rugăciune ca însuși Dumnezeu să alăture încununării vizibile a mirilor, încununarea Sa tainică, trimițând peste ei harul Sf.Duh. „Calea spre Taina Căsătoriei o deschide castitatea. Noțiunea de castitate arată înainte de toate o calitate spirituală, <înțelepciunea> totală, puterea care susține integritatea ființei, mai bine zis, a persoanei ce se bucură de nevinovăție și curăție a inimii. Sfântul Apostol Pavel vorbește despre mântuire <*prin mijlocirea castității*> (I Tim.II, 15), înțelegând prin acest lucru integrarea tuturor elementelor ființei umane într-un întreg feciorelnic, o stare de cuget și simțire care este în mod esențial manifestarea interioară a spiritului“¹⁷².

Păstrarea fecioriei până la Cununie înseamnă, totodată, și o jertfă curată. Tot ceea ce se zidește cu adevărat, se zidește numai prin jertfă. Altfel nu durează. Taina Cununii săvârșită pe jertfa fecioriei mirilor, arată pregătirea și hotărârea înscrierii celor doi în însușirea jertfei mântuitoare a lui Iisus Hristos. Fecioria „înseamnă să-I aparții lui Hristos întru totul“¹⁷³.

Jertfa fecioriei nu încetează, însă, la Cununie, ea se continuă în viața de familie sub o altă formă, *jerfa fidelității conjugale*. Ele nu sunt în opoziție, ci în continuitate. Altfel spus este vorba de o jertfă continuă, începută în feciorie și continuată în fidelitate, până la moarte. Cine încalcă fecioria, oare cum va păstra fidelitatea?

Despre feciorie s-au scris, în literatura patristică și în întreaga literatură teologică, cuvinte sublime. Din nefericire, astăzi, ele devin tot mai necunoscute, neînțelese, ba chiar contrazise. Este vina societății hipersexualizate de acum. De aici nefericirile și numărul enorm de divorțuri¹⁷⁴.

¹⁶⁹ *Indreptarea Legii*, glava 198, p.195.

¹⁷⁰ Pr.Prof.Dr.Ilie Moldovan, *Adevărul și frumusețea căsătoriei. Teologia iubirii II*, Alba Iulia 1996, p.96.

¹⁷¹ *Molitfelnic*, București 1984, p.85.

¹⁷² Pr.Prof.Dr.Ilie Moldovan, *Adevărul...*, p.91.

¹⁷³ Paul Evdokimov, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, București 1994, p.87.

¹⁷⁴ Așa-numita „revoluție sexuală“ începută în America la mijlocul secolului XX, care și-a propus să elimine toate „tabuurile“(!) despre acest subiect, nu au făcut altceva decât să distrugă fericirea relațiilor conjugale. Fiindcă această

Relațiile conjugale infidele și publice sunt, de fapt, iubiri profanate, iubiri distruse pentru totdeauna. Tragic este că acest proces de distrugere a iubirii conjugale se face tot mai sistematizat și instituționalizat¹⁷⁵.

Biserica a făcut întotdeauna educația necesară fiilor ei prin post, prin rugăciune, prin asceză, prin prețuirea adevăratelor valori care duc la dobândirea vieții veșnice și a unui sens în existența de acum. Aceste valori cer convingere și perseverență, de aceea convertirea tinerilor la Hristos nu este deloc ușoară, dar nici imposibilă.

Prin urmare, fecioria este una din condițiile morale la Taina Cununii, de aceea Biserica a condamnat, *ca desfrânare, relațiile conjugale înainte de Cununie și, ca adulter, relațiile extraconjugale după Cununie*.

Mirii care și-au pierdut fecioria trebuie să se mărturisească și să se supună epitimiiilor cuvenite, accentuând totodată faptul că acest păcat, odată săvârșit, el poate fi îndreptat, cel puțin prin respectarea legământului fidelității conjugale până la moarte.

După cum reiese din cele de mai sus, condițiile morale la Taina Cununii caută să pună început bun vieții de familie și să înlăture tot ceea ce nu este compatibil cu sfințenia sau, cel puțin, cu dorința de apropiere de Dumnezeu. Aceste condiții - care mai pot fi numite și sfaturi duhovnicești - nu urmăresc altceva decât viața cu sens, adică viața care crește și se desăvârșește, prin Biserică, la o adevărată și mai deplină viață în Hristos.

Intre condițiile morale am putea aminti și condiția – subînțeleasă din punct de vedere ortodox – *ca mirii să fie de sex opus*. Este o condiție fizică, dar este și o condiție moral-dogmatică, peste care nu se poate trece fără a afecta învățătura de credință a Bisericii. În unele țări s-au acceptat “căsătoriile” homosexualilor, iar unele confesiuni au permis și “binecuvântarea” lor. Sunt fapte pe cât de scandaloase, pe atât de străine de duhul Evangheliei lui Hristos, care se împotrivesc firii sănătoase, adică creației divine, și învățaturii morale creștine, adică luptei cu patimile omenești.

Biserica Ortodoxă binecuvintează căsătoria unui bărbat cu o femeie, așa cum Hristos a binecuvântat nunta din Cana Galileii, și apără rațiunea creației divine, între care se înscrie și rațiunea familiei, potrivit poruncii dumnezeiești: “Creșteți și vă *înmulțiți*, umpleți pământul și-l stăpâniți!” (Fac.1, 28).

C. Condiții canonice la Taina Cununii

Toate condițiile la Taina Cununii sunt, de fapt, canonice, dar cele care urmează sunt condiții *exclusiv canonice*, adică au un conținut care nu este legat direct de esența Tainei, ci mai mult de forma prin care se apără și se dobândește conținutul sacramental al Tainei. Fiind mai mult legate de formă, s-ar crede că importanța lor ar fi secundară, ori această idee este falsă, întrucât niciodată nu se poate ajunge la un conținut autentic printr-o formă viciată.

Intre formă și conținut trebuie să existe un raport ca între trup și suflet. Ele sunt chemate să coexiste. Cel mai important lucru este ca între ele să fie continuitate și armonie. Exagerarea

---

fericire se bazează pe dăruirea reciprocă a *fecioriei*, pe *intimitate* și pe *fidelitate*, ori tocmai aceste concepte au fost brutalizate. Fuga sistematică de toate aceste concepte nu înseamnă altceva decât fuga de însuși Hristos. A se vedea și Emil Jurcan, *Feminismul*, Alba Iulia 2000, p.108-137 (cap. *Familie și sex. Eliminarea „tabu-urilor” legate de viața conjugală*).

¹⁷⁵ Prin așa-numitul „planning familial”, prin contracepție, prin avort, prin catastrofala „educație(!?) sexuală” din școli se atentează sistematic la ființa familiei creștine. De aceea Biserica trebuie astăzi să purceadă la o recreștinare a tineretului, în scopul salvării credinței, a familiei, a societății care, se autodegradează continuu.

formeii în detrimentul conținutului duce clar la formalism rutinat, iar supraevaluarea conținutului în defavoarea formeii duce la bigotism obscur. Ambele aspecte sunt categoric combătute de învățătura dogmatică și de dreptul canonic ale Bisericii Ortodoxe.

Condițiile canonice la Taina Cununii s-au instituit în istorie, de către Biserică, cu scopul de a crea și păstra ordine și răspundere jurisdicțională, de a apăra Taina Cununii și familia creștină de influențe negative, care puteau duce la neînțelegeri, incertitudini sau chiar sacrilegii. Acest fapt înseamnă că ele nu s-au născut întâmplător sau aleatoriu, ci din necesități clare de a păstra misiunea nealterată a Bisericii.

Fiind legate de formă, condițiile canonice la Taina Cununii n-au fost identice în decursul istoriei Bisericii. Ele s-au adaptat la contextul istoric și cultural al vremii, păstrând, evident, neatins principiile dreptului canonic și învățătura de credință a Bisericii Ortodoxe.

Adaptarea s-a făcut nu numai în timp, ci și în spațiu, de aceea, la condițiile valabile pentru întreaga Biserică Ortodoxă, s-au adăugat și cele specifice Bisericii locale, adică acele condiții care depind direct de modelul local al relațiilor dintre Biserică și stat. Această situație scoate în evidență, cât mai clar posibil și contrar atâtor prejudecăți, aspectul dinamic al dreptului canonic, dar și al tradiției ortodoxe.

1. Prima condiție canonică matrimonială constă în obligația ca Taina Cununii să se săvârșească numai cu respectarea **principiului jurisdicțional** al dreptului canonic ortodox. Această condiție este comună întregii Biserici Ortodoxe, întrucât este vorba de un principiu canonic fundamental, iar nu de un aspect local, și este valabilă atât pentru săvârșitori, cât și pentru primitori.

Principiul jurisdicțional este rânduiala potrivit căreia fiecare membru al clerului are, prin Hirotonie, o jurisdicție clar stabilită, adică o competență delimitată la exercitarea puterii bisericești pe care o deține¹⁷⁶. Cu alte cuvinte, clericul poate să-și exercite drepturile și îndatoririle sale numai în jurisdicția destinată lui. Această delimitare nu înseamnă o îngărđire, cât mai ales o responsabilizare a atribuțiilor sale.

Principiul jurisdicțional a fost definit de can.15 și 16 apostolic, de can.8, 15 și 16 de la Sinodul I ecumenic, de can.2 al Sinodului II ecumenic, dar mai ales de can.6 al Sinodului IV ecumenic, care prevede că „*nimeni să nu fie hirotonit fără destinație*“¹⁷⁷.

Prin urmare, potrivit principiului jurisdicțional, Taina Cununii trebuie săvârșită de preot numai în jurisdicția (parohia) sa. Acest fapt are consecințe pastorale benefice, întrucât parohul este cel care-i cunoaște pe credincioși și poate lua decizii competente, în cunoștință de cauză, cu privire la administrarea Sf.Tainei, în general, și a Tainei Cununii, în special.

Cunoscându-i pe miri, preotul paroh poate ști dacă s-au îndeplinit toate condițiile la Cununie și dacă este cazul îndeplătării unor eventuale impedimente.

În cazul în care un mire provine din altă parohie, preotul săvârșitor trebuie să se încredințeze că acesta îndeplinește toate condițiile la Taina Cununii (că este botezat, că nu a mai fost cununat etc.) și nu se lovește de nici un impediment. Această încredințare poate veni din partea mărturiilor verbale sau, dacă este necesar, din *recomandări scrise* solicitate preotului parohiei de origine a mirelui în cauză.

De această încredințare, verbală sau scrisă, este nevoie dacă amândoi mirii nu provin din parohia preotului săvârșitor. Același lucru se impune și cu privire la nași, pentru ca preotul săvârșitor să fie încredințat că și nașii îndeplinesc toate condițiile canonice la Taina Cununii.

¹⁷⁶ Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Principiul jurisdicțional în Biserica Ortodoxă*, în „Revista Teologică“, nr.2 și 3/2004.

¹⁷⁷ Dr.N.Milaș, *Canoanele...*, vol.I, p.II, p.200.

Toate aceste încredințări nu trebuie înțelese ca fiind de natură formală. Ele dau certitudinea săvârșirii responsabile a actelor sfinte, ferindu-l pe preot de sacrilegiu sau rutină¹⁷⁸.

Fără această încredințare, preotul săvârșitor s-ar găsi în fața unor miri, respectiv nași, despre care n-ar ști nimic sau aproape nimic, iar Taina Cununii ar căpăta aspectul unui act ritualic conjunctural.

2. O doua condiție canonică se referă la obligația ca Taina Cununii să se săvârșească **numai după încheierea căsătoriei civile**.

Aceasta este o condiție specială, specifică dreptului canonic românesc, dar și altor țări unde căsătoria civilă este separată de Cununia religioasă.

Cum s-a menționat deja la începutul acestei cărți, inițial, în Imperiul Bizantin, nu se făcea distincție între actul civil și actul religios al întemeierii familiei, Biserica fiind instituția care îi cununa (căsătorea) pe creștini, act ce avea tărie atât în viața bisericească, cât și în cea civilă. Această situație se menține, de exemplu, până astăzi, în Grecia, de aceea condiția amintită mai sus nu există în dreptul canonic grecesc.

La români distincția dintre căsătoria civilă și Cununia religioasă s-a introdus prin Codul Civil din timpul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, din anul 1865, cod alcătuit preponderent după Codul Civil al lui Napoleon, din anul 1807. În felul acesta a dispărut o tradiție bizantină, prin înlocuirea ei cu spiritul iluminist secularizant al revoluției franceze. Această situație, care nu este deloc lăudabilă din punctul nostru de vedere, se păstrează până astăzi.

Condiția săvârșirii Tainei Cununii numai după căsătoria civilă este prevăzută în legiurile Bisericii Ortodoxe Române în mod indirect, și anume, în *Regulamentul de procedură*, art.45, se prevede pedepsirea cu „suspendare din serviciu pe timp determinat“, a acelor clerici care au săvârșit „Taina Cununii fără a fi observat dacă cei ce o cer au îndeplinit prescripțiunile legii civile și bisericești“¹⁷⁹. Or, legea civilă, prin *Constituția României* din anul 2003, în art.44, pct.2, prevede: „căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă“¹⁸⁰.

Prevederea amintită, în situația actuală de separare a celor două acte, nu este, totuși, în defavoarea Bisericii. Aparent s-ar lăsa impresia că statul condiționează un act religios intern, încălcându-se, astfel, principiul autonomiei bisericești¹⁸¹. În realitate, însă, prevederea în cauză întărește și apără moralitatea familiei.

În nici o situație, căsătoria civilă anterior încheiată, nu dăunează Cununii săvârșită ulterior. Dimpotrivă, refuzul căsătoriei civile pune la îndoială deplina responsabilitate a celor care vor să se cunune¹⁸². Mai ales astăzi, dacă Taina Cununii nu ar fi precedată de actul civil al

¹⁷⁸ Nu de puține ori credincioșii, din diferite interese materiale, tind spre unele fapte imorale, chiar sacrilege. Ca, de exemplu, repetarea nunții în parohia mirelui, după ce ea s-a săvârșit deja în parohia miresii (sau invers). Dacă preotul săvârșitor nu s-ar informa corect, ar ajunge să binecuvinteze ceea ce este, în fapt, de condamnat. În astfel de situații, trebuie avut în vedere, mai ales canonul 11 Timotei al Alexandriei, care spune: „*de este nelegiută nunta, nu se cuvine clericului a se face părtaș la păcate străine*“ (Dr.N.Milaș, *Canoanele...*, vol.II, p.II, p.154). Numai așa preotul sau episcopul poate împărtăși harul dumnezeiesc spre mântuirea atât a păstoriților lui, cât și a lui personal.

¹⁷⁹ *Legiurile Bisericii Ortodoxe Române...*, p.66.

¹⁸⁰ Mihai Constantinescu, Ioan Muraru, Antonie Iorgovan, *Revizuirea Constituției României*, București 2003, p.38. Această prevedere se găsește și în Constituțiile române din anii 1866 (art.22), 1923 (art.24), 1938 (art.20) și 1991 (art.44). Ea nu a fost preluată de Constituțiile comuniste. A se vedea și Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, *Constituțiile Române*, București 1995, p.29-235; Eleodor Focșăneanu, *Istoria constituțională a României*, București 1992, 173p.; Mihai T.Oroveanu, *Istoria dreptului românesc și evoluția instituțiilor constituționale*, București 1992, 326p.; Antonie Iorgovan, *Odișea elaborării Constituției*, Târgu Mureș, 1998, p.422, 494.

¹⁸¹ Art.29, pct.5 din *Constituția României* prevede: „*cultele religioase sunt autonome față de stat*“, în „Codul Juristului“..., p.10.

¹⁸² Un exemplu este cazul văduvei care deține pensie de urmaș, după soțul decedat, și care vrea să trăiască cu un nou

căsătoriei, momentul întemeierii familiei, în societatea noastră atât de instabilă, ar fi foarte șubred din punct de vedere moral.

Pe de altă parte, respectarea acestei condiții mai are avantajul că săvârșitorii Tainei Cununii sunt absolviți de a mai urmări o condiție importantă care se impune la încheierea căsătoriei civile, și anume *comunicarea stării de sănătate a mirilor*¹⁸³. Această condiție la căsătoria civilă este, totodată, și condiție la Taina Cununii, dar, prin încheierea anterioară a căsătoriei, observarea ei de către clerici nu mai este necesară.

Condiția săvârșirii Cununii numai după căsătorie s-a născut din realitatea că niciodată Cununia nu a fost lipsită de implicații civile. Actul religios al Cununii și actul civil al căsătoriei, separate sau nu, au fost mereu în interdependență și așa trebuie să rămână, fiindcă Taina Cununii este, prin definiție, un act interpersonal ce trebuie să aibe și consecințe sociale.

3) O altă condiție canonică la Taina Cununii sunt așa-numitele *vestiri* pe care preotul le face în biserica parohială a mirilor¹⁸⁴.

Rostul acestor vestiri este, pe de-o parte, acela de a înștiința comunitatea parohială de intenția întemeierii unei noi familii, iar, pe de altă parte, de a afla de la credincioși eventualele impedimente care ar sta în calea săvârșirii Tainei Cununii, impedimente pe care preotul paroh nu le cunoaște sau care nu i-au fost aduse la cunoștință¹⁸⁵.

În cazul în care mirii provin din parohii diferite, vestirile se fac în fiecare biserică parohială, iar dacă apar unele impedimente, preoții parohi trebuie să se informeze reciproc.

De obicei, vestirile se fac în trei duminici consecutiv, după Sf.Liturghie. Aceste vestiri fac parte din cercetarea canonică pe care preotul trebuie să o facă înainte de Taina Cununii. De aceea, în trecut nu se putea sări peste aceste vestiri, decât numai cu dispensă acordată de episcopul locului¹⁸⁶.

Astăzi, vestirile se mai fac doar acolo unde obiceiul locului nu s-a pierdut, adică mai ales la țară¹⁸⁷. Din păcate, la oraș, datorită aglomerației urbane, vestirile se fac tot mai rar, fapt

---

bărbat. Nu de puține ori, aceasta solicită doar Cununia religioasă cu noul bărbat, fără a încheia cu el căsătoria civilă, pentru a nu pierde pensia de urmaș. Or, a accepta Cununia potrivit acestei solicitări aparent justificată, adică fără căsătorie civilă, nu înseamnă a săvârși un act religios lipsit de „constrângeri“ civile, ci înseamnă, de fapt, exact invers, a binecuvânta o imoralitate. A profita de pensia de urmaș după primul bărbat și a vrea să trăiești cununată, dar necăsătorită, cu un alt bărbat este, de fapt, o *bigamie morală*. Iată cum respectarea prevederii constituționale, și în acest caz, nu dăunează Bisericii, ci îi salvează pe preoți de binecuvântări nelegiuite.

¹⁸³ După dreptul familiei din România, condițiile de fond la căsătorie sunt: a) diferența de sex, b) vârsta matrimonială, c) liberul consimțământ și c) comunicarea stării de sănătate, cf. Maria Banciu, *Dreptul familiei*, Cluj-Napoca 1998, p.24-26. Primele trei condiții sunt observate, direct sau indirect, și la Cununie, dar ultima condiție, din motive logice, a fost lăsată deplin în seama autorităților civile.

¹⁸⁴ Practica vestirilor este de influență apuseană. În anul 1215 papa Inocențiu III a generalizat vestirile pentru întreaga Biserică apuseană, în scopul eliminării căsătoriilor clandestine. În Bisericile răsăritene nu au existat aceste *strigări*, ele au pătruns în răsărit prin secolul XVIII, cf. Dr. N. Milaș, *Dreptul bisericesc...*, p.484-484.

¹⁸⁵ Vestirilor din biserică le corespunde afișarea anunțului de căsătorie la oficiul stării civile al primăriilor. Conform art.14 al *Codului Familiei* din România, „orice persoană poate face opunere la căsătorie dacă există o piedică legală, ori dacă alte cerințe ale legii nu sunt îndeplinite“, deci inclusiv preotul, dacă constată că se află pus în fața unei căsătorii ilegale și necanonice, cf. Prof.dr.I.D.Ivan, *Căsătoria...*, p.740.

¹⁸⁶ Vezi, în fotocopie, astfel de dispense acordate de mitrop. Andrei Șaguna ca preotul paroh să poată săvârși Cununia doar cu două vestiri, iar nu trei, după cum era regula, la Pr.Traian Costea, *Căsătoria din punct de vedere istoric, dogmatic și canonic*, București 1935, p.78-79.

¹⁸⁷ În Ardeal exista obiceiul ca vestirile să se facă în urma așa-numitului „*Protocol al buneii învoiri*“, un act de influență catolică, ce se încheia între preot, miri, nași și părinți. Astăzi acest protocol este caduc și nu se mai practică decât sporadic. Despre conținutul acestui protocol vezi: Andrei baron de Șaguna, *Cunoștințe folositoare...*, § 19, p.23-26; Arhid.prof.univ.dr.Ioan N.Floca, prof.dr.Sorin Joantă, *Administrație bisericească parohială și legislație*, Sibiu 2001, p.69.

care nu este îmbucurător și nu trebuie încurajat¹⁸⁸.

4) O condiție canonică la taina Cununii cu caracter special este cea care prevede obținerea **dispenselor canonice** acolo unde este necesar și a **divorțului bisericesc** pentru cei care se recăsătoresc.

Această condiție apare, firește, numai în situații speciale. Este vorba de existența unor impedimente care pot fi înlăturate numai prin dispensă de la episcopul locului. Fără aceste dispense Taina Cununii nu se poate săvârși.

În cazul celor care vor să se recăsătorească trebuie obținut anterior divorțul bisericesc de la prima Cununie. Art.46 din *Regulamentul de procedură*, în acest sens, prevede: „*Niciun cleric nu va oficia taina căsătoriei a doua oară, persoanelor divorțate numai de instanțele civile, dacă nu va face proba că acele persoane au obținut desfacerea primei căsătorii religioase din partea autorităților bisericești*”¹⁸⁹.

Despre dispense și divorțul bisericesc și felul cum se obțin ele, vom reveni într-un capitol următor.

5) **Candidații la Hirotonie (studenți sau absolvenți de Teologie) trebuie să obțină binecuvântarea de căsătorie din partea episcopului eparhial.**

Aceasta este tot o condiție specială care îi privește numai pe candidații la Hirotonie. Obținerea acestei binecuvântări nu înseamnă altceva decât încuviințarea că cel în cauză a încheiat o căsătorie canonică, ce nu prezintă nici un impediment la Hirotonie.

Potrivit rânduielilor canonice, un viitor preot și familia lui trebuie să fie modele morale ireproșabile, de aceea căsătoria și Cununia lor trebuie să împlinească toate condițiile, fără nici un fel de excepție sau dispensă.

Mai exact, un candidat la Hirotonie trebuie să fie numai la prima căsătorie, respectiv Cununie (I Tim.3, 2; can.3, VI ec.), trebuie să fi fost fecior înainte de Cununie atât el (36 Nichif.Mărt.), cât și viitoarea lui soție (18 ap.), să provină din familii ortodoxe (36 Cart.). Cei care nu îndeplinesc aceste condiții, nu pot fi hirotoniți, pentru că, altfel, n-ar putea fi modele pentru credincioșii lor și n-ar putea cere acestora ceea ce ei înșiși nu au împlinit.

Astfel, preotul săvârșitor al Cununii are datoria de a-i îndruma pe tinerii teologi, candidați la Hirotonie, la împlinirea acestei condiții speciale, iar episcopul locului de a-i cerceta canonic, pentru ca binecuvântarea de căsătorie și Cununie să le pregătească, din timp, calea spre primirea Hirotoniei¹⁹⁰.

D. Condiții liturgice la Taina Cununii

Condițiile liturgice matrimoniale privesc, mai ales, slujba Tainei Cununii și contextul în care ea poate avea loc.

1) Prima condiție este **încadrarea în timpul liturgic** în care se poate săvârși Taina Cununii.

Cununia, în mod firește, este legată de bucurie, de comuniune spirituală, dar și conjugală. De aceea între Cununie și post sau între Cununie și zilele luminate de praznic există o anumită incompatibilitate și, prin urmare, ea nu se poate săvârși în aceste perioade.

¹⁸⁸ Faptul că astăzi vestirile au căzut în desuetudine, se vede și din aceea că lipsa lor nu mai este un impediment la Cununie. De aceea, despre vestiri vorbesc numai Milaș, Ivan, Șesan, Costea și Floca, în timp ce Bedernicov, Pocitan, Boroianu ș.a. nu amintesc de ele.

¹⁸⁹ *Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române...*, p.63.

¹⁹⁰ De reținut că această binecuvântare se obține încă înainte de căsătorie, nu numai înaintea Cununii. Sigur că binecuvântarea de căsătorie nu poate fi cerută celor care s-au căsătorit înaintea studiilor teologice, când încă nu știau că vor deveni candidați la Hirotonie.

Cei care vor să primească Taina Cununii trebuie să integreze liturgic acest moment unic și sfânt în viața lor. Toate lucrurile în viață se fac cu chibzuială și frică de Dumnezeu, cu atât mai mult Cununia, care se săvârșește o dată în viață.

Anul bisericesc este, în sine, o icoană, o imagine a istoriei mântuirii și a ține cont de perioadele permise pentru Taina Cununii din anul bisericesc înseamnă a înțelege istoria mântuirii și a însuși, a transpune aceste momente din istoria mântuirii, în propria viață¹⁹¹.

2) Cea de-a doua condiție liturgică este **săvârșirea Tainei Cununii în spațiul liturgic**, adică sfânta biserică.

Orice act sfânt, orice act liturgic se raportează numai la sf.altar, locul cel mai sfânt în care se petrece apropierea maximă dintre Dumnezeu și om¹⁹². În popor actul nașiei la Cununie se mai numește și „aducere la sfânta biserică“ sau „aducere la sfântul altar“, fapt care arată că binecuvântarea mirilor se poate face numai în contextul liturgic al bisericii.

Tot pământul este binecuvântat de Dumnezeu, dar „așa cum există o gradație a sfințeniei persoanelor, la fel există o gradație a sfințeniei locurilor. Locurile, mai bine zis locașurile în care credincioșii se adună cu un efort de gânduri, de simțiri deosebite pentru a asista și participa la acte sfinte, au o sfințenie deosebită. Ei se adună în ele cu astfel de simțiri și gânduri și intenții, pentru că știu că Dumnezeu e sălășluit într-un mod mai deosebit în ele“¹⁹³.

În actul venirii mirilor la biserică se reflectă urcușul spre Dumnezeu, simbolizat și ajutat de arhitectura locașului sfânt și, în același timp, coborârea lui Dumnezeu la noi, Care binecuvintează și sfințește întreaga creație.

Toate acestea arată că Taina Cununii trebuie să se săvârșească numai în biserică. A săvârși Taina Cununii în alt loc este o sărăcire din toate punctele de vedere. De aceea sfintele canoane condamnă pe toți cei care, în general, liturghisesc în afara bisericii (can.31 și 59 trulan, 58 Laod.), pentru că „sfânta biserică drept îndreptează și dă întăietate cuvântului celui adevărat și păstrează și învață venerabilitatea viețuirii“¹⁹⁴.

3) Ultima condiție liturgică este **respectarea tipicului liturgic** al Tainei Cununii, adică săvârșirea ei după rânduiala cuprinsă în Molitfelnic.

Cu privire la rânduiala slujbei se cuvin amintite trei aspecte, și anume:

a) Este vorba, mai întâi, de *raportul dintre Euharistie și Cununie*. Inițial toate tainele Bisericii erau săvârșite în unire cu Sfânta Liturghie, care este centrul cultului ortodox. Această unire se concretiza în împărtășirea cu Sfânta Euharistie, ori de câte ori se săvârșea o anumită taină a Bisericii¹⁹⁵. Cu timpul, tainele au început a se separa de Sfânta Liturghie, singura care a rămas neseperată de Sfânta Liturghie este Hirotonia.

La fel s-a întâmplat și cu Taina Cununii care, inițial, era unită cu Sfânta Liturghie, fapt care însemna și cuminecarea mirilor și nașilor¹⁹⁶. În timp, Taina Cununii s-a separat și ea, iar actul cuminecării a fost înlocuit cu actul simbolic al gustării dintr-un pahar de vin binecuvântat (în unele zone ale țării vinul este înlocuit cu miere) și din pâine (sau pișcoturi, cozonac, prăjituri)¹⁹⁷.

¹⁹¹ Timpul liturgic oprit pentru Taina Cununii este menționat în rândul impedimentelor.

¹⁹² Pr.Asist.Irimie Marga, *Cine poate intra în sfântul altar?*, în TR, nr.21-24/1995, p.5.

¹⁹³ Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova 1986, p.31.

¹⁹⁴ Dr.Nicodim Milaș, *Canoanele...*, vol.II, p.I, p.319.

¹⁹⁵ Vezi și Arhim.Ioan Iovan, *Sfânta Impărtășanie, calea desăvârșirii creștine*, M.Recea, 128p.

¹⁹⁶ Ca reminișcență a acestui fapt, a rămas învățătura ca mirii să nu mănânce nimic înainte de Cununie, cf.Mitrop.Teodosie al Ungrovlahiei, *Învățătură preoților pe scurt...*, Buzău 1702, f.28v., apud Pr.prof.dr.Ene Braniște, *Liturgica specială*, București 1980, p.405, nota 9.

¹⁹⁷ Pr.prof.dr.Ene Braniște, *Liturgica specială...*, p.412-413.

Această separare s-a produs ca urmare a decăderii morale și a laicizării, pentru că numărul celor care erau opriți de la Împărtășanie, dar care nu puteau fi lăsați necununați, a crescut foarte mult¹⁹⁸.

Revenirea la practica împărtășirii la Taina Cununii nu este, însă, oprită, ea putând avea loc fie la Sfânta Liturghie care precede Cununia, fie chiar în timpul Cununii, după îndrumările din vechile Molitfelnice¹⁹⁹. Condiția este ca mirii și nașii să respecte rânduielile canonice de dinainte și de după împărtășire (can.5 și 13 Tim.al Alex.).

Astăzi s-a generalizat obiceiul ca împărtășirea să aibe loc cu o săptămână sau cu câteva zile înaintea Cununii²⁰⁰. Problema esențială este dacă, în urma Spovedaniei, mirii și nașii primesc sau nu dezlegare de la duhovnic pentru împărtășire.

b) Cel de-al doilea aspect privește *legătura dintre slujba logodnei și slujba Cununii*. Acestea sunt două slujbe distincte, logodna fiind o ierurgie, iar Cununia o Taină. Practic, aceste slujbe se pot săvârși fie unite, fie separate în timp, singura condiție este ca logodna să precedă Cununia.

Prin obicei, dar și prin hotărâri sinodale ale Bisericilor Ortodoxe locale, s-a generalizat săvârșirea logodnei unită cu Cununia, din motive preponderent morale, adică prevenirea ispitei mirilor logodiți de a trăi împreună²⁰¹. Logodna nu înseamnă cununare și nu dezleagă la unire conjugală, de aceea logodnicii care încalcă această rânduială se fac vinovați de desfrânare. Despre logodnă se va vorbi și într-un capitol separat.

c) Cu privire la *tipicul slujbei*, preotul săvârșitor are obligația de a nu denatura rânduiala slujbei prin scurtări sau adaosuri necanonice, ci a respecta rugăciunile trăite și scrise, sub inspirația Sf.Duh, de Sf.Părinți ai Bisericii.

În acest sens, cuvintele cele mai potrivite sunt cele din prescripția a 3-a, a Sf.Vasile cel Mare, din colecția de canoane a Bisericii Ortodoxe, care prevede:

„Străduiește-te, o preotule, să fii lucrător fără de rușine, drept îndreptând cuvântul adevărului (...). Să pășești la sfântul altar cu pocăință și cu inimă curată neprivind încoace și încolo, ci cu frică și cu cutremur să stai în fața Împăratului cerurilor. Nu grăbi ori scurta rugăciunile din cauza purtării de grijă omenești și nu ținea seama de fața oamenilor, ci privește numai la Împăratul Cel ce stă de față și la puterile cerești, care stau împrejur. Fii vrednic împlinitor al sfintelor canoane (...). Bagă de seamă înaintea cui stai, cum liturghisești și pe cine împărtășești (...). Dacă vei ținea seama de acestea și de unele ca acestea, te vei mântui atât pe

¹⁹⁸ Pe de altă parte, Biserica nu a vrut să facă o deosebire publică între *miri care se pot împărtăși și miri care nu se pot împărtăși* la Cununie. Grăul se separă de neghină abia la vremea secerișului. Unii preoți au propus chiar să se pună cununile pe cap *numai* mirilor care și-au păstrat fecioria. Or, acest fapt ar însemna divulgarea indirectă a secretului Spovedaniei. Biserica nu vrea ofensarea păcătoșilor, ci să fie vii și să se îndrepteze.

¹⁹⁹ Evhologhionul slav, vechi manuscris tradus de ep.Melchisedec (publicat în *Notițe istorice și arheologice adunate de pe la 48 monastiri și biserici antice*, București 1885, p.149) prevede că mirii se împărtășeau după rugăciunea *Tatăl nostru*. Preotul zicea: *Să luăm aminte! Cele mai înainte sfințite, Sfintele Sfinților!* și împărtășea pe miri, zicând: *Primiți Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, care se dau spre iertarea păcatelor!* Li se dădea apoi anafură, după care urma ritualul paharului de obște. La sfârșit se rostea și ectenia: *Drepti primind dumnezeieștile... Taine etc.*, ca la Sf.Liturghie. A se vedea și Sf.Simeon al Tesalonicului, *Despre cinstita nuntă*, cap.282, (trad.rom.p.182), vechile Molitfelnice tipărite la noi (Târgoviște 1545, Câmpulung 1635, Bălgrad 1689 ș.a., în limba slavonă), apud Pr.prof.dr.Ene Braniște, *Liturgica specială...*, p.413, nota 29.

²⁰⁰ Acest lucru înlătură și următoarea dilemă: dacă mirii se împărtășesc la Cununie, ei trebuie să se abțină de la unele acte incompatibile cu împărtășirea, dar care sunt compatibile cu momentul Cununii, precum cele care apar inevitabil la masa de nuntă sau împreunarea nupțială care urmează, firesc, Tainei Cununii.

²⁰¹ Prof.Iorgu D.Ivan, *Oprirea de a se face logodnă înainte de nuntă*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română“, nr.7-10/1937, p.593; Idem, *Căsătoria...*, p.739.

*tine, cât și pe cei ce ascultă de tine*²⁰².

În încheiere, condițiile la Taina Cununiei pot fi prezentate schematic în felul următor:

A. Condiții dogmatice:

1. Apartenența mirilor la Biserica Ortodoxă;
2. Apartenența nașilor la Biserica Ortodoxă;

B. Condiții morale:

1. Pregătirea duhovnicească a mirilor;
2. Pregătirea duhovnicească a nașilor;
3. Căsătoria și Cununia nașilor;
4. Bindecuvântarea părintească;
5. Vârsta matrimonială;
6. Fecioria mirilor;

C. Condiții canonice:

1. Respectarea jurisdicției bisericești;
2. Încheierea căsătoriei civile anterior Cununiei;
3. Vestirile la biserică;
4. Dispensele sau divorțul bisericesc, unde este necesar;
5. Bindecuvântarea de căsătorie pentru candidații la Hirotonie;

D. Condiții liturgice:

1. Incadrarea în timpul liturgic;
2. Săvârșirea în spațiul liturgic (biserica parohială);
3. Respectarea tipicului liturgic;

Ca și concluzie trebuie să precizăm faptul că respectarea acestor condiții trebuie să fie precedată de înțelegerea lor corectă. Această înțelegere se bazează pe convingerea că orice slujbă și orice Taină, în fondul ei, nu poate fi împlinită decât atunci când se întrupează, se concretizează într-o formă corectă, neviciată. Condițiile la Taina Cununiei prezentate aici apără fondul acestei Taine și îndrumă spre forma corectă de administrare a ei.

Împlinirea condițiilor amintite înseamnă împlinirea unor porunci sfinte, străine și de formalism și de rutină. Sf. Marcu Ascetul spune că în spatele acestor porunci stă ascuns însuși Dumnezeu, iar împlinirea lor duce la descoperirea Lui²⁰³. Iată de ce fiecare slujbă, prin respectarea condițiilor ei, devine o revelație, pentru că prin pogorârea harului sfânt, Dumnezeu vine mai aproape de oameni, pogorându-Se în viața noastră.

Cunoașterea profundă a dreptului canonic ortodox înseamnă și destrămarea unor idei greșite, cum că prevederile condițiilor canonice la sfintele slujbe, ar fi formale sau străine, fie de Taine în sine, fie de realitățile concrete. Aceste idei nu sunt altceva decât subterfugii de acoperire a unor practici sau acte incorecte din punct de vedere canonic sau liturgic, acte care, prin aceasta, pot fi periclitare din punct de vedere sacramental.

Orice credincios al Bisericii noastre - fie cleric, fie mirean, fie monah - atunci când săvârșește sau participă la slujbele ortodoxe, își pune, în sine, întrebarea din Evanghelie „*ce trebuie să fac ca să moștenesc viața veșnică?*” (Luca 18,18). Rândurile de față încearcă să răspundă, din perspectiva dreptului matrimonial ortodox, la această întrebare, care devine cu atât mai profundă, cu cât Taina Cununiei ne pune în fața unui moment unic din viața omului: *întemeierea unei familii prin bindecuvântarea și ajutorul lui Dumnezeu, prezent și trăit în*

²⁰² Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele...*, vol. II, p. II, p. 259.

²⁰³ „Domnul e ascuns în poruncile Sale. Și cei ce-L caută pe El, îl găsesc pe măsura împlinirii lor”, cf. Sf. Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, cap. 190, în „Filocalia”, vol. I, Sibiu 1947, p. 247.

BIBLIOGRAFIE COMPLEMENTARĂ NECESARĂ APROFUNDĂRII:

- Prof.Iorgu D.Ivan, *Oprirea de a se face logodnă înainte de nuntă*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română“, nr.7-10/1937, p.593
- Nicodim Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București, 1915, p. 224
- Arhiep. Peter L’Huillier, *Dreptul bisericesc la sinoadele ecumenice I-IV*, București, Ed. Gnosis, 2000, p. 106.
- Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol.I, partea II, Arad, 1931, p. 200-201.
- Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Principiul jurisdicțional în Biserica Ortodoxă*, în „Revista Teologică“, nr.2 și 3/2004
- Pr.Prof.Dr.Liviu Stan, *Tradiția pravilnică a Bisericii. Insemnătatea și folosul cunoașterii legilor după care se conduce Biserica*, în rev.ST, nr.5-6/1960
- Pr.prof.dr. Dumitru Radu, *Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii*, în rev.“Ortodoxia“, nr.1-2/1978, p.14u
- Pr.Cornel Dascăl, *Pregătirea mirilor pentru Sf.Taină a Cununii și pentru famili*, în rev.“Mitropolia Ardealului“, nr.3-4/1984, p.186-195
- Pr.Claudiu Dumea, *Taina Căsătoriei. Manualul mirilor*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 1999, 97p.

Timpul necesar studiului: între 30 min și 3 h/ zi

VI. ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE:

1) Care sunt condițiile la Taina Cununii?

---

2) Care sunt sensurile termenilor căsătorie, cununie, nuntă uzitate în limbajul Bisericii?

---

3) Care sunt condițiile morale la Taina Cununii?

---

4) Care sunt condițiile canonice la Taina Cununii?

VII. TESTE DE AUTOEVALUARE:

1. Întocmirea actelor de stare civilă s-au aflat în seama Bisericii până în...

- a) 1866
- b) 1861
- c) 1865

2. Mirii dobândesc apartenența la Biserica Ortodoxă prin

- a) Botez
- b) Botez, Mirungere și Euharistie
- c) semnarea mărturisirii de credință

3. Taina Cununii este precedată de:

- a) spovedanie și împărtășanie
- b) mirungere
- c) spovedanie și, dacă e cazul, împărtășanie

4. Cununia religioasă se poate săvârși

- a) fără limită superioară de vârstă
- b) până la 75 de ani
- c) până la 60 de ani la femei și 70 de ani la bărbați

TESTE DE EVALUARE:

1. Apartenența mirilor la Biserica Ortodoxă reprezintă pentru Taina Cununii o condiție

- a) liturgică
- b) canonică
- c) dogmatică

2. Taina Cununii se poate săvârși

- a) oricând
- b) doar vara
- c) în timpul liturgic rânduit de Biserică

3. Vârsta matrimonială minimă pentru oficierea Tainei Cununii este:

- a) 16 ani pentru ambele persoane
- b) 12 ani pentru fete și 14 pentru băieți
- c) cea prevăzută de Codul familiei

4. Tradiția bisericească a considerat ca imorale căsătoriile în care diferența de vârstă dintre miri este mai mare de:

- a) 15 ani
- b) 20 ani
- c) 10 ani

5. Biserica Ortodoxă

- a) acceptă și acordă divorțul bisericesc
- b) nu acceptă și nu acordă divorțul bisericesc
- c) excomunică pe cei care divorțează civil

TEMĂ PENTRU ACASĂ: Prezentați o părere personală cu puncte pozitive și negativ referitoare la condițiile la Taina Cununii, pe baza materialului și a bibliografiei recomandate. Materialul să conțină maximum 500 de cuvinte.

TEMA V - Noua Lege a Cultelor din România

I. OBIECTIVELE SPECIFICE ALE TEMEI:

- studentul să cunoască procesul de elaborare și adoptare a noii legi
- studentul să cunoască însemnătatea adoptării acestei legi pentru societatea românească

II. COMPETENȚE SPECIFICE DOBÂNDITE DE STUDENT:

- studentul să fie capabil să prezinte rezumativ principalele prevederi ale legii
- studentul să fie capabil să aplice aceste prevederi la cazuri concrete

III. CUVINTE CHEIE: LEGE, CULTE, BISERICI,

IV. REZUMAT: După o perioadă relativ lungă de timp de la evenimentele din decembrie 1989, Parlamentul României a adoptat o nouă Lege a Cultelor, având în vedere că cea veche era din anul 1948. Poate că tocmai cei 16 ani necesari adoptării acestei legi au arătat importanța ei pentru o societate democratică și cu un profund sentiment religios, cum este România. Procesul a fost costisitor și pe lângă elaborarea legii și punerea de

acord a reprezentanților cultelor recunoascute la nivel național, noua lege trebuia să răspundă și cerințelor legislației internaționale și pactelor la care România este parte.

V. CONȚINUTUL TEMEI V:

Scurt istoric al adoptării legii

După 16 ani de la căderea comunismului, România are, în sfârșit, o nouă Lege a Cultelor, lege care acoperă acum o mare lipsă în legislația românească și pune capăt instabilității cu care s-a acționat în domeniul libertății și cultelor religioase.

Elaborarea ei a durat relativ mult, dar comparativ cu alte state europene, România nu face nici un fel de excepție (în Italia, de exemplu, elaborarea unei legi a cultelor a durat peste 15 ani). Pe de altă parte, elaborarea unor astfel de legi este, după Constituție, procesul cel mai delicat, întrucât atinge partea cea mai sensibilă a cetățeanului: sentimentul religios.

După mai multe încercări nereușite, elaborarea Legii Cultelor a fost reluată la începutul anului 2005, când au avut loc mai multe runde de dezbateri cu reprezentanții cultelor. La 31 mai 2005, reprezentanții a 16 culte au semnat un text-proiect, care, în perioada 1 iunie – 1 iulie 2005, a fost supus opiniei publice (conform *Legii privind transparența decizională în administrația publică*), opinie care a adus câteva modificări proiectului în cauză.

Pentru ca Legea Cultelor să fie în conformitate cu legislația internațională în domeniu, proiectul a fost supus popularizării și analizei internaționale și au fost solicitate puncte de vedere de la instituții prestigioase precum ODIHR/OSCE și *Comisia Europeană pentru Democrația prin Drept (Comisia de la Veneția)*. Ultima a adus o serie de îmbunătățiri textului și și-a exprimat opinia sa favorabilă. La fel a procedat și *Comisia Helsinki a SUA*, care a avut o atitudine mai critică la adresa proiectului.

Un moment important în redactarea legii a fost simpozionul internațional, cu tema „*Libertatea religioasă în context românesc și european*”, organizat de Ministerul Culturii și Cultelor, la care au participat reprezentanți ai cultelor, ai unor organisme interne și internaționale, specialiști de marcă din țară, din Europa și Statele Unite (v. „RT”, nr. 3/2005, p. 182-184), în urma căruia proiectul a câștigat o opinie favorabilă.

Ultima etapă a elaborării Legii Cultelor a fost adoptarea textului-proiect de Parlamentul României. Proiectul a fost adoptat de Senat la 21 decembrie 2005 prin aprobare tacită (cf. art. 75, al. 2 din Constituția României). Camera decizională a fost Camera Deputaților, care a supus proiectul *Comisiei juridice și Comisiei pentru drepturile omului, culte și minorități*. Acestea au elaborat un raport comun favorabil cu amendamente, după dezbateri care au durat din februarie până în decembrie 2006.

În final, Camera Deputaților a votat proiectul de lege, la 13 decembrie 2006, cu 220 voturi pentru, un vot împotrivă și o abținere. Președintele României a promulgat legea prin Decretul nr. 1437/27.12.2006, legea dobândind nr. 489/2006. Noua Lege a Cultelor a fost publicată în *Monitorul Oficial nr. 11/8.01.2007*, când a și intrat în vigoare.

Prezentare

Textul Legii Cultelor este structurat pe patru capitole: *I. Dispoziții generale; II. Cultele; III. Asociațiile religioase și IV. Dispoziții tranzitorii și finale*.

În primul capitol se definește, se reglementează și se garantează *dreptul fundamental la libertate religioasă* și se interzice, în mod expres, orice constrângere sau discriminare pe motive

religioase. Orice persoană care a împlinit 16 ani are dreptul să își aleagă liber orice credință religioasă și să facă educație religioasă copiilor săi. Părinții au dreptul exclusiv de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori. Între 14 și 16 ani schimbarea religiei copilului se face numai cu consimțământul acestuia.

Credincioșii au dreptul să se organizeze în structuri religioase cu personalitate juridică (culte sau asociații religioase) sau fără personalitate juridică (grupuri religioase), condiția fundamentală este aceea de a respecta Constituția și legile țării.

Capitolul al II-lea cu privire la *culte* este structurat în 5 secțiuni. Prima secțiune reglementează *relațiile dintre stat și culte*. Art. 7, par. 2 prevede că „**statul român recunoaște rolul important al Bisericii Ortodoxe Române și al celorlaltor biserici și culte recunoscute în istoria națională a României**” prevedere importantă pentru Biserica noastră strămoșească, dar care are doar o valoare istorico-spirituală, fără consecințe juridice, întrucât „în România nu există religie de stat” (art. 9, par. 1).

Culte se organizează în conformitate cu propriile statute, iar cheltuielile de întreținere se vor acoperi „în primul rând, din veniturile proprii ale cultelor” (art. 10, par. 1), dar „la cerere”, statul sprijină, salarizarea personalului clerical și neclerical”, „în raport cu numărul credincioșilor” (art. 10, par. 4).

De asemenea, statul încurajează sponsorizările către culte prin deduceri, acordă sprijin material după necesități și finalități fiscale, toate acestea fiind supuse controlului statului (art. 10).

Pentru păstrarea bunelor relații între culte și credincioși, în România sunt interzise învrăjbirile religioase și „ofensa publică adusă simbolurilor religioase” (art. 14, par.2).

Secțiunea a 2-a se referă la *recunoașterea calității de cult*, pentru aceasta se cere, în principal, funcționarea neîntreruptă de cel puțin 12 ani și un număr maxim de adepți, egal cu 0,1 % din populația României.

Secțiunea a 3-a cuprinde reglementări cu privire la *personalul cultelor*. Statul recunoaște personalul cultelor legate și condamnă penal pe cei care exercită fraudulos funcția de preot sau orice altă funcție de cult. Pentru probleme de disciplină internă cultele pot avea organe proprii de judecată, dar aceasta „nu înlătură aplicarea legislației cu privire la contravenții și infracțiuni în sistemul jurisdicțional” (art. 26, par. 2 și 3).

Secțiunea a 4-a se referă la *patrimoniul cultelor*, adică la faptul că cultele pot deține și administra bunuri mobile și imobile. Legea face referire și la „bunuri sacre”, adică cele destinate exclusiv cultului, care sunt „inesizabile și imprescriptibile” (art. 27, par. 2).

Un loc aparte îl reprezintă cimitirele confesionale (art. 28), care se administrează potrivit regulamentelor proprii.

Persoanele care părăsesc un cult, pierd orice drept asupra patrimoniului cultului respectiv. Disputele patrimoniale dintre culte se soluționează pe cale amiabilă, iar, în caz contrar, potrivit dreptului comun.

Secțiunea a 5-a este dedicată *învățământului organizat de culte*. În România predarea religiei este asigurată atât în învățământul de stat, cât și în cel particular. Personalul didactic se află sub dublă jurisdicție, a statului, dar și a cultului respectiv. Cultele au dreptul de a organiza învățământ confesional cu finanțare din partea statului.

Capitolul III cuprinde prevederi asupra *asociațiilor religioase*, care au personalitate juridică, dar sunt diferite de cultele religioase, întrucât nu li se cere vechime, ci doar un număr minim de 300 de adepți. Art. 41-48 reglementează modul în care se înscrie o asociație religioasă. De reținut că orice asociație, prin împlinirea prevederilor legale, poate deveni cult religios.

Ultimul capitol IV cuprinde dispoziții tranzitorii și finale, prin care se abrogă vechea legislație comunistă, menționând că în România există, în prezent 17 culte religioase. O ultimă prevedere a legii lasă posibilitatea ca reprezentanții cultelor religioase să participe, ca invitați, la dezbaterile Parlamentului asupra actelor normative privind viața religioasă. Prin aceasta s-a recuperat un drept istoric pierdut după anul 1989.

Timpul necesar studiului: între 30 min și 3 h/ zi

VI. ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE:

1) Care a fost procedura urmată de noua lege a cultelor înainte de a fi adoptată?

---

2) Care sunt părțile noii legi?

---

3) Care sunt cultele recunoscute de noua lege?

---

4) Cum este numită Biserica Ortodoxă și rolul ei în textul noii legi?

VII. TESTE DE AUTOEVALUARE:

1. În ce an a fost adoptată noua lege a cultelor?

- a) 1996
- b) 2007
- c) 2006

2. Câte culte sunt recunoscute de noua lege?

- a) 11
- b) 17

c) 18

3. Noua lege a cultelor a fost supusă dezbaterii internaționale?

- a) nu
- b) da

TESTE DE EVALUARE:

1. Biserica Otodoxă este conform noii legi

- a) Biserică națională
- b) Biserică majoritară
- c) Biserică al cărei rol este recunoscut de-a lungul istoriei poporului român

2. Conform noii legi, credincioșii se pot organiza în asociații religioase cu condiția

- a) să fie botezați
- b) de a respecta Constituția României
- c) de a respecta Tratatul de la Lisabona

3. Statul sprijină financiar cultele recunoscute în funcție de:

- a) numărul de episcopi
- b) numărul de biserici
- c) numărul de credincioși

4. Pentru recunoașterea calității de cult este necesar

- a) un număr de adepți de 10% din populația țării și o activitate de 20 de ani
- b) un număr de adepți de 0,1% din populația țării și o activitate de 15 de ani
- c) un număr de adepți de 0,1% din populația țării și o activitate de 12 de ani

5. Cultele recunoscute pot organiza învățământul confesional

- a) cu susținere din partea cultului
- b) cu susținere din partea statului
- c) cu susținere din partea uniunii Europene

TEMĂ PENTRU ACASĂ: Prezențați, pe baza cronicilor internaționale apărute după adoptarea și promulgarea noii legi, perspectivele, aspectele pozitive și negative scoase în evidență de către specialiști și reprezentanții cultelor.

TEMA VI - RAPORTUL DINTRE DREPTUL CIVIL RELIGIOS ȘI DREPTUL CANONIC ORTODOX ÎN ROMÂNIA

I. OBIECTIVELE SPECIFICE ALE TEMEI:

- studentul să cunoască raportul dintre cele două sisteme de drept
- studentul să cunoască însemnătatea cunoșterii ambelor sisteme
- studentul să cunoască istoria relațiilor dintre Biserică și stat și importanța lor

II. COMPETENȚE SPECIFICE DOBÂNDITE DE STUDENT:

- studentul să fie capabil să prezinte principiile relației dintre Biserică și stat în România
- studentul să fie capabil să prezinte importanța prezenței dreptului canonic între disciplinele predate la facultățile de drept
- studentul să poată prezenta personalitățile profesorilor reprezentativi pentru disciplina drept civil religios.

IV. CUVINTE CHEIE: PRINCIPIU NOMOCANONIC, DREPT CIVIL ECLEZIAL, STATUT

IV. REZUMAT: Separația între Biserică și stat în România a apărut doar după reformele lui Alexandru Ioan Cuza, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Odată cu aceste reforme a încetat „simfonia” bizantină dintre Biserică și stat. Odată cu aceste reforme care marchează și începutul separației între Biserică și stat a avut loc și separația între dreptul civil religios și dreptul canonic ortodox. Ca urmare a separării, multe legi adoptate imediat după s-au aflat în contradicție cu dreptul canonic, lucru care a dus la situații destul de tensionate. Disciplina Drept canonic a făcut parte dintre disciplinele predate la facultățile de drept, lucru dovedit și de profesorii cunoscuți în acest domeniu.

V. CONȚINUTUL TEMEI VI:

Despre o separație între dreptul civil religios²⁰⁴ și dreptul canonic ortodox în România se poate vorbi numai după reformele domnitorului Alexandru Ioan Cuza, din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Până atunci relațiile dintre stat și Biserică la români, respectiv dintre dreptul civil religios și dreptul canonic ortodox au fost determinate de *principiul*

---

²⁰⁴ Prin *drept civil religios* se înțelege acea ramură a dreptului de stat care cuprinde toate normele cu privire la culte și la relația dintre stat și culte. El se mai numește și *drept civil ecleziastic* sau *drept civil bisericesc* (în germ. *Staatskirchenrecht*), dar întrucât nu toate cultele se definesc ca “Biserică”, în literatura modernă de specialitate s-a înlocuit termenul restrictiv de “ecleziastic”, cu termenul mai larg de “religios” (în germ. *Religionsrecht* sau *religiöses Recht*), cf. Stephan Haering, Heribert Schmitz (ed.), *Lexikon des Kirchenrechts*, editura Herder, Freiburg-Basel-Wien 2004, col.904;

*nomocanonic*²⁰⁵ din Bizanț. Acest principiu s-a extins în tot Răsăritul de influență bizantină și a fost păstrat de toate țările ortodoxe, chiar după căderea Bizanțului, până în secolul al XIX-lea.

Principiul nomocanonic în dreptul românesc și “simfonia” bizantină a relațiilor Biserică-stat a încetat odată cu reformele lui Cuza, reforme prin care a început procesul de separație dintre Biserică și stat. Odată cu această separație are loc și separația dintre dreptul civil religios și dreptul canonic ortodox. Practic acum are loc nașterea acestei ramuri noi de drept.

Dar această separație dintre dreptul civil religios și dreptul canonic ortodox nu a avut un început fericit. Din păcate, multe legi civile elaborate de regimul Cuza cu privire la Biserica Ortodoxă Română, s-au aflat în contradicție flagrantă cu dreptul canonic ortodox. Aceasta a dus nu numai la tensionarea relațiilor dintre Biserică și stat, dar și la tensionarea relațiilor Bisericii Ortodoxe Române cu patriarhia de Constantinopol. Reacțiile clerului și mirenilor față de legile lui Cuza cu privire la Biserică, legi care erau necanonice, au dus la așa-numita “luptă pentru canonicitate”²⁰⁶. De atunci problema armonizării dreptul civil religios cu dreptul canonic ortodox a rămas mereu actuală, până astăzi.

Anul 1989 semnifică pentru români începutul revenirii la o societate normală, o societate în care omul își poate recăpăta demnitatea. Probabil că cel mai important lucru este tocmai posibilitatea redobândirii dreptului cetățeanului de a avea sentimente religioase, de a și le manifesta fără teamă, de a se îngriji de legătura lui cu Dumnezeu. Conceptul binecunoscut al lui Mircea Eliade de “homo religiosus” devine o realitate incontestabilă, care nu mai poate fi ignorată.

Astfel, din perspectiva relației stat-Biserică, legislația civilă care conturează democrația în România, este nevoită să ia în calcul dimensiunea religioasă a ființei umane. Această problemă s-a dovedit a fi, la noi în țară, una din cele mai delicate probleme de după anul 1989, de aceea promulgarea unei noi legi a cultelor a durat atât de mult²⁰⁷.

Complexitatea acestei probleme nu este, însă, numai locală, ea privește întreaga Europă,

---

²⁰⁵ *Principiul nomocanonic* (sau după termenul slav, principiul pravilnic) a fost definit ca rânduiala potrivit căreia comunitatea creștină se conduce atât după legile de stat (νομοι), cât și după legile bisericesti (κανονες). Deși de multe ori se afirmă că principiul nomocanonic a fost numai un principiu bisericesc, în realitate el a fost atât un principiu de drept de stat, cât și un principiu de drept canonic, care a dat expresia cea mai potrivită binecunoscutei conlucrări dintre stat și Biserică, numită *simfonia bizantină*. Rațiunea acestui principiu constă în aceea că atât cetățeanul, membru al statului, cât și credinciosul, membru al Bisericii, se regăsesc în una și aceeași persoană umană. Este cel puțin artificială ideea de a separa în persoana umană unică, două realități sau două apartenențe. Sau, altfel spus, *duplicitatea* credincios-cetățean este în contradicție cu învățătura creștină fundamentală despre *unicitatea* persoanei umane. Chiar noțiunea juridică de *individ*, atunci când se referă la om, sugerează că omul este ceva care nu se poate divide, cu atât mai mult cetățeanul și credinciosul nu pot fi două realități complet distincte. Numai legătura profundă a principiului nomocanonic cu învățătura dogmatică a Bisericii explică cum și de ce acest principiu a putut dura secole de-a rândul în Răsărit, chiar după căderea Bizanțului. Vezi și Pr.prof.dr.Liviu Stan, *Tradiția pravilnică a Bisericii. Insemnătatea și folosul cunoașterii legilor după care se conduce Biserica*, în rev. “Studii Teologice”, nr.5-6/1960, p.339-368.

²⁰⁶ Este vorba de trei legi promulgate de Cuza, *Legea călugăriei* (30 nov.1864), *Legea sinodală* (dec.1864) și *Legea pentru numirea de mitropoliți și episcopi eparhioți* (11 mai 1865), care contraveneau flagrant dreptului canonic ortodox, și care, în urma reacției vehemente a unor clerici și laici ortodocși, au fost înlăturate, pentru ca Biserica Ortodoxă Română să-și păstreze statutul ei canonic, cf. Pr.prof.dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, vol.3, București 1981, p.124-127. Drept “recompensă” atitudinii ostile a lui Cuza față de Biserică, autoritățile române i-au ridicat o statuie chiar pe Dealul Patriarhiei !?

²⁰⁷ Despre problematica elaborării unei noi legi a cultelor în România vezi și Radu Preda, *Biserica în Stat. O invitație la dezbatere*, Ed. Scripta, 1999, 172p.; Dr.Nifon Mihăiță (edit.), *Kirche-Staat-Gesellschaft. Biserică-Stat-Societate*, Publicațiile Academiei Evanghelice Transilvania, vol.I, Sibiu 2005, 206p.

aflată în plină transformare. Este indubitabil faptul că respingerea proiectului Constituției Uniunii Europene de către unele state, a avut ca motiv și eludarea elementului religios din conținutul acestui proiect.

În acest context, dezvoltarea unui drept civil religios competent este o mare necesitate pentru țara noastră. Avem mare nevoie de noi legi sau regulamente care să creeze cadrul legal corespunzător manifestării libere și autentice a sentimentului religios, în general, și al viețuirii ortodoxe, în special. Dar acest proces extrem de complex, trebuie să aibă în vedere, mai ales, următoarele aspecte:

1. Valorificarea obiectivă și eficientă a tradiției noastre istorice.

Tradiția noastră istorică poate furniza legiuitorului românesc soluții viabile și-l poate atenționa asupra eliminării erorilor sau violențelor de drept produse în trecut. Tradiția și continuitatea este o mare valoare a oricărui sistem de drept din lume, cu atât mai mult, în România nu putem ignora atât tradiția bizantină nomocanică, precum și orientarea legislației românești spre tradiția vest-europeană.

2. Integrarea noului drept civil religios din România în context european.

Noul drept civil religios din România trebuie integrat contextului european, dar nu în sensul unei uniformizări, ci în sensul unei *unități în diversitate*. Uniformizarea, de fapt, nici nu poate fi posibilă, pentru că între țările Uniunii Europene nu există uniformitate. Europa este un spațiu al diversității coerente, iar nu un spațiu uniform sau al unei diversități divergente. Integrarea dreptului civil religios românesc în Europa trebuie să se facă în sensul respectării unor principii comune, a respectării drepturilor fundamentale ale omului, a respectării democrației, dar și cu păstrarea specificului nostru²⁰⁸.

3. Armonizarea dreptul civil religios cu dreptul intern al fiecărui cult religios, în general, și cu dreptul canonic ortodox, în special.

Această armonizare trebuie înțeleasă în sensul că filosofia dreptului civil religios românesc nu poate să impună sau să se suprapună principial cu fundamentul teologic al dreptului canonic ortodox. Filosofia dreptului civil religios trebuie să fie una simplă, aceea de a crea contextul manifestării dreptului canonic ortodox, iar nu a căuta să impună principii care contravin doctrinei ortodoxe. Altfel sistemul de drept civil poate ajunge în conflict cu sistemul de drept canonic, iar libertatea religioasă poate fi afectată. Dreptul canonic ortodox nu trebuie să fie, în nici un caz, vulnerabil în fața dreptului de stat. Pentru aceasta statul trebuie să ofere garanții legale, ca atunci când unele prevederi canonice sunt în conflict cu cele civile, Biserica să nu poată fi trasă la răspundere, ci să aibă deplină libertate de manifestare. Sigur că aceste situații sunt foarte rare, tocmai de aceea trebuie ca Biserica să aibă dreptul la situații de excepție.

Această armonizare este foarte importantă și foarte delicată pentru vremea de astăzi și cere o pregătire temeinică, atât juridică, precum și teologică. Ea înseamnă redescoperirea vechii școli românești de drept, din care *dreptul civil ecleziastic* era parte integrantă, care a dat valoroși specialiști precum profesorii Valerian Șesan²⁰⁹, Lazăr Iacob²¹⁰, Ioan Matei²¹¹, Valeriu

²⁰⁸ Vezi și Radu Carp, *Stat, Biserică, cetățean – în căutarea unui model european al religiilor*, proiect de cercetare, iunie-decembrie 2004, New Europe College, mss.dact., 74p.; Radu Carp (coord.), *Un suflet pentru Europa. Dimensiunea religioasă a unui proiect politic*, Ed. Anastasia, București 2005, 370p.

²⁰⁹ Valerian Șesan (1878-1940), a fost preot profesor de drept bisericesc la facultatea de drept din Cernăuți și la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Despre opera lui vezi și Pr.prof.univ.dr.Mircea Păcurariu, *Dicționarul*

Moldovan²¹² ș.a. Eliminarea dreptului eclesiastic din facultățile de drept din România, în perioada comunistă, a dus la o sărăcire a pregătirii juridice. Acest lucru se poate constata, cu regret, atunci când se răsfoiesc manualele de teoria sau filosofia dreptului, publicate după anul 1989, care descriu dreptul canonic incomplet și eronat²¹³.

Or, viziunea legislatorului român trebuie să ia în calcul dreptul intern al fiecărui cult în general, dar mai ales dreptul canonic ortodox, pentru a nu intra în conflict cu acesta.

Astfel de conflicte au avut loc sau pot avea loc. În cele ce urmează, aș dori să mă refer doar la numai câteva exemple, sugestive în acest sens²¹⁴:

a) Problema discriminării dintre femeie și bărbat sau a discriminării în general.

Eliminarea și condamnarea oricărei discriminări face parte din viziunea juridică modernă. Dar această viziune nu trebuie dusă la extrem și pusă în conflict cu teologia dreptului canonic ortodox. În Biserica Ortodoxă, bărbatul și femeia, creați de Dumnezeu, sunt egali, dar și complementari. Preoția sacramentală, însă, potrivit tradiției ortodoxe (și catolice), ține de *complementaritatea* bărbatului față de femeie. A confunda această complementaritate cu discriminarea, este una dintre marile erori pe care le pot face juriștii, atunci când ignoră dreptul canonic ortodox²¹⁵.

Mai mult, asceza monahală, după dreptul canonic ortodox, înseamnă renunțare și separare, în sensul desăvârșirii personale, iar nu în sens discriminatoriu. Astfel, a cere accesul femeilor în Muntele Athos²¹⁶ sau, în cazul nostru, la Mănăstirea Frăsinei, nu înseamnă o “dreptate” pentru femei, ci o nedreptate pentru Biserică, în sensul înstrăinării de duhul dreptului canonic ortodox.

Din acest motiv se impune ca dreptul civil religios din România să elimine eventualitatea unui astfel de conflict cu dreptul canonic ortodox. El ar trebui să cuprindă prevederi care, atunci

---

teologilor români, Ed. Enciclopedică, București 2002, p.476-477. De reținut este și lucrarea *Catedra de drept bisericesc la facultățile de drept*, Cernăuți 1939, 23p.

²¹⁰ Lazăr Iacob a fost preot profesor de drept bisericesc la facultățile de drept din Oradea și Cluj. Despre opera lui vezi Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Pr.prof.dr.Lazăr Iacob (1884-1951)*, în vol.”Academia Teologică Ortodoxă Română Oradea. 70 de ani de la înființare, Oradea 1995, p.38-42. De menționat este și lucrarea *Dreptul bisericesc la facultățile de drept*, București 1939, 27p.

²¹¹ Ioan Matei (1884-1946), absolvent de teologie și drept, a fost profesor de drept civil și de drept bisericesc la Cluj și Brașov. Despre opera lui vezi și Pr.prof.univ.dr.Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Ed. Enciclopedică, București 2002, p.277-278.

²¹² Valeriu Moldovan a fost profesor de drept bisericesc la Cluj. A publicat între altele *Curs elementar de drept bisericesc comparat*, Cluj 1930, 131p.

²¹³ Toate manualele de teoria dreptului publicate la noi (Gheorghe Boboș, Nicolae Popa, Ioan Ceterchi, Ioan Craiovan, Ioan Santai ș.a.) atunci când descriu dreptul canonic se referă doar la cel catolic, și anume la *Codex Iuris Canonici*, din 1917. Ne se amintește de faptul că acest codex a fost abrogat în 1983, când a intrat în vigoare noul *Codex*. Iar despre canoanele Bisericii Ortodoxe (apostolice ecumenice, locale și ale Sf.Părinți) sau despre legiurile Bisericii Ortodoxe Române, nu se amintește nimic.

²¹⁴ Pentru unii creștini ortodocși, aceste exemple pot părea absurde, sau inutile, pentru că “ar fi de la sine înțelese”. Dar privind la noua legislație europeană, care devine tot mai exactă, și care ne “învață” cum să tăiem porcul (!), cum să hrănim câinii (!), cum să facem brânza (!), trebuie să prevenim unele situații prin care Biserica ar fi vulnerabilă în fața unor astfel de prevederi. Oricum, alarma trebuie trasă la timp, nu când este prea târziu.

²¹⁵ Pr.Michael Harper, *Equal and Different. Male and Female in Church and Family*, Ed. Hodder & Stoughton, London 1994, 242p.

²¹⁶ Este binecunoscută polemica dintre unii parlamentari europeni și Muntele Athos, care au cerut accesul femeilor la mănăstirile atonite, din considerente “nediscriminatorii”!

când Biserica își afirmă credința, condamnând avorturile, eutanasia, homosexualitatea, să nu poată fi trasă la răspundere juridică, pe motiv de discriminare²¹⁷. Statul și Biserica, în societatea de azi, nu mai pot avea concepții identice, dar așa cum statul își apără legile lui, tot așa trebuie lăsat Bisericii dreptul de a-și apăra legile sau canoanele ei.

b) Problema subiectului dreptului de proprietate bisericească.

În acest sens există mai multe concepții canonice cu privire la subiectul dreptului de proprietate bisericească, în funcție de Biserica sau cultul respectiv, și anume: comunitatea locală bisericească, cultul sau asociația religioasă, anumiți reprezentanți ai Bisericii²¹⁸ etc.

Dreptul civil religios din România nu trebuie să intre în conflict cu aceste viziuni canonice, nici să impună una dintre ele pentru toate cultele, ci el va trebui să reglementeze în așa fel încât să nu intre în conflict cu aceste concepții. Este poate una dintre cele mai delicate probleme, dar rezolvarea ei trebuie să înceapă, în orice caz, cu respectarea principiului armonizării dreptului civil religios cu fiecare drept bisericesc intern.

c) Statutul canonic al obiectelor liturgice

Pretutindeni există prescripții legale igienico-sanitare cu privire la obiectele de folosință publică. Dreptul civil religios din România, va trebui să prevină eventualele conflicte ce se pot ivi cu dreptul canonic ortodox, conform căruia, de exemplu, împărtășirea tuturor credincioșilor se face cu o singură linguriță²¹⁹.

Din perspectivă juridico-sanitară, lingurița sau icoanele care se sărută, pot fi privite ca și căi de transmitere a unor microbi, dar din perspectivă canonic-ortodoxă ele sunt căi de transmitere a harului și a sfințeniei. Este vorba așadar de două viziuni, care nu pot fi puse în conflict, ci numai în continuitate.

d) O altă problemă este cea *dublelor jurisdicții*²²⁰ ca, de exemplu, problema învățământului teologic, a clerului militar, a clerului din spitale, din penitenciare etc., care se află atât sub jurisdicția Bisericii, cât și a statului. Aici legislația noastră este lacunară. S-au încheiat câteva protocoale între Patriarhia Română și Ministerul Educației și Cercetării, Ministerului Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării Naționale, dar legiferarea trebuie continuată, pentru a nu lăsa loc abuzurilor care pot pune în conflict dreptul civil religios cu dreptul canonic ortodox.

e) Alte probleme sunt legate de *modul religios de viață*, mai exact de regimul alimentar, de dreptul la odihnă, de dreptul muncii, de asistența medicală. Dreptul civil religios din România va trebui să permită oricărui cetățean implicat public să-și păstreze convingerile religioase prin alimentație, mai ales prin post sau, în cazul altor culte, prin alimentația vegetariană, prin eliminarea consumării anumitor alimente (carne de porc) etc.

---

²¹⁷ La fel de cunoscut este cazul unui pastor suedez care a fost dat în judecată de asociațiile de homosexuali, pentru că, în predicile sale, i-a condamnat pe aceștia. Culmea este că pastorul a pierdut procesul, dar din fericire a fost achitat.

²¹⁸ Vezi și Dr. Ioan Mateiu, *Dreptul bisericesc de stat în România întregită. Regimul general al cultelor*, București 1926, mai ales cap. "Teoria proprietății bisericești", p.62-68.

²¹⁹ La noi a fost cazul unei persoane din Brașov care a reclamat un preot la "Protecția consumatorului", pentru că împărtășește cu o singură linguriță, "contrar regulilor igienico-sanitare"!

²²⁰ Vezi, pe larg, Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Principiul jurisdicțional în Biserica Ortodoxă*, în "Revista Teologică", Sibiu, nr.2/2004, p.171-182 și nr.3/2004, p.55-68.

Un alt aspect al modului religios de viață este legat de *sărbătorile religioase*. În Austria există, la ora actuală, o preocupare de a acorda dreptul salariaților de a cere zi liberă atunci când este vreo sărbătoare religioasă, cu condiția ca întreruperea muncii să fie posibilă și ca orele de muncă să fie recuperate în alte zile, mai ales sâmbăta²²¹.

Tot în acest context trebuie clarificată și *problema raportului dintre episcopul eparhial și preotul paroh*, și anume: cine reglementează relația dintre aceștia, dreptul canonic ortodox, potrivit ascultării canonice, sau de dreptul muncii, potrivit raportului angajator-salariat? Dacă preotul depune un jurământ la hirotonie, mai este nevoie de un contract de muncă încheiat cu episcopul său? Întrebările acestea rămân deschise, iar rezolvarea lor trebuie să vină atât din partea Bisericii, cât și a statului²²².

În privința *asistenței medicale*, în România legislația civilă a început să acorde atenție demnității religioase a pacientului, dar lipsesc încă multe prevederi care să rezolve aspecte conflictuale cu dreptul canonic ortodox, cu privire la avort, la transplantul de organe, la fecundarea in vitro²²³.

f) O altă problemă aș aminti *problema finanțării cultelor*, mai exact a salarizării slujitorilor de cult. În cazul acesta, armonizarea dreptului civil religios cu dreptul intern al cultelor înseamnă, de fapt, a armoniza statutul de salariat al statului cu statutul autonom al slujitorilor de cult. Ideea ca slujitorul de cult să fie asimilat cu un funcționar de stat atentează la autonomia canonică a Bisericii sau a cultului. De aceea problema aceasta a rămas ca o problemă delicată, încă supusă dezbaterilor publice.

g) Ca ultim exemplu aș aminti situația paradoxală din *Franța*, cu privire la *interdicția de a purta însemne religioase, în instituțiile publice*. O astfel de situație este, din perspectivă ortodoxă, de neconceput, mai ales că monahii și clericii ortodocși sunt obligați a-și purta, în public, însemnele lor, precum rasa, engolpionul, crucea ș.a.

De aici se naște întrebarea: un cleric ce trebuie să respecte, mai întâi, dreptul canonic ortodox sau dreptul de stat? Răspunsul corect ar fi: amândouă. Pentru aceasta condiția este ca cele două drepturi să nu se contrazică sau să nu se excludă reciproc. Altfel, ori clericul respectă legea de stat și își încalcă convingerile lui, ori își respectă regulile bisericești și încalcă legea de stat. Altă variantă nu există și, culmea, nici una din cele două variante enunțate mai sus nu este deplin mulțumitoare.

La această situație nefirească s-a ajuns datorită laicismului excesiv promovat de statul francez. Mai mult, această situație este și nedreaptă, pentru că statul apără astfel mai mult dreptatea ateului sau a indiferentului religios. Dar, oare, creștinul nu are dreptatea lui?

Motivația acestei interdicții absurde este aceea că se dorește ca cetățeanul francez să nu fie "constrâns" la a privi vreun însemn religios. Dar, atunci, creștinul poate fi constrâns în a se dezice pe sine și a nu purta vizibil, de exemplu, Sf.Cruce? Unde este cu adevărat dreptatea și libertatea?

---

²²¹ Vezi Prof.dr. Wolfgang Wieshaider, *Religia în spațiul public: semnificația sărbătorilor laice și religioase*, referat susținut la Universitatea de Vară a Universității Româno-Germane, Sibiu, 6 iulie 2005.

²²² De exemplu, unele neînțelegeri ar fi eliminate, dacă statul ar recunoaște prevederile dreptului canonic din cadrul Bisericii. Astfel, jurământul de la hirotonie ar avea nu numai putere canonică, ci și putere juridică.

²²³ În sesiunea din 5-6 iulie 2005, Sf.Sinod a aprobat documentele finale redactate de comisia ortodoxă națională de bioetică cu privire la avort și eutanasiu, ca puncte de vedere oficiale ale Bisericii Ortodoxe Române, cf. "Telegraful Român", nr.25-28/2005, p.5.

Această situație din Franța arată clar unde se poate ajunge atunci când dreptul civil religios este pus în contradicție cu dreptul canonic sau cu dreptul intern al fiecărui cult recunoscut. Pentru români, nu poate fi decât o lecție, unde *nu* trebuie să se ajungă, cât de importantă este colaborarea dintre stat și Biserică și cât de important este ca dreptul civil religios să fie în armonie cu dreptul intern al fiecărui cult oficial.

Revenind la ideea centrală a acestor exemple, subliniem că dreptul civil religios în formare la noi în țară, trebuie să urmărească constant și deschis armonizarea cu dreptul intern al fiecărui cult legal și, în special, cu dreptul canonic ortodox.

Primul pas spre realizarea acestui deziderat este cunoașterea, informarea, de aceea este salutară reintroducerea dreptului bisericesc la facultățile de drept din România²²⁴.

Pe de altă parte trebuie subliniat și rolul mare al Bisericii Ortodoxe Române, dar și al celorlalte culte, în a-și dezvolta propria legislație bisericească. Din nefericire, trebuie să spunem că Biserica noastră a făcut pași relativi mici în această direcție. Deși există un nu Statut al BOR, ne lipsește o legislație ortodoxă clară cu privire la dubla jurisdicție bisericească, la rearondarea echitabilă a unităților bisericești, la judecata bisericească a întregului cler (episcopi, preoți și diaconi) și la raportul ei cu judecata civilă, la administrarea bunurilor bisericești, la incompatibilitățile dintre slujirea preoțească și activitățile civile, la pensionarea clerului²²⁵ etc.

Lipsa acestei legislații bisericești clare duce la o stare de ambiguitate, mai ales între deciziile a diferite eparhii. Eliminarea acesteia printr-o activitate legislativă bisericească intensă, este o condiție esențială în definitivarea statutului canonic-juridic al Bisericii Ortodoxe Române, în țara noastră.

Prin urmare, la noi, mai sunt multe de făcut, atât din partea statului, cât și din partea Bisericii. Trebuie, însă, să privim lucrurile optimist, adică să ne bucurăm și să folosim această mare *șansă*, de care am fost frustrați în trecutul comunist. Șansa de a întări, pe de-o parte, prin legi noi, democrația românească și, pe de altă parte, de a fortifica Biserica noastră cu o structură canonică adaptată, dar mai ales triumfătoare asupra problemelor vremii.

4. Noul Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române

1. Necesitatea înnoirii Statutului

În Europa Răsăriteană, în care ființează cele mai multe Biserici Ortodoxe autocefale și naționale, marile schimbări de regimuri, de ideologii și de politici de stat de la sfârșitul secolului XX, precum și transformările profunde petrecute în mentalitatea morală, spirituală și socială a popoarelor au generat, la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI, urgente și necesare înnoiri în legislația bisericească. Schimbarea de regim politic din România, după decembrie 1989, și reorientarea țării noastre către Uniunea Europeană prin aspirații democratice și libertăți depline au oferit Bisericii noastre posibilitatea ca, începând cu anul 1990, să aducă peste 100 de amendamente la Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, publicat în anul 1948. Aceste amendamente vizau: afirmarea libertății de credință și a autonomiei bisericești, redefinirea raporturilor dintre Biserică și Stat, eliminarea prevederilor cu un caracter

²²⁴ Din păcate, nu prea avem specialiști care să predea această disciplină, cu atât mai puțin, specialiști în relațiile stat-Biserică, așa cum există pretutindeni. Ar trebui, de fapt, ca *dreptul civil religios*, să fie disciplină obligatorie la toate facultățile de drept, care să dea specialiști în domeniu, acoperind astfel această mare lipsă, la noi.

²²⁵ Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Pentru o nouă legislație bisericească*, în rev. "Renașterea", nr.3/2001, p.8; Idem, *De ce un nou statut al Bisericii Ortodoxe Române?*, în rev. "Renașterea", nr.10/2001, p.8.

restrictiv, care îngreșeau lucrarea bisericească în domeniul liturgic, fără acces pastoral-misionar în instituțiile publice și fără dreptul de a desfășura activități sociale. În acest context, dinamismul și complexitatea vieții și misiunii Bisericii Ortodoxe Române au impus în ultimii ani o acțiune sistematică și coordonată de corelare a legislației proprii bisericești cu legislația de stat, în conformitate cu Sfintele Canoane, cu Tradiția ortodoxă și păstrând unitatea dogmatică, liturgică și canonică în comuniune cu Biserica Ortodoxă Universală.

Întemeiată pe libertatea religioasă și pe dreptul de afirmare deplină a autonomiei cultelor din România, în temeiul prevederilor constituționale (art. 29 alin. 3 și 5) și a Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor care au oferit perspective noi pentru a uni libertatea cu responsabilitatea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 13 februarie 2007, sub președinția patriarhului Teoctist (± iulie 2007), a adoptat un plan de măsuri privind redactarea proiectului de Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

2. Principii generale

O prima etapa în procesul de redactare a proiectului Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române l-a constituit consfătuirea unei Comisii sinodale largite, formată din Mitropoliții și Ierarhii raportori ai Comisiilor sinodale, care a avut loc în ziua de 4 aprilie 2007, la Resedința patriarhală din București, sub președinția Parintelui Patriarh Teoctist. În cadrul acestei consfătuiri au fost stabilite principiile majore orientative în procesul de elaborare a unui Anteproiect de Statut. Aceste principii majore, bazate pe Tradiția apostolică, pe hotărârile sinoadelor ecumenice și pe viața sacramentală a Bisericii universale, sunt:

- unitate de credință panortodoxă (universală) și autocefalie națională;
- unitate ierarhică sinodala și autonomie eparhială;
- coordonare ierarhică primatiale (Patriarh și Mitropolit) și coresponsabilitate episcopala sinodala (națională - Sfântul Sinod și provincială - Sinodul Mitropolitan);
- cooperarea ierarhilor cu clerul și cu mireni - responsabilități distincte, dar lucrare comună;
- relațiile Bisericii cu Statul: autonomie față de Stat și cooperare cu acesta pentru păstrarea și promovarea valorilor credinței ortodoxe, precum și pentru binele societății.

3. Anteproiect, sinteza de amendamente și proiect

Într-o a doua etapă, pe baza principiilor adoptate de Comisia sinodala largită, la 4 aprilie 2007, o Comisie sinodala specială (Comisie de redactare) a elaborat un Anteproiect de statut pe care l-a analizat, diortosit și completat în ședințele de lucru din 9 - 10 mai și 5 iunie 2007. Activitatea Comisiei a necesitat un efort susținut de cercetare a unui mare fond documentar, constituit din hotărârile Sfântului Sinod, ale Sinodului Permanent și ale Adunării Naționale Bisericești din perioada 1948 - 2007 care, de-a lungul timpului, au completat, explicat și interpretat Legiurile bisericești adoptate, începând cu anul 1948. De asemenea, Comisia sinodala specială a consultat, cu titlu orientativ, și Statutele celorlalte Biserici Ortodoxe surori, bogat izvor de experiență și viață bisericească, îmbracate în haina canonic-juridică, potrivit specificului acestui gen de acte normative. În această Comisie sinodala specială au lucrat împreună membri ai Sfântului Sinod, personal din Cancelaria Sfântului Sinod, profesori de teologie și canonisti.

În lunile iunie, iulie și august 2007 a avut loc la Centrele eparhiale din toată țara o temeinică studiere și dezbateră a Anteproiectului de statut, elaborat de Comisia sinodala specială, cu scopul de a formula observații și propuneri venind din experiența și practica administrativă a acestora. Apoi, Sinoadele Mitropolitane au procedat la sintetizarea, corelarea și completarea

propunerilor venite de la eparhii si, potrivit mandatului primit din partea Sfantului Sinod, au elaborat si inaintat Comisiei sinodale speciale propuneri unitare pentru a imbunatati Anteproiectul de statut pe care Cancelaria Sfantului Sinod le-a centralizat intr-un document-sinteza, insumand aproape 100 de pagini. Pe baza acestei ample sinteze, in zilele de 3 - 4 octombrie 2007, Comisia sinodala speciala a procedat la elaborarea finala a Proiectului de statut, care a fost adus in dezbaterile Sfantului Sinod in sedinta sa de lucru din zilele de 23 - 24 octombrie 2007.

Procesul de elaborare a unui nou Statut pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane a fost abordat de Sfantul Sinod cu multa responsabilitate, tinand seama de necesitatea pastrarii unitatii ortodoxe universale in plan dogmatic, liturgic si canonic, dar si de cerintele pastorale si social-misionare ale Bisericii Ortodoxe Romane de azi.

In acest context, Sfantul Sinod, intr-o prima sedinta, in zilele de 23 - 24 octombrie 2007, a definitivat articolele 1 - 89 din Proiectul de statut, apoi, in sedinta din 27 - 28 noiembrie, a definitivat articolele 90 - 205, a adoptat un numar de 25 de amendamente la textul definitivat in sedinta anterioara, iar in final, in ziua de 28 noiembrie 2007, a aprobat, cu unanimitate, textul noului Statut pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane (205 articole). A fost o lucrare anevoioasa si migaloasa, care a necesitat o atentie deosebita din partea Patriarhului si a tuturor ierarhilor din Sfantul Sinod, mai ales ca s-a lucrat sub presiunea timpului foarte limitat, anterior termenului de predare a Statutului pentru a fi recunoscut de catre Guvern.

In temeiul Legii nr. 489/ 2006 privind libertatea religioasa si regimul general al cultelor, la solicitarea Patriarhului, Guvernul Romaniei, prin hotararea nr. 53 din 16 ianuarie 2008, a recunoscut Statutul pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane, care a fost, apoi, publicat in Monitorul Oficial al Romaniei, partea I, nr. 50 din 22 ianuarie 2008.

Dupa ce am prezentat succinct istoricul intregii activitati de elaborare, definitivare si aprobare a Statutului pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane, precizam ca noul Statut, desi perfectibil, reglementeaza, mai adecvat decat cel anterior, modalitatile dupa care Biserica noastra, prin eparhiile din interiorul si din afara granitelor tarii, conduce si administreaza diferitele ei activitati: liturgic-sacramentala, pastoral-misionara, social-filantropica, cultural-educativa, disciplinar-canonica, organizatoric-administrativa, patrimoniala si financiar contabila, la nivelul tuturor unitatilor sale bisericesci.

4. Note specifice ale noului Statut

Noul Statut pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane, in mare parte, continua statutul anterior. Totusi, in unele privinte, noul Statut completeaza sau simplifica pe cel anterior, iar in alte privinte aduce modificari majore, ca de pilda modul alegerii ierarhilor, in armonie cu practica panortodoxa actuala, dar si asimiland cu discernamant experienta romaneasca anterioara.

Noutatea actualului Statut consta, mai intai, intr-o puternica accentuare a legaturii dintre libertate si responsabilitate sau intre autonomie proprie si cooperare cu altii, la nivel national, provincial (regional) si eparhial. In acest mod, se evidentiaza ca adevarata libertate nu este izolare, unitatea nu este constrangere, iar treptele ierarhice sunt trepte ale slujirii comuniunii eclesiale, in care primatul se defineste ca slujire si responsabilitate sporita in interiorul sinodalitatii, pentru a mentine unitatea Bisericii.

Desi este un text canonic-juridic, noul Statut are implicit si semnificatii spirituale profunde, proprii Ortodoxiei.

De pilda, dupa ce defineste Biserica Ortodoxa universala ca fiind comuniunea de credinta

si de viata sfanta a persoanelor umane cu Persoanele Preasfintei Treimi, noul Statut accentueaza comuniunea Bisericii Ortodoxe Romane autocefale cu Biserica Ortodoxa universala, iar apoi, in spiritul Canonului 34 Apostolic, se vede peste tot cadrul statutar pentru comuniunea din interiorul Bisericii Ortodoxe autocefale, mai precis comuniunea eparhiilor intre ele in Sinodul Mitropolitan si in Sfantul Sinod autocefal. Toate acestea sunt reflex si apel al comuniunii din interiorul Sfintei Treimi, comuniunea dintre Tatal, Fiul si Sfantul Duh, ca relatie a unuia cu ceilalti, a primului cu cei egali si a fiecaruia cu toti, ca taina a paternitatii, filiatiei si fraternitatii spirituale in Sfanta Biserica, aceasta fiind casa Tatalui ceresc, Trupul tainic al lui Hristos-Fiul si Templu al Sfantului Duh. In Biserica, atat parintii duhovnicesci care pastoresc, cat si fiii duhovnicesci pastoriti raman, in baza Sfantului Botez, totdeauna frati in Hristos. De asemenea, treptele ierarhice diferite, oricat de mari ar fi ele, nu anuleaza calitatea de frate in Hristos.

Noul Statut intensifica sinodalitatea, in sensul ca acorda responsabilitate sporita Sfantului Sinod, Sinodului Permanent si Sinodului Mitropolitan. In acelasi timp, noul Statut ofera un cadru mai larg pentru cooperarea intre cler si mireni in Adunarea Nationala Bisericeasca, in Adunarea eparhiala si mai ales in parohie, care se bucura de o atentie deosebita in textul acestui Statut. Noul Statut ofera, de asemenea, un cadru mai bogat pentru prezenta activa a Bisericii in viata societatii, folosind si mijloace noi de comunicare in masa, cu scopul intensificarii misiunii sale liturgice, pastorale, culturale si filantropice in societate.

În plus, noul Statut acorda o atentie sporita modului de pastrare si administrare a bunurilor bisericesci, accentuand mai mult coresponsabilitatea clerului si mirenilor in aceasta privinta.

Intrucat fenomenul migratiei romanilor in afara tarii a luat o amploare fara precedent, noul Statut accentueaza dreptul si responsabilitatea Sfantului Sinod de a se ingriji de romanii ortodocsi din afara granitelor Romaniei, adica de a crea mai multe parohii si, implicit, mai multe eparhii, ca lucrare pastorala pentru acestia. In perioada urmatoare, avand ca baza noul Statut, trebuie elaborate unele regulamente de aplicare a acestuia in diferite domenii ale vietii bisericesci. Regulamentele vor aprofunda si explicita, aplicativ, principiile de baza cuprinse in Statut.

5. Instanțele de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române

În viața Bisericii, ca și în viața oricărei societăți, așa precum există norme de conduită obligatorii pentru toți membrii ei, există și organe speciale cărora le este încredințată judecarea celor ce le încalcă, lucrând fie împotriva lor, fie omițând să ducă la îndeplinire îndatoririle care derivă din ele. Oricât de înaltă ar fi conștiința îndatoririlor membrilor unei societăți și oricât s-ar simți de îndatorați să respecte normele de conduită, stabilite în respectiva societate, precum și să contribuie la observarea lor de către toți, nu se pot evita actele de încălcare a acestor norme, actele de nesocotire a lor și în fine chiar unele de împotrivire față de ele, cu tendința de a tulbura starea de ordine pe care o creează sau de a înfrânge rânduialile prin care se creează și se păstrează starea de echilibru a oricărei societăți. De aceea, pe lângă acțiunea membrilor întregii obști în vederea respectării normelor de conduită din interiorul ei, s-au creat și organe aparte, care se ocupă de îndrumarea și supravegherea membrilor societății, ca aceștia să respecte normele de conduită, precum și de judecarea și sancționarea acelor care încalcă rânduialile stabilite, tulburând starea de ordine creată de legi.

În Biserică, organele de îndrumare și supraveghere pentru respectarea normelor de conduită sunt toate organele de conducere constituite în sânul ei, începând de la cel mai mic slujitor al Bisericii și sfârșind cu cea mai înaltă autoritate ierarhică. Dar unora dintre aceste

organe li s-au încredințat, pe lângă funcția de îndrumare și supraveghere a respectării normelor de conduită, încă și pe aceea de judecare a celor care le încalcă și de pedepsire a acestora în scopul apărării și asigurării ordinii juridico-canonice, necesare în viața Bisericii, ca și în scopul îndreptării celor care săvârșeau acte de tulburare a acesteia.

După cum se știe, timp îndelungat normele de conduită, folosite în viața Bisericii au fost de natură religioasă și morală. Abia mai târziu au apărut și cele de natură juridică, însă într-o formă care nu le-a asigurat niciodată prevalența față de cele religioase și morale, ci le-a menținut tot timpul pe planul secund față de acestea. Atât îndrumarea pentru respectarea normelor de conduită, cât și supravegherea respectării lor erau îndatoriri și lucrări de natură religioasă și morală. Realizăm că de aceeași natură era și îndatorirea de a judeca abaterile de la aceste norme ca și lucrarea de sancționare sau de pedepsire a abaterilor respective.

Așadar, în viața Bisericii, așa zisa funcțiune sau lucrare judecătorească n-a avut inițial un caracter juridic, ci un caracter religios-moral. Acesta constituia de fapt specificul judecății bisericești, care de fapt s-a păstrat până azi și care nu va dispărea, având în vedere că aceasta este însăși natura Bisericii și a lucrării ei mântuitoare. Cu toate acestea, caracterul juridic pe care l-a dobândit ulterior judecata bisericească a făcut ca specificul ei religios-moral să fie trecut uneori în umbră și a determinat, cu timpul, chiar o separare nejustificată, chiar dăunătoare vieții bisericești, între judecata religios morală și cea formal-juridică. Prin această separare, s-a ajuns să se constituie două categorii de organe care îndeplinesc funcția judecătorească în Biserică și anume: vechile organe duhovnicești și organele judiciare propriu-zise. Acestea sunt înfățișate în multe cazuri ca și când nu ar avea vreo legătură între ele și ar fi menite să îndeplinească lucrări sau funcțiuni cu totul deosebite unele de celelalte.

Pentru o mai bună înțelegere a deosebirii dintre instanțele bisericești și cele nebisericești, trebuie spus că în Biserică fiecare abatere de la normele de conduită, se apreciază mai întâi sub aspectul ei de păcat și abia în al doilea rând, atunci când este cazul, se apreciază și sub aspectul de încălcare formală a legii. Trebuie adăugat că prin justiția bisericească se urmărește sprijinirea lucrării esențiale a Bisericii, care nu este alta decât mântuirea credincioșilor și se ghidează ca atare după principiul că Biserica *nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu.* (Iezechiel 33,11).²²⁶ Deci se urmărește îndreptarea și restabilirea celor ce păcătuiesc, indiferent în ce fel, pentru a fi ajutați să-și dobândească mântuirea. Ca urmare, justiția bisericească nu urmărește, și nici nu a făcut-o vreodată, lovirea, asuprirea, nici chiar simpla pedepsire a păcătoșilor, pentru a răzbuna legea sau alte asemenea lucruri.²²⁷

Ținându-se seama de aceste elemente, specifice judecății bisericești, încă de la constituirea celor dintâi grupuri de creștini în Biserici locale, toate abaterile de la normele proprii de conviețuire socială, au fost apreciate sub aspectul lor de păcat și au fost supuse judecății aceluia dintre creștini, care se bucurau de un nume mai bun între ceilalți, adică de o autoritate religioasă și morală mai deosebită, apoi slujitorilor bisericești, sau chiar întregii obști sau măcar unei părți a credincioșilor acelei comunități. Că nu era o rânduială prestabilită, precisă în privința unor organe speciale de judecată bisericească în cadrul comunităților sau bisericilor locale, rezultă și din felul în care Sf.Ap.Pavel recomanda creștinilor din Corint să găsească o modalitate de a tranșa între ei neînțelegerile, pentru a nu apela la tribunalele lumești. Cu acest prilej, el nu se referă la vreo rânduială precisă pentru judecarea litigiilor dintre creștini, nici nu amintește vreo normă precisă după care ar trebui să se țină creștinii, pentru a stinge neînțelegerile dintre ei, ci îi muștră pentru că au ajuns până aici, negăsind ei înșiși un mod de a se înțelege, fără a recurge la

²²⁶ Biblia sau Sfânta Scriptură (ediție jubiliară a Sf. Sinod), ed. Institutului Biblic, București, 2001, p.1084

²²⁷ Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca - Drept canonic ortodox, vol.II, ed. Institutului Biblic, București, 1990, p.228-237

cei necredincioși, zicându-le: *nu este oare între voi nici unul înțelept care să poată judeca între frații săi? (I Corinteni 15, 17)*

Dacă nu exista o rânduială precisă pentru primii creștini, exista totuși una generală, care fusese stabilită de Mântuitorul Hristos prin povățuirea dată ucenicilor săi, când le-a spus pilda despre împărăția cerurilor, așezând un copil în mijlocul lor. El le spune astfel: *dacă greșește fratele tău, ceartă-l între tine și el; dacă te ascultă, atunci ai câștigat pe fratele tău, dacă nu te ascultă, mai ia cu tine încă unul sau doi, ca din mărturia unuia sau a doi martori să se lămurească toată pricina, dacă nu ascultă acest lucru spune-l Bisericii, iar dacă nu ascultă nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș. (Matei 18, 15-17)*

Din aplicarea acestei îndrumări s-a născut judecata frățescă și încercarea de împăcare, în cadrul căreia, cei ce se aflau în litigiu se judecau unul pe altul, căutând să se lămurească, spre a stinge neînțelegerea dintre ei.

De la judecata frățescă s-a trecut la judecata în fața unei instanțe formată din doi sau trei creștini, căroră le era supusă cauza în litigiu. Aceasta este prima instanță publică de judecată creștinească, pentru că judecata frățescă sau judecata în doi nu avea caracter public. De la instanța formată din doi sau trei credincioși s-a trecut apoi la instanța formate dintr-un număr mai mare de credincioși până la cuprinderea întregii obști locale într-o astfel de instanță. În asemenea caz, neînțelegerea era deferită Bisericii, adică întregii comunități, formată din credincioși și slujitori.

Pentru toate pricinile dintre creștini, cel dintâi îndrumător și sfetnic a fost părintele lor duhovnicesc, care nu era altul decât episcopul sau preotul. Lui i se adresau aceia dintre frați, ale căror raporturi de dragoste dintre ei se stricaseră prin greșeli involuntare sau prin fărădelegi săvârșite din nesocotință sau din răutate. Aflând acestea, părintele duhovnicesc încerca să-i împăce pe împricinați, rostind o judecată duhovnicească asupra neînțelegerilor iscate între ei. Dacă ei nu erau împăcați de judecata duhovnicului pentru vreo pricină mai gravă în care duhovnicul însuși ezita să se pronunțe singur, chiar dacă era episcop, ci dorea să chibzuiască asupra cazului împreună cu ceilalți slujitori ai săi, ori chiar cu întreaga obște a credincioșilor, atunci împričinații erau poftiți să se înfățișeze înaintea slujitorilor Bisericii, care împreună formau o instanță de judecată care funcționa deja în mod firesc începând cu secolele II-III, sau înaintea întregii obști, care forma cea mai înaltă instanță de judecată pentru creștinii dintr-o comunitate. Oricare din aceste două instanțe judecau fărădelegile, asupra căroră urmau să se pronunțe, sub aspectul lor de păcat. Hotărârea nu se dădea în mod arbitrar sau unilateral de către episcop sau de către vreun preot, ci ea se lua prin consimțământul sau prin votul tuturor membrilor Bisericii locale, iar , iar slujitorii Bisericii o duceau la îndeplinire , supunându-i pe cei găsiți vinovați, unor epitimii determinate, stabilite atât după aprecierea lor, cât și după felul în care găsea de cuviniță și întreaga obște prezentă a credincioșilor.²²⁸

În felul acesta se proceda și la judecarea slujitorilor bisericești, care se făceau vinovați de vreo fărădelege, însă numai în prezența episcopului, care în calitate de întâistătător al tuturor slujitorilor Bisericii era nu numai cârmuitorul, îndrumătorul sau părintele lor duhovnicesc, ci și întâiul lor judecător, nefiind permisă luarea vreunei măsuri împotriva acestora decât cu aprobarea lui. Cu timpul, mai ales pentru a se evita smintelile sau defăimarea clericilor, judecarea acestora a fost dată în seama unei instanțe episcopale formată din episcop și din ceilalți slujitori bisericești, preoți, diaconi și clerici inferiori, care formau așa numitul prezbiteriu. Instanța episcopală a cuprins adeseori și reprezentanți ai credincioșilor dintre oamenii cei mai pricepuți și mai râvnitori, încât ea apare de fapt ca o instanță mixtă, formată din clerici și laici.

---

²²⁸ Ibidem- p. 241

Despre existența unor instanțe de judecată bisericească cu caracter duhovnicesc prin excelență, cum sunt acelea pe care le-am amintit până acum, se găsesc mențiuni în diferite scrieri mai vechi cum sunt cele ale lui Tertulian, Sf. Ciprian sau în Constituțiile apostolice. Toate acestea atestă inexistența unor deosebiri între judecata duhovnicească și cea juridică formală în viața Bisericii. O atare deosebire nici nu se putea face în spiritul autentic al justiției bisericești. Ea a avut la început numai caracter formal, pentru ca apoi această deosebire să apară ca despărțitoare în două a judecării bisericești, adică într-o judecată strict duhovnicească și într-o judecată întocmită după rânduiele judecăților din viața de stat. Dar când a apărut această deosebire? Abia în secolul IV, după ce prin edictul de la Milan din 313, creștinismul a dobândit libertate de manifestare, precum și oarecare sprijin din partea Statului, concretizat în diferite scutiri sau privilegii. Epoca lui Constantin cel Mare este aceea în care se organizează primele instanțe de judecată bisericească, fără aparență că ele ar fi și instanțe duhovnicești, ci cu aparență că sunt instanțe de judecată destinate creștinilor, dar alcătuite și funcționând după toate regulile instanțelor de stat.

Cea dintâi instanță de acest fel și cea mai importantă, care a durat de-a lungul întregii epoci romane și bizantine este instanța episcopală, creată chiar de împăratul Constantin la anul 320, printr-o lege ce va fi reînviată în 323. Potrivit acestei legi, episcopul avea dreptul să judece orice litigii de natură civilă, dintre creștini, dacă aceștia i se adresau lui. De asemenea, el putea judeca și litigiile dintre creștini și necreștini, dacă aceștia din urmă consimțeau să se adreseze instanței episcopale. Nu au fost trecute în competența acestei instanțe, chestiunile penale. Următorii împărați, în special Teodosie cel Mare, au sporit continuu competența instanțelor episcopale, extinzând-o și la chestiunile penale ale clerului, prin diverse dispoziții care s-au respectat de-a lungul întregii epoci bizantine, trecând și în așa zisele nomocanoane sau pravile de diverse feluri pe care biserica Ortodoxă le-a folosit de-a lungul întregului Ev Mediu, până în epoca modernă.

Prin crearea și dezvoltarea instanțelor episcopale, episcopii și celălalt personal pe care îl presupune funcționarea acestor instanțe, trebuiau să cunoască legile de stat și procedura judiciară a Statului, pentru a putea să judece cauzele care li se defereau, dar în același timp au folosit și normele religioase, morale și juridice ale Bisericii, fără de care instanțele episcopale nu s-ar fi deosebit prin nimic de instanțele comune ale Statului.

Paralel cu dezvoltarea instanțelor episcopale, au apărut probabil din epoca lui Iustinian și unele instanțe bisericești superioare celor episcopale, instanțele patriarhale, având o alcătuire mixtă, clericală și laică. Ele erau prezidate de patriarhul de Constantinopol și aveau competență mixtă bisericească și nebisericească, civilă și penală, pentru cauze mai deosebite care prezentau o importanță aparte pentru viața bisericească sau pentru cea de stat. În condițiile create de Iustinian pentru instanțele episcopale, ca și pentru rosturile înalților ierarhi și cu deosebire a patriarhilor în viața publică, apariția unor astfel de instanțe superioare este deplin justificată. Ele au fost cele mai înalte instanțe centrale ale Bizanțului, de atunci încolo numai împăratul având dreptul de a casa hotărârile acestora și de a judeca unele cauze, ca instanța supremă de competență nelimitată, atât în treburile de stat cât și în cele bisericești. Astfel de instanțe sunt amintite până târziu în Imperiul Bizantin, până în secolele X-XI.

Urmașele acestor instanțe centrale și superioare, bisericești și de stat, în statele dezvoltate în aria culturii și a influenței politice și religioase bizantine, au fost așa numitele divanuri domnești, cunoscute și în istoria Țărilor Române.

Dar pe linia dezvoltării instanțelor juridice formale în viața Bisericii, alături de instanța episcopală amintită, au apărut și s-au cristalizat în forme tot mai precise, o seamă de instanțe

strict bisericești, în cadrul cărora nu se judecau decât rareori și numai prin tangență și litigii cu caracter civil, din viața Bisericii.

Care au fost aceste instanțe?

În ordinea apariției și importanței lor, ele au fost următoarele:

1. Instanța episcopală în alcătuirea ei veche, formată numai din clerici și uneori și din laici. În competența lor intra judecarea tuturor cauzelor privitoare la cler, ca și alte cauze iscate între mireni.

2. Instanța horepiscopilor, iar mai târziu a periodevților și în cele din urmă a urmașilor acestora, adică a protopopilor. Această instanță judeca abaterile și litigiile care survineau în viața clerului subordonat horepiscopilor și urmașilor lor, precum și unele cauze în care i se adresau credincioșii simpli.

3. Instanța sinodală autocefală, de tip vechi, dinainte de apariția organizației mitropolitane, adică dinainte de secolul al IV-lea, organizată conform can.34 și 37 apostolic.

4. Instanța mitropolitană apărută în secolul al IV-lea și organizată conform canoanelor 4, 5, 6 ale sinodului I ecumenic.

5. Instanța numită a episcopilor vecini, amintită în diferite canoane din secolul al IV-lea, cum ar fi canonul 14 Antiohia.

6. Instanțele speciale prevăzute de sinodul de la Cartagina pentru judecarea diaconilor, preoților și episcopilor, instanțe formate fiecare din câte un număr determinat de episcopi și anume: instanța sinodală pentru diaconi, formată din 4 episcopi, cea pentru preoți din 7 episcopi și cea pentru episcopi din 12 ierarhi (canoanele 12, 20, 100 Cartagina).

7. Instanța exarhală, adică formată din scaunul central al eparhiei, ca sinod exarhal deplin sau mai restrâns.

8. Instanța patriarhală prevăzută de canoanele 6 II ecumenic, și 9, 17 IV ecumenic.

Acestea sunt instanțele bisericești de judecată formală juridică, constituite paralel cu dezvoltarea organizației Bisericii în cuprinsul Statului roman până la încheierea procesului dezvoltării principalelor demnități bisericești și a principalelor unități organizatorice teritoriale ale Bisericii. Dar în afara acestora, paralel cu ele și ca organe sau instanțe aparte cu caracter excepțional au mai apărut și alte forme sau alte tipuri de instanțe judiciare, care au dobândit importanță în viața Bisericii. Acestea sunt:

1. Instanța reprezentată de sinodul ecumenic, care a dobândit o importanță deosebită mai ales la scaunele patriarhale de Roma și Constantinopol.

2. Instanța sinodală a Bisericilor autocefale, apărute și organizate în decursul dezvoltării vieții bisericești și păstrate până azi.

3. Instanțele excepționale ale judecătorilor aleși dintre episcopi sau dintre ceilalți clerici.

4. Unele căpetenii bisericești, cărora li s-a conferit, fie ca un privilegiu personal, fie în cadrul dezvoltării instanțelor excepționale. Între aceste căpetenii este amintit episcopul Romei (de către canoanele sinodului de la Sardica).

Ca instanțe aparte au mai fost în Biserică, până în zilele noastre, instanțele pentru monahi. Ele au fost create în diferite feluri în cadrul obștilor monahale și apoi s-au dezvoltat, tot în mod neuniform, după ce sinodul IV ecumenic a pus monahismul sub jurisdicția deplină a episcopului locului unde se găsea mănăstirea. Cea mai veche instanță de judecată monahală este starețul sau avva, ori părintele duhovnicesc al unei așezări monahale, după el urmând duhovnicul obișnuiți, apoi consiliul duhovnicilor. Cea mai înaltă instanță de judecată pentru monahi o reprezintă episcopul, care este ajutat de un fel de presbiteriu special pentru judecarea monahilor, numit consistoriu, dicasteriu etc. În sfârșit, pentru a avea posibilitatea unei justificări

asemănătoare cu aceea care s-a creat clerului de mir și episcopilor, s-au organizat și instanțe pentru monahi, la centrele mitropolitane sau patriarhale.

Trebuie spus că de la instanțele inferioare se poate face apel la cele superioare, apelul fiind numit recurs.

În privința raportului de competență dintre diferitele instanțe care judecă după norme formale juridice trebuie subliniată lipsa de calitate a unei instanțe formate numai din clerici, care nu au treaptă arhierescă, de a judeca în apel sau în recurs, cauze care au fost judecate, fie de un singur episcop, fie de mai mulți, constituiți în instanța sinodală. O asemenea practică este contrară principiului ierarhic și deci necanonică.

Instanțele de judecată în epoca modernă

În 1925-1926 are loc o nouă întocmire a instanțelor de disciplină și judecată bisericească. Pe baza *Statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române*, în 1925 s-a întocmit *Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și judecătorești al Bisericii Ortodoxe Române*, cu 317 articole, votat în sesiunea Sf.Sinod din iunie 1926. Era mult deosebit de vechile regulamente. Se institua câte un *consistoriu spiritual eparhial* pe lângă fiecare eparhie, ca primă instanță de judecată. Se compunea din 3 membri titulari și 2 membri supleanți, aleși de Adunarea Eparhială și aprobați de chiriarh, pe termen de 6 ani.

Ceea ce este nou față de vechile legiuiri în materie de judecată bisericească, este crearea *consistoriilor spirituale mitropolitane* pe lângă mitropoliile din București, Iași și Sibiu, formate din 5 membri ordinari și 5 supleanți, câte unul din fiecare eparhie, delegați dec Adunarea Eparhială respectivă, cu aprobarea episcopilor, pe termen de 6 ani. Aceștia judecau în a doua instanță apelurile venite de la consistoriile spirituale eparhiale din circumscripția sa jurisdicțională.²²⁹

La București se creează un *consistoriu spiritual central* format din 5 membri ordinari și 5 supleanți, câte unul de fiecare mitropolie, numiți de către Sf.Sinod, la recomandarea mitropoliilor respective, tot pe termen de 6 ani. Funcționa ca instanță de recurs pentru afacerile disciplinare și judecătorești venite de la consistoriile spirituale mitropolitane. Contra sentințelor de caterisire se făcea recurs doar la Sf.Sinod numai în cazul în care consistoriul spiritual mitropolitan menținea pedeapsa caterisirii pronunțate de un consistoriu spiritual eparhial. Dacă recursul era admis, se judeca de un alt consistoriu spiritual mitropolitan. Pe lângă fiecare instanță se prevedeau posturi de grefieri și alți slujitori în cancelarie. Acuzarea în consistoriul spiritual eparhial o susținea revizorul eparhiei respective, iar în consistoriul spiritual central un delegat al Sf.Sinod, delegat pentru o perioadă de 6 ani. Toate hotărârile instanțelor deveneau executorii numai în urma aprobării chiriarhului respectiv. Procedura tuturor instanțelor era fixată în amănunte de acest regulament, care a rămas în vigoare până în 1948.²³⁰

Astăzi este în vigoare *Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române*,²³¹ întocmit de patriarhul Justinian, votat de Sf.Sinod în ședința din 8 iunie 1949 și aprobat se prezidiul Marii Adunări Naționale la 12 ianuarie 1950. Potrivit acestui regulament, pe lângă fiecare eparhie funcționează câte un consistoriu eparhial (revenindu-se la vechea denumire), alcătuit din 3 membri titulari și 3 supleanți aleși de Adunarea Eparhială și aprobați de episcopi pe termen de 4 ani. La București funcționează un

²²⁹ Magistrand Mircea Păcurariu- *op.cit.*p.977-978

²³⁰ Chiru C.Costescu- *Legi, regulamente, canoane, statute, decizii, jurisprudențe, etc.*, vol.III, București, 1931, p.495 ș.urm.

²³¹ *Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române sub IPS Patriarh Justinian(1948-1953)*-ed.Institutului Biblic, București, 1953, p53-98

consistoriu central bisericesc, alcătuit din 5 membrii, fiecare din ei putând avea câte un supleant, fiind aleși de Adunarea Națională Bisericească și aprobați de patriarh, pe un termen de 4 ani. Acest consistoriu are în competența sa afacerile disciplinare și judecătorești venite pe cale de recurs de la consistoriile eparhiale. Recursurile contra caterisirilor se judecă de către Sf.Sinod, în cazul admiterii lui, cauza urmând să se judece de către consistoriul central bisericesc. Acuzarea în consistoriul eparhial o va face inspectorul eparhial, iar în consistoriul central, inspectorul general bisericesc. Procedura este aproape identică cu cea prevăzută de regulamentul din 1926.

Prin *Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor*, din 1953, s-au înființat *consistorii monahale eparhiale* pe lângă fiecare eparhie, formate din 3 arhimandriți numiți de episcop pe termen de 4 ani și un *consistoriu monahal central* format din 5 arhimandriți, câte unul pentru fiecare mitropolie. Ambele instanțe se conduc după normele consistoriilor eparhiale, respectiv ale consistoriului central bisericesc.²³²

Conform prevederilor noului Statut al Bisericii Ortodoxe Române, instanțele de judecată sunt pentru judecarea în fond: Consistoriul disciplinar protopopesic și consistoriul eparhial, iar pentru judecarea în recurs sunt consistoriile mitropolitane (art. 148 ș.urm. din Statutul BOR).²³³

BIBLIOGRAFIE COMPLEMENTARĂ NECESARĂ APROFUNDĂRII:

- Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Pentru o nouă legislație bisericească*, în rev."Renașterea", nr.3/2001, p.8
- Pr.lect.dr. Irimie Marga, *Principiul jurisdicțional în Biserica Ortodoxă*, în "Revista Teologică", Sibiu, nr.2/2004, p.171-182 și nr.3/2004, p.55-68
- Radu Preda, *Biserica în Stat. O invitație la dezbateri*, Ed. Scripta, 1999, 172p
- Dr.Nifon Mihăiță (edit.), *Kirche-Staat-Gesellschaft. Biserica-Stat-Societate*, Publicațiile Academiei Evanghelice Transilvania, vol.I, Sibiu 2005, 206p
- Radu Carp (coord.), *Un suflet pentru Europa. Dimensiunea religioasă a unui proiect politic*, Ed.Anastasia, București 2005, 370p.
- Dr. Ioan Mateiu, *Dreptul bisericesc de stat în România întregită. Regimul general al cultelor*, București 1926
- *Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române sub IPS Patriarh Justinian(1948-1953)*-ed.Institutului Biblic, București, 1953
- Chiru C.Costescu- *Legi, regulamente, canoane, statute, decizii, jurisprudențe, etc.*, vol.III, București, 1931
- Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Insitutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București,2008

Timpul necesar studiului: între 30 min și 3 h/ zi

VI. ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE:

---

²³² *Ibidem*-385

²³³ *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. Insitutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București,2008

1) Cum ar putea fi valorificată tradiția istorică spre folosul legiuitorului român?

---

2) Care este perspectiva Bisericii asupra problemei discriminării dintre bărbat și femeie?

---

3) Care sunt elementele dreptului de proprietate bisericească?

---

4) Care este prolematica dublei jurisdicții și care ar fi soluția pentru ea?

VII. TESTE DE AUTOEVALUARE:

1. Când a intervenit separarea între Biserică și stat în România?

- a) în vremea regelui Carol I
- b) în vremea lui Alexandru Ioan Cuza
- c) în 1859

2. Când a fost adoptat noul Statut al Bisericii Ortodoxe?

- a) 2006
- b) 1948
- c) 2008

3. Adoptarea unor legi în vremea lui Cuza a determinat

- a) manifestări de stradă
- b) lupta pentru canonicitate
- c) lupta pentru legalitate

TESTE DE EVALUARE:

1. Reprezentanți de seamă ai dreptului civil eclezastic au fost:

- a) Ioan Matei
- b) Valerian Șesan
- c) Antonie Iorgovan

2. Accesul femeilor în Muntele Athos reprezintă, din perspectiva Bisericii

- a) o nedreptate pentru Biserică
- b) egalitatea cetățenilor UE
- c) respectarea constituției europene

3. Problema subiectului dreptul de proprietate bisericească presupune mai întâi:

- a) armonizarea dreptului civil cu legislația europeană
- b) elaborarea de legi fără a ține cont de prevederile legislației cultelor recunoscute
- c) armonizarea dreptului civil religios cu fiecare drept religios intern

4. În Franța există

- a) interdicția de a purta kippa
- b) interdicția de a purta însemne religioase în instituțiile publice
- c) posibilitatea de a purta însemne religioase în instituțiile publice

TEMĂ PENTRU ACASĂ: Pe baza celor prezentate și a bibliografiei recomandate realizați un material referitor la problema subiectului dreptului de proprietate bisericească făcând referire la problemele legate de disputele dintre ortdocși și greco-catolici de după 1989 și exprimându-vă și o părere personală privind modalitățile de soluțioare

TEMA VII - BISERICA ȘI POLITICA DIN PERSPECTIVĂ CANONICĂ

I. OBIECTIVELE SPECIFICE ALE TEMEI:

- studentul să cunoască perspectiva Bisericii referitoare la implicarea clericilor în politică
- studentul să cunoască punctul de vedere al Bisericii față de laici și politică

II. COMPETENȚE SPECIFICE DOBÂNDITE DE STUDENT:

- studentul să fie capabil să prezinte perspectiva Bisericii referitoare la implicarea clericilor în politică

- studentul să fie capabil să prezinte perspectiva Bisericii față de implicarea/neimplicarea în politică

V. CUVINTE CHEIE: BISERICĂ, POLITICĂ, CLERICI, MONAHI, LAICI, PARTID

IV. REZUMAT: Tema prezentată este o temă deosebit de actuală pentru România de după anul 1989, când Biserica Ortodoxă Română a trebuit să-și redefinească relațiile ei cu statul. Potrivit doctrinei canonice ortodoxe, clericii sunt opriți categoric de a face politică de partid, sub pedeapsa caterisirii, pentru că propovăduirea Evangheliei este incompatibilă cu politica de partid. Sunt prezentate succint argumente referitoare la neimplicarea clericilor în politică și poziția fluctuantă a Bisericii.

V. CONȚINUTUL TEMEI VII:

Biserica și politica nu este o temă nouă, ea aparținând subiectului mai larg privind relațiile dintre Biserică și stat. A devenit, însă, o temă deosebit de actuală pentru noi după anul 1989, când Biserica Ortodoxă Română a trebuit să-și redefinească relațiile ei cu statul, în deplină libertate și în acord cu timpurile de astăzi, dar și cu tradiția sa bimilenară.

Dar pentru a analiza, din perspectivă canonic-ortodoxă, raportul dintre Biserică și politică, trebuie mai întâi să explicăm ce înțelegem prin cele două noțiuni puse în relație, fiindcă aceste noțiuni au un sens multiplu.

Astfel, pe de-o parte, noțiunea de *Biserică* face referință, din punct de vedere canonic, la toate cele trei categorii de membri ai Bisericii, respectiv, clerici, laici și monahi. De cealaltă parte, prin noțiunea de *politică* se înțelege atât politica de partid, cât și politica de stat sau politica națională²³⁴.

Având în vedere aceste sensuri, iată că practic ne găsim în fața unui raport multiplu ce caracterizează relațiile dintre Biserică și politică, și anume:

1. Clericii și politica de partid

Acesta este primul sens la care ne gândim, în general, atunci când pronunțăm expresia „Biserica și politica”. Care trebuie să fie atitudinea clericilor față de politica de partid?

Potrivit doctrinei canonice ortodoxe, clericii sunt opriți categoric de a face politică de partid, sub pedeapsa caterisirii. De ce? Pentru că propovăduirea Evangheliei este incompatibilă cu politica de partid. Biserica prin definiție înseamnă comuniunea care trebuie să-i cuprindă pe toți, pe când termenul „partid” vine de la „parte”. În acest sens, clericii nu pot sluji, în același timp, și tuturor și numai unei singure părți. Misiunea clericilor este de a propovădui Evanghelia, iar nu platformele-program. Pastorația urmărește câștigarea credincioșilor pentru Împărăția lui

²³⁴ Politica de partid este politica pe care o promovează fiecare partid în parte. Politica de stat este politica pe care o promovează statul, la un moment dat, prin conjugarea tuturor politicilor de partid. Practic, politica de stat izvorăște din politicile de partid (mai ales din politica partidelor aflate la putere), dar ea transcende partidismul. Identificarea politicii de stat în mod exclusiv cu politica unui partid este o anomalie, care s-a produs numai în timpul dictaturilor partidului unic conducător. În cazul României, „politica de stat” poate fi numită și „politică națională”, pentru că art. 1, par. (1) din Constituția României din 1991 prevede că „România este stat național”, cf. Dr. Ovidiu Ținca, *Constituții și alte texte de drept public*, Oradea, 1997, p. 101.

Dumnezeu, iar nu pentru o anumită orientare politică.

Cu alte cuvinte, pastorația transcende politica. A face politică înseamnă coborârea în imanent, în interese înguste și viziuni temporare. În schimb, a face pastorație înseamnă exact contrariul politicii, adică urcarea duhovnicească spre cele veșnice, lepădarea de sine și de propriile interese, având mereu în minte și în inimă o viziune eshatologică asupra lumii.

Starea de incompatibilitate dintre misiunea preoțească și „grijile lumești” s-a constatat încă din perioada primară a Bisericii. Sf. Ap. Pavel vorbind despre ostașul lui Hristos spune că „nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții dacă vrea să-i placă celui ce l-a adus în oaste” (2 Tim. 2, 4). Acest principiu scripturistic a fost întocmai împlinit și de Sf. Părinți care au dat numeroase canoane ce opresc pe clerici de la activități nepotrivite cu preoția.

Astfel, canonul 6 apostolic prevede ca „*episcopul, preotul sau diaconul să nu ia asupra sa purtări de grijă lumești, iar de nu, să se caterisească*”²³⁵.

Canonul 81 apostolic argumentează că nimeni nu se poate coborî la grijile politice (lumești), pentru că „*nimeni nu poate sluji la doi domni (Mt. 6, 24)*”²³⁶.

Canonul 83 apostolic prevede că grijile politice sunt incompatibile cu preoția, fiindcă „*cele ale Cezarului sunt ale Cezarului și cele ale lui Dumnezeu sunt ale Lui Dumnezeu*” (Mt. 22, 21)²³⁷.

La Sinodul IV ecumenic (451), prin canoanele 3 și 7, se oprește imixtiunea clerului în problemele politice, sub pedeapsa caterisirii. Pe de altă parte, prin canonul 12 al aceluiași sinod, se interzice și imixtiunea statului (politicului) în problemele bisericesti.

La Sinodul VII ecumenic (787), reluându-se această problemă, prin canonul 10 s-a hotărât ca clericii care „*părăsindu-și parohia lor... aleargă la dregătorii lumești..., pe aceștia nu este îngăduit a-i primi la nici un fel de casă sau biserică*”²³⁸, de aceea ori să înceteze, ori să se caterisească.

Interdicția clericilor de a se implica în dregătoriile politice este reluată și de canonul 16 Cartagina (419) și canonul 11, I-II Constantinopol (861).

Potrivit sfintelor canoane misiunea pastorală este, așadar, incompatibilă cu activitatea politică de partid.

Din nefericire, după anul 1989, unii episcopi și preoți ortodocși au intrat în diferite partide și au candidat la alegeri din partea acestor partide. Rezultatul a fost defavorabil pentru că antipatia la adresa acestor partide s-a revărsat și asupra lor.

Mai mult, în Parlamentul României au existat preoți ortodocși din partea unor partide concurente. Necanonicitatea acestei situații s-a putut vedea și din faptul că acești preoți parlamentari nu au putut să acționeze *unitar* corespunzător credinței lor, ci *divergent* conform politicii de partid pe care au reprezentat-o întrebarea este: ce a fost mai important pentru ei, credința ortodoxă în baza căreia au devenit preoți sau orientarea politică în baza căreia au devenit parlamentari?

În timpul mandatului lor, acești preoți parlamentari și-au părăsit parohiile lor, ori acest fapt, conform canoanelor 36 apostolic și 10, de la Sinodul VII ecumenic, sa pedepsește cu caterisirea²³⁹.

²³⁵ Arhid. Prof. Dr. N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1993, p. 11.

²³⁶ Ibidem, p. 48.

²³⁷ Ibidem, p. 49.

²³⁸ Ibidem, p. 169.

²³⁹ Din păcate, acești preoți-parlamentari au fost doar „suspendați” din postul de paroh pe perioada mandatului, de către episcopii lor. Or, această procedură de suspendare este, în mod practic, nu o pedeapsă, ci o favoare, pentru ca

În situații similare s-au aflat și preoții care au candidat pentru funcții administrative locale de stat (primar), fapt prin care au neglijat misiunea lor pastorală și au diminuat autoritatea lor duhovnicească²⁴⁰.

Pornind de la această realitate și luând în considerare principiile canonice ortodoxe, în februarie 1996, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a dat un comunicat privind poziția Bisericii în perspectiva alegerilor, prin care clericilor li se recomandă *abținerea* de la activitățile politice de partid. Din nefericire, aceasta a fost doar o *precizare*, deși, conform sfintelor canoane, ea ar fi trebuit să fie o *hotărâre* prevăzută cu pedeapsa caterisirii²⁴¹.

Abia în anul 2004, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat o hotărâre clară de interzicere a înscrierii clericilor în partidele politice²⁴². Cei care, la acea dată, erau deja membrii de partid, li s-a dat posibilitatea de a se decide pentru una din cele două: preoția sau activismul de partid. Rezultatul acestei hotărâri a fost evident, în Parlamentul României, ales în 2004, nu au mai fost preoți-parlamentari.

Prin urmare, dreptul canonic ortodox oprește clericii de a se implica în politica de partid, din două motive:

a) mai întâi pentru că politica de partid presupune coborârea clericilor de la propovăduirea credinței creștine, la afirmarea ideologiilor echivoce (și de cele mai multe ori ieftine) de partid,

b) și, apoi, pentru că politica de partid îi obligă pe clerici să renunțe, practic, la activitatea lor misionar-pastorală spre a lucra la afirmarea partidului sau a exercita diferite funcții politice.

Aceste două aspecte constrâng clericii implicați în politica de partid la compromisuri inadmisibile. *Preotul trebuie să rămână preot*, fără suspendări, fără întreruperi, fără pauze. Realitatea istorică a dovedit de atâtea ori, în mod indubitabil, că partidul a dus la compromiterea preotului, iar nu preotul la metamorfozarea partidului. Acesta este și motivul pentru care pedeapsa canonică pentru clericul care se coboară la politica de partid este maximă: caterisirea²⁴³.

2. Clericii și politica națională

Dacă clericii sunt opriți de sfintele canoane de la politica de partid, aceasta nu înseamnă

---

la expirarea mandatului preoții în cauză s-au întors fără griji la postul de paroh inițial, păstrat pe seama lor.

²⁴⁰ După 1989 au fost numeroși preoți care au candidat la funcția de primar. Acest fapt este nepotrivit cu sfintele canoane. Incompatibilitatea de funcții s-a văzut și din împărțirea nefirească a preotului între altar și fotoliul de primar. Cel mult, preotul poate fi consilier local ales sau numit, nu pe liste de partid, ci ca reprezentant al comunității ortodoxe locale. În felul acesta, preotul-consilier (sfătuitor sau sfetnic, după titulatura veche) poate fi, în cadrul consiliului local, vocea competentă a Bisericii ortodoxe locale și a valorilor creștine tradiționale.

²⁴¹ Comunicat Nr.1066/1996: “Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit în ședință plenară în zilele de 13-14 februarie 1996, face următoarele precizări în perspectiva alegerilor locale, parlamentare și prezidențiale din România, care vor avea loc în anul acesta: (...) în conformitate cu sfintele canoane, episcopii, preoții și diaconii, ca părinți duhovnicești ai tuturor credincioșilor, se vor abține de a candida la alegeri pentru a deveni deputați sau senatori”, cf. “Hotărâri ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române referitoare la activitatea bisericească (1986-2002)”, Galați 2003, p.65.

²⁴² Hotărârea nr.410/2004 luată de Sf. Sinod în cadrul lucrărilor dintre 10-13 februarie 2004.

²⁴³ Unii teologi și-au exprimat părerea că intrarea preotului în politică, și prin aceasta în parlament, este o necesitate pentru că astăzi nu se mai permite episcopilor să fie membrii de drept în Parlamentul României. Aceasta este însă o soluție de compromis. Or, după părerea noastră, compromisul nu poate duce la progres. Soluția reală ar fi lupta insistentă a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru recuperarea dreptului istoric pierdut, pentru prima dată, prin Constituția din 1991, ca episcopii să redevină membrii de drept în Parlamentul României. Sau, cel puțin, rezervarea dreptului, prin lege, de participare a episcopilor la consultările privind deciziile în probleme morale majore ale societății.

că Biserica trebuie să rămână total indiferentă față de politica națională, adică politica generală a statului nostru național. Aici lucrurile stau exact invers. Clericii sunt obligați moral, prin hirotonia lor, să propovăduiască Evanghelia la toată făptura și să urmărească întruparea ei în realitățile cotidiene. De aceea evoluția generală a societății nu trebuie să fie un lucru străin clericilor. Această evoluție trebuie să fie pătrunsă de duhul lui Hristos. Chiar dacă societatea se vrea astăzi a fi profană, Biserica trebuie să lupte pentru încreștinarea ei, deci inclusiv pentru încreștinarea politicii generale a statului. Apărarea valorilor creștine și a identității noastre spirituale este misiunea fundamentală a Bisericii noastre.

Din acest motiv, clericii *trebuie* să se implice în politica națională, nu de pe pozițiile politice de partid și ale intereselor lor, ci *de pe propria poziție*, de slujitori ai Evangheliei lui Hristos, urmărind întruparea credinței creștine ortodoxe în această politică. Altfel spus, preoții trebuie să se implice în politica națională a statului nostru, nu ca membri de partid, „renunțând” temporar la preoție, ci ca *preoți ortodocși*, refuzând interesele partinice, în schimbul apărării intereselor Bisericii noastre naționale și ale neamului românesc.

Aceasta a fost și rațiunea pentru care, până în anul 1948, patriarhul, mitropoliții și episcopii eparhioți ai Bisericii Ortodoxe Române au fost membri de drept ai Parlamentului României, adică reprezentanți nu ai unor partide, ci ai Bisericii și neamului nostru²⁴⁴. Din această perspectivă patriarhul Miron Cristea a putut fi președinte al Consiliului de Miniștri și chiar președinte al Consiliului de Regență (adică primul om în stat după Regele Mihai), slujind valorile și interesele statului românesc și Bisericii străbune, iar nu interese restrânse de partid²⁴⁵.

După 1948, deși numai formal, dreptul patriarhului Bisericii Ortodoxe Române de a fi membru în parlamentul de atunci („Marea Adunare Națională”) a fost păstrat.

Așa ar fi trebuit să fie și după anul 1989. Din păcate, modelul urmat de politicienii noștri a fost unul străin de tradiția răsăriteană și românească. După perioada comunistă ne-am abătut și mai mult de la propriile noastre valori, urmând, din nefericire, modele străine de spiritualitate și cultura noastră. Tragedia noastră este că Răsăritul comunist ne-a tăiat rădăcinile, iar Apusul secularizant ne-a dat modele improprii.

În felul acesta, luând model apusean inadecvat, Constituția României din anul 1991 n-a mai permis reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române de a mai fi membri de drept în Parlamentul României. S-a distrus astfel, în numele „democrației”, un drept și o tradiție veche ca și poporul român.

Criza de autoritate în care s-a aflat sinodul Bisericii Ortodoxe Române după anul 1989 a favorizat autorii Constituției românești din anul 1991 să elimine, fără scrupule, acest drept - după părerea noastră - inalienabil.

Acest handicap va trebui depășit în viitor. Biserica Ortodoxa Română ar trebui să ceară în mod imperios, revenirea la tradiția noastră creștină și românească prin care reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, alături de reprezentanții tuturor cultelor legale, să fie membri de drept în Parlamentul României. Ideea că Uniunea Europeană nu ar permite prezența clericilor în parlamentele naționale este falsă, pentru că Uniunea Europeană nu a impus nici unui stat membru un anumit model. Singura cerință a Uniunii Europene este respectarea principiilor democrației, iar democrația nu se poate opune Bisericii.

Implicarea consecventă a Bisericii noastre, a clericilor, în politica națională este, în felul

---

²⁴⁴ Cf. art. 76, pct. 2 din Constituția României din 1866; art. 72, pct. b și c din Constituția României din 1923; art. 64, pct. c și d din Constituția României din 1938; vezi Dr. Ovidiu Ținca, *op.cit.*, p. 18, 33 și 52-53.

²⁴⁵ Elie Miron Cristea, *Note ascunse. Însemnări personale (1895—1937)*, Cluj-Napoca, 1999, 175 p. Filosoful Nae Ionescu nu a agreat deloc acest fapt, considerând că Patriarhul Miron s-a înregimentat prea mult în cele lumești.

acesta, mai mult decât necesară, pentru apărarea identității, spiritualității și culturii naționale, pentru înrădăcinarea valorilor creștine în societatea noastră. Altfel Biserica va fi marginalizată tot mai mult, credința creștină va fi ignorată, iar politica românească își va pierde iremediabil verticalitatea.

3. Laicii și politica

În privința raportului laicilor ortodocși cu politica, lucrurile sunt mai simple. Aici Biserica și sfintele canoane nu i-au oprit pe creștini de la implicarea lor în orice formă de politică, singura condiție care s-a impus de la sine a fost aceea de a fi și a rămâne mereu creștini ortodocși adevărați, apărători ai duhului Evangheliei lui Hristos. Dreptul creștinilor laici de a se implica în politică vine și din faptul firesc că credinciosul și cetățeanul sunt una în persoana umană, între cele două realități nu se poate face separație. Singurul mod de separație între cele două identități este suprimarea existenței uneia dintre ele.

Prin urmare, Biserica nu-i oprește pe creștinii ei laici de a face fie politică de partid, fie de a se implica în politica națională, ba mai mult, le recomandă acestora de a se implica în politică, în convingerea că, în felul acesta, societatea nu se va îndepărta de valorile creștine. Acolo unde nu sunt valori creștine, nu poate fi o politică adevărată, iar existența umană riscă să cadă, dacă nu într-o societate violentă, cel puțin într-o societate păgână.

În societatea secularizată de astăzi apărarea valorilor creștine este o misiune de mare actualitate, de aceea Biserica trebuie să-i încurajeze vizibil pe creștini de a se implica în politica de partid și în politica națională, în vederea biruinței Evangheliei lui Hristos.

4. Monahii și politica

Monahii sunt creștinii care, depunând voturile monahale, se retrag din această lume, pentru a duce o viață curată, dăruită total lui Hristos. Este practic o moarte spirituală pentru această lume în vederea nașterii la o viață nouă în Hristos. De aceea slujba tunderii în monahism se aseamănă unui parastas, iar călugărul primește un nume nou, renunțând la cel folosit în lume până în momentul tunderii.

Fiind o moarte spirituală, tunderea în monahism înseamnă renunțarea și la exercitarea drepturilor civile care presupun implicarea în viața socială. Din această perspectivă monahii trebuie să se abțină de la orice implicare în viața politică a societății. Acesta este și conținutul canoanelor 3, 4 și 7 de la Sinodul IV ecumenic (451), care îl opresc pe monah, sub pedeapsa caterisirii, să se amestece în orice formă de politică.

Canonul 4, de la Sinodul IV ecumenic prevede că „*cei ce trăiesc în viața monahală să se supună episcopului, să păzească liniștea și să petreacă numai în post și rugăciune, rămânând neîncetat în locurile în care au fost rânduiți, să nu tulbure treburile bisericești și nici cele ale vieții obștești, nici să nu se amestece în ele părăsindu-și mănăstirile lor*”²⁴⁶.

Prin urmare, viața monahală și politica sunt două lucruri care, din punct de vedere canonic, nu pot coexista. Mai mult chiar, monahii trebuie să se abțină și de la exercitarea dreptului de vot, ca unii care au părăsit lumea și interesele ei. Singurul mod în care monahii pot influența societatea este cel spiritual-cultural, așa cum de-altfel s-a și întâmplat în istorie.

*

În concluzie, raportul Biserică-politică este un raport complex, de aceea numai nuanțarea

---

²⁴⁶ Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 80.

lui duce la o înțelegere corectă. Astfel, clericii sunt opriți de la politica de partid, dar nu sunt opriți de la implicarea lor în politica națională în vederea apropierii ei de Evanghelia lui Hristos. Laicilor li se recomandă implicarea atât în politica de partid, cât și în politica națională, în spirit creștin, iar monahii sunt opriți de la orice activitate care i-ar reîntoarce la viața lumească.

Episcopul și canonistul Nicodim Milaș, comentând canonul 6 apostolic care oprește implicarea clericilor în „grijile lumești”, notează: „*Serviciul lumesc public nu poate avea nimic în comun cu serviciul preoțesc. Puterea lumească unită cu funcțiunea preoțească ar slăbi și ar altera importanța spirituală a celei din urmă. L-ar constrânge pe purtătorul aceleia, spre dauna misiunii și scopului ei nemijlocit, a se îndeletnici de lucruri lumești și de interesele pământești ale oamenilor și prin aceasta s-ar împiedica dezvoltarea influenței spirituale depline și libere, pe care preoția trebuie să o exercite asupra conștiinței și vieții lor morale, și, ceea ce este mai presus de toate, prin aceasta preoția s-ar înstrăina cu totul de pilda, spiritul și voința lui Iisus Hristos. Întemeietorul divin al Bisericii creștine, Carele nici însuși nu a ocupat și nici învățăceilor Săi nu le-a permis să ocupe vreo funcțiune de acest fel, ba nu le-a permis să participe la nici o afacere publică de stat. Împărăția Mea nu este din lumea aceasta – a răspuns Hristos când I s-a pus întrebarea despre împărăția Lui (Ioan 14, 36)*”²⁴⁷.

Aceste cuvinte nu și-au pierdut cu nimic actualitatea. Ba mai mult, ele ne sugerează că raportul dintre Biserică și politică va fi în deplină normalitate numai prin respectarea riguroasă a prevederilor sfințelor canoane.

BIBLIOGRAFIE COMPLEMENTARĂ NECESARĂ APROFUNDĂRII:

- Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. I, partea I, Arad, 1930
- Dr. Ovidiu Ținca, *Constituții și alte texte de drept public*, Oradea, 1997, p. 101.

Timpul necesar studiului: între 30 min și 3 h/ zi

VI. ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE:

1) *De ce îi oprește dreptul canonic ortodox pe clerici să se implice în politică?*

---

2) *Care e perspectiva canonică referitoare la monahi și politică?*

---

²⁴⁷ Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. I, partea I, Arad, 1930, p. 309.

3) Care a fost contribuția clericilor în politica națională?

VII. TESTE DE AUTOEVALUARE:

1. Potrivit doctrinei canonice ortodoxe clericii

- a) pot face politică
- b) nu pot face politică
- c) pot face politică doar la nivel european

2. Sf.Sinod al BOR a cerut clericilor

- a) să se implice activ în politică
- b) să candideze doar la Parlament
- c) să nu se implice

3. După 1948 patriarhul era:

- a) membru în Marea Adunare Națională
- b) membru în Comitetul Central

TESTE DE EVALUARE:

1. Ce funcție a îndeplinit patriarhul Miron Cristea?

- a) președintele Consiliului de Regență
- b) președintele Marii Adunări Naționale
- c) prim-ministru

2. Monahilor li se interzice impicarea în politică prin

- a) canonul 14 de la sinodul 1 ecumenic
- b) canonul 4 de la sinodul IV ecumenic
- c) canonul 102 de la sinodul Trulan

3. Ce pedeapsă prevăd canoanele 3 și 7 de la sinodul IV ecumenic pentru clerici care se vor implica în politică?

- a) închisoarea
- b) judecata

c) caterisirea

TEMĂ PENTRU ACASĂ: Faceți o scurtă prezentare a implicării clericilor în politica națională, cu privire specială asupra prezenței și implicării lor la marile evenimente din viața poporului român.

ANEXE

Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române

Dispoziții generale

Art. 1

Biserica Ortodoxa Romana este comunitatea crestinilor ortodocsi, clerici, monahi si mireni, constituiti canonic in parohii si manastiri din eparhiile Patriarhiei Romane aflate in interiorul si in afara granitelor Romaniei, care marturisesc pe Dumnezeu in Sfanta Treime, Tatal, Fiul si Duhul Sfânt, pe temeiul Sfintei Scripturi si al Sfintei Traditii, si participa la viata Bisericii prin aceleasi Sfinte Taine, slujbe liturgice si randuiri canonice.

Art. 2

- (1) Biserica Ortodoxa Romana, de origine apostolica, este si ramane in comuniune si unitate dogmatica, liturgica si canonica cu Biserica Ortodoxa universala.
- (2) Biserica Ortodoxa Romana este autocefala si unitara in organizarea si in lucrarea sa pastorală, misionara si administrativa.

Art. 3

- (1) Biserica Ortodoxa Romana are conducere sinodala ierarhica, potrivit invataturii si canoanelor Bisericii Ortodoxe si traditiei sale istorice.
- (2) Biserica Ortodoxa Romana se administreaza in mod autonom prin organisme proprii reprezentative, constituite din clerici si mireni, potrivit Sfintelor canoane, dispozitiilor prezentului statut si altor dispozitii ale autoritatii bisericesci competente.

Art. 4

- (1) Biserica Ortodoxa Romana este autonoma fata de stat si fata de alte institutii.
- (2) Biserica Ortodoxa Romana stabileste relatii de dialog si cooperare cu statul si cu diferite institutii pentru implinirea misiunii sale pastorale, spiritual-culturale, educationale si social-filantropice.

Art. 5

- (1) Biserica Ortodoxa Romana ii cuprinde pe crestini ortodocsi din tara si pe crestini ortodocsi romani din afara granitelor tarii, precum si pe cei primiti canonic in comunitatile ei.
- (2) Biserica Ortodoxa Romana este nationala si majoritara, potrivit vechimii apostolice, traditiei, numarului de credinciosi si contributiei sale deosebite la viata si cultura poporului roman.

Biserica Ortodoxa Romana este Biserica neamului romanesc.

Partea I - Organizarea

Art. 6-(1) Biserica Ortodoxa Romana este organizata ca patriarhie, cu titulatura "Patriarhia Romana".

(2) Patriarhia Romana cuprinde eparhii (arhiepiscopii si episcopii), grupate in mitropolii, precum si alte unitati, in interiorul sau in afara granitelor Romaniei, dupa cum urmeaza:

A. In interiorul granitelor Romaniei:

I. Mitropolia Munteniei si Dobrogei, cuprinzand:

1. Arhiepiscopia Bucurestilor, cu sediul in municipiul Bucuresti;
2. Arhiepiscopia Tomisului, cu sediul in municipiul Constanta;
3. Arhiepiscopia Targovistei, cu sediul in municipiul Targoviste;
4. Episcopia Argesului si Muscelului, cu sediul in municipiul Curtea de Arges;
5. Episcopia Buzaului si Vrancei, cu sediul in municipiul Buzau;
6. Episcopia Dunarii de Jos, cu sediul in municipiul Galati;
7. Episcopia Sloboziei si Calarasilor, cu sediul in municipiul Slobozia;
8. Episcopia Alexandriei si Teleormanului, cu sediul in municipiul Alexandria;
9. Episcopia Giurgiului, cu sediul in municipiul Giurgiu;
10. Episcopia Tulcii, cu sediul in municipiul Tulcea;

II. Mitropolia Moldovei si Bucovinei, cuprinzand:

11. Arhiepiscopia Iasilor, cu sediul in municipiul Iasi;
12. Arhiepiscopia Sucevei si Radautilor, cu sediul in municipiul Suceava;
13. Episcopia Romanului, cu sediul in municipiul Roman;
14. Episcopia Husilor, cu sediul in municipiul Husi;

III. Mitropolia Ardealului, cuprinzand:

15. Arhiepiscopia Sibiului, cu sediul in municipiul Sibiu;
16. Episcopia Covasnei si Harghitei, cu sediul in municipiul Miercurea-Ciuc;

IV. Mitropolia Clujului, Albei, Crisanei si Maramuresului, cuprinzand:

17. Arhiepiscopia Vadului, Feleacului si Clujului, cu sediul in municipiul Cluj-Napoca;
18. Arhiepiscopia Alba Iuliei, cu sediul in municipiul Alba Iulia;
19. Episcopia Ortodoxa Romana a Oradiei, cu sediul in municipiul Oradea;
20. Episcopia Ortodoxa Romana a Maramuresului si Satmarului, cu sediul in municipiul Baia Mare;
21. Episcopia Salajului, cu sediul in municipiul Zalau;

V. Mitropolia Olteniei, cuprinzand:

22. Arhiepiscopia Craiovei, cu sediul in municipiul Craiova;
23. Episcopia Ramnicului, cu sediul in municipiul Ramnicu Valcea;
24. Episcopia Severinului si Strehaiei, cu sediul in municipiul Drobeta-Turnu Severin;

25. Episcopia Slatinei, cu sediul in municipiul Slatina;

VI. Mitropolia Banatului, cuprinzand:

26. Arhiepiscopia Timisoarei, cu sediul in municipiul Timisoara;

27. Episcopia Aradului, Ienopolei, Halmagiului si Hunedoarei, cu sediul in municipiul Arad;

28. Episcopia Caransebesului, cu sediul in municipiul Caransebes;

29. Episcopia Daciei Felix, cu sediul administrativ in Varset;

30. Episcopia Ortodoxa Romana din Ungaria, cu sediul in Gyula;

VII. Unitati dependente direct de Patriarhia Romana: Vicariatul Ortodox Ucrainean, cu sediul in municipiul Sighetu Marmatiei.

B. In afara granitelor Romaniei:

I. Mitropolia Basarabiei, autonoma si de stil vechi si Exarhat al Plaiurilor, cuprinzand:

31. Arhiepiscopia Chisinaului, cu sediul in municipiul Chisinau;

32. Episcopia de Balti (fosta a Hotinului), cu sediul in orasul Balti;

33. Episcopia Basarabiei de Sud (fosta de Cetatea Alba-Ismail), cu sediul in orasul Cantemir;

34. Episcopia Ortodoxa a Dubasarilor si a toata Transnistria (fosta Misiunea Ortodoxa Romana din Transnistria), cu sediul la Dubasari;

II. Mitropolia Ortodoxa Romana a Europei Occidentale si Meridionale, cuprinzand:

35. Arhiepiscopia Ortodoxa Romana a Europei Occidentale, cu sediul la Paris;

36. Episcopia Ortodoxa Romana a Italiei, cu sediul la Roma;

37. Episcopia Ortodoxa Romana a Spaniei si Portugaliei, cu sediul la Madrid;

III. Mitropolia Ortodoxa Romana a Germaniei, Europei Centrale si de Nord, cuprinzand:

38. Arhiepiscopia Ortodoxa Romana a Germaniei, cu sediul la Nurnberg;

39. Episcopia Ortodoxa Romana a Europei de Nord, cu sediul la Stockholm;

IV. (40) Arhiepiscopia Ortodoxa Romana a celor doua Americi, cu sediul la Chicago;

V. (41) Episcopia Ortodoxa Romana a Australiei si Noii Zeelande, cu sediul la Melbourne;

VI. Reprezentante ale Patriarhiei Romane: Asezamintele Romanesti de la Locurile Sfinte (Ierusalim, Iordan si Ierihon), Parohia Ortodoxa Romana de la Sofia (Bulgaria), Reprezentanta Patriarhiei Romane pe langa institutiile europene (Bruxelles);

VII. Unitatile ortodoxe romane care pastreaza legaturi spirituale si culturale cu Patriarhia Romana: Asezamintele Romanesti din Sfantul Munte Athos (Prodromu, Lacu si altele).

Art. 7

(1) Infiintarea, desfiintarea, modificarea teritoriala si schimbarea titulaturii mitropoliilor, arhiepiscopiilor si episcopiilor se fac prin hotarari ale Sfintului Sinod, tinandu-se seama de cerintele pastoral-misionare si luandu-se in considerare organizarea administrativ-teritoriala a statului.

(2) Titulatura mitropolitilor, arhiepiscopilor si episcopilor este cea a mitropoliei sau a eparhiei in care pastoresc. Titulatura episcopilor-vicari patriarhali, a episcopilor-vicari si a arhierilor-vicari se stabileste de Sfantul Sinod, la propunerea Patriarhului pentru episcopii-vicari patriarhali si a chiriarhului locului pentru episcopii-vicari si arhierii-vicari.

(3) Ierarhii eparhiosi din unele scaune chiriarhale cu trecut istoric recunoscut si cu importanta pastoral-misionara, administrativa si cultural-nationala, care s-au distins printr-o slujire chiriarhala deosebita si indelungata a Bisericii, la propunerea Patriarhului, facuta in consultare cu Sinodul Permanent, pot primi, cu aprobarea Sfantului Sinod, ranguri cu titlu personal, de mitropolit onorific cei dintre arhiepiscopi si de arhiepiscop onorific cei dintre episcopi, eparhia pastrandu-si in continuare locul stabilit in dipticele canonic si administrativ al Bisericii Ortodoxe Romane. De asemenea, episcopiile vechi pot deveni arhiepiscopii, pe baza unei motivatii temeinice.

(4) Membrii Sfantului Sinod carora li se acorda ranguri onorifice cu titlu personal vor fi inscrisi in lista membrilor Sfantului Sinod si pomeniti la slujbele religioase dupa mitropolitii, respectiv dupa arhiepiscopii din ordinea administrativa a Bisericii Ortodoxe Romane.

(5) Succesorii in scaunul arhiepiscopilor si episcopilor care au primit ranguri onorifice cu titlu personal nu preiau dreptul de a folosi aceste ranguri.

(6) Hotararile luate in temeiul prevederilor alin. (1), (2) si (3) din prezentul articol se comunica ministerului de resort.

Art. 8

(1) Organizarea canonica si pastorala a credinciosilor ortodocsi romani din afara granitelor Romaniei se asigura de catre Sfantul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romane.

(2) Episcopiile, arhiepescopiile, mitropoliile si alte unitati bisericesci din afara granitelor tarii sunt organizate si functioneaza in conformitate cu statutele proprii, aprobate de Sfantul Sinod, concordante cu Statutul pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane.

Capitolul I - Organizarea centrala

Art. 9

In Biserica Ortodoxa Romana la nivel central functioneaza:

I. Organisme centrale deliberative:

- A. Sfantul Sinod;
- B. Sinodul Permanent;
- C. Adunarea Nationala Bisericeasca;

II. Organisme centrale executive:

- A. Patriarhul;
- B. Consiliul National Bisericesc;
- C. Permanenta Consiliului National Bisericesc;

III. Organisme centrale administrative:

- A. Cancelaria Sfantului Sinod;
- B. Administratia Patriarhala.

Dispozitii comune

Art. 10

- (1) Organismele centrale deliberative si executive bisericesci sunt valabil constituite cu prezenta a cel putin doua treimi din numarul membrilor lor si iau hotarari, de regula, cu votul a jumatate plus unu din numarul membrilor prezenti.
- (2) Validarea sau invalidarea mandatelor membrilor clerici si mireni alesi se face de catre Adunarea Nationala Bisericeasca.
- (3) Convocarea organismelor centrale deliberative, cu precizarea ordinii de zi, se face de catre presedinte, cu cel putin 14 zile inainte de data fixata pentru sedinta, iar in cazuri exceptionale, in cel mai scurt timp posibil.
- (4) Deschiderea si inchiderea sedintelor de lucru ale organismelor centrale deliberative si executive se face de catre presedinte.
- (5) Procesul-verbal al fiecarei sedinte de lucru a organismelor centrale deliberative si executive se semneaza de presedinte si de secretarii desemnati.
- (6) Hotararile organismelor centrale deliberative si executive sunt obligatorii pentru intreaga Biserica Ortodoxa Romana.

Sectiunea I - Organisme centrale deliberative

A. Sfantul Sinod

Art. 11

Sfantul Sinod este cea mai inalta autoritate a Bisericii Ortodoxe Romane, in toate domeniile ei de activitate.

Art. 12

- (1) Sfantul Sinod se compune din Patriarh si toti mitropolitii, arhiepiscopii, episcopii eparhioti, episcopii-vicari patriarhali, episcopii-vicari si arhieriei-vicari in functiune. Ierarhii in functie au indatorirea de a-si desfasura activitatea in cooperare sinodala, supunandu-se hotararilor Sfantului Sinod si prevederilor prezentului statut. De asemenea, ierarhii retrasi din functie au indatorirea de a pastra disciplina canonica sinodala.
- (2) Presedintele Sfantului Sinod este Patriarhul. In lipsa Patriarhului, presedinte al Sfantului Sinod este, in ordine, mitropolitul Moldovei si Bucovinei, mitropolitul Ardealului, mitropolitul Clujului, Albei, Crisanei si Maramuresului, mitropolitul Olteniei, mitropolitul Banatului, ceilalti mitropoliti, arhiepiscopi sau episcopi, in conformitate cu ordinea canonica a eparhiilor din Patriarhia Romana (diptice).
- (3) Secretarul Sfantului Sinod este unul dintre episcopii-vicari patriarhali desemnat de plenul acestuia, la propunerea Patriarhului.

Art. 13

Sfantul Sinod se intruneste anual in cel putin doua sedinte de lucru in perioadele de primavara si toamna, iar in sedinte extraordinare, ori de cate ori este nevoie. Sfantul Sinod se poate intruni si in sedinte solemne.

Art. 14

Atributiile Sfantului Sinod sunt:

- a) pastreaza unitatea dogmatica, liturgica si canonica in Biserica Ortodoxa Romana, precum si comuniunea cu intreaga Biserica Ortodoxa;
- b) examineaza orice problema de ordin dogmatic, liturgic, canonic si pastoral-misionar, pe care o solutioneaza in conformitate cu invatatura Bisericii Ortodoxe, si hotaraste, potrivit Sfintelor canoane, asupra problemelor bisericesci de orice natura;
- c) hotaraste cu privire la sfintirea Sfantului si Marelui Mir, potrivit cerintelor pastoral-misionare din Biserica Ortodoxa Romana;
- d) hotaraste in privinta canonizarii sfintilor si emite tomosul de proclamare a canonizarii;
- e) exprima pozitia oficiala a Bisericii Ortodoxe Romane asupra proiectelor de acte normative ale statului referitoare la activitatea cultelor, la invatamantul teologic si religios, la asistenta sociala si religioasa, la patrimoniul cultural-national, in special cel bisericesc, precum si in alte domenii de interes bisericesc si social;
- f) aproba, cu o majoritate de doua treimi din numarul membrilor prezenti, Statutul pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane si hotaraste asupra modificarii acestuia;
- g) aproba regulamentele bisericesci intocmite in conformitate cu prezentul statut;
- h) initiaza si aproba acorduri si parteneriate cu statul si cu alte institutii in domenii de interes general bisericesc;
- i) exprima pozitia oficiala a Bisericii Ortodoxe Romane in probleme de interes general ale societatii;
- j) aproba, cu o majoritate de doua treimi din numarul membrilor prezenti, infiintarea, desfiintarea, modificarea teritoriala si schimbarea titulaturii eparhiilor si mitropoliilor apartinatoare Patriarhiei Romane;
- k) aproba statutele eparhiilor, mitropoliilor si ale altor unitati bisericesci din afara granitelor Romaniei;
- l) alege, cu voturile a doua treimi din totalul membrilor prezenti, pe Patriarh si, cu voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti, pe mitropolitii, arhiepiscopii si pe episcopii eparhioti pentru eparhiile apartinatoare Patriarhiei Romane;
- m) alege, cu voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti, pe episcopii-vicari patriarhali, pe episcopii-vicari si pe arhierii-vicari;
- n) emite gramata pentru intronizarea Patriarhului;
- o) hotaraste cu privire la retragerea ierarhilor si stabileste drepturile acestora;
- p) hotaraste, cu o majoritate de doua treimi din totalul membrilor sai, cu privire la trimiterea in judecata canonica a acelora dintre membrii sai care sunt invinuiti de abateri de la invatatura si disciplina Bisericii;
- q) aproba sau respinge, in principiu, recursurile clericilor in materie de caterisire si se pronunta asupra cererilor de iertare ale acestora, cu avizul prealabil al chiriarhului locului;
- r) indruma si supravegheaza ca activitatea organismelor deliberative si executive de la episcopii, arhiepiscopii, mitropolii si Patriarhie sa se desfasoare potrivit prevederilor statutare si regulamentare bisericesci;
- s) initiaza si cultiva relatii fratesti interortodoxe, relatii de dialog si cooperare intercrestina si interreligioasa pe plan national si international;
- t) aproba normele privind organizarea si functionarea unitatilor de invatamant teologic preuniversitar si universitar, precum si pe cele privind predarea religiei in scolile de stat,

particulare si confesionale. Stabileste normele privind invatamantul confesional de toate nivelurile, precum si programele pentru catehizarea tinerilor si adultilor;

u) aproba normele activitatii misionar-pastorale si pe cele pentru promovarea vietii religioase si morale a clerului;

v) stabileste normele activitatii de asistenta social-filantropica pentru intreaga Biserica Ortodoxa Romana si aproba masurile pentru organizarea asistentei religioase in armata, penitenciare, spitale, camine pentru copii si pentru batrani, asezaminte sociale destinate persoanelor defavorizate etc.;

w) hotaraste infiintarea, organizarea si desfiintarea asociatiilor si fundatiilor bisericesci cu caracter national care sunt constituite si conduse de catre Biserica Ortodoxa Romana; acorda sau retrage binecuvantarea (aprobarea) pentru infiintarea, organizarea si desfiintarea asociatiilor si fundatiilor ortodoxe din Patriarhia Romana care au conducere proprie si activeaza in eparhiile acesteia;

x) initiaza, autorizeaza si supravegheaza traducerea, diortosirea, editarea si difuzarea Sfintei Scripturi, tiparirea si raspandirea cartilor de cult, a calendarului bisericesc, a manualelor de teologie si a manualelor de religie; supravegheaza din punct de vedere dogmatic, liturgic si canonic lucrarile de arhitectura, pictura, sculptura si alte forme de arta bisericeasca ortodoxa si ia masurile cuvenite in caz de abateri;

y) aproba anual modul de constituire si de repartizare a Fondului central misionar; instituie fonduri speciale si stabileste modul de constituire si destinatia acestora;

z) interpreteaza, in forma definitiva si obligatorie, pentru toate organismele bisericesci, dispozitiile statutare sau regulamentare.

Art. 15

(1) Pentru studierea si formularea propunerilor asupra problemelor ce urmeaza a se supune deliberarii, Sfantul Sinod alege, dintre membrii sai, 4 comisii sinodale.

(2) Fiecare comisie este prezidata de un mitropolit si are un raportor. Ceilalti mitropoliti sunt copresedinti ai comisiilor in care sunt repartizati de Sfantul Sinod.

(3) Comisiile Sfantului Sinod sunt:

a) Comisia pastorală, monahala si sociala;

b) Comisia teologica, liturgica si didactica;

c) Comisia canonica, juridica si pentru disciplina;

d) Comisia pentru comunitati externe, relatii interortodoxe, intercrestine si interreligioase.

(4) Sfantul Sinod decide daca o problema trebuie examinata in comun de doua sau mai multe comisii.

(5) Pentru anumite probleme, cu caracter permanent sau temporar, Sfantul Sinod decide instituirea unor subcomisii speciale afiliate uneia dintre cele patru comisii. Din subcomisii pot face parte si ierarhi din alte comisii si pot fi cooptati profesori de teologie, clerici, monahi, mireni, specialisti in domeniul abordat, dupa modelul Subcomisiei pentru canonizarea sfinților romani.

Art. 16

Sfantul Sinod poate invita in comisiile sale, pentru consultare, profesori de teologie, clerici, monahi, mireni, specialisti in domenii abordate.

B. Sinodul Permanent

Art. 17

- (1) Sinodul Permanent este organismul central deliberativ care functioneaza in timpul dintre sedintele Sfantului Sinod, cand importanta unor probleme impune examinarea lor fara intarziere.
- (2) Sinodul Permanent se compune din Patriarh si toti mitropolitii in functie de la eparhiile din tara si din afara granitelor Romaniei. Din Sinodul Permanent fac parte si alti 3 ierarhi eparhiosi (un arhiepiscop si doi episcopi), desemnati anual de Sfantul Sinod.
- (3) Presedintele Sinodului Permanent este Patriarhul. In lipsa Patriarhului, sedintele Sinodului Permanent sunt prezidate in ordinea prevazuta la art. 12 alin. (2) din prezentul statut.
- (4) Convocarea Sinodului Permanent, cu precizarea ordinii de zi, se face de catre presedinte, ori de cate ori este nevoie.
- (5) Secretarul Sfantului Sinod este si secretarul Sinodului Permanent.
- (6) Sinodul Permanent ia hotarari valabile prin consens sau cu votul a jumatate plus unu dintre membrii prezenti.
- (7) Dispozitiile art. 16 din prezentul statut se aplica si cu privire la sedintele Sinodului Permanent.

Art. 18

- (1) Sinodul Permanent exercita, in timpul dintre sedintele Sfantului Sinod, atributiile acestuia prevazute la art. 14 lit. e), i), r), t) si x).
- (2) Sinodul Permanent, la solicitarea Patriarhului sau a membrilor sai, examineaza si formuleaza propuneri privind probleme ce urmeaza a fi aduse in dezbaterile Sfantului Sinod.
- (3) Sinodul Permanent exercita orice alte atributii ce i se dau de catre Sfantul Sinod sau prin statut si regulamente.
- (4) Sinodul Permanent aduce la cunostinta Sfantului Sinod, pentru ratificare, hotararile luate in timpul dintre sedintele acestuia.

C. Adunarea Nationala Bisericeasca

Art. 19

Adunarea Nationala Bisericeasca este organismul central deliberativ al Bisericii Ortodoxe Romane pentru problemele administrative, sociale, culturale, economice si patrimoniale.

Art. 20

- (1) Adunarea Nationala Bisericeasca este alcatuita din cate 3 reprezentanti ai fiecarei eparhii, un cleric si 2 mireni, delegati de adunarile eparhiale, pe termen de 4 ani. Ei pot fi delegati pentru cel mult doua mandate.
- (2) Ierarhii Sfantului Sinod participa la lucrarile Adunarii Nationale Bisericesti.
- (3) Presedintele Adunarii Nationale Bisericesti este Patriarhul. In lipsa Patriarhului, sedintele sunt prezidate in ordinea prevazuta in art. 12 alin. (2) din prezentul statut.
- (4) Hotararile Adunarii Nationale Bisericesti devin executorii dupa ratificarea lor de catre Sfantul Sinod.

Art. 21

Adunarea Nationala Bisericeasca se intruneste o data pe an in sedinta de lucru, iar in caz de necesitate, ori de cate ori este nevoie. Adunarea Nationala Bisericeasca se intruneste si in sedinte solemne.

Art. 22

Atributiile Adunarii Nationale Bisericesti sunt:

- a) sustine drepturile si activitatile Bisericii Ortodoxe Romane;
- b) avizeaza regulamente de aplicare ale prezentului statut cu privire la domenii de activitate date in competenta sa de catre Sfantul Sinod;
- c) la propunerea Patriarhului, alege membrii Consiliului National Bisericesc;
- d) adopta masuri generale pentru sprijinirea asezamintelor culturale, social-filantropice, economice si fundamentale ale Bisericii;
- e) stabileste mijloacele de ajutorare ale organismelor si institutiilor centrale bisericesti;
- f) examineaza si aproba raportul general anual al Consiliului National Bisericesc privind activitatea din Biserica Ortodoxa Romana si hotaraste cu privire la masurile ce trebuie luate pentru buna desfasurare a vietii bisericesti;
- g) aproba contul de executie bugetara si bilantul financiar-contabil al Administratiei Patriarhale, al Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane si al institutiilor centrale bisericesti;
- h) aproba bugetul general al Administratiei Patriarhale, al Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane si al institutiilor centrale bisericesti;
- i) aproba masuri unitare privind administrarea bunurilor mobile si imobile, aflate in proprietatea sau folosinta unitatilor de cult din intreaga Biserica Ortodoxa Romana, precum si a celor fundamentale;
- j) aproba proiecte sociale, culturale, educationale si comunicationale;
- k) stabileste mijloacele de ajutorare a romanilor din afara granitelor Romaniei;
- l) exercita orice alte atributii care ii sunt date prin statut, prin regulamentele bisericesti sau de catre Sfantul Sinod.

Art. 23

(1) Pentru studierea problemelor si formularea propunerilor ce urmeaza a fi supuse deliberarii, Adunarea Nationala Bisericeasca alege, la inceputul fiecarui mandat de 4 ani, dintre membrii ei clerici si mireni, 5 comisii de lucru permanente, care au cate un presedinte, vicepresedinte si raportor desemnati de plen, la propunerea presedintelui. Comisiile Adunarii Nationale Bisericesti sunt:

- a) Comisia administrativ-juridica si de validare;
- b) Comisia sociala si pentru comunicatii media;
- c) Comisia culturala si educationala;
- d) Comisia economica, bugetara si de patrimoniu imobiliar (bunuri bisericesti);
- e) Comisia pentru romanii ortodocsi de peste hotare.

(2) La lucrarile Comisiei pentru romanii ortodocsi de peste hotare pot fi invitati si reprezentanti clerici si mireni ai eparhiilor ortodoxe romane de peste hotare, cand ordinea de zi impune acest lucru.

(3) La convocarea presedintelui, comisiile Adunarii Nationale Bisericesti se pot intruni si intre sedintele acesteia, potrivit cerintelor.

Secțiunea II - Organisme centrale executive

A. Patriarhul

Art. 24

Patriarhul este Intaistatorul între ierarhii Bisericii Ortodoxe Române și președintele organismelor centrale deliberative și executive bisericești.

Art. 25

(1) Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române este Arhiepiscopul Bucureștilor și Mitropolitul Munteniei și Dobrogei.

(2) Titulatura sa este: "Preafericirea Sa, Preafericitul Părinte (N), Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române sau Patriarhul României".

(3) În conformitate cu Sfintele canoane, cu tradiția panortodoxă și cu practica Bisericii Ortodoxe Române, la serviciile religioase Patriarhul este pomenit de către mitropoliți, mitropolitii sunt pomeniți de către ierarhii sufragani, iar arhiepiscopii și episcopii sunt pomeniți de către preoții slujitori.

(4) Patriarhul poartă ca însemne distinctive: o cruce și două engolpioane, haine de culoare albă: reverenda și răsă, culion și camilafca având cruce.

(5) Patriarhul exercită drepturile și îndeplinește îndatoririle prevăzute de Sfintele canoane, de prezentul statut și de regulamentele bisericești.

Art. 26

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române are următoarele atribuții:

a) convoacă și prezidează organismele centrale deliberative și executive bisericești și veghează pentru ducerea la îndeplinire a hotărârilor acestora;

b) dispune măsurile necesare, potrivit hotărârii Sfântului Sinod, pentru pregătirea și sfințirea Sfântului și Marelui Mir la Patriarhia Română;

c) reprezintă Patriarhia Română în relațiile cu autoritățile publice centrale și locale, în justiție și față de terți, personal sau prin delegați împuterniciți;

d) reprezintă Biserica Ortodoxă Română în relațiile cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, personal sau prin delegați;

e) reprezintă, personal sau prin delegați, Biserica Ortodoxă Română în relațiile cu celelalte Biserici creștine, organizații intercreștine, organizații religioase și interreligioase, din țară și de peste hotare;

f) adresează scrisori pastorale pentru întreaga Biserica Ortodoxă Română, cu încuviințarea Sfântului Sinod sau a Sinodului Permanent;

g) vizitează frătește pe ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, în eparhiile lor;

h) se îngrijește de îndeplinirea prevederilor statutare pentru completarea eparhiilor vacante;

i) prezidează Sfântul Sinod pentru alegerea mitropoliților ortodocși români din țară și din afara granițelor;

j) hirotoneste împreună cu alți ierarhi și intronizează pe mitropoliți;

k) emite gramata pentru intronizarea mitropoliților din țară și din afara granițelor;

l) numește locțiitori de mitropoliți în cazul vacanței scaunelor mitropolitane;

- m) sfatuieste frateste pe ierarhii eparhiilor ortodoxe romane din tara si din afara granitelor si conciliaza eventuale neintelegeri dintre acestia;
- n) examineaza, in Sinodul Permanent, plangerile impotriva ierarhilor, iar rezultatul il aduce la cunostinta Sfantului Sinod;
- o) in consultare cu Sinodul Permanent, propune Sfantului Sinod candidati de episcop-vicar patriarhal si prezideaza alegerea acestora;
- p) numeste, mentine si revoca intr-o sedinta a Permanentei Consiliului National Bisericesc personalul de conducere, precum si celelalte categorii de personal clerical si neclerical de la Cancelaria Sfantului Sinod, de la Administratia Patriarhala, de la Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane si de la celelalte institutii centrale bisericesci;
- q) confirma si dizolva, prin decizie patriarhala, adunarile eparhiale;
- r) exercita dreptul de devolutiune in mitropolii pentru restabilirea ordinii canonice si administrative;
- s) conform traditiei ortodoxe, are dreptul de a infiinta stavropighii patriarhale si de a le conduce prin delegatii sai, in limitele competentelor stabilite prin decizie patriarhala, aducand la cunostinta chiriarhului locului acestea;
- t) exercita orice alte atributii prevazute de Sfintele canoane, de prezentul statut, de regulamentele bisericesci sau incredintate de Sfantul Sinod.

Art. 27

Pentru desfasurarea activitatii curente, la dispozitia Patriarhului se afla Cabinetul Patriarhului, coordonat de un consilier patriarhal, cu personalul corespunzator si serviciile aferente: secretariat, registratura, arhiva, biblioteca etc.

B. Consiliul National Bisericesc

Art. 28

Consiliul National Bisericesc este organism central executiv al Sfantului Sinod si al Adunarii Nationale Bisericesci.

Art. 29

- (1) Consiliul National Bisericesc se intruneste la convocarea presedintelui, cel putin de doua ori pe an sau ori de cate ori este nevoie.
- (2) Consiliul National Bisericesc se compune din 12 membri ai Adunarii Nationale Bisericesci, cate un cleric si cate un mirean reprezentand fiecare mitropolie din tara, desemnati pe o perioada de 4 ani si pentru cel mult doua mandate.
- (3) Presedintele Consiliului National Bisericesc este Patriarhul, iar in lipsa, lociitorul sau, conform prevederilor art. 12 alin. (2) din prezentul statut. Membrii Sfantului Sinod pot participa cu vot deliberativ la sedintele Consiliului National Bisericesc.
- (4) Episcopii-vicari patriarhali sunt membri de drept ai Consiliului National Bisericesc, cu vot deliberativ.
- (5) Vicarul administrativ patriarhal, consilierii patriarhali si inspectorul general bisericesc sunt membri permanenti ai Consiliului National Bisericesc, cu vot consultativ.
- (6) Consiliul National Bisericesc ia hotarari valabile prin consens sau cu votul a jumatate plus unu dintre membrii prezenti.
- (7) Secretar al sedintelor este consilierul coordonator de la Cabinetul Patriarhal, iar in lipsa

acestui, unul dintre consilierii patriarhali, desemnat de Patriarh.

Art. 30

Consiliul National Bisericesc exercita in timpul dintre sedintele Adunarii Nationale Bisericesci atributiile acesteia prevazute in art. 22 lit. a), d) si e), precum si urmatoarele atributii:

- a) intocmeste raportul anual privind activitatea generala a Bisericii Ortodoxe Romane;
- b) intocmeste contul de executie bugetara si bilantul financiar-contabil al Administratiei Patriarhale, al Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane si al celorlalte institutii centrale bisericesci;
- c) intocmeste bugetul general al Administratiei Patriarhale, al Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane si al celorlalte institutii centrale bisericesci;
- d) aproba planul de activitate al editurii, tipografiei si al atelierelor Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane;
- e) hotaraste asupra modului de administrare a bunurilor mobile si imobile ale Administratiei Patriarhale, ale Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, ale celorlalte institutii centrale bisericesci si ale fundatiilor bisericesci centrale;
- f) hotaraste asupra transmiterii cu orice titlu a folosintei sau proprietatii asupra bunurilor imobile ale Patriarhiei (vanzare sau schimb), precum si asupra grevării cu sarcini sau afectării de servituti a bunurilor Patriarhiei, cu exceptia bunurilor sacre, care sunt inalienabile, cu respectarea prevederilor statutare, regulamentare bisericesci si legale;
- g) exercita orice atributii care ii sunt date prin statut, regulamente sau prin hotarari ale Sfantului Sinod, ale Sinodului Permanent si ale Adunarii Nationale Bisericesci.

C. Permanenta Consiliului National Bisericesc

Art. 31

(1) Intre sedintele Consiliului National Bisericesc functioneaza Permanenta Consiliului National Bisericesc, ca organism central executiv.

(2) Ea se compune din Patriarh, ca presedinte, episcopii-vicari patriarhali, vicarul administrativ patriarhal, consilierii patriarhali si inspectorul general bisericesc, ca membri, si ia hotarari valide prin consensul membrilor prezenti.

(3) Din incredintarea Patriarhului, Permanenta Consiliului National Bisericesc poate fi prezidata de unul dintre episcopii-vicari patriarhali. In aceasta situatie, procesul-verbal al lucrarilor este supus aprobarii Patriarhului. Hotararile devin executorii numai dupa confirmarea lor in scris de catre Patriarh.

Art. 32

Permanenta Consiliului National Bisericesc, prezidata de Patriarh, exercita atributiile Consiliului National Bisericesc, cu exceptia celor prevazute la art. 30 lit. f, in perioada dintre sedintele sale, precum si urmatoarele competente:

- a) examineaza orice problema bisericeasca, misionar-pastorala, culturala, sociala, administrativ-gospodareasca, economic-financiara etc. din cadrul institutiilor centrale bisericesci ce urmeaza a face obiectul dezbaterilor organismelor centrale deliberative si executive si face propuneri statutare;
- b) examineaza si definitiveaza darile de seama anuale asupra activitatii institutiilor centrale

bisericesci;

c) prezinta spre definitivare contul de executie bugetara si bilantul financiar-contabil al institutiilor centrale bisericesti;

d) prezinta spre definitivare proiectul bugetului general anual al institutiilor centrale bisericesti;

e) intocmeste planurile anuale ale activitatii institutiilor centrale bisericesti;

f) analizeaza si face propuneri Consiliului National Bisericesc privind modul de administrare a bunurilor mobile si imobile ale institutiilor centrale bisericesti si ale fundatiilor bisericesti centrale;

g) administreaza Fondul central misionar, in limita bugetului aprobat de Sfantul Sinod, si prezinta anual acestuia contul de executie bugetara;

h) administreaza fondurile special instituite la nivelul Administratiei Patriarhale potrivit destinatiei lor si in limita sumelor colectate, informand anual Sfantul Sinod despre situatia acestora;

i) aproba proiectele de investitii, in limita bugetului Administratiei Patriarhale, al Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane si al celorlalte institutii centrale bisericesti;

j) face demersuri pe langa autoritatile publice centrale si locale si pe langa alte institutii pentru obtinerea de sprijin destinat activitatilor interne si internationale organizate de Patriarhia Romana prin institutiile centrale bisericesti, precum si pentru acordarea altor forme de sprijin de la bugetul de stat sau de la bugetele locale alocate Bisericii, in general, sau unitatilor de cult din interiorul sau din afara granitelor Romaniei;

k) hotaraste asupra acceptarii donatiilor, legatelor, sponsorizarilor si cumpararii de bunuri in favoarea Patriarhiei Romane, pentru institutiile sale centrale.

Art. 33

(1) Permanenta Consiliului National Bisericesc se intruneste la convocarea presedintelui, ori de cate ori este nevoie.

(2) Consilierul coordonator al Cabinetului Patriarhal sau, in absenta acestuia, unul dintre ceilalti consilieri patriarhali, desemnat de presedinte, intocmeste procesul-verbal al sedintelor Permanentei Consiliului National Bisericesc.

Art. 34

Hotararile Permanentei Consiliului National Bisericesc sunt duse la indeplinire de Cancelaria Sfantului Sinod si de sectoarele celorlalte institutii centrale bisericesti.

Sectiunea III - Organisme centrale administrative

Art. 35

(1) In exercitarea atributiilor sale executive de presedinte al organismelor centrale bisericesti deliberative si executive si Intaistator al Bisericii Ortodoxe Romane, Patriarhul este ajutat de:

A. Cancelaria Sfantului Sinod;

B. Administratia Patriarhala.

(2) Din incredintarea Patriarhului, Cancelaria Sfantului Sinod, sectoarele Administratiei Patriarhale si celelalte institutii centrale bisericesti sunt coordonate de episcopii-vicari patriarhali sau de catre un delegat al Patriarhului.

(3) Episcopii-vicari patriarhali se aleg de catre Sfantul Sinod in conformitate cu prevederile art. 131 din prezentul statut si sunt asimilati in drepturile de pomenire si cinstire cu episcopii

eparhioți.

(4) Episcopii-vicari patriarhali îndeplinesc atribuțiunile delegate lor, prin decizie, de către Patriarh.

A. Cancelaria Sfântului Sinod

Art. 36

(1) Cancelaria Sfântului Sinod este organism central administrativ al Sfântului Sinod, al Sinodului Permanent, al Adunării Naționale Bisericești, al Patriarhului, al Consiliului Național Bisericesc și al Permanentei Consiliului Național Bisericesc.

(2) Secretarul Sfântului Sinod, prin decizie patriarhală, coordonează Cancelaria Sfântului Sinod, având colaboratori pe vicarul administrativ patriarhal și pe consilierul patriarhal de resort.

(3) Vicarul administrativ patriarhal împreună cu consilierul patriarhal din Cancelaria Sfântului Sinod, sub conducerea episcopului-vicar patriarhal, pregătesc lucrările pentru convocarea organismelor centrale deliberative și executive bisericești și cele care se supun examinării acestora.

(4) Cancelaria Sfântului Sinod elaborează, păstrează și pregătește pentru publicarea în revista "Biserica Ortodoxă Română" procesele-verbale ale ședințelor de lucru ale organismelor centrale bisericești, comunică centrelor eparhiale hotărârile acestora și ține evidența modului de ducere a lor la îndeplinire, cu excepția celor care sunt date în competența sectoarelor Administrației Patriarhale, prevăzute la art. 37 din prezentul statut, sau altor instituții centrale bisericești.

(5) Elaborează corespondența organismelor centrale bisericești și a președintelui acestora cu autoritățile publice centrale în probleme care privesc viața religioasă din Biserica Ortodoxă Română.

(6) Intocmește și supune aprobării deciziile patriarhale privind atribuțiile personalului de conducere din cadrul Cancelariei Sfântului Sinod și de la celelalte instituții centrale bisericești.

(7) Centralizează datele referitoare la domeniile vieții religioase din Patriarhia Română, pentru evidența și publicare în presa bisericească.

(8) Cancelaria Sfântului Sinod este pastratoarea sigiliului Sfântului Sinod.

(9) Pentru îndeplinirea atribuțiilor sale ca organism central administrativ, Cancelaria Sfântului Sinod are următoarele servicii: Oficiul canonic-juridic, Secretariat, registratura și arhiva, Personal-resurse umane, Biblioteca Sfântului Sinod și altele, a căror activitate este organizată de vicarul administrativ patriarhal.

B. Administrația Patriarhală

Art. 37

(1) Administrația Patriarhală, ca organism central administrativ, are în atribuțiile sale studierea și întocmirea referatelor privitoare la problemele bisericești de competența organismelor centrale deliberative și executive, prin următoarele sectoare administrative de specialitate:

a) Sectorul teologic-educational;

b) Sectorul social-filantropic;

c) Sectorul economic-financiar (cu următoarele servicii: Contabilitate, Tehnic, Comisia de

pictura bisericeasca);

d) Sectorul patrimoniu cultural;

e) Sectorul patrimoniu imobiliar;

f) Sectorul relatii bisericesci si interreligioase;

g) Sectorul comunitati externe;

h) Sectorul comunicatii si relatii publice;

i) Corpul de inspectie si control (audit).

(2) Prin hotarari ale Permanentei Consiliului National Bisericesc pot lua fiinta si alte sectoare si servicii in cadrul Administratiei Patriarhale.

(3) Prin decizie patriarhala, episcopii-vicari patriarhali coordoneaza sectoarele Administratiei Patriarhale, avand colaboratori pe consilierii patriarhali de resort sau pe inspectorii de specialitate.

(4) Prin sectoarele administrative de specialitate si prin serviciile aferente, Administratia Patriarhala studiaza problemele bisericesci specifice acestora care intra in competenta organismelor centrale deliberative si executive, comunica centrelor eparhiale hotararile acestora si tine evidenta modului de ducere a lor la indeplinire.

Art. 38

(1) Corpul de inspectie si control are in componenta sa:

a) un inspector general bisericesc, cu atributii generale de control si referent la Comisia canonica, juridica si pentru disciplina a Sfantului Sinod pentru cererile de iertare in cazurile de caterisire, aplicate definitiv unor clerici de consistoriile eparhiale;

b) inspectorii pentru institutiile de invatamant universitar si preuniversitar teologic (facultati de teologie, seminarii teologice liceale si scoli de cantareti bisericesci);

c) inspectorii pentru controlul financiar si gestionar (audit), dintre care unul cu pregatire juridica.

(2) Membrii Corpului de inspectie si control (audit) isi desfasoara activitatea din dispozitia Patriarhului, potrivit atributiilor prevazute de statut, de regulamentele bisericesci si de legislatia in vigoare.

Art. 39

(1) Vicarul administrativ patriarhal, consilierii patriarhali si inspectorii patriarhali se numesc si se revoca, in conditiile art. 26 lit. p) din prezentul statut, dintre preotii doctori, absolventi de masterat, licentiati in teologie sau in alte specializari, cu activitati si aptitudini deosebite, fara impedimente juridic-canonice. Clericii din institutiile centrale bisericesci pot fi numiti slujitori la parohii direct (fara concurs) de catre Patriarh.

(2) Vicarului administrativ patriarhal, consilierilor patriarhali si inspectorilor patriarhali li se fixeaza, prin decizie a Patriarhului, sfera de activitate si atributiile in cadrul sectoarelor pe care le coordoneaza, ca membri ai Permanentei Consiliului National Bisericesc sau ca invitati.

(3) Vicarul administrativ patriarhal si consilierii patriarhali participa la sedintele organismelor centrale deliberative si executive bisericesci, cu vot consultativ, iar la sedintele Permanentei Consiliului National Bisericesc, cu vot deliberativ.

Capitolul II - Organizarea locala

Art. 40

(1) Unitatile componente ale Bisericii Ortodoxe Romane, organizata ca Patriarhie, sunt:

- a) parohia;
- b) manastirea;
- c) protopopiatul (protoieria);
- d) vicariatul;
- e) eparhia (arhiepiscopia si episcopia);
- f) mitropolia.

(2) Fiecare din unitatile componente ale Bisericii, in conformitate cu dispozitiile prezentului statut, are dreptul de a se conduce si de a se administra autonom fata de alta parte componenta de acelasi rang si de a participa, prin reprezentantii sai alesi, clerici si mireni - in cazul parohiilor si eparhiilor, la lucrarile unitatilor componente superioare.

(3) Modul de constituire si functionare a unitatilor componente si a organismelor locale de acelasi grad este identic pentru intreaga Biserica Ortodoxa Romana.

Despre personalitatea juridica

Art. 41

(1) Patriarhia, mitropolia, arhiepiscopia, episcopia, vicariatul, protopopiatul (protoieria), manastirea si parohia sunt persoane juridice de drept privat si utilitate publica, cu drepturile si obligatiile prevazute de prezentul statut.

(2) Aceste persoane juridice au dreptul la doua coduri unice de inregistrare fiscala, atat pentru activitatea non-profit, cat si pentru cea economica.

Art. 42

Infiintarea si desfiintarea unitatilor componente ale Bisericii Ortodoxe Romane se comunica pentru evidenta ministerului de resort.

Sectiunea I

A. Parohia

Art. 43

Parohia este comunitatea crestinilor ortodocsi, clerici si mireni, situata pe un anume teritoriu si subordonata centrului eparhial din punct de vedere canonic, juridic, administrativ si patrimonial, condusa de un preot paroh numit de chiriarhul (arhiepiscopul sau episcopul) eparhiei respective.

Art. 44

Infiintarea, organizarea, schimbarea limitei teritoriale si desfiintarea de parohii se aproba de catre Consiliul eparhial, tinand seama de cerintele misionare si pastorale din teritoriu.

Art. 45

Credinciosii parohiei au urmatoarele drepturi: de a beneficia de asistenta religioasa, de a alege si a fi alesi in organismele parohiale, de a beneficia de ajutor filantropic, dupa posibilitati; si indatoriri: de a sustine, intari si marturisi credinta Bisericii Ortodoxe; de a vietui potrivit invataturii de credinta ortodoxa; de a participa la sfintele slujbe; de a se impartasi cu Sfintele Taine; de a implini faptele milei crestine; de a intretine si a ajuta Biserica si pe slujitorii ei.

Art. 46

- (1) Comunitatea credinciosilor care nu poate sustine cu mijloace proprii o parohie, prin hotarare a Permanentei Consiliului eparhial, se poate alatura la o comunitate vecina, impreuna cu care formeaza parohia. In acest caz, comunitatea care se alatura poarta denumirea de filie, iar membrii sai au aceleasi drepturi si indatoriri fata de parohie ca si cei din comunitatea la care se alatura.
- (2) Prin hotarare a Permanentei Consiliului eparhial, parohiile cu posibilitati economice ajuta parohiile sarace si cu numar mic de credinciosi.

Art. 47

- (1) In eparhiile Bisericii Ortodoxe Romane, tinand cont de conditiile misionar-pastorale si de numarul de credinciosi, de posibilitatile materiale, ca si de situarea lor in mediul urban si rural, parohiile sunt de 3 categorii, pe baza unor criterii stabilite de consiliile eparhiale.
- (2) Clasificarea pe categorii a parohiilor se aproba de Permanenta Consiliului eparhial, in baza raportului cuprinzand datele statistice oficiale (numar de credinciosi, conditii materiale, zona geografica, medie de varsta etc.).

Art. 48

- (1) Pe durata activitatii lor in parohie, preotii si diaconii sunt datori a locui in parohie, in case parohiale, acolo unde acestea exista, sau in case inchiriate, si au dreptul de folosinta gratuita a unei anumite suprafete de teren, proprietatea parohiei, aprobat de Centrul eparhial.
- (2) Pentru asigurarea unei prezente stabile a preotului (preotilor) in parohie, acolo unde nu se afla casa parohiala, aceasta va fi construita, iar daca nu sunt conditii pentru construire, Consiliul parohial va lua masuri pentru achizitionarea unei case existente sau pentru plata chiriei locuintei preotului, pana cand se va construi casa o parohiala noua.
- (3) La parohiile si bisericile noi, consiliile parohiale, sub indrumarea Centrului eparhial, vor prevedea in buget, vor initia si vor sustine construirea de case parohiale destinate ca locuinta slujitorilor Sfantului Altar.

B. Parohul

Art. 49

- (1) Preotul paroh, ca delegat al chiriarhului, este pastorul sufletesc al credinciosilor dintr-o parohie, iar in activitatea administrativa este conducatorul administratiei parohiale si presedinte al Adunarii parohiale, al Consiliului parohial si al Comitetului parohial.
- (2) Numirea sau revocarea din oficiul de paroh se face de catre chiriarh intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial, avandu-se in vedere calitatea activitatii desfasurate.
- (3) Din motive administrative, misionare sau disciplinare, oficiul parohial se poate incredinta de catre chiriarh si celorlalti preoti slujitori, intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial.

Art. 50

In cadrul intreitei slujiri preotesti, invatatoreasca, sfintitoare si pastoral-misionara, parohul exercita urmatoarele atributii:

- a) savarseste Sfanta Liturghie si Laudele bisericesci in duminici, sarbatori si in alte zile ale saptamanii, cu rostirea cuvintului de invatatura; savarseste Sfinte Taine si ierurgii; catehizeaza

copii, tineri si adulti conform indrumarilor Centrului eparhial si asigura accesul zilnic in locul de cult, conform programului afisat la intrarea in biserica;

b) duce la indeplinire toate dispozitiile prezentului statut, ale regulamentelor bisericesci si ale organismelor bisericesci centrale in ceea ce priveste parohia;

c) duce la indeplinire hotararile organismelor eparhiale si dispozitiile autoritatii superioare bisericesci (protopop, episcop sau arhiepiscop) referitoare la viata parohiala;

d) intocmeste si duce la indeplinire prevederile programului anual al activitatilor pastoral-misionare, social-filantropice si administrativ-gospodaresti ale parohiei, incunostintand Centrul eparhial si pe credinciosi de rezultatele actiunilor intreprinse in acest sens;

e) cu aprobarea prealabila scrisa a chiriarhului, reprezinta parohia in justitie, in fata autoritatilor locale si fata de terti, personal sau prin delegati. In aceeasi masura, clericii din parohii, in virtutea juramantului de ascultare (subordonare) fata de chiriarh depus la hirotonie, si, respectiv, monahii, in virtutea votului monahal al ascultarii, pot sa compare in fata instantelor judecatoresti numai cu aprobarea prealabila scrisa a chiriarhului, inclusiv in cauze de interes personal;

f) convoaca si prezideaza Adunarea parohiala, Consiliul parohial si Comitetul parohial;

g) duce la indeplinire hotararile Adunarii parohiale si ale Consiliului parohial;

h) tine registrul cu evidenta tuturor parohienilor;

i) tine la zi evidenta botezatilor, cununatilor si decedatilor din parohie in registrele speciale (mitricale) si emite certificate de botez si de cununie;

j) administreaza patrimoniul parohiei in conformitate cu hotararile Adunarii parohiale si ale Consiliului parohial si controleaza modul de administrare a bunurilor institutiilor culturale, social-filantropice si fundamentale bisericesci din parohie;

k) intocmeste si tine la zi inventarul bunurilor parohiei de orice natura, biblioteca, precum si arhiva parohiei. Detine sigiliul parohiei pe durata oficiului de paroh.

Art. 51

(1) Pe langa preotul paroh, intr-o parohie pot fi unul sau mai multi preoti si diaconi slujitori, numiti de chiriarh intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial. Numarul slujitorilor la parohie se stabileste in functie de cerintele misionar-pastorale locale constatate de conducerea eparhiei.

(2) Parohul, preotii si diaconii slujitori, precum si personalul bisericesc neclerical sunt datori sa locuiasca in parohie.

Art. 52

(1) La parohiile cu mai multi preoti slujitori, acestia sunt egali in drepturile si indatoririle sacramentale, invatatoaresti si pastoral-misionare. Dintre acestia, celor mai harnici si constiinciosi li se poate incredinta de catre chiriarh oficiul de paroh, pentru intensificarea activitatii parohiale.

(2) Fiecare preot slujitor are in cuprinsul parohiei un sector bine delimitat si aprobat de chiriarh, pe baza raportului intocmit de catre delegatii Centrului eparhial.

(3) Preotii si diaconii, personalul didactic din invatamantul teologic si cel care preda religia, studentii in teologie, precum si dascalii (catehetii) care au absolvit Scoala de cantareti bisericesci au indatorirea pastoral-misionara de a face catehizare in parohiile la care slujesc sau in care locuiesc, in acord cu preotul paroh, conform normelor stabilite de Sfantul Sinod si centrele eparhiale.

(4) Preotii, diaconii si cantaretii bisericesci au drepturile si indatoririle prevazute de Sfintele canoane, prezentul statut, regulamentele bisericesci si de hotararile Centrului eparhial.

Art. 53

- (1) Mai multe parohii (10-15) din cadrul unui protopopiat se constituie intr-un cerc misionar pentru desfasurarea de activitati bisericesci, misionar-pastorale, culturale si sociale.
- (2) Chiriarhul deleaga pe unul din preoti drept coordonator al cercului misionar.

C. Adunarea parohiala

Art. 54

- (1) Parohia are ca organism deliberativ Adunarea parohiala.
- (2) Adunarea parohiala este compusa din credinciosii majori ai parohiei, barbati si femei, care marturisesc prin credinta, faptele si tinuta lor morala atasamentul fata de Biserica Ortodoxa, de invatatura ei de credinta si de institutiile ei.
- (3) Presedintele Adunarii parohiale este preotul paroh, iar in lipsa acestuia, preotul delegat de protopop dintre slujitorii parohiei sau de la o alta parohie invecinata. In cazul in care la Adunarea parohiala ia parte si protopopul sau un preot delegat de catre Centrul eparhial, acesta prezideaza sedinta.
- (4) Preotii si diaconii slujitori activi ai unei parohii, precum si preotii pensionari care au domiciliul stabil pe teritoriul parohiei respective sunt membri de drept ai Adunarii parohiale.

Art. 55

- (1) Adunarea parohiala exercita urmatoarele atributii:
  - a) alege membrii Consiliului parohial si pe cei ai Comitetului parohial;
  - b) aproba raportul de activitate al Consiliului parohial;
  - c) aproba raportul de activitate al Comitetului parohial;
  - d) aproba bugetul anual al parohiei;
  - e) ia hotarari cu privire la zidirea, repararea, restaurarea si intretinerea bisericii, a casei parohiale si a altor cladiri ale parohiei;
  - f) hotaraste infiintarea de fonduri cu scop bisericesc, cultural sau social-filantropic si stabileste normele pentru completarea resurselor financiare necesare parohiei;
  - g) la propunerea Consiliului parohial, fixeaza cuantumul contributiilor benevole de cult, potrivit nevoilor parohiei;
  - h) examineaza si completeaza raportul anual despre mersul tuturor activitatilor parohiei;
  - i) aproba anual contul de executie si bilantul financiarcontabil ale parohiei;
  - j) face propuneri, spre aprobarea Consiliului eparhial, cu privire la transmiterea cu orice titlu a folosintei sau proprietatii asupra bunurilor imobile parohiale (vanzare, cumparare, inchiriere, schimb etc.), precum si asupra grevării cu sarcini sau afectării de servituti a bunurilor parohiale, cu exceptia bunurilor sacre, care nu pot fi instrainate;
  - k) aproba masuri pentru administrarea proprietatilor mobile si imobile ale parohiei, supraveghind buna intretinere a edificiilor bisericesci, culturale, social-filantropice si fundamentale.
- (2) Hotararile Adunarii parohiale cu privire la atributiile mentionate la alin. (1) lit. d), e), i) si j) devin valabile numai dupa verificarea si aprobarea lor de catre Consiliul eparhial.

Art. 56

- (1) Adunarea parohiala se intruneste in sedinta ordinara o data pe an, si anume in primul

trimestru al anului, iar in sedinte extraordinare, ori de cate ori este nevoie.

(2) Adunarea parohiala este convocata de presedinte, cu cel putin o saptamana inainte de data fixata pentru intrunire, instiintand despre aceasta pe protopop. In caz de neputinta sau rea-vointa a parohului, Adunarea parohiala este convocata si prezidata de protopop, din incredintarea chiriarhului.

(3) Convocarea va cuprinde locul, data si ora Adunarii parohiale, precum si problemele ce se vor discuta, va fi citita de preotul paroh in biserica, indata dupa terminarea Sfintei Liturghii si va fi afisata la usa bisericii.

Art. 57

(1) Adunarea parohiala este valabil constituita in prezenta preotului paroh sau a preotului delegat de catre Centrul eparhial si a cel putin o zecime din totalul membrilor inscrisi in lista membrilor Adunarii parohiale.

(2) Daca la data fixata pentru Adunarea parohiala nu se intruneste numarul necesar de membri, Adunarea parohiala are loc, fara vreo alta convocare, in duminica urmatoare, in acelasi loc si la aceeasi ora, cand aceasta este valabil constituita cu numarul de membri prezenti, dintre care nu pot lipsi doua treimi dintre membrii Consiliului parohial.

Art. 58

(1) Adunarea parohiala ia hotarari valabile cu votul a jumatate plus unu dintre membrii prezenti.

(2) Lucrarile si hotararile Adunarii parohiale se consemneaza intr-un registru de procese-verbale ale sedintelor acesteia.

(3) Impotriva hotararilor Adunarii parohiale se pot face contestatii la Permanenta Consiliului eparhial numai de catre membrii Adunarii parohiale inscrisi in lista si prezenti la sedinta Adunarii parohiale care a adoptat hotararea contestata.

(4) Contestatiile se depun in termen de 14 zile lucratoare de la data sedintei, la protopopiat, care le va inregistra si inainta, odata cu avizul acestuia, Permanentei Consiliului eparhial.

D. Consiliul parohial

Art. 59

(1) Consiliul parohial este organismul executiv al Adunarii parohiale. Adunarea parohiala este cea care alege din sanul ei pe membrii Consiliului parohial - in numar de 7, 9 sau 12 membri, in functie de categoria parohiei, precum si 2-4 membri supleanti.

(2) Membrii Consiliului parohial si supleantii, persoane majore, se aleg pe termen de 4 ani, activeaza benevol si pot fi realesi.

(3) Membrii aceleiasi familii, precum si rudeniile spirituale (nasii si finii) nu pot fi in acelasi timp membri ai Consiliului parohial.

(4) Sunt membri de drept in Consiliul parohial, cu vot deliberativ, preotul paroh, ca presedinte, ceilalti preoti si diaconi slujitori activi ai parohiei, precum si primul cantaret (cantor, dascal) al bisericii parohiale.

Art. 60

Pentru activitate potrivnica Bisericii, membrii Consiliului parohial pot fi revocati de Permanenta Consiliului eparhial, la cererea motivata a parohului, avizata de protopop, sau in urma constatarii

de catre autoritatea superioara bisericeasca. Membrii revocati nu pot fi realesi timp de 5 ani in Consiliul parohial.

Art. 61

(1) In afara atributiilor prevazute la art. 55 lit. a), b), c), d), e), i) si j), Consiliul parohial exercita toate atributiile Adunarii parohiale, cand aceasta nu este intrunita, precum si urmatoarele atributii:

- a) desemneaza dintre membrii Adunarii parohiale un delegat pentru alegerea membrilor mireni ai Adunarii eparhiale din circumscriptia respectiva;
  - b) intocmeste bugetul parohial si urmareste modul de chivernisire al acestuia;
  - c) intocmeste raportul privind contul de executie si bilantul financiar-contabil ale parohiei;
  - d) elaboreaza raportul anual privind activitatea Consiliului parohial, pe care il prezinta spre aprobare Adunarii parohiale;
  - e) desemneaza 2 cenzori pentru controlul financiar al Comitetului parohial;
  - f) primeste si verifica justificarea financiara anuala a gestiunii Comitetului parohial;
  - g) aproba propunerile preotului paroh privind inzestrarea bisericii cu vesminte, icoane, obiecte si carti de cult, cele necesare pentru serviciul religios si a institutiilor parohiale (culturale, sociale, fundationale), precum si alocarea fondurilor corespunzatoare;
  - h) vegheaza ca aprovizionarea pangarului parohiei cu lumanari, calendare, obiecte si carti de cult, precum si tiparituri de zidire duhovniceasca sa se faca numai de la Centrul eparhial, pentru sustinerea activitatilor misionare ale eparhiei respective;
  - i) unde sunt mai multi slujitori ai altarului, incredinteaza, cu proces-verbal, pangarul unui alt slujitor decat parohul, cu asumarea intregii raspunderi materiale si gestionare de catre acesta.
- (2) Hotararile in legatura cu prevederile alin. (1) lit. a), e) si i) ale prezentului articol se comunica protopopului pentru aprobare.

Art. 62

- (1) Consiliul parohial se intruneste lunar sau cel putin o data pe trimestru.
- (2) Convocarea o face preotul paroh, cu minimum o saptamana inainte de data intrunirii, cu prezentarea problemelor ce se afla pe ordinea de zi.
- (3) Consiliul parohial este legal constituit cu prezenta a trei patrimi dintre membrii sai si ia hotarari valabile cu votul a doua treimi dintre membrii prezenti.
- (4) Lucrarile si hotararile Consiliului parohial se consemneaza intr-un registru de procese-verbale ale sedintelor Consiliului parohial.
- (5) Hotararile Consiliului parohial sunt valabile pentru toti credinciosii parohiei.
- (6) Eventualele contestatii impotriva hotararilor Consiliului parohial se pot face in cel mult 14 zile la protopop, care este dator sa le inainteze, cu avizul sau, Permanentei Consiliului eparhial, in termen de cel mult 5 zile.

Art. 63

Consiliul parohial delegea unul sau 2 membri care, in calitate de epitropi, sprijina parohul in administrarea corecta si eficienta a bunurilor parohiale. Numele epitropilor se comunica protopopiatului pentru aprobare intr-o sedinta de lucru a acestuia.

E. Administrarea bunurilor parohiale

Art. 64

(1) Parohul este administratorul intregii averi parohiale mobile si imobile impreuna cu Consiliul parohial, sub controlul Centrului eparhial, si raspunde canonic-disciplinar si administrativ-bisericesc in fata acestuia, iar pentru administrarea si gestionarea defectuoasa a averii bisericesci raspunde in fata instantelor civile, in baza legislatiei civile si penale.

(2) Cand unele atributii gestionare au fost delegate altui preot sau unui diacon slujitor de la parohie, potrivit prevederilor art. 61 lit. i) din prezentul statut, acesta raspunde canonic-disciplinar, administrativ-bisericesc, civil si penal pentru gestionarea bunurilor incredintate.

(3) Aprobarea anuala a gestiunii nu il exonereaza de raspundere pe paroh, pe preotul sau diaconul gestionar pentru neregulile descoperite ulterior.

Art. 65

Preotul paroh, ca administrator al bunurilor parohiale, are urmatoarele indatoriri:

a) sa administreze corect bunurile mobile si imobile ale parohiei, institutiilor culturale, sociale si fundamentale, precum si fondurile parohiale, pe baza registrelor de evidenta financiar-contabila, de gestiune si inventar;

b) sa ia masuri pentru pastrarea in siguranta a bunurilor si a documentelor de valoare ale parohiei;

c) sa tina registrul de venituri si cheltuieli;

d) sa prezinte Consiliului parohial, la sfarsitul anului, un raport asupra veniturilor si cheltuielilor bisericesci, culturale, sociale si fundamentale;

e) sa se ingrijeasca, impreuna cu ceilalti preoti slujitori si cu epitropii, de luarea masurilor pentru intretinerea, repararea si restaurarea edificiilor bisericesci parohiale, ale institutiilor culturale, social-filantropice si fundamentale, a casei parohiale, a curtii si cimitirului parohial, precum si a altor bunuri bisericesci parohiale; sa construiasca sau sa cumpere o casa parohiala, acolo unde nu exista;

f) sa se ingrijeasca, impreuna cu ceilalti preoti slujitori si cu epitropii, de inscrierea in evidentele parohiale si ale autoritatilor centrale si locale competente a bunurilor mobile si imobile ale parohiei, de buna administrare a acestora, precum si de intocmirea si buna pastrare a actelor de proprietate, potrivit prevederilor statutare, regulamentare bisericesci, hotararilor organelor bisericesci centrale si eparhiale. Cate o copie legalizata a actelor de proprietate a bunurilor parohiei se pastreaza la protopopiat si la Centrul eparhial;

g) sa incaseze sumele convenite parohiei potrivit hotararilor Adunarii parohiale si sa faca la timp platile curente.

F. Comitetul parohial

Art. 66

(1) Comitetul parohial este organismul bisericesc parohial care functioneaza sub presedintia de drept a preotului paroh. Membrii Comitetului parohial sunt alesi de Adunarea parohiala. Comitetul parohial are un numar dublu de membri fata de cel al Consiliului parohial.

(2) Comitetul parohial este alcatuit din persoane majore ale comunitatii parohiale, pe principiul voluntariatului.

(3) Comitetul parohial este prezidat de paroh, ajutat de un birou de conducere compus din: coordonator de programe, secretar si casier.

(4) Comitetul parohial are prevederi si evidenta gestionara proprie in cadrul bugetului parohial pentru activitatile desfasurate, utilizand, sub controlul preotului paroh, acelasi cont bancar, si face justificarea financiara anuala fata de Consiliul parohial. Pentru controlul financiar al Comitetului parohial sunt desemnati 2 cenzori de catre Consiliul parohial.

(5) Revocarea membrilor Comitetului parohial se face potrivit procedurii prevazute pentru membrii Consiliului parohial la art. 60 din prezentul statut.

Art. 67

(1) Comitetul parohial are 5 servicii, fiecare fiind condus de un coordonator numit de catre biroul de conducere.

(2) Serviciile Comitetului parohial au urmatoarele atributii:

a. Serviciul social:

1. coopereaza permanent cu asistentii sociali ai parohiei, protopopiatului si Centrului eparhial;
2. coopereaza in Comitetul parohial, pentru colaborare, pe asistentul social ori lucratorul social de la primaria locala sau, dupa caz, il invita la sedintele Comitetului parohial;
3. colaboreaza cu unitatile medicale si sprijina diferite programe de sanatate;
4. se ocupa cu ajutorarea saracilor, orfanilor, vaduvelor si a varstnicilor;
5. sprijina integrarea sociala a detinutilor eliberati din penitenciare;
6. sprijina reinsertia sociala a tinerilor institutionalizati care, dupa implinirea varstei de 18 ani, au parasit centrele de plasament;
7. coopereaza cu organizatii neguvernamentale, in conditiile legislatiei bisericesci in vigoare;
8. sprijina programul de asistenta maternala si adoptiile nationale;
9. promoveaza si sustine programe social-filantropice ale parohiei; sprijina si intretine cantina sociala a parohiei;
10. coopereaza in permanenta cu preotii misionari din sistemul de sanatate, penitenciare si armata, azile, orfelinate etc.;
11. cu acordul autoritatii bisericesci superioare, colecteaza ajutoare in situatii de urgenta si sprijina constituirea unui fond financiar pentru astfel de situatii;
12. sprijina programele de prevenire si eradicare a violentei in familie, de combatere a traficului de fiinte umane, a drogurilor si altele, precum si acordarea asistentei spirituale si materiale familiilor din care parintii au plecat la munca sau studii in strainatate ori au emigrat definitiv.

b. Serviciul misionar:

1. coopereaza cu alte parohii, cu manastiri si cu duhovnici din zona;
2. promoveaza difuzarea si citirea Sfintei Scripturi si a cartilor duhovnicesci, cu recomandarea preotului paroh;
3. il sprijina pe preotul paroh in organizarea unor activitati misionare, pentru o mai buna cunoastere, pastrare si consolidare a credintei ortodoxe;
4. ajuta la organizarea hramului bisericii, a intrunirilor duhovnicesci si a altor manifestari religioase si sprijina achizitionarea de material audiovizual cu caracter religios;
5. organizeaza vizite misionare in spitale, in penitenciare, in centre pentru ocrotirea copiilor si a varstnicilor si in familii aflate in dificultate;
6. mentine in permanenta legatura cu asociatiile bisericesci ortodoxe de pe teritoriul parohiei si al eparhiei;
7. identifica si sprijina persoanele indecise si oscilante din punct de vedere religios, pentru intarirea lor in credinta si participarea la viata Bisericii;
8. ajuta Consiliul parohial la colectarea Fondului central misionar, a Fondului Filantropia si a

unor fonduri speciale in situatii de urgenta.

c. Serviciul cultural:

1. initiaza si sprijina achizitionarea si distribuirea cartilor de cult, icoanelor, cruciulitelor si a cartilor de zidire suflteasca pentru credinciosi si pentru biblioteca parohiala;
2. incurajeaza in comunitate citirea cartilor si a revistelor din biblioteca parohiala, audierea programelor radiofonice ortodoxe si vizionarea programelor ortodoxe de televiziune;
3. impreuna cu profesorii de religie, incurajeaza participarea elevilor la Sfinta Liturghie si la alte slujbe bisericesti, precum si la activitati cultural-educative care promoveaza credinta crestina ortodoxa;
4. sprijina infiintarea de capele sau paraclise in scolile din cuprinsul parohiei;
5. organizeaza festivitati legate de marile sarbatori bisericesti si nationale mentionate in calendarul bisericesc anual;
6. sustine cantarea omofona si a corului bisericii;
7. organizeaza actiuni privind pastrarea si promovarea traditiilor, a folclorului si a specificului cultural local si national;
8. infiinteaza si acorda burse de studiu si ajutoare pentru elevii merituosi si pentru cei din familii cu posibilitati materiale modeste;
9. organizeaza, cu sprijinul profesorilor si donatorilor, meditatii gratuite pentru elevii saraci din parohie;
10. antreneaza intelectualii din parohie in activitati de promovare a credintei ortodoxe si a culturii romanesti.

d. Serviciul pentru tineret:

1. promoveaza cartea religioasa in randul tinerilor si incurajeaza publicarea unei foi parohiale;
2. invita personalitati culturale pentru conferinte adresate tinerilor;
3. organizeaza intalniri cu tineri, la care sunt invitati ierarhi, preoti, profesori de teologie;
4. acorda premii in carti elevilor merituosi din comunitate proveniti din institutii de ocrotire sociala sau din familii si medii sociale defavorizate;
5. sprijina preotul paroh in ducerea la indeplinire a deciziilor Sfantului Sinod sau ale chiriarhului locului in probleme de educatie a tineretului scolar de toate varstele;
6. organizeaza pelerinaje, excursii si tabere de tineret cu caracter crestin.

e. Serviciul administrativ-gospodaresc:

1. se ingrijeste de inzestrarea si infrumusetarea bisericii, precum si de cimitirul parohial;
2. se ingrijeste de intretinerea monumentelor eroilor si a troitelor de pe teritoriul parohiei;
3. are grija de intretinerea curtii bisericii, a spatiilor verzi si a incintei (casa parohiala, casa de praznuire, clopotnita, capela, muzeul etc.).

Art. 68

Parohiile pot colabora cu filiale ale asociatiilor si fundatiilor bisericesti constituite cu aprobarea Sfantului Sinod sau cu binecuvantarea chiriarhului.

Sectiunea II

A. Protopopiatul (protoieria)

Art. 69

(1) Protopopiatul (protoieria) este o unitate bisericeasca administrativa care cuprinde mai multe parohii arondate de pe teritoriul aceleiasi eparhii.

(2) Infiintarea, desfiintarea, delimitarea si schimbarea intinderii teritoriale a protopopiatelor se aproba de Adunarea eparhiala, la propunerea Consiliului eparhial, tinand seama de cerintele misionar-pastorale locale, precum si de situarea parohiilor si filiilor dintr-o zona geografica.

(3) Fiecare protopopiat are o cancelarie administrativa proprie, in cadrul careia functioneaza personal clerical si neclerical aferent competentelor date prin statut si regulamentele bisericesci.

(4) Personalul administrativ clerical si neclerical din cancelaria protopopiatului se numeste de catre chiriarh, intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial, pe baza unei liste de mai multi candidati, intervievati in prealabil la Centrul eparhial.

B. Protopopul (protoiereul)

Art. 70

(1) Protopopul (protoiereul) este preotul conducator al protopopiatului si al cancelariei administrative a protopopiatului, in numele chiriarhului.

(2) Protopopul se numeste sau se reconfirma de catre chiriarh pe o perioada de 4 ani, intr-o sedinta de lucru a Permanentei Consiliului eparhial, tinandu-se seama de urmatoarele criterii: media generala de licenta in teologie - minimum 8,50; cel putin 5 ani vechime in preotie; fara impedimente juridic-canonice si avand o activitate deosebita liturgica, administrativ-pastorala, misionara, culturala si sociala.

(3) Protopopul poate fi revocat de chiriarh, intr-o sedinta de lucru a Permanentei Consiliului eparhial, pentru activitate necorespunzatoare sau abateri disciplinare.

Art. 71

Protopopul are urmatoarele atributii exercitate prin mandat, in numele chiriarhului:

a) indruma, coordoneaza si supravegheaza activitatea bisericeasca a parohiilor si filiilor din protopopiat;

b) inspecteaza, cel putin o data pe an, parohiile, filiile si asezamintele sociale din protopopiat, constatand calitatea vietii religioase, morale si sociale a parohienilor; verifica registrele contabile, arhiva si biblioteca, starea bisericii, a cladirilor bisericesci, a cimitirelor, precum si a altor bunuri bisericesci;

c) inscrie in registrul de inspectie al parohiei procesul-verbal amanuntit privind constatările facute. O copie a acestuia se inainteaza Centrului eparhial, cu raport si propuneri, iar al treilea exemplar ramane la protopopiat;

d) supravegheaza si indruma activitatea catehetica, misionar-pastorala, culturala si social-filantropica a preotimii, astfel incat aceasta sa se desfasoare in conformitate cu prevederile statutare si regulamentare bisericesci, cu hotararile Sfantului Sinod si ale organismelor eparhiale;

e) intocmeste si prezinta anual Permanentei Consiliului eparhial situatia privind bunurile mobile si imobile proprietati ale parohiilor si filiilor din cuprinsul protopopiatului;

f) urmareste ca ordinele si dispozitiile autoritatilor superioare bisericesci sa fie transmise la timp unitatilor si personalului bisericesc din protopopiat si sa fie aduse la indeplinire;

g) face propuneri chiriarhului cu privire la suplinirea posturilor vacante de preoti, diaconi si cantareti bisericesci;

- h) aproba preotilor si diaconilor din protopopiat pana la 8 zile pe an din concediul legal de odihna, asigurand suplinirea parohiei cu un alt preot si informand despre aceasta Centrul eparhial;
- i) aproba concediul de odihna personalului neclerical de la parohii si protopopiat, iar pentru personalul clerical inaintea Centrului eparhial spre aprobare planificarea concediului anual de odihna;
- j) intocmeste un raport anual general despre intreaga viata bisericeasca din protopopiat, pe care il inaintea chiriarhului si il face cunoscut preotilor din protopopiat la prima conferinta administrativa din fiecare an;
- k) avizeaza asupra tuturor lucrarilor organismelor parohiale care urmeaza a fi supuse aprobarii organismelor eparhiale;
- l) sustine acuzarea in cauzele aflate pe rolul Consistorului disciplinar protopopesesc;
- m) coordoneaza, supravegheaza si raspunde de activitatea Cancelariei administrative a protopopiatului, in conformitate cu prevederile statutare si regulamentare, cu dispozitiile date de conducerea eparhiala si cu normele legislatiei civile in vigoare;
- n) intocmeste trimestrial un raport pastoral-misionar si financiar privind activitatea protopopiatului, pe care il inaintea pentru aprobare catre Permanenta Consiliului eparhial;
- o) intocmeste bugetul anual al protopopiatului si il prezinta spre aprobare Permanentei Consiliului eparhial;
- p) propune chiriarhului acordarea de ranguri si distinctii de vrednicie clericilor si credinciosilor merituosi;
- q) indeplineste orice alte atributii date de organismele eparhiale sau de chiriarh pentru bunul mers al vietii bisericesci.

Art. 72

Protopopul este pe teritoriul protopopiatului sau reprezentantul oficial al Centrului eparhial fata de autoritatile publice locale si fata de terti si indeplineste sarcinile ce ii sunt atribuite prin prezentul statut, prin regulamentele bisericesci si prin alte dispozitii in vigoare. In aceasta calitate lucreaza cu incuviintarea chiriarhului, pe care il informeaza, in prealabil, asupra problemelor respective.

Sectiunea III - Vicariatul (Ortodox Ucrainean)

Art. 73

- (1) Vicariatul este o unitate bisericeasca administrativa cu regim special misionar-pastoral, subordonata direct Patriarhiei Romane, care cuprinde mai multe protopopiate, parohii si manastiri.
- (2) Organizarea si functionarea vicariatului se fac pe baza unui regulament propriu aprobat de Sfantul Sinod, la propunerea Patriarhului, si se comunica ministerului de resort.
- (3) Conducatorul vicariatului si protopopii din cuprinsul acestuia sunt numiti de Patriarh dintre preotii din vicariat, in aceleasi conditii cu cele prevazute pentru personalul clerical de conducere de la parhii.
- (4) Numirea, transferarea si sanctionarea personalului clerical si neclerical de la unitatile bisericesci din cuprinsul vicariatului se fac de catre Patriarh, la propunerea conducatorului vicariatului, dupa consultarea acestuia cu chiriarhul locului.
- (5) Pentru buna desfasurare a activitatii sacramentale, invatatoresti, de conducere, pastoral-

misionare si socialfilantropice in cuprinsul vicariatului, Patriarhul poate apela frateste la chiriarhii eparhiilor pe raza carora functioneaza unitatile bisericesci din vicariat.

(6) Personalul clerical de conducere, personalul clerical si neclerical din cadrul vicariatului se bucura de aceleasi drepturi si are aceleasi indatoriri ca si categoriile de personal similar de la eparhii, in conditiile prezentului statut.

(7) Unitatile bisericesci din cuprinsul vicariatului primesc Antimisul, Sfantul si Marele Mir si pastoralele chiriarhale de la Patriarhia Romana.

Sectiunea IV

A. Manastirea

Art. 74

(1) Manastirea este o comunitate de calugari sau calugarite care s-au hotarat in mod liber sa-si duca viata in infranare, saracie de bunavoie si ascultare.

(2) Schitul si metocul functioneaza in subordinea manastirii randuita de chiriarh sau, direct, a Centrului eparhial.

(3) Catedrala eparhiala are statut canonic de manastire.

(4) Manastirea depinde direct de chiriarhul locului, care este conducatorul ei canonic, in conditiile art. 79 alin. (1) din prezentul statut.

Art. 75

(1) Infiintarea, desfiintarea si transformarea manastirilor de calugari in manastiri de calugarite sau a manastirilor de calugarite in manastiri de calugari, precum si ridicarea schiturilor la rang de manastiri se aproba de catre Sinodul mitropolitan, la propunerea motivata a chiriarhilor eparhiilor sufragane, dupa o atenta si riguroasa evaluare a motivelor, a existentei bazei materiale si a personalului monahal necesar, precum si a conditiilor misionare locale.

(2) Infiintarea, desfiintarea si transformarea schiturilor si a metocurilor de calugari in schituri si metocuri de calugarite sau a schiturilor si a metocurilor de calugarite in schituri si metocuri de calugari se aproba de catre chiriarh, aducandu-se la cunostinta Consiliului eparhial.

(3) In manastirea, schitul sau metocul date in folosinta prin sfintire, niciunul dintre ctitori, donatori si binefacatori nu are vreun drept de proprietate, folosinta sau amestec in conducerea, administrarea si viata spirituala a acestora.

Art. 76

Potrivit menirii sale, fiecare manastire sau schit, prin organismele sale de conducere, are datoria:

- a) sa-si randuiasca programul in asa fel incat sa devina un loc de aleasa viata duhovniceasca, de practicare a virtutilor crestinești, de evlavioasa participare la slujbele religioase, de zidire sufleteasca, atat pentru vietuitori, cat si pentru inchinatori;
- b) sa practice indeletniciri potrivite cu sfintenia locului, atat pentru folosul vietuitorilor, cat si al credinciosilor, dovedind prin fapte bune dragoste fata de comunitatea monahala, de Biserica si de popor;
- c) sa vegheze ca toti calugarii si calugaritele cu aptitudini pentru studiu sa fie indatorati, cu binecuvantarea chiriarhului, sa urmeze studii la institutiile de invatamant teologic din eparhie sau din eparhiile invecinate;

- d) potrivit mijloacelor materiale pe care le are, manastirea sau schitul sa vina in ajutor eparhiei si tuturor institutiilor acesteia, dupa solicitarile Centrului eparhial, precum si sa sustina asezaminte social-filantropice;
- e) sa se aprovizioneze cu lumanari si colportaj de la Centrul eparhial;
- f) sa asigure calugarilor sau calugaritelor conditii adecvate vietii chinoviale (de obste).

Art. 77

Cu aprobarea chiriarhului, in manastiri se pot organiza:

- a) scoli teologice preuniversitare: seminarii teologice liceale pentru pregatirea teologica a personalului monahal in domeniul asistentei sociale, al educatiei religioase si al restaurarii patrimoniului bisericesc, precum si scoli de cantareti bisericesci;
- b) cursuri religioase aprobate de chiriarh, pentru indrumarea monahala duhovniceasca a personalului monahal;
- c) cursuri de arte si meserii, precum si ateliere in domeniile picturii si iconografiei, vitraliilor si mozaicului religios, sculpturii, broderiei artistice, tesatoriei de stofe bisericesci si imbracaminte, argintariei bisericesci, metalelor si emailarii, croitoriei, tesatoriei de covoare si alte activitati compatibile cu viata monahala aprobate de chiriarh, personalul monahal fiind dator ca, pe langa ascultarile din obste, sa lucreze in cadrul acestora, acolo unde sunt organizate.

Art. 78

- (1) Primirea in manastire a celor ce doresc sa intre in monahism se face la cererea scrisa a candidatului, cu recomandare de la duhovnic si staret(a) si cu aprobarea chiriarhului.
- (2) Varsta minima pentru primirea in manastire, ca novice, este de 18 ani. Sub aceasta varsta, dar nu mai putin de 16 ani, este necesar acordul scris al parintilor sau tutorilor legali. De asemenea, este interzisa inchinovierea si promovarea in cinul monahal a celor cu obligatii si responsabilitati familiale sau urmariti penal.
- (3) Tunderea in monahism se face, cu aprobarea chiriarhului, dupa cel putin 3 ani de cercetare canonica si vietuire in manastire. Derogarea de la aceasta regula o poate decide numai chiriarhul, din motive misionare urgente.
- (4) Hirotonirea monahilor in treapta de ierodiacon si ieromonah se face cu aprobarea chiriarhului, numai dupa ce acestia au absolvit o scoala teologica (seminar sau facultate) si au promovat examenul de capacitate.
- (5) Toti monahii (monahiile) dintr-o manastire (schit), inclusiv pensionarii, indiferent de rangurile si functiile detinute anterior, se vor supune randuielilor manastiresti, comune pentru intreaga obste.

B. Conducerea manastirii

Art. 79

- (1) Chiriarhul este conducatorul canonic al manastirilor, schiturilor si metocurilor din eparhia sa. Prin delegatie din partea chiriarhului, conducerea manastirii este asigurata de staret(a), a schitului de egumen(a), iar a metocului de calugarul(calugarita) anume desemnat(a) ca administrator.
- (2) Staretul(a) si egumenul(a) se numesc direct de chiriarh dintre calugarii cei mai vrednici, cu o frumoasa vietuire in manastire, cu intensa activitate duhovniceasca, cu studii teologice sau, in manastirile cu obste mai mare, dintre primii 3 candidati desemnati de sobor, in baza calitatilor

enumerare mai înainte, în cazul când chiriarhul a dispus să se facă alegere.

(3) Staretul(a) este ajutat(a) în îndeplinirea atribuțiilor sale de conducere de: Soborul manastiresc, Consiliul duhovnicesc și de învățatura, Consiliul economic și de Consiliul de disciplină (judecată).

(4) Cu aprobarea scrisă a chiriarhului, staretul(a) reprezintă manastirea în justiție, în fața autorităților locale și fața de terți, personal sau prin delegați împuterniciți, în condițiile art. 50 lit. e) din prezentul statut.

Art. 80

Dacă în vreo manastire s-ar afla vreun arhieru retras, el poate fi desemnat staret, cu aprobarea chiriarhului. În cazul când nu este desemnat staret, obștea manastirii este datoare să îi creeze înlesnirile necesare traiului și să îi dea cinstea cuvenită demnității arhieresti.

Art. 81

(1) Treptele monahale sunt: fratele (novicele), rasoforul și monahul, în cazul bărbaților, și, respectiv, sora, rasofora și monahia, în cazul femeilor.

(2) Rangurile monahale sunt: arhidiacon, singhel, protosinghel și arhimandrit, în cazul calugarilor, și staretă cu cruce (stavrofora), în cazul calugaritelor.

(3) Rangul de arhimandrit se conferă de chiriarh, cu aprobarea Sfantului Sinod.

Art. 82

(1) Chiriarhii vor lua măsurile necesare pentru organizarea, cel puțin o dată pe an, a sinaxelor (consfătuirilor) staretilor(elor) și egumenilor(elor) din eparhiile pe care le pastoresc, pentru analizarea problemelor specifice, promovarea schimbului de experiență duhovnicească și administrativă și adoptarea de măsuri adecvate în scopul îmbunătățirii vieții și disciplinei monahale. La aceste sinaxe monahale eparhiale pot fi chemați și duhovnicii de manastiri, când se considera necesar.

(2) Cel puțin o dată la 3 ani se vor organiza sinaxe monahale mitropolitane cu staretii(ele) și egumenii(ele) din eparhiile mitropoliei respective, la care vor participa și ierarhii Sinodului mitropolitan, pentru examinarea unor aspecte specifice vieții monahale din zonele respective, la care pot fi chemați și duhovnicii de manastiri, când problematica impune acest lucru.

Art. 83

Dispozițiile cuprinse în prezentul statut sunt comune și obligatorii pentru manastirile, schiturile și metocurile de calugari și calugarite din cuprinsul eparhiilor aparținătoare Patriarhiei Române.

Sectiunea V

A. Eparhia (arhiepiscopia și episcopia)

Art. 84

(1) Eparhiile sunt unități bisericesti constituite dintr-un număr de parohii, grupate în protopopiate, precum și din manastirile aflate pe un anumit teritoriu. În cuprinsul eparhiilor pot funcționa institutii de învățământ teologic și confesional, social-filantropice etc.

(2) Eparhiile sunt arhiepiscopii sau episcopii, conduse de către arhiepiscop sau episcop.

(3) Nicio eparhie nu poate avea, infiinta sau administra unitati de cult pe teritoriul altei eparhii.

Art. 85

Organismele de conducere ale eparhiei sunt: chiriarhul (arhiepiscopul sau episcopul eparhiot), Adunarea eparhiala, ca organism deliberativ, Consiliul eparhial si Permanenta Consiliului eparhial, ca organisme executive.

B. Chiriarhul (arhiepiscopul sau episcopul eparhiot)

Art. 86

- (1) In eparhia sa, chiriarhul isi exercita intreaga slujire in comuniune cu Sfantul Sinod.
- (2) Chiriarhul isi exercita dreptul de a conduce eparhia din momentul intronizarii si al primirii gramatei din partea mitropolitului sau canonic, respectiv din partea Patriarhului pentru mitropolit.

Art. 87

- (1) Pe durata vacantei, lociitorul de arhiepiscop sau de episcop indeplineste toate prerogativele titularului de scaun, cu exceptia modificarii structurilor eparhiale si instrainarii sau schimbarii destinatiei bunurilor bisericesci.
- (2) Arhiepiscopul, episcopul, episcopul-vicar si arhiereul-vicar poarta uniforma monahala (reverenda, rasa si camilafca) de culoare neagra, cruce, engolpion si toiag pastoral.

Art. 88

Chiriarhul (arhiepiscopul sau episcopul) exercita urmatoarele atributii:

- a) exercita slujirea de invatator, slujitor al Sfintelor Taine si pastor al eparhiei sale;
- b) conduce eparhia in conformitate cu prevederile Sfintelor canoane, ale statutului si regulamentelor bisericesci, precum si cu hotararile Sfantului Sinod;
- c) se ingrijeste de ducerea la indeplinire in cuprinsul eparhiei a hotararilor organismelor deliberative si executive centrale si eparhiale;
- d) vegheaza la bunul mers al vietii bisericesci din eparhie, al organismelor si institutiilor ei;
- e) convoaca si prezideaza organismele deliberative si executive ale eparhiei, precum si conferinte si intruniri ale preotilor si sinaxe ale personalului monahal;
- f) reprezinta eparhia in relatiile cu autoritatile publice centrale si locale, in justitie si fata de terti, personal sau prin delegati;
- g) reprezinta eparhia in relatiile cu celelalte culte religioase recunoscute de pe teritoriul eparhiei, in conformitate cu hotararile Sfantului Sinod;
- h) efectueaza cat mai des vizite canonice si pastorale in eparhie;
- i) prezinta Sfantului Sinod darea de seama anuala cu privire la activitatea pastoral-misionara si social-filantropica din eparhie;
- j) daruieste tuturor locasurilor de cult din eparhie Sfantul Antimis, precum si Sfantul si Marele Mir primit de la Patriarhia Romana;
- k) in consultare cu Sinodul mitropolitan, propune Sfantului Sinod candidati de episcop-vicar la arhiepiscopii si de arhiereu-vicar la episcopii;
- l) adreseaza scrisori pastorale clerului si credinciosilor din eparhie;
- m) hirotoneste clerici si se ingrijeste de ocuparea la timp a parohiilor vacante, cu respectarea

prevederilor canonice, statutare si regulamentare bisericesci;

- n) numeste, transfera si revoca personalul bisericesc clerical si neclerical in sedinte ale Permanentei Consiliului eparhial, cu respectarea normelor bisericesci in vigoare;
- o) confera distinctii si ranguri bisericesci preotilor si diaconilor din eparhie, precum si personalului monahal, cu respectarea prevederilor statutare si regulamentare bisericesci;
- p) acorda sau retrage binecuvantarea pentru numirea personalului didactic de predare a religiei din unitatile de invatamant public si particular, pentru incadrarea personalului didactic si a personalului de conducere din scolile confesionale si de la institutiile de invatamant preuniversitar si universitar teologic din eparhia sa;
- q) elibereaza Cartea canonica, la solicitarea scrisa a ierarhului ortodox roman care accepta primirea unui preot in eparhia sa, iar in cazul trecerii in jurisdicia canonica a unei alte biserici ortodoxe trebuie sa obtina aprobarea Patriarhului;
- r) acorda dispense bisericesci de casatorie si recasatorie pentru credinciosii mireni, in limita prevederilor canonice;
- s) acorda concediul de odihna personalului clerical si neclerical din administratia eparhiala, protopopilor, personalului clerical de la parohii, precum si personalului monahal, pentru ingrijirea sanatatii;
- t) numeste presedintele Consistoriului eparhial din randul celor 3 membri alesi de Adunarea eparhiala si aproba aparatoriile la Consistoriul eparhial;
- u) aproba sau respinge motivat sentintele pronuntate de Consistoriul eparhial;
- v) asigura disciplina clerului si a celorlalte categorii de personal in eparhia sa, direct sau prin organismele eparhiale competente;
- w) primeste plangerile aduse impotriva personalului clerical si neclerical din administratia eparhiala, de la protopopiate si parohii, precum si impotriva personalului monahal si dispune masuri corespunzatoare, potrivit prevederilor canonice, statutare si regulamentare bisericesci;
- x) in cazuri de vinovatie grava poate opri de la savarsirea celor sfinte personalul clerical din eparhia sa si dispune, fara intarziere, cercetarea cazului;
- y) poate aplica preotului pedeapsa transferului disciplinar, prin decizie chiriarhala, cand se constata ca acesta influenteaza in rau viata parohiala;
- z) indeplineste orice alte atributii date lui prin Sfintele canoane, Statut si regulamentele bisericesci sau prin hotarari ale Sfantului Sinod.

Art. 89

Chiriarhul exercita drepturile si indeplineste indatoririle prevazute de Sfintele canoane, de prezentul statut si de regulamentele bisericesci.

C. Adunarea eparhiala

Art. 90

Adunarea eparhiala este organism deliberativ pentru toate problemele administrative, culturale, socialfilantropice, economice si patrimoniale ale eparhiei.

Art. 91

(1) Adunarea eparhiala se compune din reprezentantii alesi ai clerului si ai credinciosilor, in proportie de o treime clerici si doua treimi mireni, cu o viata morala si religioasa demna de un

- crestin, care au candidat cu binecuvantarea ierarhului locului. Pentru activitate potrivnica Bisericii, mandatele acestora se revoca de Adunarea eparhiala, la propunerea chiriarhului.
- (2) Membrii mireni in Adunarea eparhiala se aleg de catre delegatii consiliilor parohiale, constituiti in colegii electorale mirenesti, pe circumsriptii.
  - (3) Membrii clerici in Adunarea eparhiala se aleg de catre toti preotii si diaconii in functie, constituiti in colegii electorale preotesti, pe circumsriptii.
  - (4) Membrii Adunarii eparhiale, clerici si mireni, se aleg pe termen de 4 ani. Ei pot fi alesi pentru cel mult doua mandate.
  - (5) Numarul membrilor alesi ai Adunarii eparhiale este de 30.
  - (6) Presedintele Adunarii eparhiale este arhiepiscopul sau episcopul, iar in caz de vacanta, loctiitorul desemnat canonic si statutar.
  - (7) Episcopul-vicar sau arhiepiscopul-vicar este membru de drept al Adunarii eparhiale, cu vot deliberativ.

Art. 92

Atributiile Adunarii eparhiale sunt:

- a) sustine interesele si drepturile Bisericii si ale eparhiei, conform cu prevederile canonice, statutare si regulamentare bisericesti;
- b) vegheaza la respectarea, in cuprinsul eparhiei, a masurilor cu caracter unitar prevazute de Statut, regulamentele bisericesti si de hotararile organismelor bisericesti centrale privitoare la administrarea bunurilor mobile si imobile ale unitatilor de cult din intreaga eparhie, precum si a altor bunuri patrimoniale, culturale si epitropesti ale acestora;
- c) sustine institutiile si asezamintele culturale, social-filantropice si economice ale eparhiei;
- d) aproba infiintarea, desfiintarea si delimitarea teritoriala a protopopiatelor, la propunerea Consiliului eparhial;
- e) deleaga un cleric si 2 mireni, dintre membrii Adunarii eparhiale, ca reprezentanti eparhiali, in Adunarea Nationala Bisericeasca;
- f) alege membrii Consiliului eparhial, la propunerea chiriarhului;
- g) alege cei 3 membri ai Consistoriului eparhial si pe cei 2 supleanti, la propunerea chiriarhului;
- h) desemneaza, la propunerea chiriarhului, 1, 2 sau 3 clerici, ca membri in Consistoriul mitropolitan;
- i) aproba raportul general anual intocmit de Consiliul eparhial si hotaraste masuri pentru o buna desfasurare a activitatilor eparhiei;
- j) aproba contul de executie bugetara si bilantul financiar-contabil al eparhiei, al institutiilor si fundatiilor sale, precum si masuri pentru asigurarea bunurilor bisericesti;
- k) aproba bugetul general al eparhiei, al institutiilor si fundatiilor eparhiale;
- l) hotaraste cu privire la modul de administrare a bunurilor eparhiei, precum si ale institutiilor si fundatiilor eparhiale, in conformitate cu dispozitiile legale in vigoare;
- m) exercita orice alte atributii date prin prezentul statut si regulamentele bisericesti.

Art. 93

- (1) Adunarea eparhiala se intruneste in sedinta anuala de lucru, in primul trimestru al anului, iar in sedinte extraordinare, ori de cate ori este nevoie.
- (2) Convocarea Adunarii eparhiale, cu precizarea ordinii de zi, se face de catre presedinte, cu cel putin 14 zile inainte de data fixata pentru sedinta, iar in cazuri exceptionale, in cel mai scurt timp posibil.

(3) Adunarea eparhiala este statutar constituita cu prezenta a doua treimi din numarul membrilor sai si hotaraste valabil cu votul a jumatate plus unu din numarul membrilor prezenti.

(4) Procesul-verbal al lucrarilor Adunarii eparhiale este semnat de presedinte si de secretarii Adunarii eparhiale si se pastreaza la Secretariatul eparhiei.

Art. 94

Pentru studierea si formularea propunerilor asupra problemelor ce urmeaza a fi supuse deliberarii, Adunarea eparhiala alege, la inceputul fiecarui mandat de 4 ani, dintre membrii clerici si mireni, 5 comisii de lucru permanente, care vor avea cate un presedinte si un raportor din mijlocul lor, desemnati de plen, la propunerea presedintelui. Comisiile Adunarii eparhiale sunt:

- a) Comisia administrativ-bisericeasca;
- b) Comisia culturala si educationala;
- c) Comisia economica, bugetara si patrimoniala;
- d) Comisia social-filantropica;
- e) Comisia organizatorica, juridica si de validare.

D. Consiliul eparhial

Art. 95

Consiliul eparhial este organism executiv al Adunarii eparhiale si are in competenta problemele bisericesti administrative, culturale, social-filantropice, economice, patrimoniale si fundationale pentru intreaga eparhie.

Art. 96

(1) Consiliul eparhial se compune din 9 membri, 3 clerici si 6 mireni, alesi pe termen de 4 ani de Adunarea eparhiala dintre membrii ei. Ei pot fi alesi pentru cel mult doua mandate. Pentru activitate potrivnica Bisericii, mandatele acestora se revoca de Adunarea eparhiala, la propunerea chiriarhului.

(2) Presedintele Consiliului eparhial este chiriarhul, iar in caz de vacanta locutiitorul desemnat canonic si statutar.

(3) Episcopul-vicar sau arhiereul-vicar este membru de drept al Consiliului eparhial, cu vot deliberativ.

(4) Din incredintarea chiriarhului, sedintele Consiliului eparhial pot fi prezidate si de catre episcopul-vicar, respectiv de arhiereul-vicar. In aceasta situatie, procesul-verbal al lucrarilor este supus aprobarii chiriarhului.

(5) Vicarul administrativ eparhial, consilierii eparhiali, inspectorul eparhial, secretarul eparhial, exarhul, consilierul juridic si contabilul-sef sunt membri permanenti ai Consiliului eparhial, cu vot consultativ. Conducatorii institutiilor de invatamant teologic din eparhie participa la lucrari in calitate de invitati.

(6) Secretarul eparhial este si secretar al Consiliului eparhial si intocmeste procesul-verbal al lucrarilor.

Art. 97

(1) Consiliul eparhial se intruneste la convocarea presedintelui de doua ori pe an sau ori de cate

ori este nevoie.

(2) Consiliul eparhial este legal constituit cu prezenta a cel puțin două treimi din numărul membrilor sai și ia hotărâri cu votul a jumătate plus unu din numărul membrilor prezenți.

Art. 98

Consiliul eparhial exercită în intervalul dintre ședințele Adunării eparhiale atribuțiile acestora prevăzute la art. 92 lit. a), b), c) și l), precum și următoarele atribuții:

- a) întocmește darea de seamă anuală asupra activității sectoarelor Administrației eparhiale, a instituțiilor și fundațiilor eparhiale;
- b) întocmește și prezintă Adunării eparhiale contul de execuție bugetară și bilanțul financiar-contabil al eparhiei, al instituțiilor și fundațiilor sale și propune măsuri de asigurare a bunurilor bisericesti;
- c) întocmește bugetul general anual al eparhiei, al instituțiilor și fundațiilor sale;
- d) propune Adunării eparhiale înființarea, desființarea și delimitarea teritorială a protopopiatelor;
- e) aprobă înființarea, desființarea și delimitarea teritorială a parohiilor, precum și transformarea filiilor în parohii;
- f) sprijină catehizarea copiilor, tinerilor și adulților și ia măsuri pentru procurarea mijloacelor materiale necesare susținerii programelor culturale și educativ-religioase în eparhie;
- g) îngrijește de bună mers al instituțiilor de învățământ teologic și al școlilor confesionale din eparhie, în conformitate cu prevederile statutare și regulamentare bisericesti;
- h) înființează, organizează și supraveghează activitatea editurii și tipografiei eparhiale, a atelierelor de lămânari și pentru producerea vestimentelor și a obiectelor de cult, precum și a magazinelor pentru desfacerea acestora și a produselor achiziționate de la tipografia și atelierele Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române;
- i) aprobă înființarea, organizarea și desființarea de asociații și fundații bisericesti locale care activează în cuprinsul eparhiei, precum și funcționarea pe teritoriul eparhiei a filialelor asociațiilor și fundațiilor bisericesti înființate cu binecuvântarea Sfantului Sinod;
- j) hotărăște înființarea de fonduri eparhiale destinate ajutorării parohiilor sărace, acordării de burse tinerilor care se pregătesc în instituțiile de învățământ, precum și sprijinirii programelor locale de asistență social-filantropică și cultural-misionară;
- k) hotărăște cu privire la transmiterea cu orice titlu a folosinței sau proprietății asupra bunurilor imobile ale unităților bisericesti din eparhie (vanzare, cumpărare, închiriere, schimb etc.), precum și asupra grevării cu sarcini sau afectării de servituti a bunurilor acestor unități, cu excepția bunurilor sacre care sunt inalienabile;
- l) în cazul înstrăinării (vanzare, donație etc.) bunurilor imobile ale Centrului eparhial (clădiri sau terenuri), Consiliul eparhial propune spre aprobare Adunării eparhiale soluții statutare. Hotărârile privind înstrăinarea devin valide numai după aprobarea lor de către Sinodul mitropolitan;
- m) administrează bunurile mobile și imobile ale eparhiei, ale instituțiilor și fundațiilor eparhiale, în conformitate cu hotărârile Adunării eparhiale;
- n) verifică și aprobă raportul anual privind situația bunurilor mobile și imobile aflate în proprietatea sau în folosința unităților de cult din eparhie (inventar, stare fizică etc.);
- o) verifică respectarea prevederilor statutare și regulamentare bisericesti cu privire la alegerile de membri mireni și clerici în organismele bisericesti deliberative și executive;
- p) confirmă, suspendă sau dizolvă consiliile parohiale, la sesizarea preotului și la propunerea motivată a protopopului, dispunând instituirea de comisii interimare până la alegerea unor noi organisme parohiale;

- q) verifica, aproba, respinge sau modifica hotararile organismelor parohiale, in conformitate cu prevederile art. 55 alin. (2) din prezentul statut;
- r) exercita orice atributii care ii sunt date prin statut, regulamente sau prin hotarari ale organismelor centrale bisericesci si ale Adunarii eparhiale.

Art. 99

Hotararile Adunarii eparhiale, ale Consiliului eparhial si ale Permanentei Consiliului eparhial devin executorii dupa confirmarea lor in scris de catre chiriarhul locului. In caz de neconfirmare, chiriarhul dispune rediscutarea problemei.

E. Permanenta Consiliului eparhial

Art. 100

Intre sedintele Consiliului eparhial functioneaza Permanenta Consiliului eparhial.

Art. 101

(1) Permanenta Consiliului eparhial se compune din chiriarh, ca presedinte, episcopul-vicar sau arhiepiscopul-vicar, vicarul administrativ eparhial, consilierii eparhiali, inspectorul eparhial, secretarul eparhial, exarhul, consilierul juridic si contabilul-sef, ca membri. In caz de vacanta, prezideaza locutiitorul desemnat canonic si statutar.

(2) Permanenta Consiliului eparhial se intruneste la convocarea chiriarhului, ori de cate ori este nevoie.

(3) Din incredintarea chiriarhului, Permanenta Consiliului eparhial poate fi prezidata de episcopul-vicar, arhiepiscopul-vicar, vicarul administrativ eparhial sau de unul dintre consilierii eparhiali. In acest caz, procesul-verbal al lucrarilor este supus aprobarii chiriarhului.

(4) Secretarul eparhial este si secretar al sedintelor Permanentei Consiliului eparhial si intocmeste procesul-verbal al lucrarilor.

(5) Hotararile Permanentei Consiliului eparhial se iau cu votul majoritatii membrilor prezenti si sunt duse la indeplinire de sectoarele Administratiei eparhiale, potrivit competentelor date prin statut si prin regulamentele bisericesci.

Art. 102

Permanenta Consiliului eparhial exercita atributiile Consiliului eparhial in intervalul dintre sedintele acestuia, cu exceptia celor prevazute la art. 98 lit. a), b), c), k), n) si q), precum si urmatoarele atributii:

- a) examineaza si definitiveaza darile de seama anuale privind activitatile sectoarelor Administratiei eparhiale, ale institutiilor si fundatiilor eparhiale;
- b) analizeaza si definitiveaza contul de executie bugetara si bilantul financiar-contabil ale eparhiei, ale institutiilor si fundatiilor sale;
- c) prezinta Consiliului eparhial, spre verificare si avizare, proiectul bugetului general al eparhiei, al institutiilor si fundatiilor sale;
- d) face propuneri privind planurile de activitate ale editurii si tipografiei eparhiale, precum si ale atelierelor eparhiale si manastiresti;
- e) aproba clasificarea pe categorii a parohiilor, in conformitate cu prevederile art. 47 din prezentul statut;

- f) face propuneri Consiliului eparhial privind modul de administrare a bunurilor mobile si imobile ale eparhiei, ale institutiilor si fundatiilor eparhiale;
- g) aproba infiintarea si organizarea de institutii cu caracter economic, cu sau fara personalitate juridica, distincte de eparhie sau de unitatile din jurisdicia ei, pentru sustinerea activitatilor misionar-pastorale si social-filantropice, in conditiile prezentului Statut, ale regulamentelor bisericesti si legislatiei in vigoare;
- h) administreaza fondurile eparhiale, ale institutiilor si fundatiilor eparhiale destinate ajutorarii parohiilor sarace, acordarii de burse tinerilor care se pregatesc in institutiile de invatamant, precum si sprijinirii programelor locale de asistenta social-filantropica si cultural-misionara;
- i) aproba proiectele de investitii in limita bugetului anual al eparhiei;
- j) face demersuri catre autoritatile publice centrale si locale pentru obtinerea de sprijin destinat sustinerii activitatilor pastoral-misionare, culturale si social-filantropice ale eparhiei si unitatilor sale, restaurarii monumentelor bisericesti, precum si construirii de noi biserici in cuprinsul eparhiei;
- k) aproba proiectele de buget si conturile de executie bugetara ale protopopiatelor, ale parohiilor si ale manastirilor;
- l) intocmeste raportul catre Consiliul eparhial privind inventarul protopopiatelor, parohiilor si manastirilor;
- m) examineaza si aproba donatiile, sponsorizarile si legatele ce se fac in folosul eparhiei, in conformitate cu legislatia in vigoare;
- n) decide cu privire la contestatiile facute impotriva hotararilor organismelor parohiale;
- o) exercita orice atributii care ii sunt date prin statut, regulamente sau prin hotarari ale Adunarii eparhiale si ale Consiliului eparhial.

F. Administratia eparhiala si Cancelaria eparhiala

Art. 103

In exercitarea atributiilor sale, chiriarchul este ajutat de episcopul-vicar sau arhiereul-vicar, Administratia eparhiala si Cancelaria eparhiala.

Art. 104

Episcopii-vicari si arhiereii-vicari sunt membri de drept ai organismelor deliberative si executive eparhiale, iar in cadrul Administratiei eparhiale au atributiile ce le sunt delegate prin decizie de chiriarchi, cu aprobarea Sfantului Sinod. Ei poarta, cu aprobarea Sfantului Sinod, titluri legate de eparhiile respective ori, dupa caz, titluri speciale, hotarate de Sfantul Sinod.

Art. 105

(1) Vicarul administrativ eparhial, consilierii eparhiali, inspectorul eparhial si secretarul eparhial se numesc pe o perioada de 4 ani, se reconfirma si se revoca de chiriarch intr-o sedinta de lucru a Permanentei Consiliului eparhial, tinandu-se seama de urmatoarele criterii: media generala de licenta in teologie minimum 8,50; cel putin gradul II; fara impedimente canonice sau juridice si avand o activitate deosebita liturgica, administrativ-pastorala, misionara si culturala.

(2) Vicarul administrativ eparhial, consilierii eparhiali, inspectorul eparhial si secretarul eparhial au atributii stabilite prin decizie de chiriarch. Ei participa fara drept de vot la sedintele Adunarii eparhiale, iar la sedintele Permanentei Consiliului eparhial, cu vot deliberativ. Clericii din

Administratia eparhiala pot fi numiti slujitori la parohii direct (fara concurs) de catre chiriarh.

Art. 106

(1) Administratia eparhiala duce la indeplinire hotararile organismelor deliberative si executive centrale si eparhiale, prin urmatoarele sectoare de activitate:

- a) Sectorul administrativ-bisericesc;
- b) Sectorul invatamant si activitati cu tineretul;
- c) Sectorul cultural si comunicatii media;
- d) Sectorul social-filantropic si misionar;
- e) Sectorul economic-financiar;
- f) Sectorul patrimoniu si constructii bisericesci;
- g) Sectorul Exarhatul manastirilor.

(2) In functie de cerintele pastorale si administrative locale, Permanenta Consiliului eparhial poate infiinta si alte sectoare de activitate.

(3) In cadrul sectoarelor Administratiei eparhiale pot functiona urmatoarele servicii si compartimente: biblioteca; muzeu; personal - resurse umane; contabilitate; tehnic; editura; tipografie; ateliere, precum si altele, potrivit cerintelor locale specifice.

(4) Administratia eparhiala este condusa de chiriarh, ajutat de episcopul-vicar sau arhiereul-vicar, impreuna cu vicarul administrativ eparhial si consilierii eparhiali.

Art. 107

(1) Cancelaria eparhiala pregateste impreuna cu sectoarele Administratiei eparhiale lucrarile organismelor deliberative si executive eparhiale si duce la indeplinire hotararile acestora.

(2) Cancelaria eparhiala are urmatoarele servicii si compartimente: cabinetul chiriarhului; secretariat; registratura; arhiva; oficiul canonic-juridic; corpul de inspectie si control; biroul comunicatii si relatii cu publicul.

Art. 108

(1) In Administratia si Cancelaria eparhiala este incadrat, pe functii de executie, personal de specialitate, clerical si neclerical. Acesta este numit, transferat si revocat de chiriarh in sedinta a Permanentei Consiliului eparhial.

(2) Consilierii eparhiali impreuna cu personalul de specialitate studiaza si intocmesc referate asupra problemelor ce urmeaza a fi dezbatute de organismele deliberative eparhiale sau a fi rezolvate de chiriarh.

Art. 109

(1) Corpul de inspectie si control al chiriarhului este incadrat cu urmatorul personal, numit de chiriarh intr-o sedinta de lucru a Permanentei Consiliului eparhial:

a) un inspector eparhial bisericesc, numit in conditiile art. 105 alin. (1) din prezentul statut, cu atributii generale de control si de acuzator la Consistoriul eparhial;

b) exarhul manastirilor, numit dintre arhimandriti sau protosingheli, cu atributii generale de indrumare, de inspectie, de control la manastiri si de referent pentru problemele manastiresti.

Acesta poate conduce si Sectorul Exarhatul manastirilor;

c) inspectori pentru controlul financiar si gestionar (audit), dintre care unul cu pregatire juridica.

(2) Membrii Corpului de inspectie si control al chiriarhului isi desfasoara activitatea din

dispozitia acestuia, potrivit atributiilor stabilite in statut, in regulamentele bisericesti si in legislatia in vigoare.

Sectiunea VI

A. Mitropolia

Art. 110

- (1) Sub raport canonic si administrativ, episcopiile si arhiepiscopiile sunt grupate in mitropolii.
- (2) Mitropoliile din interiorul si din afara granitelor tarii sunt conduse de catre un mitropolit.

B. Sinodul mitropolitan

Organizare si atributii

Art. 111

- (1) Mitropolitul, impreuna cu arhiepiscopii, episcopii, precum si episcopii-vicari si arhieriei-vicari de la eparhiile sufragane alcatuiesc Sinodul mitropolitan.
- (2) Sinodul mitropolitan coordoneaza activitatile comune ale eparhiilor din mitropolie, in limitele inscrite in Sfintele canoane, precum si in normele statutare si regulamentare in vigoare.
- (3) Sinodul mitropolitan vegheaza ca pe cuprinsul Mitropoliei sa fie aparate si promovate credinta ortodoxa, unitatea liturgica si disciplina canonica a clerului si monahilor, precum si intrajutorarea frateasca intre eparhii.
- (4) Sinoadele mitropolitane se pot intruni in sedinte comune pentru a elabora si a aplica planuri de cooperare permanenta la nivel pastoral-misionar, social-filantropic si cultural de interes regional, despre care vor informa Sfantul Sinod in scris.

Art. 112

- (1) Sinodul mitropolitan este prezidat de mitropolit, care il convoaca ori de cate ori este nevoie. In caz de vacanta, prezideaza Patriarhul sau ierarhul desemnat canonic si statutar.
- (2) Sinodul mitropolitan ia hotarari cu votul a jumatate plus unu din numarul membrilor prezenti.
- (3) Lucrarile Sinodului mitropolitan se pregatesc de catre personalul clerical de conducere, respectiv consilier eparhial si secretar eparhial desemnati de mitropolit, iar hotararile acestuia se pastreaza distinct in arhiva eparhiei de scaun a mitropolitului, impreuna cu procesele-verbale ale sedintelor.

Art. 113

- Pe langa atributiile enumerate mai sus, Sinodul mitropolitan are si urmatoarele atributii:
- a) propune Sfantului Sinod infiintarea de noi eparhii sau modificarea teritoriala a celor existente;
  - b) analizeaza si avizeaza solicitarile venite de la eparhiile sufragane privind canonizarea de sfinti, proiectele de texte liturgice si icoane pentru cinstirea acestora si inaintaza Sfantului Sinod propunerile sale;
  - c) aproba tematicile cursurilor pentru obtinerea de catre personalul clerical a gradelor profesionale: definitiv si gradul II, organizate de institutiile de invatamant superior din mitropolie, aprobate de Sfantul Sinod;
  - d) avizeaza propunerile chiriarhilor eparhiilor sufragane pentru alegerea episcopilor-vicari si arhieriei-vicari de catre Sfantul Sinod;
  - e) aproba infiintarea, desfiintarea si transformarea manastirilor de calugari in manastiri de

calugarite sau a manastirilor de calugarite in manastiri de calugari, precum si ridicarea schiturilor la rang de manastiri, in conditiile art. 75 alin. (1) din prezentul statut;

f) primeste si examineaza recursurile clericilor depusi din treapta preotiei de catre un consistoriu eparhial din cuprinsul mitropoliei;

g) admite sau respinge, in principiu, cererile de recurs, pe baza referatului si propunerilor motivate canonic si juridic ale consilierului administrativ-bisericesc de la centrul mitropolitan;

h) in caz de admitere, in principiu, a recursului, trimite cauza pentru judecare in fond

Consistoriului mitropolitan;

i) valideaza sau invalideaza hotarari ale adunarilor eparhiale din cuprinsul mitropoliei privind instrainarea bunurilor imobile (cladiri sau terenuri) eparhiale;

j) exercita orice alte atributii date lui prin Sfintele canoane, prin prezentul statut si regulamentele bisericesci sau prin hotarari ale Sfantului Sinod.

C. Mitropolitul

Art. 114

(1) Mitropolitul este conducatorul canonic al unei mitropolii, exercita drepturile si indeplineste indatoririle prevazute de Sfintele canoane, de traditia bisericeasca si de prezentul statut.

(2) Titulatura mitropolitului este cea a arhiepiscopiei pe care o pastoreste si a mitropoliei pe care o conduce.

(3) El poarta ca semn distinctiv cruce pe culion, cu camilafca neagra.

(4) Mitropolitul are urmatoarele atributii:

a) convoaca si prezideaza Sinodul mitropolitan;

prezideaza sedinta Sfantului Sinod pentru alegerea de arhiepiscopi si episcopi sufragani;

c) ii hirotoneste, impreuna cu alti ierarhi, pe arhiepiscopii si episcopii sufragani, precum si pe episcopii-vicari si arhieriei-vicari de la eparhiile din mitropolie, impreuna cu chiriarhii acestora;

d) emite gramata pentru intronizarea arhiepiscopilor si episcopilor sufragani si ii intronizeaza;

e) numeste lociitori de arhiepiscopi si episcopi, in caz de vacanta, la eparhiile sufragane;

f) ii viziteaza frateste pe arhiepiscopii si episcopii din mitropolie;

g) convoaca sinaxele (consfaturile) staretilor si duhovnicilor de la manastirile din eparhiile sufragane cel putin o data la 3 ani;

h) prezideaza comisiile zonale de pictura bisericeasca;

i) primeste sesizarile privind arhiepiscopii, episcopii, episcopii-vicari si arhieriei-vicari de la eparhiile din mitropolie, dispune, in consultare cu Patriarhul, cercetarea lor in Sinodul Permanent si aduce la cunostinta Sfantului Sinod rezultatul cercetarii;

j) emite decizia mitropolitana de constituire a Consistoriului mitropolitan, compus din membrii (3-5 titulari si 2 supleanti) delegati de adunarile eparhiale sufragane in conditiile art. 92 lit. h) si numeste un presedinte din randul acestora;

k) exercita orice alte atributii prevazute de Sfintele canoane, de prezentul statut si regulamentele bisericesci sau de hotarari ale Sfantului Sinod.

Partea II - Despre cler

Capitolul I - Invatamantul teologic pentru pregatirea clerului. Predarea religiei. Scolile confesionale

Art. 115

(1) Pregatirea personalului bisericesc din toate categoriile se face in urmatoarele unitati de invatamant teologic integrate in invatamantul de stat preuniversitar si universitar:

- a) scoli de cantareti bisericesci (scoli de arte si meserii);
- b) seminarii teologice liceale;
- c) facultati de teologie.

(2) In functie de cerintele specifice, Biserica Ortodoxa Romana poate organiza si unitati proprii de invatamant teologic, de cercetare stiintifica-teologica si pentru formare profesionala, in conditiile prevazute de lege.

(3) Instructiunile de invatamant teologic sunt destinate pregatirii personalului de cult, a profesorilor de religie, a altor specialisti necesari activitatii religioase si sociale a Bisericii, precum si a acelor care doresc formare teologica, in conditiile prevazute de lege, de prezentul statut si de regulamentele bisericesci.

Art. 116

(1) Unitatile de invatamant preuniversitar teologic integrate in invatamantul de stat, respectiv scolile de cantareti bisericesci si seminariile teologice liceale, se infiinteaza de catre eparhiile pe teritoriul carora vor functiona, cu avizul sinoadelor mitropolitane si cu aprobarea Sfantului Sinod, in conditiile prevazute de lege.

(2) Planurile si programele pentru invatamantul preuniversitar teologic se stabilesc de Sfantul Sinod, cu respectarea prevederilor legale.

Art. 117

(1) Unitatile de invatamant universitar teologic, respectiv facultatile de teologie, se infiinteaza de catre eparhiile pe teritoriul carora vor functiona, cu aprobarea Sfantului Sinod, in conditiile prevazute de lege.

(2) Planurile si programele pentru invatamantul universitar teologic se elaboreaza de instructiunile de invatamant, se avizeaza de sinoadele mitropolitane si se aproba de catre Sfantul Sinod, cu respectarea prevederilor legale.

Art. 118

(1) Modul de organizare si functionare, profilurile si specializarile, echivalarea si recunoasterea diplomelor de studii obtinute in strainatate, admiterea si durata cursurilor in unitatile de invatamant preuniversitar si universitar teologic se stabilesc prin regulamente-cadru si hotarari ale Sfantului Sinod, in conditiile prevazute de lege.

(2) Personalul didactic si de conducere din unitatile de invatamant teologic integrate in invatamantul de stat se recunoaste de catre ministerul de resort, in conditiile prevazute de lege si de protocoalele incheiate intre Biserica Ortodoxa Romana si ministerul de resort, cu acordul prealabil al chiriarhului eparhiei pe raza careia acestea functioneaza. Personalul didactic clerical poate functiona si la parohie, cu aprobarea chiriarhului.

(3) Unitatile de invatamant preuniversitar si universitar teologic se afla in jurisdictia canonica a Sfantului Sinod si a chiriarhului locului si in subordinea administrativa a autoritatilor si

institutiilor competente prevazute de lege.

(4) Inspectia unitatilor de invatamant teologic si controlul gestiunii bunurilor unitatilor de invatamant teologic care apartin Bisericii se exercita prin organisme abilitate ale eparhiilor pe raza carora acestea functioneaza, cu respectarea prevederilor statutare si reglementare bisericesci.

(5) Admiterea candidatilor in invatamantul teologic de toate gradele se face numai cu binecuvantarea chiriarhului locului.

Art. 119

(1) Eparhiile au responsabilitatea predarii religiei in invatamantul de stat, particular si confesional, in centrele de plasament proprii, precum si in cele organizate de institutii publice sau particulare.

(2) Planurile si programele pentru predarea religiei se aproba de catre Sfantul Sinod.

(3) Personalul didactic care preda religia in unitatile de invatamant de stat si particular se numeste cu acordul chiriarhului fiecarei eparhii.

(4) Preotul paroh impreuna cu profesorul de religie au responsabilitatea asigurarii asistentei religioase in institutiile de invatamant din cuprinsul parohiei.

(5) In cazul in care un cadru didactic, cleric sau laic, dintre cei care predau disciplina Religie, savarseste abateri de la doctrina si morala Bisericii, in urma cercetarii, chiriarhul ii poate retrage acordul de a preda religia, fapt care duce la desfacerea contractului individual de munca. Aceasta dispozitie este comuna si pentru personalul didactic din unitatile de invatamant preuniversitar, universitar teologic si confesional.

Art. 120

Cu binecuvantarea (acordul) chiriarhului locului, eparhiile si unitatile de cult dependente de acestea au dreptul de a infiinta si administra forme de invatamant confesional de toate nivelurile, profilurile si specializarile, in conformitate cu prevederile prezentului statut, cu regulamentele bisericesci si in conditiile legii.

Art. 121

(1) Sfantul Sinod aproba solicitarile facultatilor de teologie, insotite de acordul senatelor universitare, pentru organizarea doctoratului in teologie, in conditiile prevazute de lege.

(2) Sfantul Sinod aproba si comunica ministerului de resort, pentru acord, facultatile de teologie atestate pentru organizarea cursurilor si examenelor in vederea perfectionarii si obtinerii gradelor profesionale si didactice: Definitiv, II si I de catre personalul clerical si de catre cadrele didactice care predau Religia sau discipline teologice in invatamantul preuniversitar teologic.

Capitolul II - Recrutarea personalului bisericesc

Sectiunea I - Numirea personalului bisericesc din parohii

Art. 122

Cantaretii bisericesci (cantorii) si dascalii (catehetii) se recruteaza, de regula, dintre absolventii scolilor de cantareti bisericesci. Ei se numesc, la propunerea preotului paroh si a consiliului

parohial, de catre chiriarh, intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial. Pentru motive de indisciplina, acestia pot fi sanctionati sau revocati.

Art. 123

- (1) Preotii si diaconii slujitori se recruteaza dintre doctorii, absolventii de masterat si licentiatii facultatilor de teologie, specializarea Teologie pastorală, care au sustinut examenul de capacitate preoteasca.
- (2) Preotii si diaconii sunt numiti la parohie de chiriarh, intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial, cu respectarea prevederilor statutare si regulamentare bisericesci.
- (3) Numirea si transferarea preotilor si a diaconilor la parohii se fac prin concurs, cu exceptiile prevazute la art. 39 alin. (1), art. 105 alin. (2), art. 124 alin. (4) si art. 125 alin. (3).
- (4) Pentru a putea fi numiti, candidatii la posturile de preot si diacon trebuie sa corespunda conditiilor canonice, statutare si regulamentare bisericesci.
- (5) Hirotesia intru citet si ipodiacon si hirotonia intru diacon si preot se fac numai pe seama unui altar din cuprinsul eparhiei.
- (6) Intr-o parohie, prezenta frecventa a unor clerici de mir sau de manastire din afara parohiei, pentru activitati pastorale si misionare, este ingaduita numai cu aprobarea chiriarhului locului.
- (7) Raportul dintre personalul clerical si Centrul eparhial este unul de slujire si misiune liber asumata, conform marturisirii (declaratiei) solemne publice rostite si semnate de catre fiecare candidat inaintea hirotoniei intru preot. La inceperea activitatii pastorale in unitatea pentru care a fost numit, personalul bisericesc primeste din partea chiriarhului o decizie prin care se reglementeaza drepturile si indatoririle ce-i vor reveni.
- (8) Fara binecuvantarea chiriarhului locului, preotilor, diaconilor si calugarilor nu le este ingaduit sa infiinteze, sa fie membri sau sa participe in asociatii, fundatii si organizatii de orice tip.
- (9) In Biserica Ortodoxa Romana, statutul de preot, diacon si calugar este incompatibil cu exercitarea oricaror activitati personale (private) cu caracter economic, financiar si comercial, care contravin moralei crestine si intereselor Bisericii.

Art. 124

- (1) La parohiile din mediul urban (municipii si orase), preotii se numesc prin concurs, dintre doctorii, absolventii de masterat si licentiatii in teologie. Acestia sunt datori sa aiba minimum 5 ani vechime in cler si sa promoveze examenul de selectiune pentru parohiile din mediul urban.
- (2) La parohiile din mediul rural (comune si sate), preotii si diaconii se numesc prin concurs dintre absolventii de masterat si licentiatii in teologie care au promovat examenul de capacitate preoteasca. In cazul preotilor care solicita transferul, acestia sunt datori sa aiba cel putin 5 ani de la ultimul transfer.
- (3) In cazul in care la unele parohii din mediul rural nu se prezinta candidati care intrunesc conditiile prevazute la alineatul precedent, pot fi numiti si absolventi de seminar care au sustinut examenul de capacitate.
- (4) In situatii misionare urgente din mediul urban sau rural, chiriarhul poate numi sau transfera, fara concurs, un preot intr-un post vacant.

Art. 125

- (1) Promovarea examenelor pentru obtinerea gradelor profesionale: definitiv, II si I da dreptul preotilor si diaconilor de a concura sau a solicita transferul pentru ocuparea de posturi in parohii de categorii superioare.

(2) Doctorii in teologie, absolventii de masterat, licentiatii in teologie, absolventii de seminar teologic liceal, citetii si ipodiaconii teologi nu pot fi hirotositi sau hirotoniti intr-o alta eparhie fara documentele de iesire canonica din eparhia de care apartin.

(3) Personalul clerical si neclerical din manastiri, de la catedralele episcopale, arhiepiscopale, mitropolitane si patriarhale se numeste direct (fara concurs) de catre chiriarhi.

Sectiunea II - Alegerea ierarhilor in Biserica Ortodoxa Romana

Art. 126

(1) Alegerea de Patriarh, mitropolit, arhiepiscop si episcop eparhiot se face, prin vot secret, de catre Sfantul Sinod, dupa consultarea clerului si mirenilor din organisme bisericesti, in termen de cel mult 60 de zile de la vacantarea scaunului respectiv.

(2) Sfantul Sinod, in cazul alegerilor de ierarhi, este constituit statutar cu prezenta a trei patrimi dintre membrii sai si alege cu votul a doua treimi din totalul membrilor prezenti.

(3) Sedinta Sfantului Sinod pentru alegerea de Patriarh, mitropolit, arhiepiscop si episcop eparhiot are loc dupa ce s-a indeplinit procedura de consultare prevazuta, dupa caz, de art. 127 alin. (2)-(4), art. 129 alin. (2)-(5) si art. 130 alin. (2)-(5) din prezentul statut.

A. Alegerea Patriarhului

Art. 127

(1) Pentru slujirea, vrednicia si raspunderea de Patriarh este eligibil oricare dintre mitropolitii, arhiepiscopii si episcopii eparhioti in functiune, cetateni romani, care sunt doctori sau licentiatii in teologie si s-au impus in constiinta Bisericii si a societatii prin viata curata, cultura teologica, demnitate eclesiala, zel misionar si simt gospodaresc.

(2) Pentru alegerea Patriarhului, Sfantul Sinod, prezidat de mitropolitul cu cea mai mare vechime in slujirea arhierasca, stabileste, prin consultare deschisa urmata de vot secret consultativ, o lista de 3 candidati dintre chiriarhii eligibili, cu motivarea fiecarei propuneri.

(3) In numele Sfantului Sinod, Sinodul Permanent se consulta, intr-o sedinta speciala, cu membrii clerici si mireni din Adunarea Nationala Bisericeasca, la care se adauga membrii Adunarii Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucurestilor. La sedinta participa, de asemenea, cate un decan al unei facultati de teologie si cate un director de seminar teologic din fiecare mitropolie, desemnati de mitropolit, cu consultarea ierarhilor sufragani, dintre care nu vor lipsi decanul si directorul reprezentand Arhiepiscopia Bucurestilor. Consultarea are loc la sediul Patriarhiei Romane, la data stabilita de loctiitorul de Patriarh impreuna cu Sinodul Permanent.

(4) In cadrul consultarii, lista de candidati pentru alegerea Patriarhului, prezentata de Sinodul Permanent, poate fi completata, prin consultare deschisa, urmata de vot secret consultativ, cu doua nume dintre ceilalti chiriarhi eligibili. Dupa votul consultativ, lista prezentata de Sinodul Permanent, intregita cu primii 2 chiriarhi eligibili care au obtinut cele mai multe voturi, va fi inaintata Sfantului Sinod.

Art. 128

(1) Lucrarile Sfantului Sinod pentru alegerea Patriarhului sunt deschise si inchise de catre loctiitorul de Patriarh si sunt prezidate de catre ierarhul eparhiot cu cea mai mare vechime in

treapta arhieriei, in ordinea dipticelor, dintre mitropolitii, arhiepiscopii si episcopii eparhiosi, asa cum rezulta din Condica Sfanta a hirotoniei arhierilor.

(2) Pentru desfasurarea votarii, pe durata sedintei, presedintele de sedinta este asistat, ca barbati de incredere, de primii 2 episcopi-vicari sau arhieriei-vicari cu cea mai veche hirotonie in treapta arhierasca. Secretar de sedinta este episcopul-vicar sau arhierul-vicar cu cea mai noua hirotonie. Acestia 4 alcatuiesc Biroul.

(3) Cei 2 asistenti ai presedintelui le arata celor prezenti ca cele doua urne sunt goale. Buletinele de vot poarta pe unul dintre colturi stampila Sfantului Sinod. Pe fiecare buletin de vot sunt inscise, in ordine, numele candidatilor nominalizati in urma consultarilor din Sfantul Sinod si din Adunarea Nationala Bisericeasca completata conform prevederilor art. 127 alin. (3).

(4) La apelul secretarului de sedinta, fiecare votant primeste un buletin de vot, saruta Sfanta Evanghelie si, mergand in cabina de votare, bifeaza pe buletin, in frica de Dumnezeu, numele celui pe care il considera vrednic sa fie ales. Inainte de a parasii cabina, fiecare votant impatureste buletinul de vot in 4, in asa fel incat stampila sa fie afara.

(5) Apoi, fiecare votant depune buletinul in prima urna.

(6) Votarea este obligatorie. Buletinele de vot nebifate, bifate incorect sau cu adaugari sunt considerate voturi nule.

(7) Presedintele face numaratoarea buletinelor de vot, trecandu-le din prima urna in cea de a doua. Numarul buletinelor trebuie sa fie egal cu acela al votantilor prezenti.

(8) Presedintele desface fiecare buletin din cea de a doua urna, il arata celor 2 asistenti, citeste cu voce tare numele bifat si il depune in prima urna. In acest timp, secretarul inscrie intr-o lista voturile sub numele respective, rostite de presedinte.

(9) Secretarul, dupa ce a verificat daca suma voturilor este egala cu numarul buletinelor, semneaza lista si o preda presedintelui. Acesta o citeste cu voce tare, dupa care o semneaza impreuna cu cei 2 asistenti.

(10) Patriarh al Romaniei devine candidatul care a obtinut voturile a doua treimi din totalul membrilor prezenti. Daca niciunul dintre candidati nu a intrunit numarul necesar de voturi, se organizeaza o noua votare, la care participa primii 2 candidati care au intrunit cel mai mare numar de voturi. Devine ales cel care a obtinut voturile a doua treimi din totalul membrilor prezenti. Votarea se repeta pana la obtinerea de catre unul dintre candidati a majoritatii de doua treimi din totalul membrilor prezenti.

(11) Rezultatul alegerii se consemneaza intr-un proces-verbal la care se anexeaza buletinele voturilor exprimate. Presedintele anunta solemn numele celui ales, dupa care conducerea sedintei ii este predata loctiitorului de Patriarh, spre a o inchide.

B. Alegerea mitropolitului

Art. 129

(1) Eligibil pentru slujirea, vrednicia si raspunderea de mitropolit este oricare ierarh membru al Sfantului Sinod, incepand de la eparhia vacanta, care este doctor sau licentiat in teologie si s-a distins prin viata curata, cultura teologica, demnitate eclesiala, zel misionar si simt gospodaresc. Lista ierarhilor eligibili se intocmeste in ordinea dipticelor, descrescator, incepand de la eparhia vacanta.

(2) Pentru alegerea de mitropolit, Sinodul mitropolitan, prezidat de Patriarhul Romaniei sau de loctiitorul desemnat canonic si statutar, stabileste, prin consultare deschisa urmata de vot secret

consultativ, o lista de 2 candidati dintre ierarhii eligibili, cu motivarea fiecarei propuneri.

(3) Dupa consultarea prevazuta la alineatul precedent, Sinodul mitropolitan se consulta, intr-o sedinta speciala, cu membrii Adunarii Eparhiale ai eparhiei vacante la care se adauga membrii clerici si mireni din celelalte eparhii ale mitropoliei respective, delegati in Adunarea Nationala Bisericeasca. La sedinta participa, de asemenea, un decan al unei facultati de teologie si un director de seminar teologic din mitropolie, desemnati de Patriarhul Romaniei sau de lociitorul de mitropolit, cu consultarea ierarhilor sufragani. Consultarea are loc la sediul mitropoliei vacante, la data stabilita de Patriarhul Romaniei, in acord cu membrii Sinodului mitropolitan.

(4) Lista de candidati pentru alegerea mitropolitului, intocmita de Sinodul mitropolitan, poate fi completata, prin consultare deschisa urmata de vot secret consultativ, cu doua nume dintre ierarhii eligibili care au obtinut cele mai multe voturi. Lista intocmita de Sinodul mitropolitan, completata in urma consultarii cu membrii clerici si mireni mentionati la alineatul precedent, va fi inaintata Sfantului Sinod cu proces-verbal.

(5) Sfantul Sinod primind lista poate dispune completarea acesteia cu 2 candidati, ierarhi eligibili, desemnati prin vot secret consultativ de catre plenul sau, care au obtinut cele mai multe voturi.

(6) Lucrarile Sfantului Sinod pentru alegerea mitropolitului sunt prezidate de catre Patriarhul Romaniei.

(7) In vederea alegerii mitropolitului, pe buletinul de vot se vor inscrie, in ordine, numele ierarhilor eligibili propusi prin vot secret consultativ de Sinodul mitropolitan, de clericii si mirenii participanti la consultare, precum si de Sfantul Sinod.

(8) Alegerea mitropolitului de catre Sfantul Sinod se desfasoara in conformitate cu modalitatea de votare prevazuta la art. 128 alin. (2)-(9), cu adaptarile adecvate.

(9) Mitropolit devine candidatul care a obtinut voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti. Daca niciunul dintre candidati nu a intrunit numarul necesar de voturi, se organizeaza o noua votare, la care participa primii 2 candidati care au intrunit cel mai mare numar de voturi. Devine ales cel care a intrunit voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti. In caz de paritate, decid sortii.

(10) Rezultatul alegerii se consemneaza intr-un procesverbal la care se anexeaza buletinele voturilor exprimate. Presedintele anunta solemn numele celui ales, dupa care inchide sedinta de lucru.

C. Alegerea arhiepiscopului si episcopului eparhiot

Art. 130

(1) Eligibil pentru slujirea, vrednicia si raspunderea de arhiepiscop si episcop eparhiot este oricare ierarh membru al Sfantului Sinod, incepand de la eparhia vacanta, precum si oricare arhimandrit ori preot vaduv prin deces, care indeplineste conditiile canonice, este doctor sau licentiat in teologie si s-a distins prin viata curata, cultura teologica, demnitate eclesiala, zel misionar si simt gospodaresc. Lista ierarhilor eligibili se intocmeste in ordinea dipticelor, descrescator, incepand de la eparhia vacanta.

(2) Pentru alegerea arhiepiscopului si episcopului eparhiot, Sinodul mitropolitan, prezidat de mitropolitul locului, stabileste, prin consultare deschisa urmata de vot secret consultativ, o lista de 2 candidati, ierarhi eligibili sau alte persoane care intrunesc conditiile prevazute la aliniatul precedent, cu motivarea fiecarei propuneri.

- (3) Sinodul mitropolitan se consulta, intr-o sedinta speciala, cu membrii clerici si mireni ai Adunarii eparhiale a eparhiei vacante, la care participa un decan si un director de la institutiile de invatamant teologic din cuprinsul eparhiei, desemnati de mitropolit. Consultarea are loc la sediul mitropoliei, la data stabilita de mitropolit in acord cu ierarhii din mitropolia respectiva, informand despre aceasta pe Patriarhul Romaniei.
- (4) Lista de candidati pentru alegerea arhiepiscopului si episcopului eparhiot, intocmita de Sinodul mitropolitan, poate fi completata, prin consultare deschisa urmata de vot secret consultativ, cu doua nume dintre ierarhii eligibili sau alte persoane care intrunesc conditiile prevazute la alin. (1) si au obtinut cele mai multe voturi. Lista intocmita de Sinodul mitropolitan, completata in urma consultarii cu clerul si mireni mentionati la alineatul precedent, va fi inaintata Sfantului Sinod cu proces-verbal.
- (5) Sfantul Sinod, primind lista candidatilor pentru alegerea arhiepiscopului si episcopului eparhiot, poate dispune completarea acesteia cu alti 2 candidati, ierarhi eligibili sau clerici care nu sunt arhieriei, desemnati de catre plenul sau, prin consultare deschisa urmata de vot secret consultativ, dintre cei care au obtinut cele mai multe voturi.
- (6) In cazul candidatilor inscrisi pe lista, care nu sunt arhieriei, Sfantul Sinod dispune cercetarea lor canonica.
- (7) Lucrarile Sfantului Sinod pentru alegerea arhiepiscopului si episcopului eparhiot sunt deschise si inchise de catre Patriarhul Romaniei si sunt prezidate de catre mitropolitul locului.
- (8) In vederea alegerii arhiepiscopului si episcopului eparhiot de catre Sfantul Sinod, pe buletinul de vot se vor inscrie, in ordinea dipticelor si a rangurilor bisericesci, numele candidatilor propusi prin vot secret consultativ de Sinodul mitropolitan, de clericii si mireni participantii la consultare, precum si de catre Sfantul Sinod.
- (9) Alegerea arhiepiscopului si a episcopului eparhiot de catre Sfantul Sinod se desfasoara in conformitate cu modalitatea de votare prevazuta la art. 128 alin. (2)-(9), cu adaptarile adecvate.
- (10) Arhiepiscop si episcop eparhiot devine candidatul care a obtinut voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti. Daca niciunul dintre candidati nu a intrunit numarul necesar de voturi, se organizeaza o noua votare, la care participa primii 2 candidati care au intrunit cel mai mare numar de voturi. Devine ales cel care a intrunit voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti. In caz de paritate, decid sortii.
- (11) Rezultatul alegerii se consemneaza intr-un proces-verbal la care se anexeaza buletinele voturilor exprimate. Presedintele anunta solemn numele celui ales, dupa care preda conducerea sedintei Patriarhului Romaniei.

D. Alegerea episcopilor-vicari patriarhali, episcopilor-vicari si arhierilor-vicari

Art. 131

- (1) Alegerea episcopilor-vicari patriarhali, episcopilor-vicari si arhierilor-vicari se face de catre Sfantul Sinod, cu voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti. In acest scop, Patriarhul, mitropolitii, arhiepiscopii si episcopii pot propune unul sau mai multi candidati.
- (2) Episcopii-vicari patriarhali se aleg, prin vot secret, de catre Sfantul Sinod, la propunerea Patriarhului facuta in consultare cu Sinodul Permanent.
- (3) Episcopii-vicari si arhierii-vicari de la eparhii se aleg, prin vot secret, de catre Sfantul Sinod, la propunerea chiriarhului facuta in consultare cu Sinodul mitropolitan.
- (4) Candidatii pentru functiile de episcop-vicar patriarhal, episcop-vicar si arhieriu-vicar trebuie

sa indeplineasca conditiile prevazute la art. 130 alin. (1) din prezentul statut, iar cei care nu sunt arhieriei sunt supusi examinarii canonice prevazute la art. 130 alin. (6).

(5) Sedinta Sfantului Sinod pentru alegerea de episcop-vicar patriarhal, episcop-vicar si arhieru-vicar este prezidata de Patriarh. Alegerea se desfasoara in conditiile art. 128 alin. (2)-(9), cu adaptarile adecvate.

(6) Daca respectivul candidat propus nu obtine voturile a jumatate plus unu din totalul membrilor prezenti, ierarhul eparhiot poate propune un nou candidat, intr-o alta sedinta, la alegerea caruia se va aplica aceeasi procedura prevazuta in prezentul articol.

E. Alegerea ierarhilor de la eparhiile ortodoxe romane de peste hotare

Art. 132

(1) Alegerea mitropolitilor, arhiepiscopilor si episcopilor de la eparhiile ortodoxe romane de peste hotare se face de catre Sfantul Sinod din cei unu sau doi candidati propusi de Adunarea eparhiala a eparhiei vacante, conform statutelor de organizare si functionare ale acestora, aprobate de Sfantul Sinod. In cazul in care Adunarea eparhiala propune un singur candidat, iar acesta nu este ales de Sfantul Sinod, Adunarea eparhiala va propune Sfantului Sinod un al doilea candidat.

(2) In cazul infiintarii de noi eparhii, mitropolitul locului sau delegatul Sfantului Sinod va proceda la organizarea eparhiilor nou-infiintate, inclusiv intocmirea statutelor eparhiilor respective, informand periodic Patriarhia Romana despre stadiul misiunii sale.

(3) Episcopii-vicari si Arhieriei-vicari de la eparhiile ortodoxe romane de peste hotare se aleg, prin vot secret, de catre Sfantul Sinod, la propunerea chiriarhului, facuta in consultare cu organismele eparhiale prevazute in propriile statute de organizare si functionare aprobate de Sfantul Sinod si in acord cu prevederile prezentului statut.

F. Hirotonia si intronizarea

Art. 133

(1) Intronizarea se face potrivit randuielilor canonice si dupa datinile Bisericii Ortodoxe Romane. Numele celor alesi se comunica Presedintelui Romaniei, primului-ministru si ministerului de resort. Intronizarea ierarhilor eparhioti din afara granitelor Romaniei va fi adusa la cunostinta principalelor autoritati civile si bisericesci din tarile respective.

(2) Gramata de intronizare este emisa de catre Sfantul Sinod pentru Patriarhul Romaniei, de catre Patriarhul Romaniei pentru mitropoliti si de catre mitropolit pentru arhiepiscopii si episcopii sufragani. Pentru episcopii-vicari patriarhali, episcopii-vicari si arhieriei-vicari se va emite un act de confirmare semnat de presedintele Sfantului Sinod.

(3) In cazul cand cel ales nu este arhieru, el va fi hirotonit de catre mitropolitul locului, impreuna cu cel putin alti 2 arhieru, si numai dupa aceea poate primi gramata de intronizare sau actul de confirmare, dupa caz.

Sectiunea III - Despre vacante

Art. 134

(1) In caz de vacanta a scaunului de Patriarh al Romaniei, locotenenta patriarhala ii revine de drept primului ierarh din ordinea prevazuta in art. 12 alin. (2) din prezentul statut; in caz de indisponibilitate sau refuz, urmatorului, si asa mai departe.

(2) In caz de vacante ale scaunelor de mitropolit, arhiepiscop si episcop eparhiot, Patriarhul Romaniei, pentru mitropoliti, si mitropolitii, pentru eparhiile sufragane, vor numi loctiitori pana la intronizarea noilor titulari.

(3) Pe durata vacantei, loctiitorul de Patriarh, de mitropolit, de arhiepiscop si de episcop eparhiot rezolva doar problemele curente ale eparhiei vacante, respectiv ale Administratiei Patriarhale, in cazul loctiitorului de Patriarh, fara dreptul de a face modificari in legiurile si structurile bisericesci sau de a schimba destinatia bunurilor bisericesci.

(4) In caz de vacante la protopopiate, parohii si manastiri, chiriarii vor lua masuri pentru asigurarea suplinirii pana la numirea noilor titulari.

Capitolul III

Sectiunea I - Asistenta religioasa in Biserica Ortodoxa Romana

Art. 135

(1) Biserica Ortodoxa Romana, prin eparhiile sale, are responsabilitatea asigurarii asistentei religioase si a personalului bisericesc aferent desfasurarii acesteia in parohii, in armata, in sistemul penitenciar, in unitati medicale, in asezaminte de asistenta sociala si in unitati de invatamant, in conditiile prevazute de lege, de protocoalele sau acordurile incheiate cu autoritatile publice ori cu alte persoane juridice.

(2) Normele generale de asistenta religioasa in aceste unitati, cu caracter unitar in intreaga Biserica Ortodoxa Romana, se aproba de catre Sfantul Sinod, cu respectarea conditiilor prevazute de lege.

(3) Personalul clerical din aceste domenii se recruteaza, cu acordul chiriarhului locului, dintre doctorii, absolventii de masterat si licentiatii in teologie, cu respectarea prevederilor statutare si regulamentare bisericesci, in conditiile legii.

(4) Indrumarea pastoral-misionara si jurisdicția canonic-disciplinara a personalului clerical din aceste unitati apartin in exclusivitate eparhiilor pe raza carora activeaza preotii respectivi.

Art. 136

(1) Numirea, transferarea si revocarea personalului clerical care asigura asistenta religioasa in unitatile prevazute la art. 135 alin. (1) se fac cu acordul comun al eparhiei si al unitatii angajatoare, cu respectarea prevederilor statutare si regulamentare bisericesci, in conditiile prevazute de lege.

(2) Preotii, diaconii si cantaretii bisericesci de la parohii au indatorirea de a acorda asistenta religioasa tuturor categoriilor de credinciosi din unitatile militare, penitenciare, medicale, asistenta sociala si din unitatile de invatamant de pe raza parohiilor lor, ori de cate ori vor fi solicitati.

Sectiunea II - Asistenta sociala in Biserica Ortodoxa Romana

Art. 137

(1) Sistemul de asistenta sociala al Bisericii Ortodoxe Romane este integrat si functioneaza in cadrul structurilor sale administrativ-organizatorice sau in organizatii social-filantropice patronate de ea.

(2) Biserica Ortodoxa Romana, prin unitatile sale componente locale si centrale (parohia, manastirea, protopopiatul, vicariatul, eparhia, mitropolia si patriarhia), precum si prin organizatiile neguvernamentale care functioneaza cu aprobarea autoritatilor bisericesci competente, asigura servicii sociale, acreditate conform legislatiei in vigoare.

(3) Personalul care isi desfasoara activitatea in asezamintele de asistenta sociala ale Bisericii se recruteaza, in primul rand, dintre absolventii facultatilor de teologie, specializarea teologie sociala.

(4) Beneficiarii serviciilor sociale oferite in cadrul Bisericii Ortodoxe Romane sunt persoane, grupuri si comunitati aflate in situatii de dificultate, fara discriminare.

(5) Furnizorii de servicii sociale din cadrul Bisericii Ortodoxe Romane, prevazuti la alin. (2), isi desfasoara activitatea sociala in nume propriu sau prin parteneriate cu institutiile specializate ale statului, ale administratiei locale sau ale organizatiilor neguvernamentale.

Art. 138

(1) Strategia si planurile de actiune in domeniul asistentei sociale bisericesci se aproba de catre Sfantul Sinod, iar la nivelul eparhiilor, de catre consiliile eparhiale.

(2) Elaborarea strategiei si a planurilor de actiune in domeniul asistentei sociale bisericesci se realizeaza de catre Sectorul social-filantropic care functioneaza atat la nivelul Administratiei Patriarhale, cat si la cel al eparhiilor.

Art. 139

(1) Locasurile de cult din institutiile amintite la art. 135 alin. (1) din prezentul statut functioneaza, de regula, ca subunitati de cult (paraclise), cu sau fara personalitate juridica, arondate protopopiatelor pe teritoriul carora se afla.

(2) Eparhiile vor reglementa statutul administrativ-juridic al acestor subunitati de cult prin acorduri incheiate cu institutiile in cadrul carora functioneaza si care le administreaza, cu respectarea prevederilor art. 183 alin. (2) din prezentul statut.

(3) Finantarea activitatii in domeniul social se asigura din resursele proprii ale furnizorilor de servicii sociale, din subventii de la bugetul de stat si de la bugetele locale, din donatii si sponsorizari obtinute in conditiile prevazute de lege, din subscriptii publice, din fonduri nerambursabile si din venituri provenite din orice alte surse care nu contravin legislatiei in vigoare sau prevederilor prezentului statut.

Sectiunea III - Despre conferintele clerului

Art. 140

(1) Preotii si diaconii, inclusiv cei din manastiri, sunt obligati sa participe la conferintele pastoral-misionare semestriale, de primavara si de toamna, precum si la conferintele administrative lunare, ca forma continua de perfectionare a pregatirii profesionale, dupa

absolvirea unei scoli teologice.

(2) Conferintele pastoral-misionare semestriale si conferintele administrative lunare au caracter teoretic si practic pentru realizarea urmatoarelor scopuri:

- a) apararea invataturii de credinta si a moralei ortodoxe;
- b) perfectionarea continua in domeniul liturgic si administrativ-bisericesc;
- c) aprofundarea si improspatarea cunostintelor teologice de baza;
- d) perfectionarea ca predicatori si duhovnici;
- e) intarirea cooperarii si solidaritatii dintre parohii;
- f) insusirea de noi metode in activitatea misionar-pastorala;
- g) cunoasterea problemelor actuale ale vietii crestine si cautarea de solutii adecvate.

(3) Pentru una dintre conferintele pastoral-misionare semestriale, care are caracter unitar in intreaga Biserica Ortodoxa Romana, tema dezbaterii se stabileste anual de Sfantul Sinod, iar pentru a doua, tema se stabileste de fiecare eparhie, potrivit cerintelor misionar-pastorale locale.

(4) Referatele sustinute in cadrul conferintelor pastoral-misionare semestriale, apreciate in mod pozitiv de Centrul eparhial, se pot publica in revistele eparhiale.

Art. 141

(1) Perioadele de desfasurare si modalitatile de organizare a conferintelor pastoral-misionare semestriale se stabilesc de fiecare Centru eparhial.

(2) Conferintele administrative se organizeaza lunar, pe protopopiate, de catre fiecare eparhie, si au ca tematica subiecte de interes local misionar-pastoral, liturgic-duhovnicesc si administrativ, economic-financiar si altele.

Art. 142

In scopul perfectionarii profesionale si al cunoasterii problemelor actuale ale vietii si activitatii bisericessti generale si locale, Centrele eparhiale organizeaza anual, pe protopopiate, conferinte ale cantaretilor (cantorilor) si dascalilor (catehetilor) bisericessti.

Art. 143

Conferintele pastoral-misionare semestriale, conferintele administrative lunare si conferintele cantaretilor (cantorilor) si dascalilor (catehetilor) bisericessti vor fi prezidate de chiriarh sau de delegatul acestuia.

Sectiunea IV - Distinctiile bisericessti

Art. 144

Pentru activitate deosebita in domeniul lucrarii bisericessti, sub raport liturgic, didactic, misionar-pastoral, cultural-publicistic, social, gospodaresc-edilitar sau administrativeconomic, preotii de mir pot primi urmatoarele ranguri onorifice bisericessti:

- a) sachelar;
- b) iconom;
- c) iconom stavrofor.

Art. 145

(1) Rangul de sachelar se acorda de catre chiriarh preotilor care au o activitate bisericeasca bogata. Sachelarul poarta ca semn distinctiv brau albastru.

- (2) Rangul de iconom se acorda de chiriarh, intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial, preotilor sachelari care au o activitate bisericeasca remarcabila. Iconomul poarta ca semn distinctiv brau rosu, iar la serviciile religioase, bedernita.
- (3) Rangul de iconom stavrofor se acorda de chiriarh, intr-o sedinta a Permanentei Consiliului eparhial, preotilor iconomi care au o activitate bisericeasca exceptionala. Iconomul stavrofor poarta ca semn distinctiv cruce pectorala, brau rosu, iar la serviciile religioase, bedernita.
- (4) Pentru activitate indelungata si deosebita, diaconilor din randul clerului de mir li se poate acorda de catre chiriarh rangul de arhidiacon, cu dreptul de a purta cruce pectorala.
- (5) In caz de abateri grave, aceste distinctii pot fi retrase de catre chiriarh direct sau in baza unei hotarari consistoriale.

Art. 146

- (1) Protopopii, in timpul functionarii lor in aceasta calitate, poarta ca semn distinctiv cruce pectorala, brau si culion rosu, iar la serviciile religioase, bedernita.
- (2) Vicarul administrativ eparhial, consilierii eparhiali si inspectorii eparhiali cu functii de conducere de la eparhii, precum si inspectorii cu functii de conducere de la Patriarhia Romana, pe durata functionarii lor in aceste calitati, poarta ca semn distinctiv cruce pectorala, brau si culion ciclamen.
- (3) Vicarul administrativ patriarhal, consilierii patriarhali si inspectorul general bisericesc de la Patriarhia Romana, pe durata functionarii lor in aceste calitati, poarta ca semn distinctiv cruce pectorala, brau si culion violet.
- (4) Cadrele didactice din invatamantul preuniversitar si universitar teologic pot fi recompensate pentru activitatea lor cu ranguri acordate de chiriarh.

Art. 147

- (1) Pentru activitate meritorie indelungata pe taram pastoral-misionar, administrativ-bisericesc, didactic-educativ si social-filantropic, la propunerea chiriarhilor, Patriarhul acorda distinctia "Crucea Patriarhala" pentru clerici si mireni, cu gramata.
- (2) In acelasi scop, la nivelul eparhiilor, se pot institui, prin hotarare a Permanentei Consiliului eparhial, distinctii arhiepiscopale si episcopale, dupa rangul eparhiei care le instituie, iar la mitropolii, distinctii mitropolitane.

Capitolul IV - Disciplina clerului

Art. 148

- (1) Instantele disciplinare si de judecata bisericeasca pentru clericii de mir, preoti si diaconi in functiune si pensionari, precum si pentru cantareti, in probleme doctrinare, morale, canonice si disciplinare sunt:
- A. De judecare in fond:
- a) Consistoriul disciplinar protopopes;
- b) Consistoriul eparhial.
- B. De judecare in recurs:
- Consistoriul mitropolitan, pentru cererile de recurs admise, in principiu, de Sinodul mitropolitan si de Sfantul Sinod.
- (2) Organismele care se pronunta asupra admisibilitatii cererilor de recurs sunt:

- a) Sinodul mitropolitan, care poate admite sau respinge, in principiu, recursurile pentru cazurile de depunerea din treapta, pronuntate de un consistoriu eparhial;
- b) Sfantul Sinod, care admite sau respinge, in principiu, recursurile pentru cazurile de caterisire, pronuntate de un consistoriu eparhial.

Art. 149

- (1) Pe langa fiecare protopopiat functioneaza Consistoriul disciplinar protopopesc.
- (2) Consistoriul disciplinar protopopesc are un presedinte cleric si 3 membri, dintre care 2 membri clerici, numiti pe termen de 4 ani, de catre chiriarh, dintre preotii din protopopiat, doctori, absolventi de masterat sau licentiati in teologie, care au cel putin gradul II si cunostinte canonice, precum si un membru din randurile cantaretilor bisericesci.
- (3) Cand se judeca numai cazuri ale preotilor, reprezentantul cantaret nu participa.

Art. 150

- (1) Consistoriul disciplinar protopopesc functioneaza ca instanta disciplinara si de judecata pentru cantaretii bisericesci si ca organism de impacare pentru neintelegerile ivite in randul personalului bisericesc, precum si intre parohieni si preot.
- (2) Daca partile nu s-au declarat impacate prin hotararea data de Consistoriul disciplinar protopopesc, cazul se transfera, in ultima instanta, la Consistoriul eparhial.
- (3) Hotararile Consistoriului disciplinar protopopesc privind cantaretii bisericesci sunt definitive, dupa aprobarea lor de catre chiriarh si nu pot fi atacate in recurs la Consistoriul eparhial, cu exceptia celor care prevad pedeapsa destituirii acestora.

Art. 151

- (1) Consistoriul eparhial functioneaza la fiecare episcopie si arhiepiscopie si este format din 3 membri titulari si 2 membri supleanti. Membrii Consistoriului eparhial sunt preoti cu cel putin gradul II, doctori, absolventi de masterat sau licentiati in teologie, cu cunostinte canonice si juridice.
- (2) Membrii Consistoriului eparhial se aleg, la propunerea chiriarhului, de catre Adunarea eparhiala, pe termen de 4 ani.
- (3) Presedintele Consistoriului eparhial se numeste de catre Chiriarh dintre membrii titulari ai acestuia.
- (4) Consistoriul are un grefier numit de chiriarh, la propunerea presedintelui.
- (5) La fiecare eparhie functioneaza Consistoriul monahal eparhial, compus din 3-5 membri numiti de chiriarh, pentru judecarea cauzelor personalului monahal, primite de la chiriarh sau de la consiliile de judecata ale manastirilor, cu aprobarea chiriarhului.

Art. 152

Hotararile Consistoriului eparhial aprobate de catre chiriarh devin definitive si executorii.

Art. 153

- (1) Pe langa fiecare mitropolie functioneaza Consistoriul mitropolitan ca instanta de judecare a recursurilor admise, in principiu, de Sinodul mitropolitan sau de Sfantul Sinod.
- (2) Consistoriul mitropolitan se compune din 3-5 membri titulari si 2 supleanti, preoti numiti de mitropolit dintre preotii desemnati de adunarile eparhiale ale eparhiilor sufragane, altii decat cei desemnati in consistoriile eparhiale, cu indeplinirea conditiilor prevazute la art. 151 alin. (1) din

prezentul statut.

(3) Presedintele Consistoriului mitropolitan este numit de mitropolit dintre membrii acestuia, grefierul fiind desemnat tot de mitropolit dintre clericii din administratia eparhiei de scaun a acestuia.

(4) Consistoriul mitropolitan da hotarari definitive si executorii, prin aprobarea lor de catre mitropolitul locului.

Art. 154

(1) Sinodul mitropolitan, ca organism care se pronunta asupra admisibilitatii cererilor de recurs, deliberaza sub presedintia mitropolitului locului.

(2) Sinodul mitropolitan primeste si examineaza recursurile clericilor depusi din treapta preotiei de catre un consistoriu eparhial din cadrul mitropoliei. Recursurile admise, in principiu, de Sinodul mitropolitan sunt trimise Consistoriului mitropolitan spre judecare asupra fondului, iar sentinta se aproba de catre mitropolit.

Art. 155

Sfantul Sinod, ca organism care se pronunta asupra admisibilitatii cererilor de recurs, primeste si examineaza recursurile clericilor caterisiti de catre un consistoriu eparhial. Recursurile admise, in principiu, de Sfantul Sinod sunt trimise Consistoriului mitropolitan spre judecare asupra fondului, iar sentinta se aproba de Patriarh.

Art. 156

(1) Hotararile instantelor disciplinare si de judecata eparhiale devin executorii numai dupa investirea lor cu formula executorie de catre chiriarh.

(2) Hotararile instantelor de recurs devin executorii dupa aprobarea lor de catre mitropolit sau Patriarh, dupa caz.

(3) Sfantul Sinod, cu avizul chiriarhului locului, aproba sau respinge cererile de iertare ale preotilor sanctionati cu pedeapsa caterisirii care, dupa recurs, a ramas definitiva.

(4) Sinodul mitropolitan, cu avizul chiriarhului locului, aproba sau respinge cererile de iertare ale preotilor sanctionati cu pedeapsa depunerii din treapta preotiei care, dupa recurs, a ramas definitiva.

(5) Hotararile instantelor disciplinare si de judecata se pun in aplicare de catre autoritatile bisericesti investite in acest scop.

(6) In virtutea autonomiei cultelor, prevazuta de lege, si a competentelor specifice lor, instantele de judecata bisericeasca solutioneaza probleme de disciplina interna, iar hotararile instantelor bisericesti la toate nivelurile nu sunt atacabile in fata instantelor civile.

Art. 157

Sfantul Sinod este unica instanta de judecata canonica a membrilor sai pentru orice fel de abateri de la invatatura si disciplina Bisericii.

Art. 158

In caz de urgenta pastorala, potrivit prevederilor Sfantelor canoane, chiriarhul poate hotari singur sanctiuni disciplinare pentru personalul bisericesc din eparhie.

Art. 159

Personalul bisericesc trimis in fata instantelor disciplinare si de judecata bisericeasca in calitate de acuzat poate fi asistat in fata tuturor instantelor bisericesci de un aparator bisericesc acreditat, ales de acuzat.

Art. 160

Cererile de revizuire a sentintelor de caterisire, bine motivate, insotite de actele necesare, vor fi adresate Patriarhului, ca presedinte al Sfantului Sinod, care le va trimite spre rejudecare Consistoriului mitropolitan competent.

Partea III - Institutii bisericesci cu scop misionar

Art. 161

In Biserica Ortodoxa Romana functioneaza ca institutii cu scop misionar:

- A. Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane cu patrimoniu distinct, avand sectoarele: editura, tipografie si ateliere, la nivelul central al Patriarhiei;
- B. Institutii media: posturi de radio si televiziune, centre si birouri de presa, agentii de stiri, cotidiene si periodice etc., la nivelul Patriarhiei Romane si al eparhiilor;
- C. Casa de ajutor reciproc a clerului si salariatilor bisericesci, la fiecare eparhie.

A. Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane

Art. 162

(1) Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane este condus de Patriarh, iar activitatea sa este coordonata de unul dintre episcopii-vicari patriarhali, fiind administrat de Permanenta Consiliului National Bisericesc.

(2) Produsele Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane se distribuie eparhiilor, parohiilor, manastirilor si credinciosilor prin magazinele bisericesci eparhiale.

(3) Editura si tipografia Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane au exclusivitate in privinta editarii, tiparirii si difuzarii Sfintei Scripturi, a cartilor de cult si a manualelor de teologie, care se vor tipari numai cu aprobarea Sfantului Sinod.

Art. 163

Eparhiile pot organiza singure edituri si tipografii, precum si ateliere de pictura si de confectionat icoane, de tesatorie si croitorie de vesminte preotesti, de broderie, de tesut covoare, de lumanari etc., pentru a implini in exclusivitate cerintele unitatilor de cult din eparhie.

Art. 164

Sfantul Sinod aproba anual calendarul bisericesc pe baza textului elaborat de Cancelaria Sfantului Sinod, care se tipareste la tipografia Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane si tipografiile eparhiale, cu respectarea dreptului de copy-right, iar difuzarea se face in conditiile stabilite anual de Sfantul Sinod, numai in cuprinsul fiecarei eparhii.

Art. 165

Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, precum si eparhiile care au

tipografii si ateliere proprii, sunt obligate sa ia masurile necesare pentru respectarea prevederilor legale in vigoare privind dreptul exclusiv al Bisericii de a produce si a valorifica obiectele si bunurile necesare activitatii de cult.

Art. 166

Pentru sustinerea activitatilor pastoral-misionare, cultural-educative si social-filantropice, Biserica Ortodoxa Romana, prin unitatile sale de cult, poate desfasura activitati economico-gospodaresti.

B. Institutii media

Art. 167

La nivelul Patriarhiei Romane si al eparhiilor pot functiona, sub directa indrumare a Chiriarhului, institutii media (posturi de radio si de televiziune, centre si birouri de presa, agentii de stiri, cotidiene si periodice etc.), a caror activitate se aproba de organismele bisericesci abilitate, in conditiile legii.

C. Casa de ajutor reciproc a clerului si salariatilor bisericesci

Art. 168

Casele de ajutor reciproc ale clerului si salariatilor bisericesci din eparhii au ca scop acordarea de imprumuturi si ajutoare membrilor lor, la cererea acestora, iar activitatea acestora se va desfasura potrivit propriului regulament.

Partea IV - Dispozitii diverse

A. Dispozitii privind patrimoniul bisericesc

Art. 169

Totalitatea bunurilor apartinand parohiilor, schiturilor, manastirilor, protopopiatelor, vicariatelor, episcopiilor, arhiepiscopiilor, mitropoliilor si Patriarhiei, asociatiilor si fundatiilor constituite de Biserica, fondurile destinate unui scop bisericesc, precum si averile bisericilor fundamentale alcatuiesc patrimoniul bisericesc care apartine Bisericii Ortodoxe Romane, iar regimul lui este reglementat de prezentul statut. Bunurile aflate in folosinta fac, de asemenea, parte din patrimoniul bisericesc si se administreaza conform actelor de dobandire si dispozitiilor prezentului statut.

Art. 170

(1) Din punctul de vedere al destinatiei lui, patrimoniul bisericesc cuprinde bunuri sacre si bunuri comune.

(2) Bunurile sacre, respectiv cele care prin sfintire sau binecuvantare sunt destinate exclusiv si direct cultului, sunt inalienabile, insesizabile si imprescriptibile. Proprietatea asupra bunurilor sacre este exclusiv bisericeasca, iar cedarea folosintei poate fi acordata pe un termen de pana la 3 ani, cu posibilitatea de reinnoire.

(3) Sunt bunuri sacre cele care prin sfintire sau binecuvantare sunt destinate cultului divin, precum: lacasurile de cult (catedrale, biserici, paraclise, capele etc.), odoarele si vesmintele

bisericesci, cartile de ritual, cimitirele etc.

(4) Sunt asimilate cu bunurile sacre si beneficiaza de acelasi regim juridic si: casa parohiala, vatra parohiala si manastireasca, incinta Centrului eparhial, a Centrului patriarhal, resedintele chiriarhale, chiliile manastirilor si schiturilor, bunurile pretioase, cu valoare artistica, istorica sau datorita materialului din care sunt confectionate, precum: picturile, sculpturile, tesaturile artistice, miniaturile, cartile rare, documentele, lucrarile din materiale scumpe etc.

(5) Bunurile comune sunt cele destinate intretinerii bisericilor, a slujitorilor ei, operelor culturale, de caritate si asistenta sociala, precum si pentru indeplinirea celorlalte scopuri ale Bisericii.

(6) Bunurile comune afectate intretinerii bisericilor si slujitorilor bisericesti, operelor culturale, de asistenta sociala si filantropica, precum si pentru indeplinirea celorlalte scopuri ale Bisericii sunt: edificiile scolilor bisericesti, edificiile administratiilor bisericesti, muzeele religioase, asezamintele si institutiile culturale, filantropice si economice, terenurile agricole, padurile, pasunile, viile, livezile, gradinile, drepturile patrimoniale, creantele, partile sociale, actiunile, fondurile, hartiile de valoare, averea in numerar etc.

(7) Terenurile agricole (arabil, pasune, izlaz, livada etc.) si padurile unitatilor de cult ale Bisericii Ortodoxe Romane vor fi folosite conform dispozitiilor stabilite de organisme bisericesti competente.

(8) Normele generale si obligatorii privitoare la asigurarea bunurilor unitatilor bisericesti din cuprinsul Patriarhiei Romane se aproba de Sfantul Sinod.

(9) Apartenenta unui bun la categoria bunurilor sacre, in caz de indoiala, se stabileste de catre Sinodul mitropolitan.

(10) Transmiterea cu orice titlu a folosintei sau proprietatii asupra bunurilor imobile care apartin parohiilor, manastirilor, protopopiatelor si altor institutii bisericesti cu personalitate juridica din cuprinsul eparhiei (vanzare, cumparare, inchiriere, schimbare etc.), precum si grevarea cu sarcini sau afectarea de servituti a acestor bunuri prevazute la alin. (6) si (7), se aproba de Consiliul eparhial, iar instrainarea bunurilor imobile (cladiri si terenuri) ale Centrului eparhial, de catre Sinodul mitropolitan.

(11) Pentru indeplinirea unor obiective misionar-pastorale si social-filantropice la nivel de eparhii, prin aprobarea adunarilor eparhiale, unele proprietati ale parohiilor si manastirilor pot fi administrate in mod unitar si solidar de organismul eparhial abilitat in acest scop.

Art. 171

(1) Fondurile arhivistice si bibliotecile manastirilor, parohiilor, protopopiatelor, episcopiiilor, arhiepiscopiiilor, mitropoliilor si ale Patriarhiei sunt proprietatea exclusiva a acestora, nu pot fi instrainate, grevate sau urmarite si au regimul juridic al arhivelor si bibliotecilor private.

(2) Organizarea si functionarea fondurilor arhivistice si a bibliotecilor unitatilor administrative bisericesti se fac potrivit prevederilor statutare si regulamentare bisericesti si normelor legale in vigoare.

Art. 172

In cazul desfiintarii unei unitati de cult sau a unei biserici fundamentale, proprietatea asupra intregului ei patrimoniu se transmite unitatii de cult superioare ierarhic, care va dispune de acesta cu titlu de proprietar al respectivului patrimoniu bisericesc. Patrimoniul bisericesc fara stapan revine eparhiei in a carei jurisdictie teritoriala se afla.

Art. 173

Patrimoniul fundatiilor si asociatiilor bisericesci cu personalitate juridica constituite de Biserica este proprietatea acestora si se administreaza de Biserica in limita si in conditiile actelor constitutive si conform dispozitiilor prezentului statut.

Art. 174

Bunurile care fac obiectul aporturilor de orice fel - contributii, donatii, succesiuni, legate -, precum si orice alte bunuri intrate in patrimoniul unitatilor componente ale Bisericii Ortodoxe Romane, din tara si din afara granitelor tarii, nu pot face obiectul revendicarii lor ulterioare.

Art. 175

(1) Biserica Ortodoxa Romana si partile ei componente pot detine in proprietate bunuri in strainatate a caror situatie se reglementeaza potrivit prevederilor statutare si regulamentare proprii si legislatiei statelor pe teritoriul carora se afla respectivele proprietati.

(2) Situatiile bunurilor bisericesci sau similare din strainatate, proprietate a statului roman, date in administrare eparhiilor ortodoxe romane din afara granitelor tarii si unitatilor lor, se va reglementa, la cerere, prin acorduri bilaterale intre Patriarhia Romana, unitatea interesata si statul roman.

Art. 176

(1) Dobandirea, instrainarea, grevarea si administrarea patrimoniului bisericesc, controlul si verificarea gestionarii se desfasoara in conformitate cu prevederile statutare si regulamentare in vigoare. Forma definitiva a acestor acte este cea aprobata de Consiliul eparhial, respectiv de Sinodul mitropolitan.

(2) In cazul aprobarii instrainarii unor bunuri bisericesci, unitatile bisericesci ortodoxe au drept de preemtiune.

(3) Actele juridice avand ca obiect bunurile din patrimoniul bisericesc, incheiate cu incalcarea prevederilor prezentului statut, sunt lovite de nulitate absoluta.

B. Dispozitii cu privire la edificiile bisericesci si cimitirele parohiale

I. Edificiile bisericesci

Art. 177

Bisericile sunt:

- a) parohiale si filii;
- b) de cimitir;
- c) fundationale;
- d) izolate;
- e) paraclise;
- f) catedrale;
- g) de manastiri;
- h) din strainatate;
- i) din armata, sistemul penitenciar, unitati medicale, asezaminte de asistenta sociala, unitati de invatamant etc.

Art. 178

(1) Bisericile parohiale sunt proprietatea parohiei, sunt integrate patrimoniului acesteia și stau sub jurisdicția și controlul autorității arhiepiscopiei sau episcopiei. Dacă într-o parohie sunt mai multe biserici, chiriarhul o desemnează pe cea de capetenie ca biserică parohială.

(2) În municipiile-reședință eparhială, precum și în municipiile-reședință de județ, chiriarhul va desemna catedrala. Acolo unde există episcop-vicar sau arhiepiscop-vicar, chiriarhul îi va desemna acestuia o biserică de slujire.

(3) Se consideră anexe ale lacasului de cult și urmează regimului juridic al acestuia următoarele construcții: clopotnița, cancelaria parohială, agheasmatarul, capela mortuara, casa parohială cu dependințele sale, muzeul eparhial, manastiresc sau parohial, incintă pentru aprins lumanari, pangarul, troita, magazia pentru depozitat diverse obiecte de cult, asezământul cu caracter social-filantropic, arhondaricul, chilia, trapeza, orice incintă pentru desfășurarea activităților cu caracter administrativ-bisericesc, reședința chiriarhului, precum și altele asemenea. Prin asezământ cu caracter social-filantropic se înțelege căminul de copii, azilul de bătrâni, cantina socială sau orice altă incintă destinată unei activități asemănătoare.

Art. 179

Bisericile din cimitire se află în administrarea parohiilor, a manastirilor, a protopopiatelor sau în directă dependență de Centrul eparhial.

Art. 180

(1) Bisericile fundamentale, întemeiate pe baza actelor de fundație, se conduc potrivit acelor acte de către chiriarh sau delegatul său. Ele stau sub jurisdicția și controlul autorității arhiepiscopiei și episcopiei din punctele de vedere religioasă, administrativ-patrimonială și gestionară ca și bisericele parohiale, supunându-se aceluiași drepturi și obligații față de eparhie.

(2) Actele de fundație ale acestor biserici vor fi puse întotdeauna în acord cu dispozițiile prezentului statut de către autoritățile bisericești. În caz contrar, biserică, cu toate bunurile ei mobile și imobile, trece în administrarea eparhiei.

(3) Dacă o asociație sau fundație social-filantropică ori cultural-bisericească s-ar desființa, întregul ei patrimoniu ar trece în proprietatea eparhiei pe teritoriul careia se află.

Art. 181

O biserică, imediat după sfîntirea ei, trece în proprietatea și în folosința unităților de cult din cadrul eparhiei, cu tot terenul și clădirile afectate ei și stă sub dispozițiile prezentului statut, ținându-se seama și de actele de fundație. Eventualele condiții testamentare contrare prezentului statut se vor considera nule.

Art. 182

(1) Bisericele izolate care nu se află pe un teritoriu locuit de vreo așezare omenească aparțin eparhiei pe teritoriul careia se află și sunt în grijă și administrarea acelei eparhii.

(2) Bisericele și edificiile monumente istorice cu caracter religioasă aparțin, de asemenea, eparhiei pe teritoriul careia se află și se administrează de către aceasta.

Art. 183

(1) Paraclisele de la reședințele eparhiale stau sub autoritatea directă a chiriarhului, iar cele de la manastiri sub autoritatea manastirii de care aparțin.

(2) Paraclisele, capelele si bisericile din cadrul unitatilor militare, din sistemul penitenciar, din unitatile medicale, din asezamintele de asistenta sociala, din unitatile de invatamant si din alte institutii, depind direct de chiriarh, sunt arondate protopopiatelor pe raza carora functioneaza si nu li se poate schimba destinatia de lacas de cult al Bisericii Ortodoxe Romane.

Art. 184

Bisericile de orice categorie se pot edifica pe teren proprietate a Bisericii sau concesionat acestui scop, pe baza de cereri si documente depuse la Centrul eparhial, numai cu aprobarea si binecuvantarea chiriarhului, fie ca sunt noi, se recludesc sau se transforma dintr-un alt edificiu.

Art. 185

(1) Unitatile de cult pot solicita si primi de la autoritatile administratiei publice centrale si locale fonduri in vederea construirii, repararii, conservarii si intretinerii lacasurilor de cult si edificiilor bisericesti, in conditiile prevazute de lege.

(2) In privinta lacasurilor de cult si a edificiilor bisericesti care fac parte din patrimoniul cultural-national, autoritatile de stat pot efectua lucrari de restaurare si intretinere a acestora, cu consultarea prealabila a eparhiilor pe raza carora acestea functioneaza. II. Cimitirele parohiale si manastiresti

Art. 186

(1) Fiecare parohie si manastire are dreptul sa detina sau sa infiinteze cel putin un cimitir pentru ingroparea credinciosilor decedati, care este proprietatea parohiei sau a manastirii.

(2) Cimitirele parohiale si manastiresti, ca bunuri sacre destinate exclusiv si direct cultului, sunt insesizabile si imprescriptibile si nu pot fi instrainate, schimbate, grevate sau sechestrate.

Art. 187

(1) Cimitirul se administreaza de catre Consiliul parohial, Consiliul manastiresc sau protopopiat, sub controlul periodic al Centrului eparhial.

(2) La parohie, cimitirul sta sub supravegherea preotului paroh, a epitropului si a Consiliul parohial, iar la manastire, a staretilor (staretei), care sunt datori a se ingriji de imprejmuirea si intretinerea lui.

(3) Locul de veci concesionat ramane proprietatea parohiei sau a manastirii, iar dreptul de concesiune nu poate fi vandut de titular, transmiterea acestuia putand fi facuta doar prin succesiune catre sot sau rude pana la gradul al IV-lea.

(4) Locuri de inmormantare mai pot fi atribuite si in folosinta temporara sau gratuita tot prin hotararea organismelor parohiale si manastiresti.

(5) Tarifele si taxele pentru concesionarea si intretinerea locurilor de inmormantare din cimitirele parohiale si cele manastiresti, precum si pentru prestarea serviciilor specifice din cimitir se vor stabili de Consiliul parohial sau de Consiliul economic al manastirii si nu vor putea depasi tarifele ce se percep la cimitirele administratiei publice locale de aceeasi categorie.

(6) Este interzisa conditionarea oficierii slujbei inmormantarii de plata oricarei taxe fixate de preot sau de Consiliul parohial.

Art. 188

Cimitire parohiale si manastiresti noi se infiinteaza cu aprobarea Consiliului eparhial, in conformitate cu prevederile legale in vigoare.

C. Dispozitii privind cheltuielile bisericesti si ajutorul statului

Art. 189

Cheltuielile pentru intretinerea si functionarea unitatilor de cult, precum si pentru reparatii si constructii noi vor fi acoperite din contributiile benevole ale credinciosilor, din veniturile unitatilor de cult obtinute din activitati proprii si din contributii de la bugetul de stat, de la bugetul autoritatilor publice locale si al altor institutii, in conditiile legii.

Art. 190

Salarizarea personalului bisericesc de conducere, precum si a personalului clerical si neclerical se face conform normelor generale in vigoare in Biserica Ortodoxa Romana, prin contributii de la bugetul propriu al unitatilor de cult, prin contributii de la bugetul de stat, de la bugetul administratiilor publice locale si al altor institutii, in conditiile legii.

Art. 191

(1) Unitatile de cult ale Bisericii Ortodoxe Romane din tara si din afara granitelor tarii pot solicita ajutoare financiare de la Patriarhia Romana, precum si subventii de la bugetul de stat si de la bugetele locale pentru sprijinirea unor activitati pastorale, spiritual-culturale, sociale si edilitare.

(2) Activitatea unitatilor de cult ale Bisericii Ortodoxe Romane, in calitate de furnizor de servicii sociale, este recunoscuta si sprijinita de stat, scop in care pot fi incheiate parteneriate si acorduri aprobate prin lege.

D. Dispozitii privind dreptul de succesiune al ierarhilor si al monahilor

Art. 192

Eparhiile au vocatie asupra tuturor bunurilor succesoriale ale ierarhilor lor.

Art. 193

Bunurile calugarilor si calugaritelor aduse cu dansii sau donate manastirii la intrarea in monahism, precum si cele dobandite in orice mod in timpul vietuirii in manastire raman in totalitate manastirii de care apartin si nu pot face obiectul revendicarilor ulterioare.

Art. 194

Pentru ierarhii pensionati sau retrasi, Sfantul Sinod va reglementa drepturile acestora in conformitate cu prevederile statutare si regulamentare bisericesti.

E. Dispozitii privind stemele si sigiliile eparhiale

Art. 195

Patriarhia Romana are propriul drapel in urmatoarea descriere: forma dreptunghiulara, latimea fiind egala cu doua treimi din lungimea sa; culoarea de fond este alba; in centru se afla

imprimata stema Patriarhiei in descrierea aprobata.

Art. 196

(1) Stema Patriarhiei, precum si stemele mitropoliilor, arhiepiscopiilor si episcopiiilor din tara si din afara granitelor tarii se aproba de Sfantul Sinod.

(2) Stema mitropoliei este comuna cu stema arhiepiscopiei in care isi are resedinta.

Art. 197

(1) Fiecare eparhie are propriul sigiliu pe care este reprezentata stema inconjurata de denumirea acesteia, inscrisa la art. 6 din prezentul statut.

(2) Sigiliul mitropoliei este comun cu sigiliul Arhiepiscopiei in care isi are resedinta.

(3) Sfantul Sinod are un sigiliu aflat in pastrarea Cancelariei Sfantului Sinod, care se aplica pe documentele semnate de Patriarh in calitate de presedinte al organismelor centrale deliberative, executive si administrative, pe tomosurile sinodale, pe gramatele si actele sinodale si patriarhale.

(4) Organismele centrale administrative si Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane cu sectoarele lor, Administratia eparhiala si Cancelaria eparhiala cu sectoarele lor administrative, protopopiatele, parohiile si manastirile au propriile sigilii, cu aprobarea autoritatii superioare bisericesci.

F. Dispozitii privind Buletinul Oficial si revistele centrale bisericesci

Art. 198

(1) Patriarhia Romana publica urmatoarele reviste si periodice centrale bisericesci: Revista "Biserica Ortodoxa Romana", Buletinul Oficial al Patriarhiei Romane; Revista "Ortodoxia" pentru problemele teologice de ordin interortodox, interconfesional si interreligios; Revista "Studii teologice" a facultatilor de teologie ortodoxa; Revista "Vestitorul Ortodoxiei"; Revista "Chemarea Credintei" si cotidianul "Ziarul Lumina".

(2) Abonarea la revistele centrale bisericesci, prevazute la alineatul precedent, este obligatorie pentru toate unitatile de cult ale Patriarhiei Romane.

G. Dispozitii privind incompatibilitati in organismele de conducere

Art. 199

In intreaga Biserica Ortodoxa Romana nimeni nu poate fi in acelasi timp:

a) membru al Consiliului eparhial si al Consistoriului eparhial;

b) vicar administrativ eparhial, consilier eparhial, inspector eparhial, secretar eparhial, protopop si membru ales al Adunarii eparhiale;

c) vicar administrativ eparhial, consilier eparhial, inspector eparhial, secretar eparhial, protopop si membru al consistoriilor bisericesci;

d) nu pot fi alesi membri ai Consistoriului disciplinar protopopesec, ai Consistoriului eparhial si ai Consistoriului mitropolitan cei ce sunt inruditi intre ei sau cu chiriarul respectiv, pana la al patrulea grad de sange si al doilea de cuscrie;

e) salariat in administratia si controlul bisericesc eparhial si membru in organismele bisericesci de disciplina.

Art. 200

Niciun preot, diacon sau mirean, membru al vreunui organism bisericesc deliberativ, executiv, administrativ, de control si de disciplina bisericeasca nu poate lua parte la solutionarea urmatoarelor cauze:

- a) a cauzei proprii sau a celor ce le pot aduce pagube ori castig personal;
- b) a cauzelor rudeniilor, pana la al patrulea grad de sange sau al doilea de cuscrie;
- c) a cauzelor parintilor sau copiilor adoptivi, precum si a cauzelor celor ce stau sub tutoratul sau curatela lor;
- d) a cauzelor la care au fost martori, procuratori, experti sau pe care le-au anchetat;
- e) a cauzelor la a caror decedere au luat odata parte intr-o instanta inferioara.

Dispozitii finale

Art. 201

(1) Prezentul statut, aprobat de Sfantul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romane pe temeiul principiilor si dispozitiilor generale, cuprinse in Sfintele canoane ale Bisericii Ortodoxe, pentru a determina modalitatile dupa care Patriarhia Romana isi reglementeaza, conduce si administreaza lucrarea sa religioasa, misionar-pastorala, cultural-educativa, social-filantropica, fundationala si patrimoniala, este si ramane obligatoriu pentru intreaga Biserica Ortodoxa Romana din tara si din afara granitelor tarii.

(2) Statutul pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane se aplica prin regulamente specifice de activitate care au aceeasi autoritate canonica si juridica cu cea a prezentului statut. Regulamentele specifice diverselor domenii de activitate ale Bisericii sunt aprobate de Sfantul Sinod.

Art. 202

Sfantul Sinod aproba si modifica prezentul statut cu doua treimi din numarul membrilor prezenti.

Art. 203

Prezentul statut pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane a fost aprobat de Sfantul Sinod la data de 28 noiembrie 2007 si intra in vigoare dupa publicarea in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, a hotararii de Guvern pentru recunoasterea acestuia.

Art. 204

La data intrarii in vigoare a prezentului statut pentru organizarea si functionarea Bisericii Ortodoxe Romane, se abroga Statutul votat de Sfantul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romane la 19-20 octombrie 1948 si recunoscut prin Decretul nr. 233 din 23 februarie 1949 al Prezidiului Marii Adunari Nationale, cu toate modificarile si completarile ulterioare, precum si orice alte dispozitii contrare.

Art. 205

Pana la elaborarea si aprobarea noilor regulamente, raman in vigoare prevederile actualelor regulamente, in masura in care acestea nu contravin prezentului statut.

Legea Cultelor

Capitolul I - Dispozitii generale

Art. 1

(1) Statul roman respecta si garanteaza dreptul fundamental la libertate de gandire, de constiinta si religioasa al oricarei persoane de pe teritoriul Romaniei, potrivit Constitutiei si tratatelor internationale la care Romania este parte.

(2) Nimeni nu poate fi impiedicat sau constrans sa adopte o opinie ori sa adere la o credinta religioasa contrara convingerilor sale si nici nu poate fi supus vreunei discriminari, urmarit sau pus intr-o situatie de inferioritate pentru credinta, apartenenta ori neapartenenta sa la o grupare, asociatie religioasa sau un cult ori pentru exercitarea, in conditiile prevazute de lege, a libertatii religioase.

Art. 2

(1) Libertatea religioasa cuprinde dreptul oricarei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a si-o manifesta in mod individual sau colectiv, in public sau in particular, prin practicile si ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educatie religioasa, precum si libertatea de a-si pastra sau schimba credinta religioasa.

(2) Libertatea de a-si manifesta credinta religioasa nu poate face obiectul altor restrangeri decat al celor care sunt prevazute de lege si constituie masuri necesare intr-o societate democratica pentru securitatea publica, protectia ordinii, a sanatatii sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor si libertatilor fundamentale ale omului.

Art. 3

(1) Parintii sau tutorii au dreptul exclusiv de a opta pentru educatia religioasa a copiilor minori, conform propriilor convingeri.

(2) Religia copilului care a implinit varsta de 14 ani nu poate fi schimbata fara consimtamantul acestuia; copilul care a implinit varsta de 16 ani are dreptul sa isi aleaga singur religia.

Art. 4

Orice persoana, cult, asociatie religioasa sau grupare religioasa din Romania este libera de a stabili si mentine relatii ecumenice si fratesti cu alte persoane, culte sau grupari religioase si cu organizatiile intercrestine si interreligioase, la nivel national si international.

Art. 5

(1) Orice persoana are dreptul sa isi manifeste credinta religioasa in mod colectiv, conform propriilor convingeri si prevederilor prezentei legi, atat in structuri religioase cu personalitate juridica, cat si in structuri fara personalitate juridica.

(2) Structurile religioase cu personalitate juridica reglementate de prezenta lege sunt cultele si asociatiile religioase, iar structurile fara personalitate juridica sunt gruparile religioase.

(3) Comunitatile religioase isi aleg in mod liber structura asociationala in care isi manifesta credinta religioasa: cult, asociatie religioasa sau grup religios, in conditiile prezentei legi.

(4) In activitatea lor, cultele, asociatiile religioase si gruparile religioase au obligatia sa respecte Constitutia si legile tarii si sa nu aduca atingere securitatii publice, ordinii, sanatatii si moralei

publice, precum si drepturilor si libertatilor fundamentale ale omului.

(5) Este interzisa prelucrarea datelor cu caracter personal legate de convingerile religioase sau de apartenenta la culte, cu exceptia desfasurarii lucrarilor de recensamant national aprobat prin lege sau in situatia in care persoana vizata si-a dat, in mod expres, consimtamentul pentru aceasta.

(6) Este interzisa obligarea persoanelor sa isi mentioneze religia, in orice relatie cu autoritatile publice sau cu persoanele juridice de drept privat.

Art. 6

(1) Gruparea religioasa este forma de asociere fara personalitate juridica a unor persoane fizice care, fara nicio procedura prealabila si in mod liber, adopta, impartasesc si practica o credinta religioasa.

(2) Asociatia religioasa este persoana juridica de drept privat, constituita in conditiile prezentei legi, formata din persoane fizice care adopta, impartasesc si practica aceeasi credinta religioasa.

(3) O asociatie religioasa poate deveni cult in conditiile prezentei legi.

Capitolul II - Cultele

Sectiunea 1 - Relatiile dintre stat si culte

Art. 7

(1) Statul roman recunoaste cultelor rolul spiritual, educational, social-caritabil, cultural si de parteneriat social, precum si statutul lor de factori ai pacii sociale.

(2) Statul roman recunoaste rolul important al Bisericii Ortodoxe Romane si al celorlalte biserici si culte recunoscute in istoria nationala a Romaniei si in viata societatii romanesti.

Art. 8

(1) Cultele recunoscute sunt persoane juridice de utilitate publica. Ele se organizeaza si functioneaza in baza prevederilor constitutionale si ale prezentei legi, in mod autonom, potrivit propriilor statute sau coduri canonice.

(2) De asemenea, sunt persoane juridice si partile componente ale cultelor, asa cum sunt mentionate in statutele sau codurile canonice proprii, daca indeplinesc cerintele prevazute in acestea.

(3) Cultele functioneaza cu respectarea prevederilor legale si in conformitate cu propriile statute sau coduri canonice, ale caror prevederi sunt aplicabile propriilor credinciosi.

(4) Denumirea unui cult nu poate fi identica cu cea a altui cult recunoscut in Romania.

Art. 9

(1) In Romania nu exista religie de stat; statul este neutru fata de orice credinta religioasa sau ideologie atee.

(2) Cultele sunt egale in fata legii si a autoritatilor publice. Statul, prin autoritatile sale, nu va promova si nu va favoriza acordarea de privilegii sau crearea de discriminari fata de vreun cult.

(3) Autoritatile publice coopereaza cu cultele in domeniile de interes comun si sprijina activitatea acestora.

(4) Statul roman, prin autoritatile publice abilitate, sprijina activitatea spiritual-culturala si

sociale în străinătate a cultelor recunoscute în România.

(5) Autoritățile publice centrale pot încheia cu cultele recunoscute atât parteneriate în domeniile de interes comun, cât și acorduri pentru reglementarea unor aspecte specifice tradiției cultelor, care se supun aprobării prin lege.

Art. 10

(1) Cheltuielile pentru întreținerea cultelor și desfășurarea activităților lor se vor acoperi, în primul rând, din veniturile proprii ale cultelor, create și administrate în conformitate cu statutele lor.

(2) Cultele pot stabili contribuții din partea credincioșilor lor pentru susținerea activităților pe care le desfășoară.

(3) Statul promovează sprijinul acordat de cetățeni cultelor prin deduceri din impozitul pe venit și încurajează sponsorizările către culte, în condițiile legii.

(4) Statul sprijină, la cerere, prin contribuții, în raport cu numărul credincioșilor cetățeni români și cu nevoile reale de subzistență și activitate, salarizarea personalului clerical și neclerical aparținând cultelor recunoscute. Statul sprijină cu contribuții în cuantum mai mare salarizarea personalului de cult al unităților de cult cu venituri reduse, în condițiile stabilite prin lege.

(5) Nimeni nu poate fi constrans prin acte administrative sau prin alte metode să contribuie la cheltuielile unui cult religios.

(6) Cultele recunoscute pot beneficia, la cerere, de sprijin material din partea statului, pentru cheltuielile privind funcționarea unităților de cult, pentru reparații și construcții noi, în raport cu numărul credincioșilor, conform ultimului recensământ, și cu nevoile reale.

(7) Statul sprijină activitatea cultelor recunoscute și în calitate de furnizori de servicii sociale.

(8) Autoritățile publice asigură oricărei persoane, la cerere, dreptul de a fi consiliată potrivit propriilor convingeri religioase prin înlesnirea asistenței religioase.

Art. 11

Sprijinul statului constă și în acordarea de facilități fiscale, în condițiile legii.

Art. 12

Utilizarea fondurilor banesti primite de la bugetul de stat sau bugetele locale, precum și respectarea destinației bunurilor primite în proprietate sau folosință de la autoritățile publice locale ori centrale se supun controlului statului.

Art. 13

(1) Raporturile dintre culte, precum și cele dintre asociații și grupuri religioase se desfășoară pe baza înțelegerii și a respectului reciproc.

(2) În România sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de defaimare și invrajbire religioasă, precum și ofensa publică adusă simbolurilor religioase.

(3) Impiedicarea sau tulburarea libertății de exercitare a unei activități religioase, care se desfășoară potrivit legii, se pedepsește conform dispozițiilor legii penale.

Art. 14

(1) Fiecare cult trebuie să aibă un organism național de conducere sau de reprezentare.

(2) Unitățile de cult, inclusiv filialele lor fără personalitate juridică, se înființează și se organizează de către culte potrivit propriilor statute, regulamente și coduri canonice.

(3) Infiintarea unitatii de cult trebuie sa fie comunicata, spre evidenta, Ministerului Culturii si Cultelor.

(4) Unitatile de cult nou-infiintate ca persoane juridice pot solicita si primi sprijin financiar, in conditiile legii.

Art. 15

Sigiliile si stampilele folosite de catre un cult sau de catre o unitate locala de cult trebuie sa contina si denumirea oficiala sub care cultul a fost recunoscut ori initialele acestuia.

Art. 16

(1) Cultele recunoscute pot folosi, in desfasurarea activitatilor lor, orice limba considera de cuviinta. Evidenta financiar-contabila se va tine si in limba romana.

(2) In relatiile oficiale cu autoritatile statului, cultele recunoscute folosesc limba romana.

Sectiunea 2 - Recunoasterea calitatii de cult

Art. 17

(1) Calitatea de cult recunoscut de stat se dobandeste prin hotarare a Guvernului, la propunerea Ministerului Culturii si Cultelor, de catre asociatiile religioase care, prin activitatea si numarul lor de membri, ofera garantii de durabilitate, stabilitate si interes public.

(2) Recunoasterea statutelor si a codurilor canonice se acorda in masura in care acestea nu aduc atingere, prin continutul lor, securitatii publice, ordinii, sanatatii si moralei publice sau drepturilor si libertatilor fundamentale ale omului.

Art. 18

Asociatia religioasa care solicita recunoasterea calitatii de cult va formula o cerere in acest sens la Ministerul Culturii si Cultelor, insotita de urmatoarea documentatie:

a) dovada ca este constituita legal si functioneaza neintrerupt pe teritoriul Romaniei ca asociatie religioasa de cel putin 12 ani;

b) listele originale cuprinzand adeziunile unui numar de membri cetateni romani cu domiciliul in Romania cel putin egal cu 0,1% din populatia Romaniei, conform ultimului recensamant;

c) marturisirea de credinta proprie si statutul de organizare si functionare, care sa cuprinda: denumirea cultului, structura sa de organizare centrala si locala, modul de conducere, administrare si control, organele de reprezentare, modul de infiintare si desfiintare a unitatilor de cult, statutul personalului propriu, precum si prevederile specifice cultului respectiv.

Art. 19

(1) In termen de 60 de zile de la data depunerii cererii, Ministerul Culturii si Cultelor inainteaza Guvernului documentatia de recunoastere a cultului, insotita de avizul sau consultativ, intocmit pe baza documentatiei depuse.

(2) Daca documentatia este incompleta sau statutele contin prevederi contrare legii, acestea se restituie motivat spre completare sau modificare, iar termenul de solutionare se prelungeste corespunzator.

Art. 20

(1) In termen de 60 de zile de la primirea avizului, Guvernul se pronunta asupra cererii, prin

hotarare de recunoastere sau de respingere motivata.

(2) Hotararea Guvernului se publica in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, si poate fi atacata in justitie, conform legii.

(3) In caz de respingere a cererii, asociatia religioasa poate solicita reluarea procedurii de recunoastere a calitatii de cult, numai daca prezinta dovezi din care sa rezulte ca au incetat temeiurile care au dus la solutia de respingere.

(4) Drepturile si obligatiile aferente calitatii de cult recunoscut se pot exercita de la data intrarii in vigoare a hotararii Guvernului de recunoastere a acestuia.

Art. 21

Guvernul, prin hotarare, la propunerea Ministerului Culturii si Cultelor, poate retrage calitatea de cult recunoscut atunci cand, prin activitatea sa, cultul aduce atingeri grave securitatii publice, ordinii, sanatatii sau moralei publice ori drepturilor si libertatilor fundamentale ale omului.

Art. 22

(1) Modificarea si completarea statutelor de organizare si functionare sau codurilor canonice ale cultelor se comunica, spre recunoastere, Ministerului Culturii si Cultelor.

(2) Actele administrative emise in temeiul prevederilor prezentei sectiuni, precum si neemiterea acestora in termenele prevazute pot fi atacate in justitie, in conditiile legii.

Sectiunea 3 - Personalul cultelor

Art. 23

(1) Cultele isi aleg, numesc, angajeaza sau revoca personalul potrivit propriilor statute, coduri canonice sau reglementari.

(2) Personalul cultelor poate fi sanctionat disciplinar pentru incalcarea principiilor doctinare sau morale ale cultului, potrivit propriilor statute, coduri canonice sau reglementari.

(3) Personalul clerical si cel asimilat al cultelor recunoscute nu poate fi obligat sa dezvaluie faptele incredintate sau de care a luat cunostinta in considerarea statutului lor.

(4) Exercitarea functiei de preot sau orice alta functie care presupune exercitarea atributiilor de preot fara autorizatia sau acordul expres dat de structurile religioase, cu sau fara personalitate juridica, se sanctioneaza potrivit legii penale.

Art. 24

(1) Salariatii si asiguratii cultelor ale caror case de pensii sunt integrate in sistemul asigurarilor sociale de stat vor fi supusi prevederilor legislatiei privind asigurarile sociale de stat.

(2) Salariatii si asiguratii cultelor care dispun de case de pensii sau fonduri de pensii proprii se supun regulamentelor adoptate de catre organele de conducere ale cultelor, in conformitate cu statutele acestora si in acord cu principiile generale ale legislatiei privind asigurarile sociale de stat.

Art. 25

Personalul clerical si cel asimilat, precum si personalul monahal apartinand cultelor recunoscute este scutit de indeplinirea serviciului militar.

Art. 26

- (1) Cultele pot avea organe proprii de judecata religioasa pentru problemele de disciplina interna, conform statutelor si reglementarilor proprii.
- (2) Pentru problemele de disciplina interna sunt aplicabile in mod exclusiv prevederile statutare si canonice.
- (3) Existenta organelor proprii de judecata nu inlatura aplicarea legislatiei cu privire la contraventii si infractiuni in sistemul jurisdictional.

Sectiunea 4 - Patrimoniul cultelor

Art. 27

- (1) Cultele recunoscute si unitatile lor de cult pot avea si dobandi, in proprietate sau in administrare, bunuri mobile si imobile, asupra carora pot dispune in conformitate cu statutele proprii.
- (2) Bunurile sacre, respectiv cele afectate direct si exclusiv cultului, stabilite conform statutelor proprii in conformitate cu traditia si practicile fiecarui cult, dobandite cu titlu, sunt insesizabile si imprescriptibile si pot fi instrainate doar in conditiile statutare specifice fiecarui cult.
- (3) Prevederile alin. (2) nu afecteaza redobandirea bunurilor sacre confiscate in mod abuziv de stat in perioada 1940-1989, precum si a celor preluate fara titlu.

Art. 28

- (1) Unitatile locale ale cultelor pot avea si intretine, singure sau in asociere cu alte culte, cimitire confesionale pentru credinciosii lor. Cimitirele confesionale se administreaza potrivit regulamentelor cultului detinator. Identitatea confesionala a cimitirelor istorice este protejata de lege.
- (2) In localitatile in care nu exista cimitire comunale si unele culte nu au cimitire proprii, persoanele decedate care apartineau cultelor respective pot fi inhumate potrivit ritului propriu, in cimitirele existente in functiune.
- (3) Prevederile alin. (2) nu se aplica cimitirelor apartinand cultelor mozaic si musulman.
- (4) Autoritatile administratiei publice locale au obligatia de a infiinta cimitire comunale si orasenesti in fiecare localitate.
- (5) Cimitirele comunale sau orasenesti se organizeaza astfel incat sa aiba sectoare corespunzatoare pentru fiecare cult recunoscut, la cererea cultelor ce functioneaza in localitatea respectiva.

Art. 29

- (1) Cultele au dreptul exclusiv de a produce si valorifica obiectele si bunurile necesare activitatii de cult, in conditiile legii.
- (2) Utilizarea operelor muzicale in activitatea cultelor recunoscute se face fara plata taxelor catre organele de gestiune colectiva a drepturilor de autor.

Art. 30

Bunurile bisericesti sau similare din strainatate, proprietate a statului roman ori a cultelor din Romania, pot constitui obiectul unor acorduri bilaterale semnate de statul roman, la solicitarea celor interesati.

Art. 31

- (1) Bunurile care fac obiectul aporturilor de orice fel - contributii, donatii, succesiuni -, precum si orice alte bunuri intrate in mod legal in patrimoniul unui cult nu pot face obiectul revendicarii lor ulterioare.
- (2) Persoanele care parasesc un cult recunoscut nu pot emite pretentii asupra patrimoniului cultului respectiv.
- (3) Disputele patrimoniale dintre cultele recunoscute se solutioneaza pe cale amiabila, iar, in caz contrar, potrivit dreptului comun.
- (4) In cazul retragerii calitatii de cult recunoscut potrivit prevederilor prezentei legi sau al dizolvarii, destinatia patrimoniului este cea stabilita prin statutul acestuia.

Sectiunea 5 - Invatamantul organizat de culte

Art. 32

- (1) In invatamantul de stat si particular, predarea religiei este asigurata prin lege cultelor recunoscute.
- (2) Personalul didactic care predă religia in scolile de stat se numeste cu acordul cultului pe care il reprezinta, in conditiile legii.
- (3) In cazul in care un cadru didactic savarseste abateri grave de la doctrina sau morala cultului, cultul ii poate retrage acordul de a predă religia, fapt ce duce la desfacerea contractului individual de munca.
- (4) La cerere, in situatia in care conducerea scolii nu poate asigura profesori de religie apartinand cultului din care fac parte elevii, acestia pot face dovada studierii religiei proprii cu atestat din partea cultului caruia ii apartin.

Art. 33

- (1) Cultele au dreptul sa infiinteze si sa administreze unitati de invatamant pentru pregatirea personalului de cult, a profesorilor de religie, precum si a altor specialisti necesari activitatii religioase a fiecarui cult, in conditiile prevazute de lege.
- (2) Fiecare cult este liber sa isi stabileasca forma, nivelul, numarul si planul de scolarizare pentru institutiile de invatamant proprii, in conditiile prevazute de lege.

Art. 34

- (1) Cultele isi elaboreaza planurile si programele de invatamant pentru invatamantul teologic preuniversitar si programele pentru predarea religiei. Acestea se avizeaza de catre Ministerul Culturii si Cultelor si se aproba de catre Ministerul Educatiei si Cercetarii.
- (2) Pentru invatamantul superior, planurile si programele de invatamant se elaboreaza de institutiile de invatamant, cu acordul cultului respectiv, si se aproba de senatele universitare.

Art. 35

- (1) Personalul didactic din unitatile de invatamant teologic integrate in invatamantul de stat se recunoaste de catre Ministerul Educatiei si Cercetarii, in conditiile prevazute de lege, cu acordul prealabil al organelor statutare ale cultelor religioase in cauza.
- (2) Personalul didactic din unitatile de invatamant teologic neintegrate in invatamantul de stat se numeste de catre organele statutare ale cultelor, in conformitate cu statutele acestora. Personalul didactic care predă religia in scoli trebuie sa indeplineasca prevederile Legii privind Statutul personalului didactic nr. 128/1997, cu modificarile si completarile ulterioare.

Art. 36

(1) In centrele de plasament organizate de institutiile publice, particulare sau apartinand cultelor, educatia religioasa a copiilor se face conform apartenentei lor religioase.

(2) In centrele de plasament, indiferent de finantator, educatia religioasa a copiilor carora nu li se cunoaste religia se face doar cu acordul persoanelor stabilite prin actele normative incidente in acest domeniu.

Art. 37

Salarizarea personalului didactic si administrativ din unitatile de invatamant teologic neintegrate in invatamantul de stat se asigura de catre culte. La cererea cultelor, statul, prin Ministerul Culturii si Cultelor, poate asigura o contributie la salariu, proportional, in raport de numarul membrilor acestora.

Art. 38

Echivalarea si recunoasterea diplomelor si a certificatelor de studii teologice obtinute in strainatate se fac in conditiile prevazute de lege.

Art. 39

(1) Cultele recunoscute au dreptul de a infiinta si administra forme de invatamant confesional de toate nivelurile, profilurile si specializarile, in conditiile legii.

(2) Diplomele pentru absolventii unitatilor si institutiilor de invatamant particular, confesional, organizate de cultele religioase se elibereaza potrivit legislatiei in vigoare.

(3) Statul va sustine financiar invatamantul confesional, in conditiile legii.

(4) Unitatile de invatamant confesional dispun de autonomie organizatorica si functionala, potrivit statutelor si canoanelor lor, in concordanta cu prevederile legale ale sistemului national de invatamant.

(5) In invatamantul confesional se pot inscrie elevi sau studenti, indiferent de religie sau confesiune, garantandu-se libertatea educatiei religioase a acestora, corespunzatoare propriei religii sau confesiuni.

Capitolul III - Asociatiile religioase

Art. 40

(1) Libertatea religioasa se poate exercita si in cadrul asociatiilor religioase, care sunt persoane juridice alcatuite din cel putin 300 de persoane, cetateni romani sau rezidenti in Romania, care se asociaza in vederea manifestarii unei credinte religioase.

(2) Asociatia religioasa dobandeste personalitate juridica prin inscrierea in Registrul asociatiilor religioase, care se instituie la grea judecatoriei in a carei circumscriptie teritoriala isi are sediul.

Art. 41

(1) Oricare dintre asociati, pe baza imputernicirii date de ceilalti, poate formula o cerere de inscriere a asociatiei in Registrul asociatiilor religioase.

(2) Cererea de inscriere va fi insotita de urmatoarele documente:

a) actul constitutiv, in forma autentica, in care se vor arata obligatoriu denumirea asociatiei

religioase, care nu poate fi identica sau asemanatoare cu cea a unui cult sau a altei asociatii religioase recunoscute, datele de identificare si semnaturile asociatilor, sediul, patrimoniul initial, de cel putin doua salarii brute pe economie, alcatuit din aportul in natura sau in bani al asociatilor, precum si primele organe de conducere;

b) marturisirea de credinta proprie si statutul asociatiei religioase, care trebuie sa cuprinda: structura sa de organizare centrala si locala, modul de conducere, administrare si control, modul de infiintare si desfiintare a unitatilor locale, drepturile si obligatiile membrilor, principalele activitati pe care asociatia religioasa intelege sa le desfasoare in vederea atingerii scopurilor sale spirituale, alte prevederi specifice asociatiei religioase respective;

c) actele doveditoare ale sediului si patrimoniului initial;

d) avizul consultativ al Ministerului Culturii si Cultelor;

e) dovada privind disponibilitatea denumirii, eliberata de Ministerul Justitiei.

Art. 42

(1) In termen de 3 zile de la depunerea cererii de inscriere si a documentelor prevazute la art. 41 alin. (2), judecatorul desemnat de presedintele instantei verifica legalitatea acestora si dispune, prin incheiere, inscrierea asociatiei in Registrul asociatiilor religioase.

(2) Odata cu efectuarea inscrierii, incheierea prin care s-a dispus inscrierea se comunica, din oficiu, organului financiar local in a carui raza teritoriala se afla sediul asociatiei religioase, pentru evidenta fiscala, cu mentionarea numarului de inscriere in Registrul asociatiilor religioase.

Art. 43

Asociatiile religioase pot infiinta filiale cu personalitate juridica, in conformitate cu statutele lor, potrivit procedurii prevazute la art. 41 si 42.

Art. 44

(1) Asociatiile religioase beneficiaza de facilitati fiscale legate de activitatea lor religioasa, in conformitate cu Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificarile si completarile ulterioare.

(2) Asociatiilor religioase li se aplica in mod corespunzator si prevederile art. 10 alin. (2) si ale art. 15, 16 si 28.

Art. 45

Dizolvarea asociatiei religioase se pronunta de instanta competenta atunci cand, prin activitatea sa, asociatia religioasa aduce atingeri grave securitatii publice, ordinii, sanatatii sau moralei publice, drepturilor si libertatilor fundamentale ale omului ori cand asociatia religioasa urmareste alt scop decat cel pentru care s-a constituit.

Art. 46

Prevederile prezentului capitol se completeaza cu dispozitiile Ordonantei Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociatii si fundatii, aprobata cu modificari si completari prin Legea nr. 246/2005.

Art. 47

(1) Asociatiile existente, constituite in conformitate cu reglementarile legale privind asociatiile si fundatiile, care au ca obiect de activitate principal exercitarea unei credinte religioase si care doresc sa dobandeasca statutul de asociatie religioasa vor depune la judecatoria unde sunt

inregistrate o cerere de transformare a asociatiei si de radiere a ei din Registrul asociatiilor si fundatiilor si de inregistrare in Registrul asociatiilor religioase tinut de grefa aceleiasi judecatorii, insotita de documentatia prevazuta la art. 41.

(2) Cererea va fi semnata de organele statutare de conducere ale asociatiei, aratandu-se expres dorinta transformarii asociatiei initiale in asociatie religioasa.

(3) Judecatorul-delegat se va pronunta atat asupra transformarii asociatiei, cat si asupra inregistrarii asociatiei religioase, stabilind si perioada in care asociatia a avut ca obiect de activitate exercitarea unei credinte religioase.

(4) Perioada stabilita de instanta va fi luata in considerare si se va adauga perioadei de functionare a asociatiei religioase, in vederea dobandirii calitatii de cult recunoscut.

Art. 48

(1) In toate cererile si actiunile in justitie privitoare la dobandirea sau pierderea calitatii de asociatie religioasa, judecata se face cu prezenta procurorului si cu citarea reprezentantului Ministerului Culturii si Cultelor.

(2) Incheierile sau hotararile pronuntate de catre instanta in cauzele privitoare la asociatiile religioase pot fi atacate cu recurs, in termen de 15 zile de la pronuntare, la tribunal.

Capitolul IV - Dispozitii tranzitorii si finale

Art. 49

(1) La data intrarii in vigoare a prezentei legi, in Romania functioneaza 18 culte recunoscute, conform anexei care face parte integranta din prezenta lege.

(2) In termen de 12 luni de la data intrarii in vigoare a prezentei legi, cultele din Romania prevazute in anexa vor prezenta statutele si codurile canonice Ministerului Culturii si Cultelor, pentru recunoasterea lor.

(3) Recunoasterea se realizeaza prin hotarare a Guvernului, la propunerea Ministerului Culturii si Cultelor, si se publica in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I. Dispozitiile art. 17 alin. (2) se aplica in mod corespunzator.

Art. 50

(1) Orice modificare sau completare a prezentei legi se realizeaza cu consultarea prealabila a cultelor recunoscute si cu respectarea normelor legale privind transparenta decizionala.

(2) Reprezentantii cultelor religioase au dreptul de a participa ca invitati la dezbaterile in Parlament si in comisiile acestuia a proiectelor de acte normative privitoare la viata religioasa, la activitatea cultelor, de educatie si de invatamant confesional, de asistenta sociala si de patrimoniu national privind cultele.

Art. 51

La data intrarii in vigoare a prezentei legi, Decretul nr. 177/1948 pentru regimul general al cultelor religioase, publicat in Buletinul Oficial, Partea I, nr. 178 din 4 august 1948, cu modificarile si completarile ulterioare, precum si orice alte dispozitii contrare se abroga.

Anexa - Lista cultelor recunoscute in Romania

- 1. BISERICA ORTODOXA ROMANA
- 2. EPISCOPIA ORTODOXA SARBA DE TIMISOARA
- 3. BISERICA ROMANO-CATOLICA
- 4. BISERICA ROMANA UNITA CU ROMA, GRECO-CATOLICA
- 5. ARHIEPISCOPIA BISERICII ARMENE
- 6. BISERICA CRESTINA RUSA DE RIT VECHI DIN ROMANIA
- 7. BISERICA REFORMATATA DIN ROMANIA
- 8. BISERICA EVANGHELICA C.A. DIN ROMANIA
- 9. BISERICA EVANGHELICA LUTHERANA DIN ROMANIA
- 10. BISERICA UNITARIANA DIN TRANSILVANIA
- 11. UNIUNEA BISERICILOR CRESTINE BAPTISTE DIN ROMANIA
- 12. BISERICA CRESTINA DUPA EVANGHELIE DIN ROMANIA - UNIUNEA BISERICILOR CRESTINE DUPA EVANGHELIE DIN ROMANIA
- 13. BISERICA EVANGHELICA ROMANA
- 14. UNIUNEA PENTICOSTALA - BISERICA LUI DUMNEZEU APOSTOLICA DIN ROMANIA
- 15. BISERICA CRESTINA ADVENTISTA DE ZIUA A SAPTEA DIN ROMANIA
- 16. FEDERATIA COMUNITATILOR EVREIESTI DIN ROMANIA
- 17. CULTUL MUSULMAN
- 18. ORGANIZATIA RELIGIOASA MARTORII LUI IEHOVA

Alte legi de stat cu privire la culte:

Legea pentru stabilirea unor masuri privind actiunile si cererile in justitie formulate de cultele religioase recunoscute din Romania, legea nr. 455/2006

Articol unic

(1) Actiunile si cererile in justitie formulate de cultele religioase recunoscute din Romania pentru constatarea, in conditiile legii, a dobandirii prin uzucapiune a dreptului de proprietate, cele de revendicare care privesc constructii si terenurile aferente sau terenuri libere situate in intravilanul localitatilor, precum si cele pentru constatarea existentei dreptului de proprietate asupra unor asemenea bunuri sunt scutite de plata taxei judiciare de timbru si de timbru judiciar.

(2) Actiunile si cererile pentru constatarea dobandirii prin uzucapiune a dreptului de proprietate prevazute la alin. (1) se solutioneaza, potrivit legii, in contradictoriu cu autoritatile si alte persoane interesate. Odata cu procedura de citare a persoanelor interesate cunoscute instanta va dispune publicarea in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea a III-a, si intr-un ziar de larga raspandire a unui anunt cuprinzand datele de identificare a partilor si obiectul procesului.